

Bijlagen Toelichting

Bestemmingsplan
Usseler Es West

Status: Vastgesteld

Usseler Es West

Inhoudsopgave

Bijlagen toelichting		3
Bijlage 1	Kwantitatieve Risicoanalyse	4
Bijlage 2	Cultuurhistorische quickscan Usseler Es	18
Bijlage 3	Akoestisch onderzoek	166

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 Kwantitatieve Risicoanalyse

Kwantitatieve Risicoanalyse Usseler Es, Enschede

Enschede
28 mei 2020

Inhoud

1 Inleiding	3
2 Invoergegevens	4
2.1 Interessegebied	4
2.2 Relevante leidingen	4
2.3 Populatie.....	5
3 Plaatsgebonden risico	7
3.1 Figuur Plaatsgebonden risico voor leiding A-646-deel-1	7
3.2 Figuur Plaatsgebonden risico voor leiding A-670-deel-1	7
4 Groepsrisico screening	8
4.1 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-646-deel-1 met industrie.....	8
4.2 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-670-deel-1 met industrie.....	9
4.3 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-646-deel-1 zonder industrie.....	9
4.4 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-670-deel-1 zonder industrie.....	10
5 FN curves.....	11
5.1 Figuur FN curves voor leiding A-646-deel-1 van N.V. Nederlandse Gasunie voor de kilometer tussen stationing 3820.00 en stationing 4820.00.....	11
5.2 Figuur FN curves voor leiding A-670-deel-1 van N.V. Nederlandse Gasunie voor de kilometer tussen stationing 18300.00 en stationing 19300.00	11
6 Conclusies	12
7 Referenties.....	13

1 Inleiding

In deze rapportage worden de gebruikte invoergegevens (voor de bestaande en toekomstige situatie inclusief invulling BP Usseler Es) en de door CAROLA gegenereerde resultaten weergegeven. Deze gegevens vormen de basis voor een QRA-rapportage. Naast deze basisinvoergegevens en -resultaten wordt in de Handleiding Risicoberekeningen Bevb aangegeven welke elementen ook in de QRA beschreven moeten worden. In onderstaand overzicht worden welke elementen beschreven moeten worden en of deze door CAROLA worden aangeleverd. Indien de elementen niet door CAROLA worden gegenereerd, moeten ze door de opsteller van de QRA-rapportage worden ingevuld. Het meest recente overzicht van de te beschrijven elementen wordt gegeven in de van kracht zijnde versie van de Handleiding Risicoberekeningen Bevb.

In CAROLA berekeningen wordt gebruik gemaakt van de parameters conform de Handleiding Risicoberekeningen Bevb [1]. Achtergrondinformatie over de berekeningen kan worden gevonden in [2, 3, 4, 5].

Overzicht van de elementen die in een QRA gerapporteerd moeten worden.

Onderwerp	Vertrouwelijk/ Openbaar	Aangeleverd door CAROLA
1 Algemene rapportgegevens		
Administratieve gegevens:	Openbaar	Deels
<ul style="list-style-type: none"> naam en adres van de leidingexploitant(en) (volgens Bevb) naam en adres van de opsteller van de QRA 		Nee
Reden opstellen QRA	Openbaar	Nee
Gevolgde methodiek	Openbaar	Ja
<ul style="list-style-type: none"> rekenpakket met versienummer parameterbestand met versienummer 		
Peildatum QRA	Openbaar	
<ul style="list-style-type: none"> datum van de berekening datum van aanmaak van de buisleidinggegevens 		Ja Nee
2 Algemene beschrijving van de buisleiding(en)		
Gegevens buisleiding	Openbaar	
<ul style="list-style-type: none"> naam buisleiding diameter druk eventuele mitigerende maatregelen 		Ja Ja Ja Ja
Ligging van de leiding, aan de hand van kaart(en) op schaal.	Openbaar	
<ul style="list-style-type: none"> leiding noordpijl en schaalindicatie 		Ja Ja
3 Beschrijving omgeving		
Omgevingsbebouwing en gebiedsfuncties	Openbaar	
<ul style="list-style-type: none"> bestemmingsplannen al dan niet gedeeltelijk binnen de PR 10^{-6}-contour en het invloedsgebied 		Ja indien ingevoerd
Actuele topografische kaart	Openbaar	Ja indien ingevoerd
Een beschrijving van de bevolking rond de buisleiding, onder opgave van de wijze waarop deze beschrijving tot stand is gekomen (o.a. incidentele bebouwing, lintbebouwing)	Openbaar	Nee
Mogelijke gevaren van buiten de buisleiding die op de buisleiding effect kunnen hebben (risicoverhogende objecten, buurtbedrijven/ activiteiten, vliegroutes, windturbines)	Openbaar	Nee
Gebruikt weerstation	Openbaar	Ja
4 Beschrijving per leiding van mogelijke risico's voor de omgeving		
Samenvattend overzicht van de resultaten van de QRA, waarin tenminste is opgenomen:	Openbaar	Ja
Kaart met het berekende plaatsgebonden risico, met contouren voor 10^{-4} , 10^{-5} , 10^{-6} , 10^{-7} en 10^{-8} (indien aanwezig)	Openbaar	Ja
FN-curve, voor zowel huidige als toekomstige situatie, met het groepsrisico voor de kilometer buisleiding met de grootste overschrijding van de oriënterende waarde. Op de horizontale as van de grafiek met de FN-curve wordt het aantal dodelijke slachtoffers uitgezet, op de verticale as de cumulatieve kans tot 10^{-9} per jaar	Openbaar	Ja
FN-datapunt waarbij de maximale overschrijding van de oriëntatiewaarde optreedt, inclusief de factor van de overschrijding	Openbaar	Ja
Grafiek met de screening van het groepsrisico	Openbaar	Ja
Beschrijving of er kwetsbare bestemmingen en/of beperkt kwetsbare bestemmingen binnen de PR contour van 10^{-6} per jaar zijn	Openbaar	Nee
Voorgestelde preventieve en repressieve maatregelen die in de QRA zijn meegenomen	Openbaar	Ja

2 Invoergegevens

De risicoberekeningen die in dit rapport zijn beschreven zijn uitgevoerd met CAROLA versie 1.0.0.52. De gehanteerde parameterfile heeft versienummer 1.3. De berekeningen zijn uitgevoerd op 25-05-2020.

Dit project is opgeslagen onder de naam Usseler Es is laatstelijk bijgewerkt op 25-05-2020. Voor de berekeningen is gebruik gemaakt van de meteorologische gegevens van het weerstation Twente. De gebruikte ruwheidslengte is 0,1 meter.

In dit hoofdstuk worden de verschillende invoergegevens nader gespecificeerd in de navolgende secties.

2.1 Interessegebied

Het interessegebied is weergegeven in figuur 2.1

Figuur 2.1 Interessegebied voor de uitgevoerde risicoberekeningen

2.2 Relevante leidingen

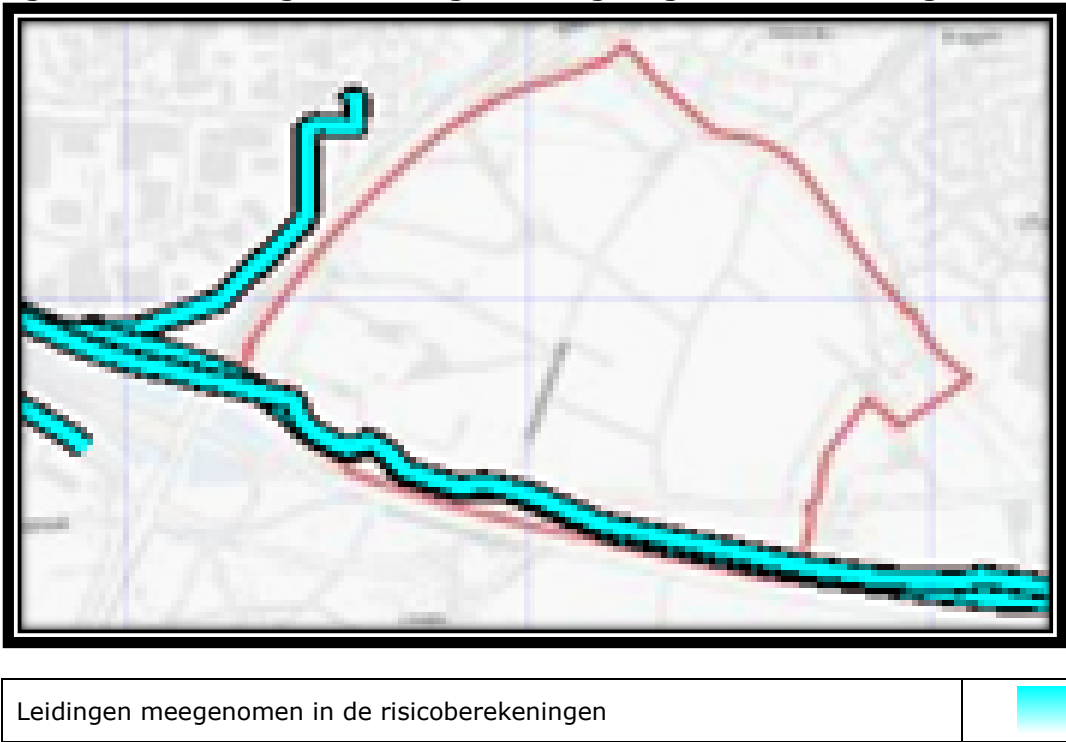
Op basis van het gespecificeerde interessegebied zijn de volgende aardgastransportleidingen meegenomen: A 646 deel 1 en A670 deel 1. In de nabijheid zijn ook A 646-02 en N 569-89 gelegen, maar de risicocontouren van deze leidingen zijn niet over het plangebied gelegen en derhalve niet relevant

Eigenaar	Leidingnaam	Diameter [mm]	Druk [bar]	Datum aanleveren gegevens
Gasunie	A-646 deel 1	610.00	79.90	07-05-2020
Gasunie	A-670 deel 1	914.00	79.90	07-05-2020

De exploitant specifieke factoren voor casuïstiek (cluster 1b), actief rappel (cluster 1C) en mitigerende maatregelen corrosie staan beschreven in Tabel 11 van Module B van de Handleiding Risicoberekeningen Bevb [1].

De leidingen zijn gevisualiseerd in figuur 2.2.

Figuur 2.2 Buisleidingen aanwezig in de omgeving van het interessegebied

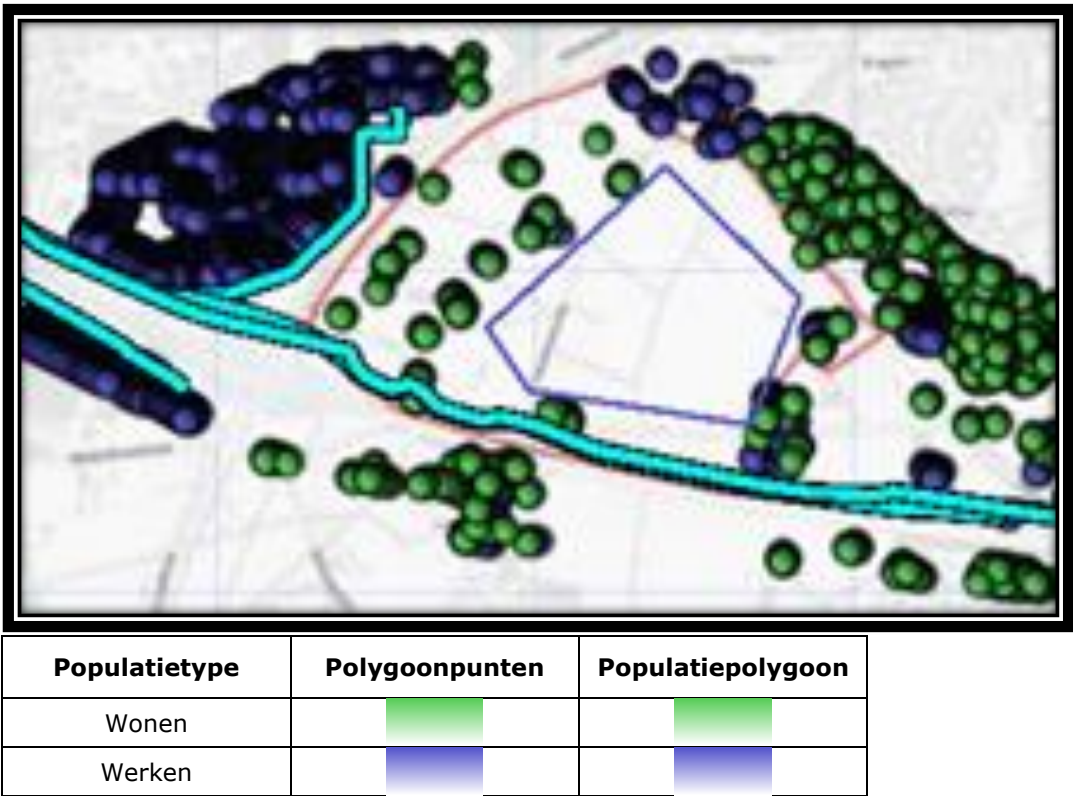

Aan de relevante leidingen A 646 deel 1 en A670 deel 1 zijn geen risico mitigerende maatregelen meegewogen in deze risicostudie.

2.3 Populatie

De ingevoerde populatie is weergegeven in figuur 2.3

Figuur 2.3 Bevolking meegenomen in de risicoberekeningen

Populatiepolygonen

Label	Type	Aantal	Vervangmodus
Ontwikkeling Usseler Es industrie	Werken	1500.0	Toevoegen Nieuwe Populatie

Populatiebestanden

Pad	Type	Aantal
bijeen_sport_cel_zkh-dag100-nacht80.txt	Werken	442
industrie-dag100-nacht30.txt	Werken	2669
kantoor_kliniek_onderwijs_winkel-dag100-nacht0.txt	Werken	445
metadata.txt	Werken	0
wonend_vakantiehuis-dag50-nacht100.txt	Wonen	1821

3 Plaatsgebonden risico

Voor de in voorgaande hoofdstuk genoemde leidingen is het plaatsgebonden risico bepaald. Het plaatsgebonden risico is weergegeven als iso-risicocontouren op een achtergrondkaart.

3.1 Figuur Plaatsgebonden risico voor leiding A-646-deel-1

3.2 Figuur Plaatsgebonden risico voor leiding A-670-deel-1

1E-4	
1E-5	
1E-6	
1E-7	

4 Groepsrisico screening

Om in één oogopslag een indruk te krijgen van het groepsrisico wordt het groepsrisico gescreend alvorens voor een specifiek segment een FN-curve te visualiseren. Per stationing wordt de overschrijdingsfactor van de oriëntatiewaarde van het groepsrisico weergegeven. Deze is berekend door rondom elk punt op de leiding één kilometer segment te kiezen die gecentreerd ligt ten opzichte van dit punt. Voor deze kilometer leiding is een FN-curve berekend en voor deze FN-curve de overschrijdingsfactor.

De overschrijdingsfactor is de verhouding tussen de FN-curve en de oriëntatiewaarde. Daarmee is de overschrijdingsfactor een maat die aangeeft in hoeverre de oriëntatiewaarde wordt genaderd of overschreden. Een overschrijdingsfactor kleiner dan 1 geeft aan dat de FN-curve onder de oriëntatiewaarde blijft. Bij een waarde van 1 zal de FN-curve de oriëntatiewaarde raken. Bij een waarde groter dan 1 wordt de oriëntatiewaarde overschreden.

Voor beide leidingen is het groepsrisico berekend voor de situatie met (4.1 en 4.2) en zonder (4.3 en 4.4) de invulling met industrie op het centrale deel van de Usseler Es.

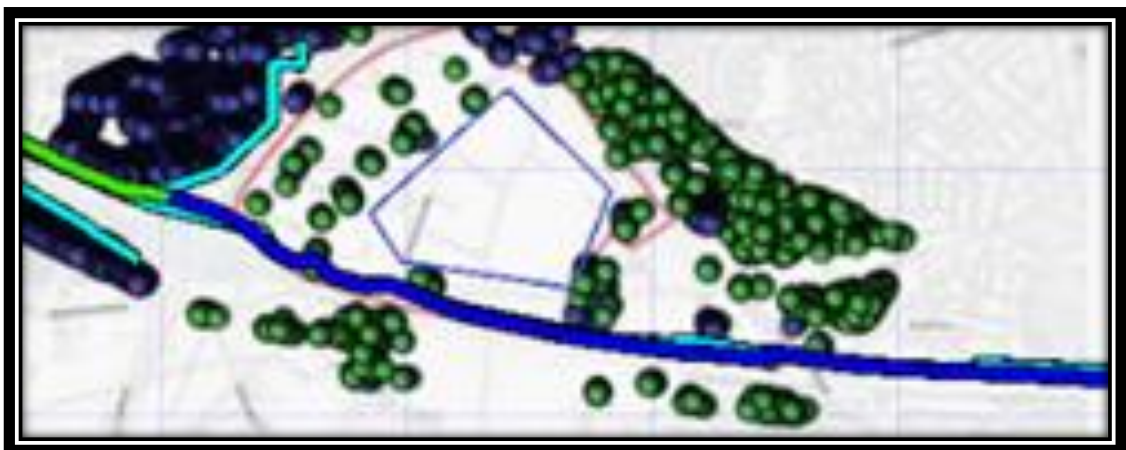
4.1 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-646-deel-1 met industrie

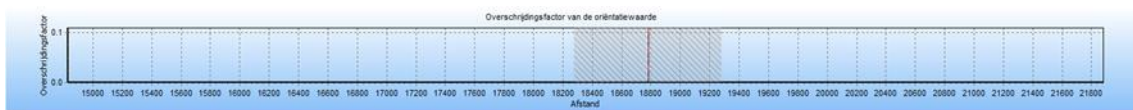
De maximale overschrijdingsfactor van deze kilometer leiding wordt gevonden bij 60 slachtoffers en een frequentie van $2.41E-009$.

De maximale overschrijdingsfactor voor dit tracé is gelijk aan $8.685E-004$ en correspondeert met die kilometer leiding die gekarakteriseerd wordt door stationing 3820.00 en stationing 4820.00. Voor deze kilometer leiding is de FN-curve opgenomen in het volgende hoofdstuk. De betreffende kilometer leiding is gevisualiseerd in figuur 4.1.

Figuur 4.1 Kilometer leiding behorende bij de maximale overschrijding van de FN-curve voor leiding A-646-deel-1

4.2 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-670-deel-1 met industrie

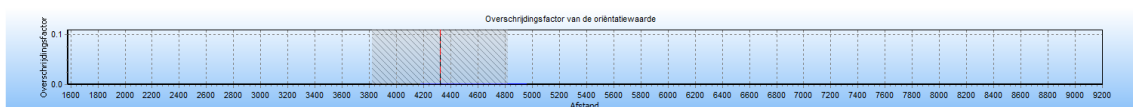
De maximale overschrijdingsfactor van deze kilometer leiding wordt gevonden bij 22 slachtoffers en een frequentie van $9.01E-009$.

De maximale overschrijdingsfactor voor dit tracé is gelijk aan $4.363E-004$ en correspondeert met die kilometer leiding die gekarakteriseerd wordt door stationing 18280.00 en stationing 19280.00. Voor deze kilometer leiding is de FN-curve opgenomen in het volgende hoofdstuk. De betreffende kilometer leiding is gevisualiseerd in figuur 4.2

Figuur 4.2 Kilometer leiding behorende bij de maximale overschrijding van de FN-curve voor leiding-A-670-deel-1

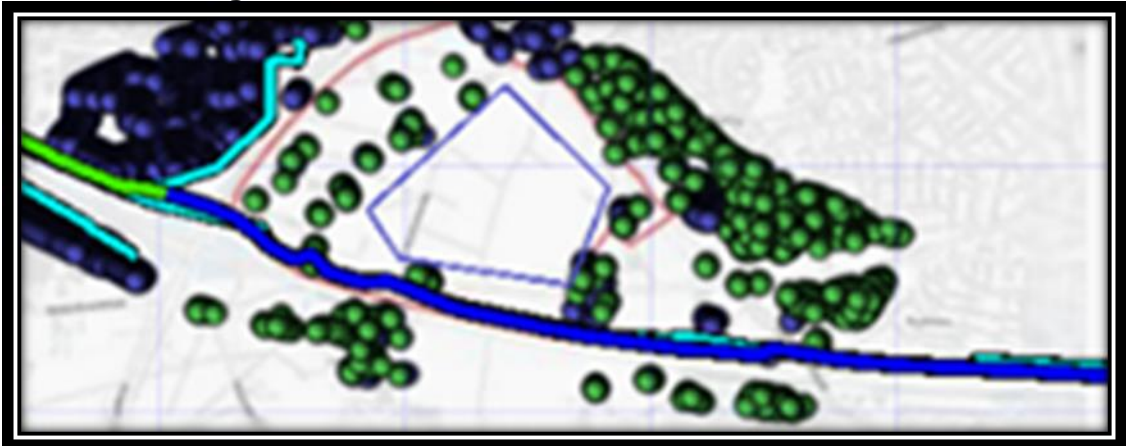
4.3 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-646-deel-1 zonder industrie

De maximale overschrijdingsfactor van deze kilometer leiding wordt gevonden bij 60 slachtoffers en een frequentie van $2.41E-009$.

De maximale overschrijdingsfactor voor dit tracé is gelijk aan $8.685E-004$ en correspondeert met die kilometer leiding die gekarakteriseerd wordt door stationing 3820.00 en stationing 4820.00. Voor deze kilometer leiding is de FN-curve opgenomen in het volgende hoofdstuk. De betreffende kilometer leiding is gevisualiseerd in figuur 4.3

Figuur 4.3 Kilometer leiding behorende bij de maximale overschrijding van de FN-curve voor leiding-A-646-deel-1

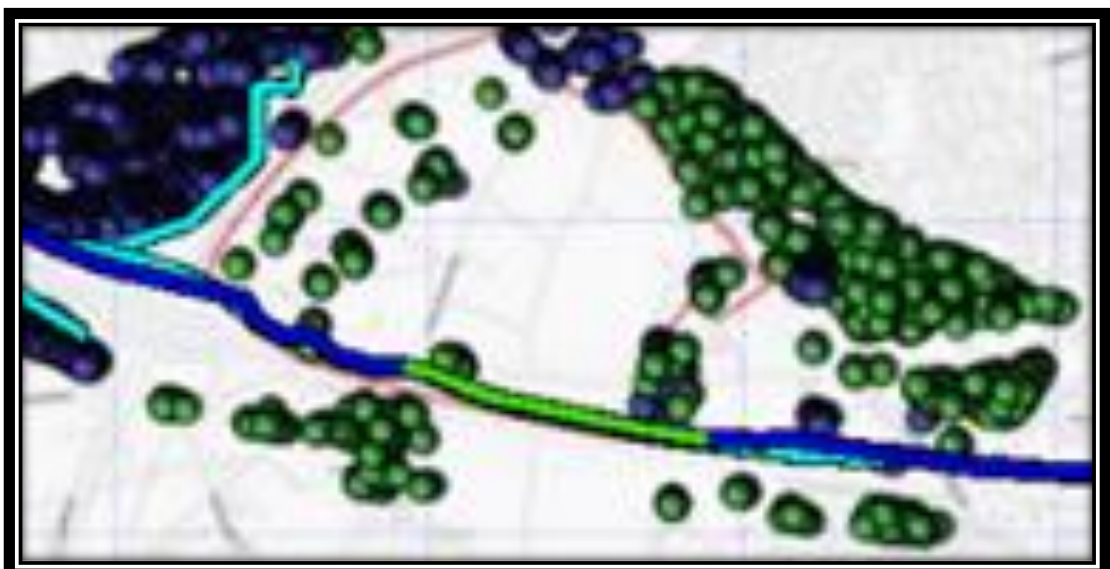
4.4 Figuur Groepsrisico screening voor leiding A-670-deel-1 zonder industrie

De maximale overschrijdingsfactor van deze kilometer leiding wordt gevonden bij 14 slachtoffers en een frequentie van 1.68E-008.

De maximale overschrijdingsfactor voor dit tracé is gelijk aan 3.285E-004 en correspondeert met die kilometer leiding die gekarakteriseerd wordt door stationing 18300.00 en stationing 19300.00. Voor deze kilometer leiding is de FN-curve opgenomen in het volgende hoofdstuk. De betreffende kilometer leiding is gevisualiseerd in figuur 4.4

Figuur 4.4 Kilometer leiding behorende bij de maximale overschrijding van de FN-curve voor leiding-A-670-deel-1

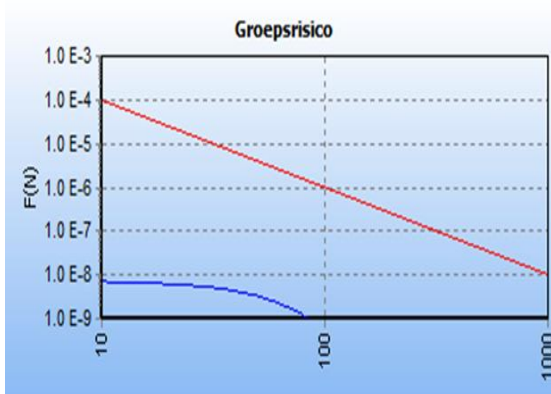
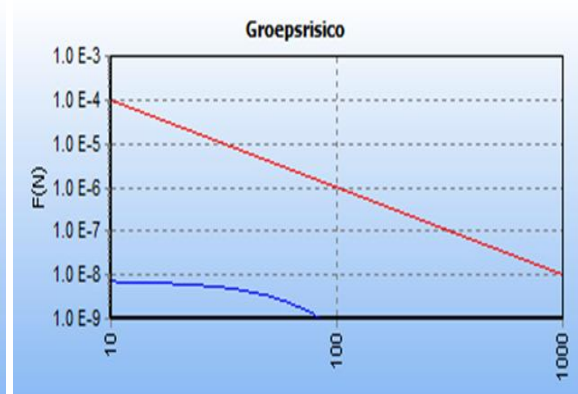
5 FN curves

Voor de eerder genoemde leidingen is het groepsrisico berekend voor de huidige en toekomstige situatie, met en zonder industrie. Een samenvatting van de resultaten hiervan is gegeven in het voorgaande hoofdstuk; in dit hoofdstuk wordt voor de leiding de daadwerkelijke FN-curve gegeven van de (in termen van groepsrisico) "slechtste" kilometer van het betreffende tracé. De FN-curve voor de huidige en toekomstige situatie identiek.

5.1 Figuur FN curves voor leiding A-646-deel-1 van N.V. Nederlandse Gasunie voor de kilometer tussen stationing 3820.00 en stationing 4820.00

Met industrie

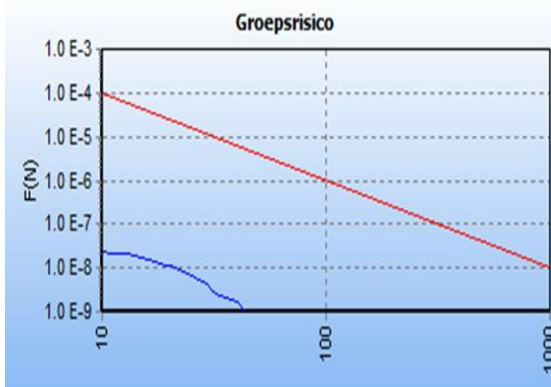
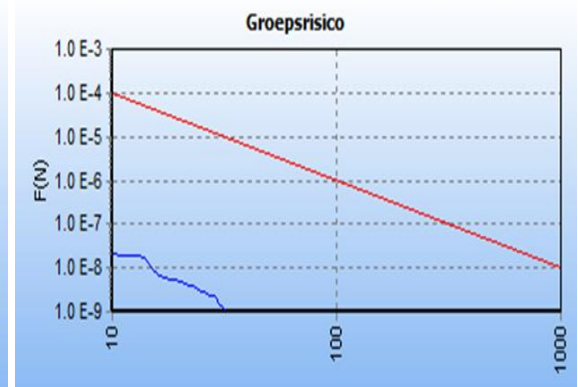
Zonder industrie

5.2 Figuur FN curves voor leiding A-670-deel-1 van N.V. Nederlandse Gasunie voor de kilometer tussen stationing 18300.00 en stationing 19300.00

Met industrie

Zonder industrie

6 Conclusies

In het rekenprogramma Carola zijn berekeningen uitgevoerd ten aanzien van het groepsrisico en het plaatsgebonden risico. Berekend zijn de bestaande situatie en de situatie met ingevulde plancapaciteit van 2 woningen.

Uit de berekeningen blijkt de leiding N-550-32, ter hoogte van het plangebied, geen 10^{-6} contour te veroorzaken. Met betrekking tot het plaatsgebonden risico zijn er derhalve geen belemmeringen voor het plan.

Ter hoogte van het plangebied wordt er geen groepsrisico berekend in de bestaande en toekomstige situatie. Met betrekking tot het plaatsgebonden risico zijn er derhalve geen belemmeringen voor het plan.

Voor het Bestemmingsplan Usseler Es zijn de risico's die worden veroorzaakt door hogedruk aardgastransportleidingen onderzocht. Het plaatsgebonden risico en het groepsrisico zijn berekend met het huidig aantal aanwezigen en het toekomstig aantal aanwezigen waarbij de industriebestemming op het centrale deel is komen te vervallen. De belangrijkste conclusies naar aanleiding van de resultaten worden in dit hoofdstuk benoemd.

Plaatsgebonden risico

Voor de leidingen ter hoogte van het bestemmingsplan wordt geen plaatsgebonden risicocontour berekend voor de grenswaarde van 10^{-6} per jaar. Het plaatsgebonden risico vormt daarmee geen belemmering voor dit bestemmingsplan.

Groepsrisico

Het groepsrisico is berekend met het huidig en toekomstig aantal aanwezigen. De oriënterende waarde wordt in beide situaties niet overschreden. Wanneer gerekend wordt met het aantal aanwezigen overeenkomstig het nieuwe bestemmingsplan, wordt een onveranderd groepsrisico berekend voor leiding A-646-deel-1 en een afname voor leiding A-670-deel-1. Er is geen sprake van een overschrijding van de oriënterende waarde. De bestemmingsverandering die mogelijk worden gemaakt middels het bestemmingsplan hebben een positieve invloed, lees afname, op het groepsrisico.

7 Referenties

- [1] Handleiding Risicoberekeningen Bevb. Versie 1.0. 20 december 2010.
- [2] Risicomethodiek aardgastransportleidingen. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Brief 390/06 CEV Lah/pbz-1191. 6 november 2006.
- [3] Risicomethodiek aardgastransportleidingen. Ministerie van VROM. Brief 2006.334302. 7 december 2006.
- [4] Laheij GMH, Vliet AAC van, Kooi ES. Achtergronden bij de vervanging van zoneringafstanden hogedruk aardgastransportleidingen van de N.V. Nederlandse Gasunie. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. RIVM-rapport 620121001/2008. 2008.
- [5] M. Gielisse, M.T. Dröge, G.R. Kuik. Risicoanalyse aardgastransportleidingen. N.V. Nederlandse Gasunie. DEI 2008.R.0939. 2008.

Bijlage 2 Cultuurhistorische quickscan Usseler Es

Cultuurhistorische quickscan landschap en bebouwing

Usseler Es

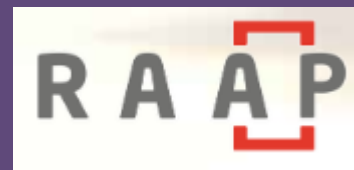
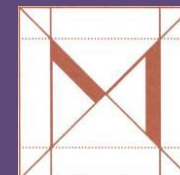
Enschede

Onderzoek i.o.v. Gemeente Enschede

9 juli 2020

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Onderzoeksgebied

Usseler Es
Enschede

Status

Geen (gebied)
Rijksmonument (Eulderinkweg 22, Rosinkweg 40)
Gemeentelijk monument
(Harberinksweg 60, Keuperweg 53, Rosinkweg 35)

Opdrachtgever

Gemeente Enschede
Contactpersoon: Annemarie Mascuñan

Onderzoek en waardering gebouwen op erven

drs. Frank Haans, bnb (MAB)

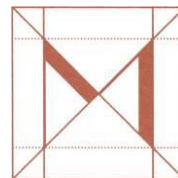
Onderzoek en waardering cultuurlandschap

drs. Bjorn van Snippenburg (RAAP)

Pollaan 48 E/F, 7202 BX Zutphen

Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, Nijmegen en
RAAP Zutphen in opdracht van de gemeente Enschede, 23 april/9 juli 2020,
copyright MAB Nijmegen 2020

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

*bureau voor architectuur- en bouwhistorisch onderzoek, cultuurhistorische
gebiedsanalyses, restauratie, onderhoud en bouwtechnisch onderzoek,
publieksvoorlichting en publicaties over cultuurhistorie*

drs. C.J.B.P. Frank
drs. F.A.C. Haans, bnb

mw. drs. C.H.J.M. van den Broek
drs. J. de Jong
ing. G. Korenberg, bnb
mw. drs. M. Lemmens
D. Schaars Ma.
Mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1
6542 SN NIJMEGEN
tel: 024-3786742
info@monumentenadviesbureau.nl
www.monumentenadviesbureau.nl

INHOUD

1 Inleiding.....	4
2 Historisch-ruimtelijke ontwikkeling	8
2.1 Ontwikkeling van het landschap	8
2.2 Bewoningsgeschiedenis.....	8
2.3 Verkavelingspatroon	9
2.4 Landschapstypen.....	13
2.4.1 Esontginning	13
2.4.2 Kampontginning.....	15
2.4.3 Jonge heideontginning	16
2.5 Locatie erven	17
2.6 Wegen en materialisering	19
2.7 Mauritsbosje	20
2.8 Leylijnen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3 Waardering cultuurlandschap.....	22
3.1 Wegen	22
3.2 Opgaand groen.....	22
3.3 Landschappen.....	22
3.4 Aanbevelingen.....	23
3.4.1 Wegen	23
3.4.2 Mauritsbosje	23
3.4.3 Herkenbaarheid landschappelijke deelgebieden	23
3.5 BIJLAGEN.....	25
4 Analyse van de erven en bebouwing.....	33
4.1 Inleiding.....	33
4.2 Ontwikkeling en opbouw van de erven	33
4.2.1 De Marken en hun erven.....	33
4.2.2 De erven op de kadastrale kaart van 1811-1832.....	35
4.2.3 De opbouw van de boerenerven in Twente.....	38

4.3 Boerderijtypen en ontwikkelingen.....	39
4.4 Onderzoek van de erven op de Usseler Es	44
4.4.1 Onderzochte adressen:	44
4.4.2 Ontwikkeling erven aan de hand van kadastrale gegevens:	45
5 Waardenstelling bebouwing erven.....	123
5.1 Catalogus erven beschrijving & waardestelling	123
5.2 Conclusie & aanbevelingen	146
6 Literatuur & bronnen	147

1 INLEIDING

De Usseler Es behoort tot een oud cultuurlandschap van Enschede. Het is belangrijk te realiseren dat het plangebied enkel het noordelijk deel van de eigenlijke Usseler Es betreft. De es ligt voor een even groot deel ten zuiden van de A35 als ten noorden daarvan. De kern Usselo is ook gelegen aan de zuidelijke helft van de es. Dit onderzoek focust echter op het plangebied; de helft van de es ten noorden van de A35. Het cultuurhistorisch onderzoek bevat het door RAAP uitgevoerde cultuurlandschappelijk onderzoek en het door het Monumenten Advies Bureau uitgevoerde onderzoek van de bebouwing op de erven in het onderzoeksgebied.

Cultuurlandschappelijk onderzoek (RAAP)

Voor het cultuurlandschappelijk onderzoek zijn twee type bronnen gebruikt. Enerzijds is dat literatuur, zowel uit gepubliceerde werken als (bijlagen bij) ambtelijke stukken. Ook diverse websites over de geschiedenis van het gebied, maar ook over actualiteiten, behoren tot de (kritisch beoordeelde) gebruikte geschreven bronnen. Anderzijds is (al dan niet bewerkt) historisch kaartmateriaal een belangrijke bron in dit onderzoek. Kadastrale minuutplannen, HisGIS en diverse topografische kaarten geven inzicht in de ruimtelijke ontwikkeling.

Op basis van historisch kaartmateriaal zijn historische landschappen en cultuurhistorische objecten geïnventariseerd. Hierbij gaat het hoofdzakelijk om de wegen en opgaande groenstructuren. De landschappen en de nog bestaande objecten en structuren zijn gewaardeerd volgens onderstaande criteria. Vervolgens zijn de totalen gemiddeld en voorzien van een waarderingsterm volgens de tweede tabel. De waardering maakt het niet alleen mogelijk uitspraken te doen over individuele structuren maar ook over de samenhang daartussen. Dit geeft inzicht in (deel)gebieden waar zich concentraties hooggewaardeerde structuren en objecten bevinden en die extra aandacht in het bestemmingsplan verdienen.

laag	waarde 1	waarde 2	waarde 3
wegen	materialisering 1: asfalt 2: moderne klinkerbestrating 4: passende klinkerbestrating 5: ongewijzigd	historisch gezien wel/niet opgaand groen 1: volledig verdwenen 2: meer dan de helft verdwenen 3: niet beplant, nu wel beplant 4: licht gewijzigd / minder dan de helft verdwenen / niet beplant, nu licht beplant 5: ongewijzigd / beplanting verdicht	gaafheid van de historische landschappelijke context 1: context verdwenen 3: context deels aanwezig 5: context aanwezig
opgaand groen	ouderdom 2: <1950 3: <1930 4: <1900 5: <1850	landschappelijke hiërarchie 1: geen structuur herkenbaar, geen structurerend element 3: herkenbaar als lijn, geen structurerend element 5: structurerend element	gaafheid van de historische landschappelijke context 1: context verdwenen 3: context deels aanwezig 5: context aanwezig

laag	waarde 1	waarde 2
landschappen	gaafheid historische situatie 2: verkaveling sterk gewijzigd, grondgebruik sterk gewijzigd 3: hoofdstructuur verkaveling grotendeels intact, grondgebruik sterk gewijzigd / hoofdstructuur in belangrijke mate gewijzigd, maar grondgebruik grotendeels intact 4: hoofdstructuur verkaveling grotendeels intact, grondgebruik merendeels intact 5: verkaveling grotendeels intact, grondgebruik grotendeels intact	gaafheid opgaande structuren 2: openheid/geslotenheid sterk gewijzigd, bebouwing grotendeels verplaatst 3: openheid/geslotenheid half intact, bebouwing deels origineel, deels gewijzigd 4: openheid/geslotenheid grotendeels intact, bebouwing merendeels origineel gesitueerd 5: openheid/geslotenheid grotendeels intact, bebouwing als origineel gesitueerd

gemiddelde score	waardering
1,0 – 2,5	basiswaarde
2,6 – 3,5	gemiddeld
3,6 – 4,5	hoge waarde
4,6 – 5,0	zeer hoge waarde

Cultuurhistorisch onderzoek bebouwing op de erven (MAB)

Het veldwerkonderzoek vond plaats op 16 maart en had het karakter van een cultuurhistorische veldverkenning vanaf de openbare weg.

Daarnaast vond er aanvullend literatuur- en bronnenonderzoek plaats, waarbij voor de erven het kadastraal onderzoek een grote rol speelde. Verder is gebruik gemaakt van relevante literatuur en websites. Het inzien van bouwtekeningen en ander archiefmateriaal kon vanwege de thans geldende beperkingen ivm Coronacrisis niet plaatsvinden.

Rapport

In dit rapport wordt door RAAP de historisch ruimtelijke ontwikkeling beschreven in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 behandelt RAAP de waardering cultuurlandschap en deze waardestelling sluit af met een bijlage met

kaarten, waarin de waardering van wegen, landschap, groen en bebouwing is samengevat. Vanaf hoofdstuk 4 volgt het onderzoek en de analyse van de erven met bebouwing uitgevoerd door het Monumenten Advies Bureau. Hierbij wordt eerst vanuit een algemeen beeld van de erfen boerderijontwikkeling in Twente vervolgens de erfontwikkeling op de Usseler Es geduid. Dan volgt een ontwikkelingsschets per erf met kadasterkaartjes en oude en actuele foto's. In hoofdstuk 5 is de catalogus opgenomen van de erven, met per erf een omschrijving, waardering en een kaartje met waarden. Dit hoofdstuk sluit af met een conclusie en aanbeveling. Hoofdstuk 6 omvat de opgave van literatuur en bronnen.

Bjorn van Snippenburg (RAAP)

Frank Haans (Monumenten Advies Bureau)

Nijmegen/Zutphen 28 april/9 juli 2020

Begrenzing van het onderzoeksgebied.

2: HISTORISCH-RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

2 HISTORISCH-RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

2.1 ONTWIKKELING VAN HET LANDSCHAP

Het landschap van de Usseler Es is gevormd in de laatste twee ijstijden: het Saalien en Weichselien. In het Saalien (ca. 370.000 tot 130.000 jaar geleden) werd de basis gelegd voor de ondergrond van de Usseler Es. De es is in basis een stuwwal, zoals er meerdere kleine in Twente te vinden zijn. Hij werd gevormd toen een ijslob in zuidwestelijke richting door de grote stuwwalboog van Ootmarsum, Oldenzaal en Enschede brak en het aanwezige bodemmateriaal voor zich uit opstuwde.

In een latere fase van het Saalien, toen onder meer de grote stuwwallen van de Veluwe gevormd werden, werden de kleine Twentse stuwwallen overreden en gladgeschuurd door het oprukkende ijs. Onder deze dikke ijspakketten werd keileem (grondmorene) gevormd, wat leidde tot een glooiende grondmorenevlakte met hier en daar een kop of rug. De Usseler Es is als restant van een stuwwal één van deze ruggen.

In het Weichselien (ca. 120.000 tot 13.000 jaar geleden), en dan met name de laatste millennia daarvan, heerste een koud en droog klimaat. In deze periode zijn uitgestrekte stuifzanden ontstaan. Over de grondmorenevlakte is toen een laag dekzand afgezet. Op de Usseler Es is deze laag slechts enkele tientallen centimeters dik. Naar de randen toe

komt de keileem op grotere diepte te liggen en is de laag dekzand aanzienlijk dikker.¹ Ongeveer 10.000 jaar geleden kwam deze koude, droge periode ten einde en begon het warmere en natte holoceen, dat tot op de dag van vandaag voortduurt. In deze periode nam de vegetatie toe en kwam een einde aan de grote landschapsvormende processen in het plangebied. Op natte gebieden kon in vennen een hoogveenvegetatie ontstaan, doordat er afgestorven veenmos dikke pakketten vormde. Het plangebied kenmerkte zich door een loofbos op de hogere delen, waarin eik, linde en beuk voorkwamen. De lagere delen waren wat natter en daar kwamen graslanden en mogelijk eiken-berkenbossen voor.

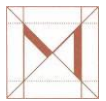
2.2 BEWONINGSGESCHIEDENIS

Het is dit afwisselende landschap waarin de mens zijn intrede deed. Op de es zijn vondsten gedaan die dateren uit het mesolithicum (ca. 11.700 tot 7000 jaar geleden). In die periode trokken groepjes jager-verzamelaars door het gebied. Ook uit latere perioden zijn vondsten gedaan. Tot in de IJzertijd (vanaf 800 voor Christus) moet het gebied zo nu en dan zijn aangedaan door mensen, maar van langdurige bewoning op de es is dan nog geen sprake. In de IJzertijd werd er op de hoge keileembult die later de Usseler Es zou worden gewoond.² Uit de Romeinse tijd zijn geen bewoningssporen bekend, hoewel het mogelijk is dat de huidige es ook in die periode bewoond is geweest.³ De lo-naam Usselo kan er ook op duiden dat het gebied (opnieuw) ontgonnen is toen de bevolking toenam in de

¹ Jans & Hielkema, 2015, 25-31.

² Jans & Hielkema, 2015, 86-87.

³ Scholte Lubberink & Zielman, 2010, 3.

Karolingische tijd (750-900 na Chr.). De omgeving van Usselo moet relatief bosrijk zijn geweest en een lage bevolkingsdichtheid hebben gekend.⁴

Tot in de vroege middeleeuwen, tot in de 7e eeuw, woonde de mens op dit soort hoge plekken in het landschap. De boerderijen waren van hout en wanneer deze aan vernieuwing toe waren, werd even verderop een nieuwe gebouwd. Zo verplaatsten de boerderijen zich over het gebied van de huidige es. Vanaf de Karolingische tijd verdween de bewoning van deze hoogst gelegen gronden en werden de boerderijen geleidelijk verplaatst naar de zone die de overgang vormt tussen de hoge en lagere delen van het gebied.

De boerderijen stonden vaak alleen of in kleine groepjes verspreid over het landschap. Elke boerderij had zijn eigen stukken land in de nabijheid liggen. Deze individuele stukken land worden kampen genoemd, de kamp die bij de boerderij lag de huiskamp. De kampen hadden overwegend onregelmatige vormen omdat ze natuurlijke elementen in het landschap volgden zoals het reliëf. Om de kamp lag vaak een houtwal of- singel die diende om vee en wilde dieren van de kamp te weren. Naast de teelt op de huiskamp was de veeteelt de belangrijkste pijler van de boerderijen. Het vee werd geweid in de hoger en droger gelegen bossen. Nabij de kampen waren ook zogenaamde graskampen. Op de lager gelegen gronden lagen de wei- en hooilanden, die ook onregelmatig verkaveld waren en van elkaar gescheiden werden door houtwallen.⁵

In Usselo lag de Hof van Usselo (nu erve Scholten ten zuiden van het plangebied aan de Usseleresweg/Boekelosestraat), van waaruit de

boerderijen werden beheerd die vanaf de Karolingische tijd onder het gezag van de bisschop van Utrecht waren gekomen.⁶ Gedurende de late middeleeuwen veranderden economie en maatschappij sterk. De belangrijkste redenen daarvoor waren de opkomst van de stedelijke markteconomie in de IJsselsteden en de Twentse steden, de bevolkingsgroei en de politiek-bestuurlijke veranderingen, zoals de vorming van het Oversticht.⁷ In de landbouw was de bevolkingsgroei een drijvende kracht. Een oplossing om meer monden te voeden werd gevonden in ruimtelijke herordening. De hogere en drogere delen waren voor de uitbreiding van bouwland het meest geschikt. Dit was ook de plaats waar het (mogelijk al afgetakelde) bos zich bevond en waar een humusrijke bruine bosgrond aanwezig was.⁸ Om meer landbouwgrond te creëren werden de bossen gekapt.⁹ Toen de plaggenbemesting haar intrede had gedaan vanaf de vroege nieuwe tijd, om de opbrengsten te verhogen en nóg meer monden te kunnen voeden, werd de van nature al hoger gelegen es langzaam aan steeds verder opgehoogd, tot de huidige kenmerkende bolle ligging.¹⁰

2.3 VERKAVELINGSPATROON

Wanneer we naar de oudste betrouwbare kaart met een weergegeven verkavelingsstructuur bekijken, de kadastrale minuutplans uit 1832, dan zien we duidelijk de driedeling die een zogenaamd krans-esdorp als Usselo kenmerkt: centraal ligt de es met daar omheen een krans van boerderijen gelegen tussen onregelmatige kampen.

⁶ Baas, 2000, 23.

⁷ Baas, 2000, 24; zie ook Spek 2004; Vangheluwe & Spek 2008.

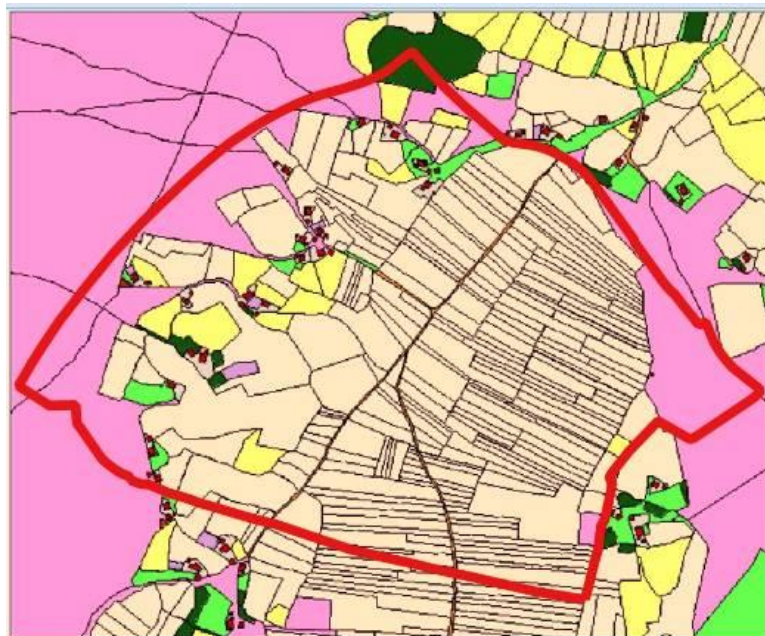
⁸ Gemeente Enschede, 2009, 36.

⁹ Baas, 2000, 24.

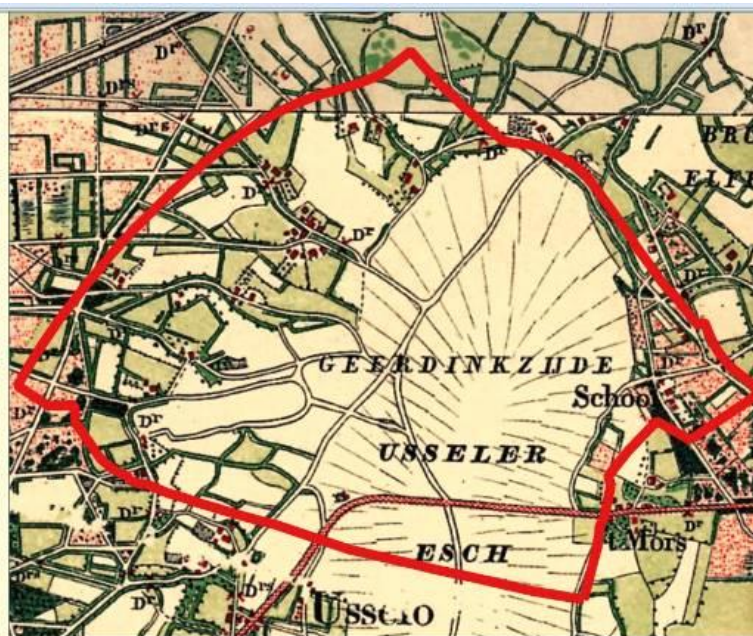
¹⁰ Spek, 2004, 965.

⁴ Van Beek, 2009, 392.

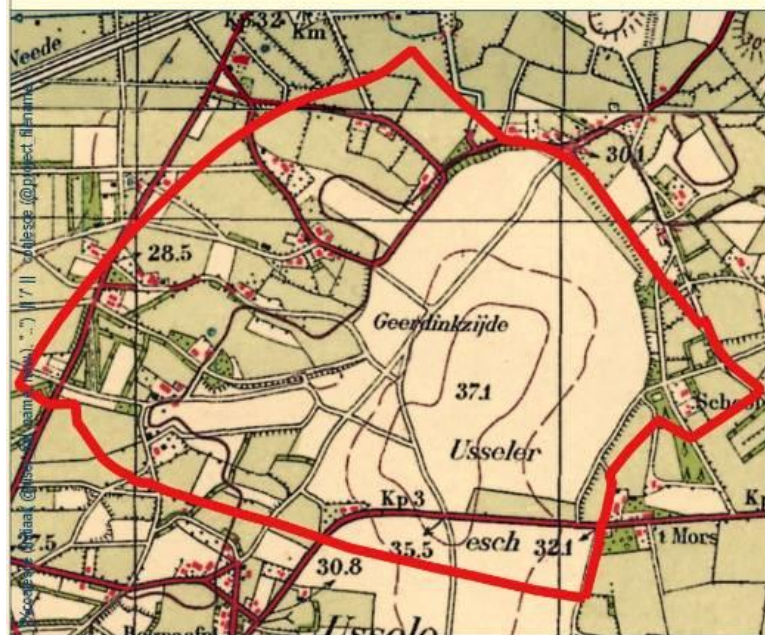
⁵ Baas, 2000, 23.

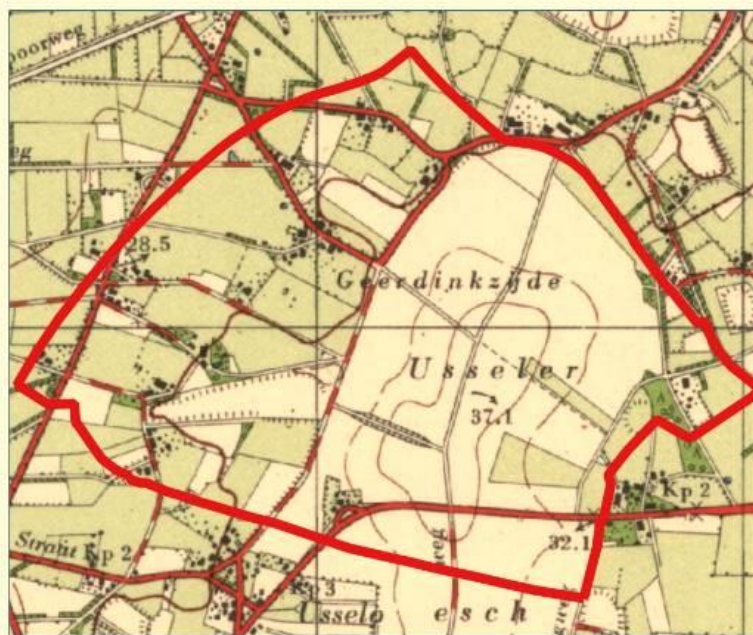
1832

1900

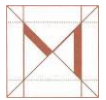

1930

1950

Figuur 1: Vier historische kaarten: kadastrale minuutplan en topografische kaarten (HisGIS en Topotijdreis.nl).

Buiten deze krans liggen de woeste gronden; veelal (natte) heide, waarop de schapen werden geweid en waar plaggen werden gestoken. Deze structuur is in Usselo bijzonder goed bewaard gebleven. De Usseler Es is daarom wel het meest typerende voorbeeld van een kranses in ons land genoemd en wordt zelfs gezien als de grootste kranses van Europa.¹¹ In de volgende paragraaf wordt hier nader op ingegaan. De gemeente heeft op haar Cultuurhistorische Waardenkaart het hele plangebied als “hoge attentiewaarde (overig)” aangemerkt.¹²

Wat direct opvalt is dat de es een verkavelingspatroon heeft dat sterk afwijkt van de ring van kampen die daar omheen ligt. Het is zelfs mogelijk hierin blokken ter herkennen, die zijn onderverdeeld in smalle stroken. Dit doet vermoeden dat de bewoners gezamenlijk een terrein ontgonnen hadden en dat stuk vervolgens verdeelden onder de deelnemers van de ontginning.¹³ Later zijn de stroken door vererving mogelijk verder opgedeeld, in de lengte of de breedte. Van dat laatste zien we vooral in de oostelijke helft van het plangebied enkele voorbeelden. De wegen lijken soms de verkaveling te doorsnijden, bijvoorbeeld in het meest noordelijke deel van de es. Goed zichtbaar is het ook bij de weg die vanaf halverwege diagonaal over de es loopt. Deze weg snijdt dwars door de verkaveling heen. Dat de wegen weinig samenhang hebben met de verkaveling, kan erop duiden dat de wegen pas zijn aangelegd of ontstaan nadat de verkaveling had plaatsgevonden. Het is goed mogelijk dat voorheen de es alleen ontsloten werd door paden die vanuit de boerderijen naar het bouwland voerden. Doorgaande verbindingen liepen waarschijnlijk via het netwerk van paden en wegen dat zich in de krans bevond. Verderop gaan we nader in op de ontwikkeling van het wegenpatroon in het plangebied.

¹¹ Baas, 2000, 23.

¹² Gemeente Enschede, z.j.

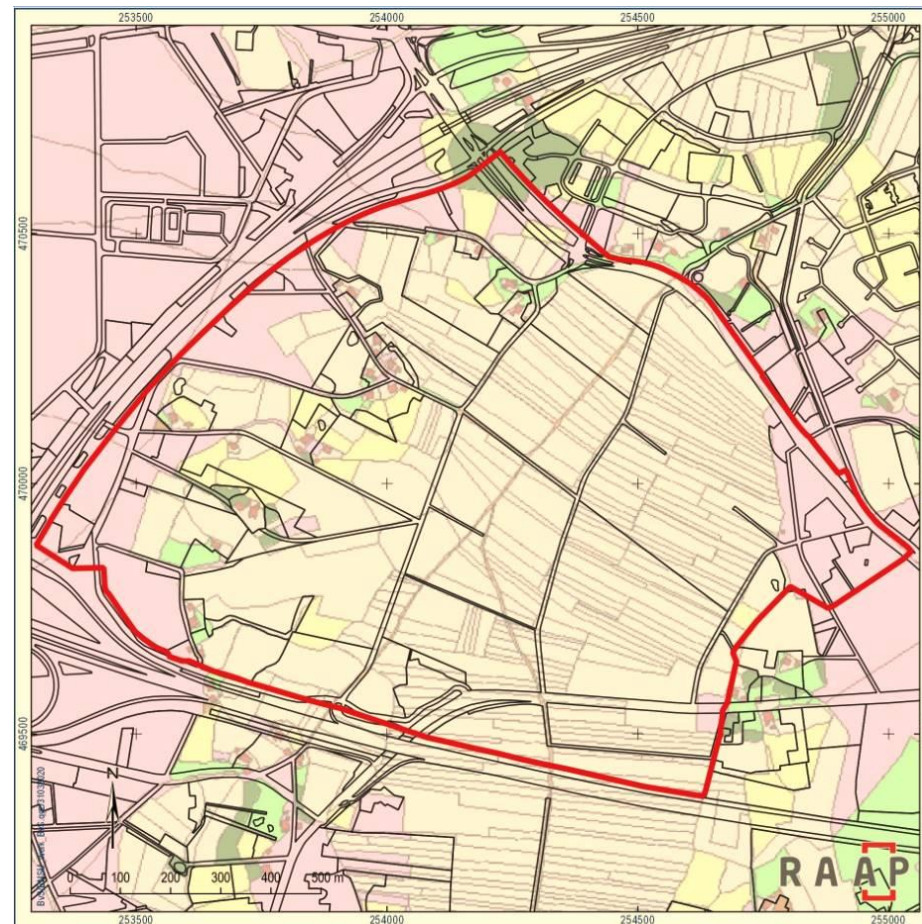
¹³ Zie ook Spek, 2004.

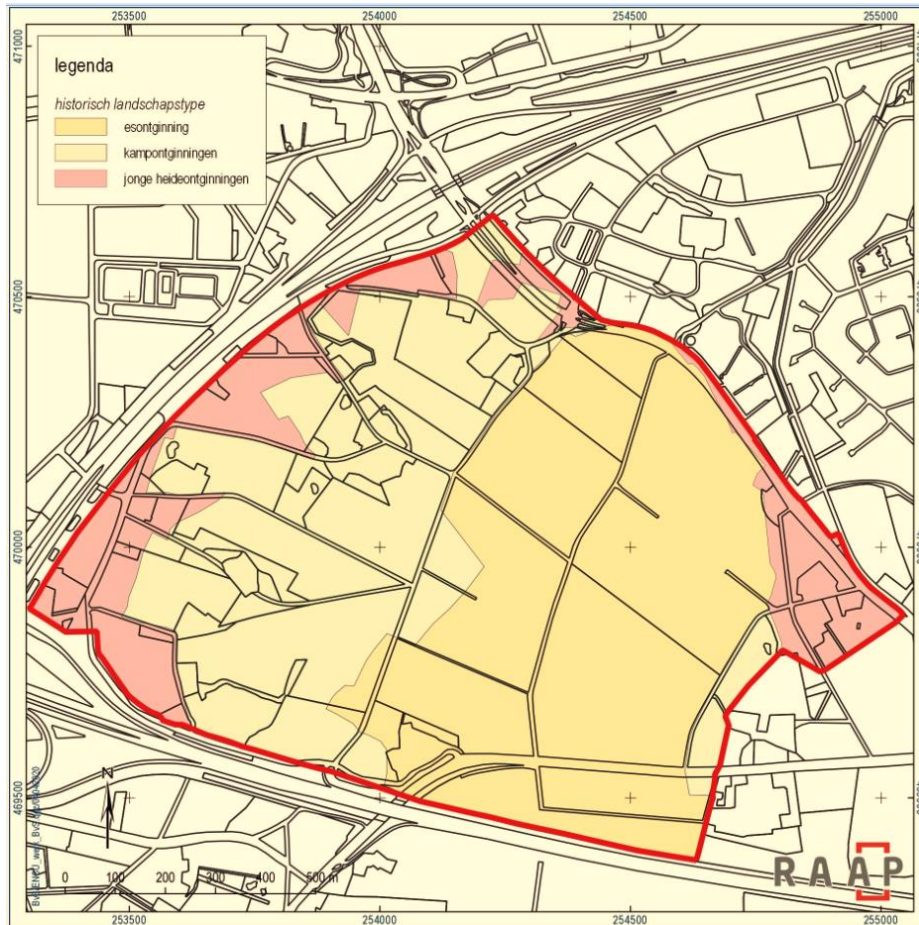
Figuur 2: Het monument ter nagedachtenis aan de ruilverkaveling. (Wikimedia Commons, gebruiker Simpleness).

In 1941 heeft er een ruilverkaveling plaatsgevonden van de Usseler Es, getuige het monument ter herinnering hieraan bij het Mauritsbosje (figuur 2). De ruimtelijke structuur van de es is hierdoor aanzienlijk veranderd. De richting van de verkaveling, min of meer haaks op de hoogtelijnen, is in grote lijnen wel gehandhaafd. De nieuwe verkaveling kent echter veel grotere percelen dan voorheen. Belangrijk is ook dat de wegenstructuur op de es sterk veranderd is met de ruilverkaveling. Midden over de es, over het hoogste punt, loopt nu de toepasselijk genaamde Ruilverkavelingsweg. De Usseleresweg is naar het westen toe verlegd en sluit sindsdien aan op de Harberinkweg. Hierbij zijn ook diverse paden in de krans van de es verlegd of verdwenen. Onderstaande figuur projecteert de huidige situatie (zwarte lijnen) over de kadastrale minuutplan volgens HisGIS. Hierdoor is het effect van de ruilverkaveling goed zichtbaar.

Een kaartvergelijking van vier historische kaarten (figuur 1) geeft een beeld van de ruimtelijke ontwikkeling van het plangebied in de afgelopen twee eeuwen. In hoofdzaak is de ruimtelijke structuur ongewijzigd: centraal vinden we de es, daar omheen liggen – in het plangebied hoofdzakelijk aan de westkant – de boerderijen in een zone met onregelmatige verkaveling. Buiten de krans van boerderijen lag de heide, die gaandeweg steeds meer ontgonnen is. Vanaf de jaren 1970 zijn ten noordoosten van het plangebied de woonwijken van Enschede gebouwd en aan de randen van het plangebied grote weginfrastructuur aangelegd. Met uitzondering van het meest noordelijke deel van de krans rondom de es, zijn nagenoeg de hele es en de boerderijenkrans onaangetast gebleven door stedelijke ontwikkeling.

Figuur 3: De huidige situatie (zwarte lijnen) geprojecteerd over die in 1832 (HisGIS).

Figuur 4: Historische landschapstypen.

2.4 LANDSCHAPSTYPEN

Zoals al aan de orde is gekomen, kan het plangebied worden onderverdeeld in drie deelgebieden die elk hun eigen ontwikkelingsgeschiedenis hebben, maar uiteraard wel in samenhang ontstaan zijn. Het gaat hier om de centraal gelegen es (esontginning), de daar omheen gelegen krans van boerderijen met kampen

(kampongginning) en de daarbuiten gelegen oorspronkelijke heide, die vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw ontgonnen is (jonge heideontginning). De historische driedeling is op onderstaand kaartje weergegeven. Hierna zullen de karakteristieken van elke van deze deelgebieden besproken worden.

2.4.1 Esontginning

Hoewel niet het oudste landschapstype (zie boven) is de es wel het meest prominente onderdeel van het plangebied. Een groot open gebied, nagenoeg vrij van opgaand groen en uitsluitend in gebruik als bouwland. Van oorsprong was dit gebied al het hoogstgelegen in de omgeving. Door plaggenbemesting van de vroege nieuwe tijd tot in de 19^e eeuw is het maaiveld van de es steeds hoger komen te liggen, tot uiteindelijk op het hoogste punt bijna 8 meter hoger ligt dan de omgeving.

Oorspronkelijk was de es (kadastraal) verkaveld in vele smalle stroken, maar daarvan was in de praktijk weinig te zien: het was een grote, open landschappelijke ruimte. De es is vermoedelijk ontgonnen in een aantal fasen, waarbij telkens een blok werd ontgonnen. Vervolgens werd dit blok mogelijk verdeeld onder de deelnemers van de ontginning. De percelen van één eigenaar lagen zo verspreid over de es. Door onder meer vererving werden in de loop der tijd percelen verder verdeeld of samengevoegd. Dit leverde een versnipperde eigendomssituatie op en een arbeidsintensieve boerenbedrijfsvoering.

De komst van modern landbouwmaterieel en de bijbehorende intensivering viel niet te verenigen met de versnipperde eigendomssituatie op de es. In 1941 heeft er daarom een ruilverkaveling plaatsgevonden. Alle percelen van één eigenaar werden zo veel mogelijk bij elkaar gebracht tot

een of enkele grote percelen. Tegelijkertijd werden de wegen verlegd zodat een meer logische ontsluiting van de es werd gerealiseerd en alle percelen via de wegen bereikbaar waren voor de moderne landbouwmachines.

Figuur 5: Het landschapsbeeld van de es, met rechte (zand)wegen, akkers en witte grensstenen (foto: Google Streetview).

In vroeger tijden waren het vooral greppels die op de es de perceelgrenzen markeerden.¹⁴ Tegenwoordig, waarschijnlijk sinds de ruilverkaveling, zien we vooral wit geschilderde stenen die de grenzen markeren op de es. Of er voor de ruilverkaveling ook stenen waren die op de es grenzen markeerden, is voor het plangebied niet bekend. In de periode november 2009 tot en met oktober 2011 zijn op de es, maar ook

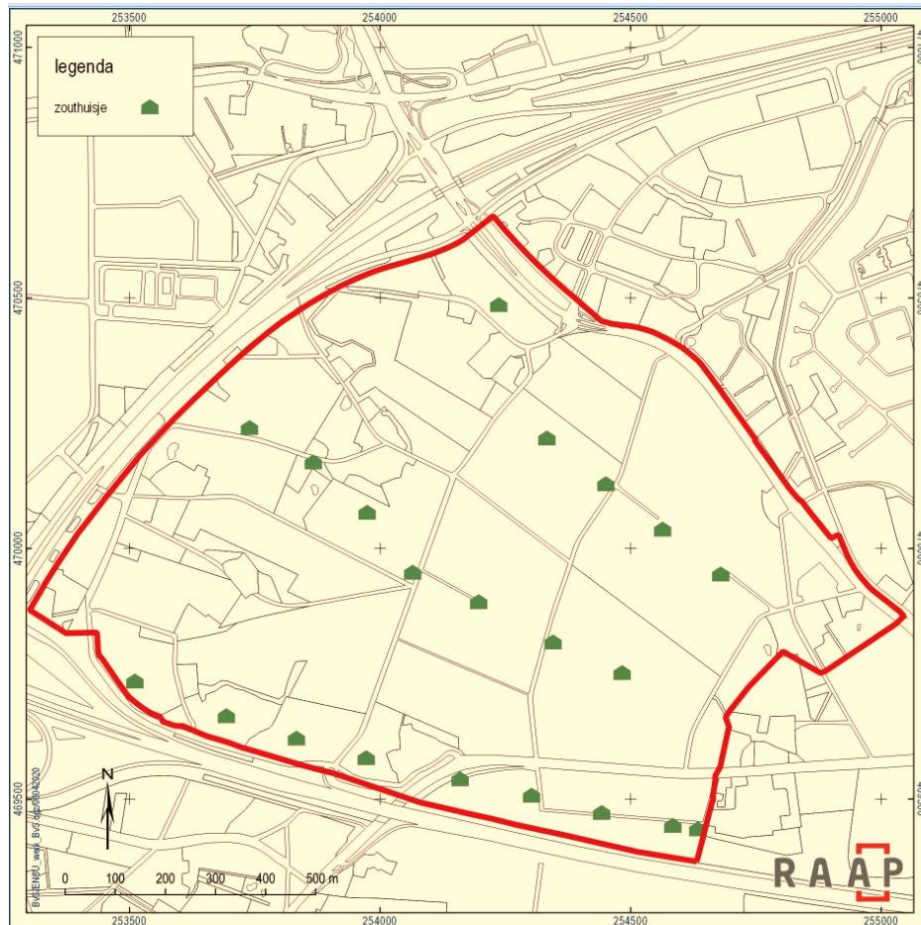
¹⁴ Jans & Hielkema, 2015, 86.

daarbuiten, zouthuisjes aangelegd, alsmede een systeem van water- en pekelleidingen waardoor het in de diepere bodem aanwezige zout gewonnen kan worden.¹⁵ In totaal staan er binnen het plangebied 21 zouthuisjes. De vormgeving van de huisjes sluit aan bij de karakteristieke Twentse architectuur. De zouthuisjes zelf zijn ook al karakteristiek voor Twente te noemen, al blijft de aanwezigheid van gebouwde objecten op de es niet passen binnen de karakteristieken van dit landschap (figuur 6a en 6b).

Figuur 6a: De noordelijke rij zoutwinningshuisjes gezien naar het westen. FH MAB 2020

¹⁵ Huisman, 2012, 7.

Figuur 6b: De locatie van de zouthuisjes in het plangebied.

2.4.2 Kampontginning

Het oudste onderdeel van het huidige landschap is de ring van boerderijen met kampen die rondom de es ligt. Rondom de boerderijen werden de eerste akkers aangelegd. Ze waren omgeven door houtwallen- of singels. Doordat deze eerste ontginningen de natuurlijke eigenschappen van het terrein volgden, zijn ze onregelmatig van vorm. Tot in de 13^e eeuw werden

boerderijen niet op dezelfde plaats herbouwd, waardoor onder de huidige kampen de voorlopers van de huidige boerderijen schuil kunnen gaan. Het areaal aan onregelmatige kavels groeide gestaag, ook toen er nieuwe ‘dochter’-erven werden gesticht (zie verderop). De begrenzing van de ring van kampen was zowel aan de kant van de es als aan de andere kant niet mooi rechte, maar erg onregelmatig. Figuur 4 laat goed zien dat de rand van het kampenlandschap soms honderden meters naar het oosten of westen gaat. Dit vindt voornamelijk zijn oorsprong in de bodemgesteldheid, die bepaalde of een stuk grond ontgonnen kon worden of niet.

Tijdens de ruilverkaveling van de Usseler Es in 1941 is ook een deel van de gronden in de krans herverkaveld. Diverse kleinere en onregelmatig gevormde percelen zijn samengevoegd tot grotere, meer rechthoekige percelen. Aan de westrand van de es zijn enkele percelen geëgaliseerd of afgegraven. Hier zijn enkele abrupte hoogteverschillen te vinden zogenaamde steilranden. De zachte bolling van de es houdt hier ineens op. In de hele krans zijn wegen en paden verlegd of verdwenen, evenals veel opgaand groen (zie hieronder). De kleinschaligheid van de krans van kampen rondom de es is in de loop van de 20^e eeuw sterk afgenomen. Toch is de samenhang tussen boerderijen, bouw- en weilanden, (resten van) houtwallen en steilranden in het kampenlandschap rondom de Usseler Es nog goeddeels aanwezig. “Deze kenmerkendheid en de (relatieve) gaafheid bestempelt dit kampenlandschap als zeer waardevol.”¹⁶

In de krans van kampen rondom de es is ook het meeste opgaand groen te vinden. De kadastrale minuutplannen geven informatie over percelen die als

¹⁶ Baas, 2000, 24.

bos gebruikt worden. Houtwallen en –singels geven ze echter niet weer. De oudste kaart die hierover betrouwbare informatie geeft is de Topografische Militaire Kaart (TMK) uit 1850. Omdat de percelering op deze kaart aanzienlijke overeenkomsten vertoont met de kadastrale minuutplans, mag aangenomen worden dat deze kaart ook voor de houtwallen een beeld geeft dat aansluit bij de kadastrale kartering. Bijlage III laat zien hoe het groen zich in de loop van de laatste twee eeuwen ontwikkeld heeft. Opgemerkt moet worden dat een deel van de houtwallen die op de kaart van 1900 te zien zijn, aanwezig is in gebieden die op de kadastrale minuutplans nog als heide ingetekend stonden.

Waarschijnlijk zijn tijdens de ontginning van deze gebieden tegen het einde van de 19^e eeuw (zie verderop) de houtwallen hier aangelegd. Het kaartje maakt het overduidelijk dat het meeste groen dat in 1900 aanwezig was, verdwenen is. Figuur 1 geeft hier ook een beeld van, zij het minder expliciet. De belangrijkste reden voor het verdwijnen van met name de houtwallen is de uitvinding van het prikkeldraad. Met deze onderhoudsvrije afrastering kon het vee veel gemakkelijker worden binnen of juist buiten gehouden dan met houtwallen. De houtwallen verloren zo hun functie. De ruimte die ze innamen kon beter benut worden door dit bij het aangrenzende perceel te voegen, wat ook veelvuldig gebeurd is. Het meeste groen dat tegenwoordig in dit kampenlandschap wordt gevonden bestaat uit laanbeplanting langs de wegen. De opgekroonde bomen vormen veel minder een visuele barrière dan een houtwal; het groen dat er tegenwoordig aanwezig is, heeft een heel ander karakter en een andere sfeer dan de houtwallen die ooit elk perceel begrensden. De krans is in de loop van de 20e eeuw zo steeds meer groen verloren. Rond 1900 was er een groot contrast in openheid tussen de es en de krans. Dat contrast is voor een deel verdwenen, hoewel al het groen dat in het plangebied aanwezig is, zich nog altijd buiten de es

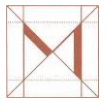
bevindt. De es is open gebleven, de krans is veel meer open geworden. Slechts een deel van het nu aanwezige groen is historisch, de rest is na 1950 aangelegd, voornamelijk in de vorm van laanbeplanting.

Figuur 7: Het landschapsbeeld van het kampenlandschap ter plaatse van de Keuperweg, met bochtige wegen, relatief kleinschalige akkers en weilanden, bebouwing en opgaand groen (foto: Google Streetview).

2.4.3 Jonge heideontginning

Het derde onderdeel van het historisch cultuurlandschap in het plangebied is de heide. Eeuwenlang was de heide van levensbelang om de vruchtbaarheid van de es te garanderen. Schapen graasden op de heide en hun mest werd via het potstalsysteem op de es gebracht. De heide leverde ook de plaggen die de mest ‘hanteerbaar’ maakten en de reden zijn dat de es zijn kenmerkende bolle ligging heeft gekregen.

De heide had van nature een schrale, voedselarme bodem, waardoor ze nooit ontgonnen was geweest. Door het menselijk gebruik werd de bodem van de heide alleen maar schraler: permanent werden voedingsstoffen van de heide gehaald en aan de akkers toegevoegd. Pas toen de kunstmest zijn intrede deed, werd het mogelijk deze zeer arme gronden te gaan gebruiken voor voedselproductie. Tegelijkertijd maakte de kunstmest het potstalsysteem overbodig, en was de heide niet meer waardevol voor de vruchtbaarheid van de es. Dit maakte het mogelijk dat tegen het einde van de 19^e eeuw vanuit de krans rondom de es steeds meer stukjes heide werden ontgonnen. Dit is het begin van de – later grootschalige – jonge heideontginningen. De groei van de bevolking in de steden en de daaruit voortkomende toenemende vraag naar voedsel maakten dat het rendabel was om kunstmest aan te schaffen en de heide te gaan ontginnen.

Figuur 1 laat zien dat de ontginning van de heide aanvankelijk het karakter had van een uitbreiding van het kampenlandschap. Individuele percelen werden ontgonnen en begrensd door een houtsingel. Waarschijnlijk ging het in hoge mate om kleinschalige initiatieven van aangrenzende boeren. Ten westen van de Keuperweg-Westerval werd de ontginning van de vroegere markegronden systematischer van opzet; tussen lange rechte wegen werden rechthoekige percelen ontgonnen. De zone langs het westelijk deel van de Keuperweg is, mede door het rechte verloop van de weg, het meest sprekende voorbeeld van de jonge heideontginningen in het plangebied. Aan de oostkant van de es was (binnen het plangebied) een veel kleiner areaal heide aanwezig. Deze is kleinschaliger en vanuit verschillende kanten ontgonnen. Rondom de (nieuwe) school is al vroeg bebouwing op de voormalige heide verschenen.

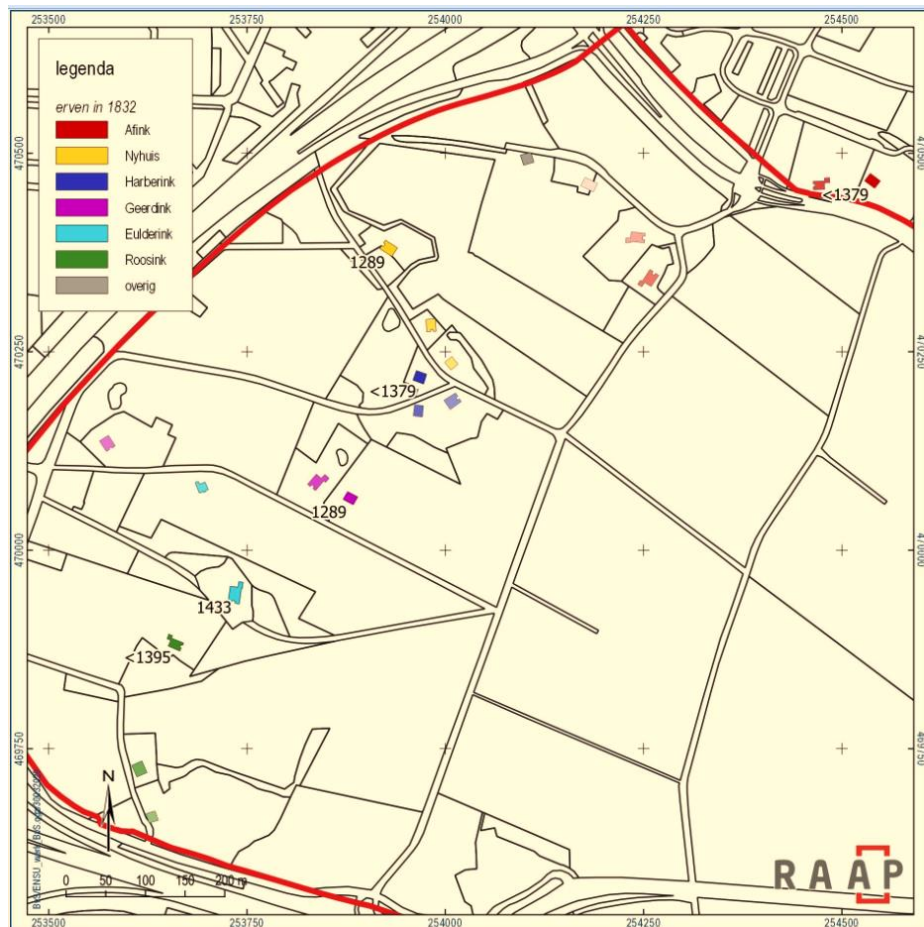
Figuur 8: Het landschapsbeeld van de jonge heideontginningen in het plangebied, met relatief rechte wegen en jonge bebouwing, regelmatige verkaveling en opgaand groen voornamelijk langs de wegen en erven. (foto: Google Streetview).

2.5 LOCATIE ERVEN

Ten tijde van de opdeling van de es moeten de boerderijen al op hun huidige plaatsen hebben gestaan.¹⁷ Sommige daarvan gaan terug tot ver in de middeleeuwen en worden voor het eerst genoemd in de 13^e eeuw, zoals de erven Geerdink en Nyhuis.¹⁸ De originele kadastrale minuutplans geven de erven niet alleen een naam maar ook een nummer. Zo is er bijvoorbeeld Roosink N° 1 en Afink N° 5. Dit lijkt een ouderdom of zelfs generaties in de erven aan te geven. Weergegeven op een kaart geeft dat het beeld van figuur 9.

¹⁷ Baas, 2000, 24.

¹⁸ Woolderink, 2014, nrs. 1316 en 1318.

Figuur 9: De opeenvolgende erven met dezelfde naam in het plangebied. Hoe lichter de kleur, hoe jonger het erf. Bij het oudste erf staat het jaartal van de oudste vermelding (Kadastrale minuutplan gemeente Lonneker, sectie N, blad 3 & Woolderink, 2014).

Van de 18 erven die voorkomen op de kadastrale minuutplan binnen het plangebied bestaan er nu nog 11, vaak met hetzelfde gebouw als de minuutplan laat zien of een gebouw op dezelfde locatie. De erven Afink 1

en 2 liggen net ten noorden van het plangebied langs de huidige Usselerrondweg. De nog bestaande erven in het plangebied zijn:

- **Afink 3 en 5** (Harberinksweg 2 en 15). Afink 3 heet nu 't Afink.
- **Nyhuis 1 en 3** (Harberinksweg 60 en 44). De naam Nyhuis komt op huidige topografische kaarten niet voor.
- **Harberink 1, 2 en 3** (Harberinksweg 49, Keuperweg 3-5 en Harberinksweg 45). Harberink 2 heet nu De Eschhoeve. De naam Harberink komt terug in de Harberinksweg.
- **Geerdink 2 en 3** (Geerdinkweg 20 en 30). De naam komt terug in de Geerdinkweg en in de aanduiding van deze zijde van de es als de Geerdinkzijde.
- **Eulderink** (Eulderinkweg 22). De naam komt terug in de Eulderinkweg.
- **Roosink 2** (Rosinkweg 35). Deze naam komt terug in de Rosinkweg.

Langs de Rosinkweg bevinden zich nog twee erven (huisnummers 25 en 40) die dicht bij de erven Roosink 1 respectievelijk 3 liggen. Deze zouden als opvolgers van deze erven gezien kunnen worden. Rosinkweg 40 is al in 1838 gebouwd en Rosinkweg 25 in 1925.¹⁹

De erven Afink 4, Nyhuis 2, Geerdink 1 en Eulderink 2, alsmede een erf zonder naam ten westen van Afink 5, zijn geheel verdwenen. Hier is geen erf in de nabijheid dat als de opvolger gezien kan worden. Langs de Keuperweg, direct ten westen van de erven Harberink, is in de jaren 1930 een nieuw erf tot stand gekomen. Aan de westkant van het plangebied, langs de Keuperweg en noordelijk daarvan langs de huidige Westerval, is in de eerste helft van de 20^e eeuw een vijftal nieuwe erven gesticht.²⁰

¹⁹ Gegevens BAG.

²⁰ Gegevens BAG.

In de oostelijke helft van het plangebied bevinden zich geen zeer oude erven. De enige bebouwing die de kadastrale minuutplan hier laat zien is het schoolgebouw, dat destijds in de noordwesthoek stond van de huidige kruising Usselerschoolweg/Willemsbeekweg. Deze school is een van de oudste zogenaamde markescholen en gesticht in 1766,²¹ al wordt ook het jaartal 1731 genoemd. Het huidige gebouw, aan de overzijde van de weg, stamt uit 1896 en is in 1992 uitgebreid en sindsdien in gebruik als zalencentrum.²² In dezelfde periode is ten oosten van de school een nieuw erf gesticht. Het pand ten zuiden van de school stamt uit 1907.²³

2.6 WEGEN EN MATERIALISERING

Zoals hiervoor aangegeven, bestond het wegenpatroon in het plangebied lange tijd waarschijnlijk enkel uit paden en wegen in de krans, die de boerderijen met elkaar en met de buitenwereld verbonden. Vanuit de boerderijen liepen paden de es op. Op een gegeven moment, wanneer is onbekend maar (ver) vóór de eerste kadastrale kaarten uit 1832, zijn er paden aangelegd of ontstaan die in de lengterichting over de es lopen. Deze vormen doorgaande verbindingen tussen Enschede en het 'centrum' van Usselo (bij de molen en de kerk), maar ook met verderop gelegen plaatsen.

Niet lang na de kadastrale kaart is tussen 1830 en 1842 de Haaksbergerstraat aangelegd als verbetering van de doorgaande verbindingen.²⁴ De oude doorgaande weg over de es verloor hierdoor zijn positie ten gunste van de Haaksbergerstraat. Het oost-westlopende deel van deze straat, ten oosten van de bocht in zuidelijke richting, ligt in lijn

met het oude verkavelingspatroon. De bocht lag voor de aanleg van de A35 in 1994 iets westelijker dan tegenwoordig. De bocht doorsneed het verkavelingspatroon tijdelijk, want direct na de bocht sloot de weg ook weer aan op de verkaveling van de krans van de es.

Vanouds zijn alle wegen onverhard. Vanaf de 19^e eeuw zette het Rijk systematisch in op het bestraten van doorgaande wegen. Het duurde nog tot in de 20^e eeuw, en op dunbevolkte plaatsen tot de komst van de auto, voor verharde wegen gemeengoed werden. Op topografische kaarten werd en wordt altijd onderscheid gemaakt tussen onverharde en verharde wegen (die laatste zijn feitelijk 'straten' te noemen). Op oude topografische kaarten zijn 'gewone wegen' wit getekend en 'straatwegen' rood. Later kwam daar ook geel bij voor reguliere bestrate wegen. De kleur rood duidde op een doorgaande straat. In de 21^e eeuw zijn daar nog andere geeltinten bijgekomen om gradaties in de straten aan te brengen. In de bebouwde kom duidt een witte weg niet op een onverharde weg, maar op een straat zonder doorgaande functie.

Binnen dit onderzoek is geen archiefmateriaal bekeken dat iets zou kunnen zeggen over de ouderdom van de bestrating in het plangebied. Historische topografische kaarten zijn hier de belangrijkste bron. De Haaksbergerstraat – de naam zegt het al – lijkt al vanaf de aanleg halverwege de 19^e eeuw te zijn bestraat. De overige wegen zijn pas vanaf eind jaren 20 van de 20^e eeuw bestraat. Bijlage II geeft een overzicht van wanneer de huidige wegen voor het eerst als bestraat op de topografische kaart verschijnen. De jaartallen zijn een benadering; sommige delen van wegen verschijnen een of enkele jaren eerder als bestraat op een kaart dan het andere wegdeel. Voor het overzicht zijn op de kaart de jaartallen afgerond op tientallen. Dit geeft een goede indicatie van hoe lang een weg bestraat is.

²¹ Usselo.nl, z.j.

²² Cgn.nl, 2019.

²³ Gegevens BAG.

²⁴ Jans & Hielkema, 2015, 33.

Alle bestrate wegen in het plangebied zijn tegenwoordig bestraat met asfalt. Er is één belangrijke uitzondering: de Harberinksweg tussen 't Afink (Harberinksweg 2) en Nyhuis (Harberinksweg 60). Deze weg is bestraat met klinkers in waalformaat. Gelet op het karakter van de stenen en de slijtage aan de weg (spoorvorming) was het best mogelijk dat het hier om de originele bestrating uit de jaren 20 ging. Recent is deze klinkerbestrating echter vrijwel geheel vernieuwd.

In de zomer van 2019 is de gemeente begonnen met het opknappen van deze klinkerweg. Argumenten hiervoor waren dat de versleten weg onveilig is, de weg de verkeersbelasting niet meer aankan, de weg veel onderhoud vergt en het herstellen van de oude klinkers arbeidsintensief is.²⁵ De Vereniging tot Behoud van Usselo en de Usseler Es (VBU) heeft hier direct bezwaar tegen gemaakt omdat de duidelijk oude klinkerweg volgens hen cultuurhistorisch waardevol is.²⁶ Inmiddels is na veel discussies de bestrating toch vernieuwd. Hierop zal bij de waardering en aanbevelingen teruggekomen worden.

2.7 MAURITSBOSJE

Van het Mauritsbosje, midden in het plangebied, wordt verhaald dat Prins Maurits hier zijn kampement had opgeslagen ten tijde van zijn inname van Enschede in 1597.²⁷ Helaas is dit verhaal niet gestoeld op feiten. Prins Maurits trok met zijn leger, na de inname (en vernietiging) van Bredevoort via het huidige Duitsland naar Gronau (Dld). Vanaf die kant was Enschede het beste te bereiken voor een heel leger. Het dreigen met zijn leger Enschede net zo te vernietigen als Bredevoort was voor prins Maurits

voldoende om zonder slag of stoot de Spanjaarden zich over te laten geven en Enschede te verlaten.²⁸ Er zijn geen aanwijzingen dat prins Maurits ooit op de Usseler Es is geweest. Toch leeft het verhaal van prins Maurits en zijn overnachting bij het bosje al zeer lang, en in zulke mate dat de grond waarop dit bosje staat in eigendom is bij de Vereniging Oudheidkamer Twente en door de vereniging in erfpacht is gegeven aan Landschap Overijssel.²⁹ Het bosje is de centrale plaats op de es geworden en om die reden is ook het monument ter herinnering aan de ruilverkaveling in 1941 bij het Mauritsbosje geplaatst. Op de gemeentelijke Cultuurhistorische waardenkaart is het bosje samen met het monument opgenomen als object met hoge attentiewaarde.³⁰

²⁵ Cultureel Erfgoed Enschede, z.j.1.

²⁶ Newsroom Enschede, 2019.

²⁷ Gemeente Enschede, 2009, 40.

²⁸ Kokhuis, 1984, 44.

²⁹ Cultureel Erfgoed Enschede, z.j.2.

³⁰ Gemeente Enschede, z.j.

3: WAARDERING CULTUURLANDSCHAP

3 WAARDERING CULTUURLANDSCHAP

De wegen, het historisch groen en de historische landschappen zijn gewaardeerd volgens de onder Bronnen en methoden genoemde criteria. De bijlagen IV tot en met VI tonen het resultaat van de waarderingen. De kaarten worden hierna per thema behandeld.

3.1 WEGEN

Wat op deze kaart direct opvalt is de zeer hoge waardering van nagenoeg alle wegen op de es. Zowel de materialisering, de afwezigheid van opgaand groen als de landschappelijke context zijn hier ongewijzigd. De Haaksbergerstraat scoort wat lager omdat deze weg geasfalteerd is en met zijn vrij liggende fietspaden ook qua context gewijzigd is ten opzichte van de aanleg.

De meeste relatief laag scorende wegen hebben deze scores gekregen voor de materialisering (asfalt) en/of de sterke wijziging van opgaand groen langs de weg. Beide factoren hebben een sterke invloed op de beleving van de weg.

Een cluster van hoog gewaardeerde wegen vinden we bij de Harberinksweg. Hier is de materialisering echter niet meer authentiek (vernieuwd), al is deze weg vanouds natuurlijk ook onverhard geweest. Met name rond de boerderijen is de aanwezigheid van groen en landschappelijke context het minst gewijzigd.

3.2 OPGAAND GROEN

Er zijn slechts enkele locaties waar historisch groen nog aanwezig is. De bospercelen rond erve Eulderink zijn zeer hoog gewaardeerd. Ze zijn van hoge ouderdom, structurerend in het landschap vanwege de ferme markering van het erf en ook het erf en de bijbehorende gronden zijn aanwezig.

Andere bospercelen en groenstructuren die wel een hoge waardering hebben gekregen, die vooral rond erve Roosink voorkomen, scoren minder op ouderdom, context en/of het structurerend karakter in het landschap. De lager scorende percelen en structuren scoren op alle aspecten laag.

3.3 LANDSCHAPPEN

Het hele plangebied is veranderd sinds de oudste kaarten. Een aantal ontwikkelingen is hiervoor verantwoordelijk geweest, met als centrale thema de intensivering van de landbouw. De ontwikkeling van prikkeldraad maakte de noodzaak tot houtwallen overbodig, waarna vele verdwenen. De ruilverkaveling kort vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog zorgde ervoor dat de hele ruimtelijke structuur grootschaliger werd.

De gebieden waar de hoofdstructuur van het landschap nog het meeste intact is gebleven zijn de es, het gebied rond Eulderink en Roosink en het noordelijk deel van de krans, ten noorden van Harberink. Op de es en rond de erven Eulderink, Roosink en Harberink en Nyhuis is ook het opgaand groen het meeste intact gebleven, waardoor deze drie gebieden als hoog gewaardeerd zijn.

In de gemiddeld gewaardeerde gebieden is ofwel de hoofdlijn van de verkaveling sterk veranderd, ofwel het opgaand groen sterk veranderd. Gebieden waar beide het geval is, hebben een basiswaarde gekregen; ze zijn immers onderdeel van het historisch cultuurlandschap van de Usseler Es.

3.4 AANBEVELINGEN

Op basis van de waardering en de verzamelde kennis over het gebied kunnen enkele aanbevelingen gedaan worden ten aanzien van de omgang met de aanwezige waarden, in het bijzonder met de wegen – en dan vooral de volgens de oorspronkelijke opzet vernieuwde materialisering – en het Mauritsbosje.

3.4.1 Wegen

Bij de waardering is onderscheid gemaakt tussen authentieke bestrating, passende klinkerbestrating en moderne klinkerbestrating. De conform de oorspronkelijke bestrating vernieuwde bestrating op de Harberinksweg heeft dus zeker enige cultuurhistorische waarde.

De waardering van de wegen biedt ook kansen tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteiten van het plangebied. Asphalt zou bijvoorbeeld vervangen kunnen worden door passende bestrating. Hierbij zou de vernieuwde bestrating op de Harberinksweg wat betreft materiaal en legpatroon als voorbeeld kunnen worden genomen. Een (subtiel) verschil in de bestrating maakt duidelijk welke bestrating origineel is – al dan niet gerestaureerd – en welke bestrating op een later moment (opnieuw) is aangebracht.

3.4.2 Mauritsbosje

Het is niet aannemelijk dat prins Maurits in 1597 werkelijk op de Usseler Es zijn kamp had opgeslagen. Toch is dit (volks)verhaal na al die eeuwen verweven geraakt met deze plaats. Het Mauritsbosje is zelfs eigendom van de Vereniging Oudheidkamer Twente en fungeert als centrale plaats op de es. Niet voor niets is het monument ter nagedachtenis aan de ruilverkaveling hier geplaatst. De wetenschappelijk-historische waarde van het bosje heeft duidelijk het onderspit gedolven van de volksverhalen die al generaties lang over dit bosje de ronde doen. Belevings- en herinneringswaarden zijn ook zeker cultuurhistorische waarden.

3.4.3 Herkenbaarheid landschappelijke deelgebieden

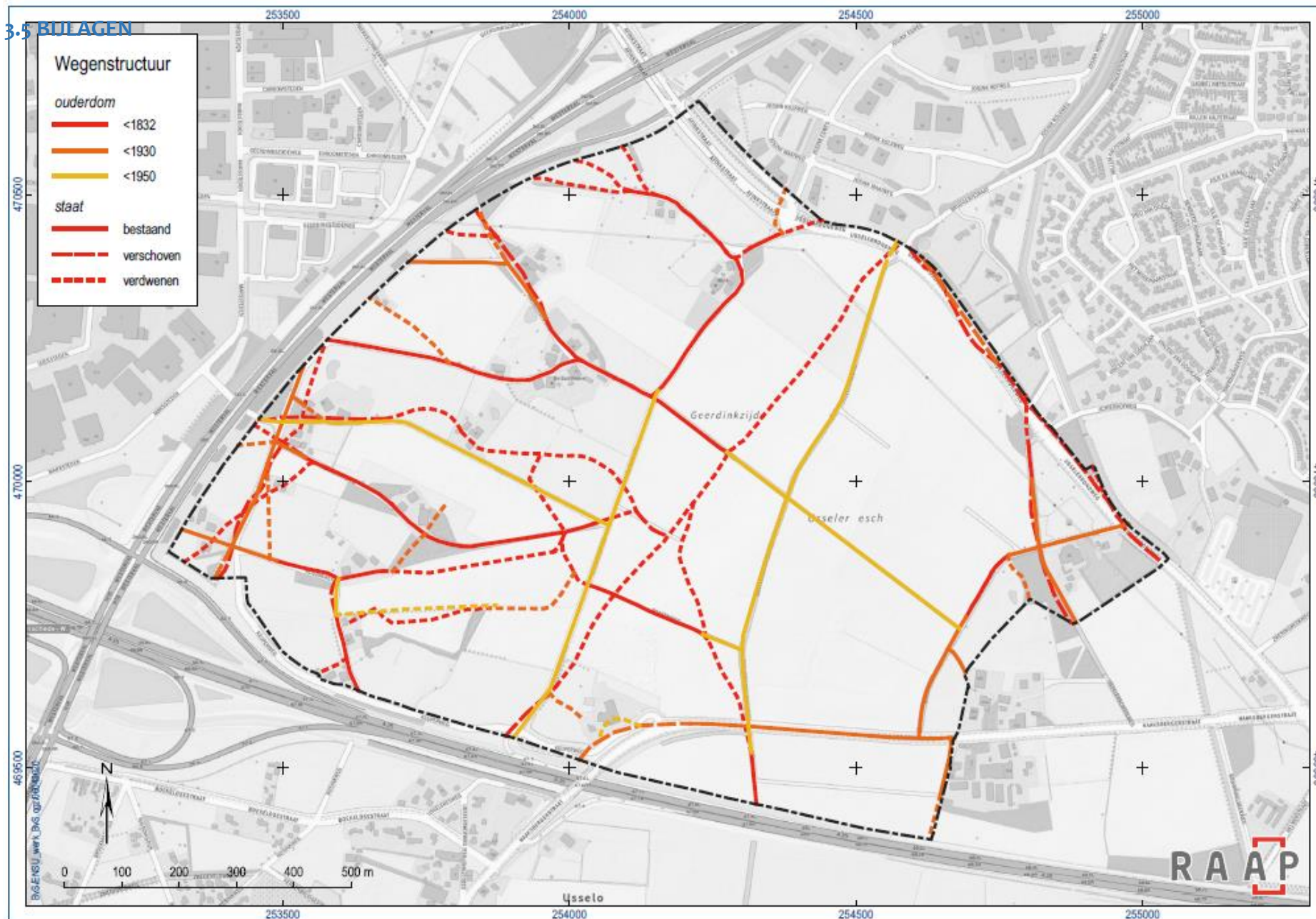
In de afgelopen eeuw is de ruimtelijke structuur van het plangebied in meer of mindere mate veranderd. Hierbij zijn de landschappelijke contrasten tussen de deelgebieden (es, kampenlandschap, jonge heideontginning) kleiner geworden. Het versterken van deze contrasten vergroot niet alleen de herkenbaarheid van de deelgebieden maar zorgt ook voor een rijkere beleving van de afwisselende landschappen. Een belangrijk instrument hierbij is het opgaand groen in de vorm van houtwallen of –singels. De erven kunnen hiermee (meer) geïntegreerd worden in het kampenlandschap. Er moet ook aandacht zijn voor de vormgeving van de overgangen tussen de deelgebieden en voor de randen van het plangebied c.q. de deelgebieden.

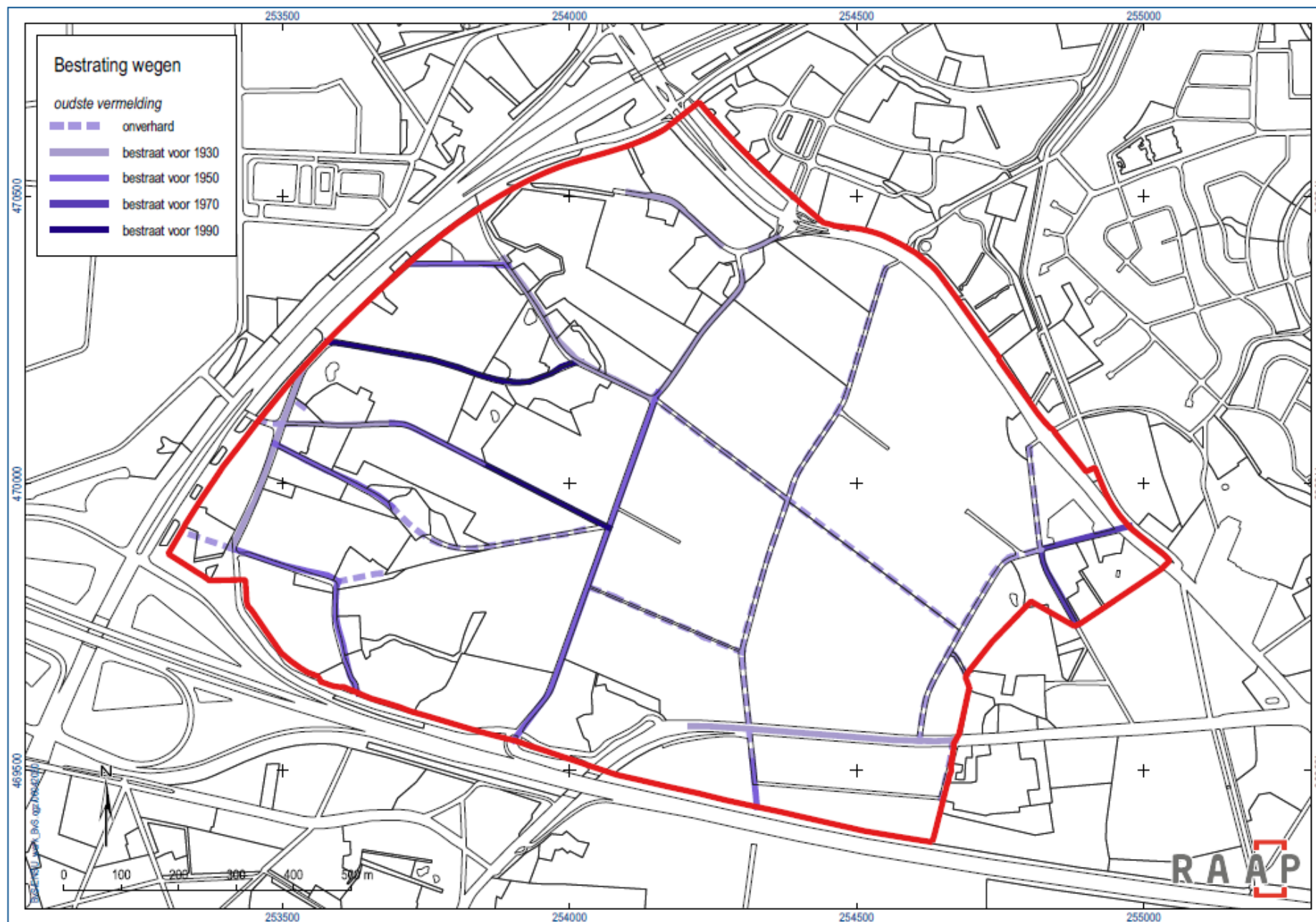
Aandacht zou er bij de beleving ook moeten zijn voor het feit dat het plangebied slechts het noordelijke deel van de Usseler Es is. De A35 vormt niet de grens van de es, maar doorsnijdt de es. De samenhang tussen de delen van de es aan weerszijden van de A35 zou versterkt kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan verbindende fiets- of wandelpaden maar

ook aan eenzelfde ruimtelijke inrichting. Het herkenbaarder maken van de deelgebieden van de es, zoals hierboven genoemd, zou ook bij het zuidelijk deel van de es kunnen gebeuren. Ook kan met eenzelfde vormgeving in de openbare ruimte (straatnaamborden, routemarkeringen, lantaarnpalen, materialisering van wegen en paden et cetera) worden benadrukt dat weerszijden van de A35 in feite één gebied betreft. Het deel van het kampenlandschap ten noorden van de Usselerrondweg, dat onderdeel is van hetzelfde historische landschap rondom de es, zou hierbij niet vergeten moeten worden.

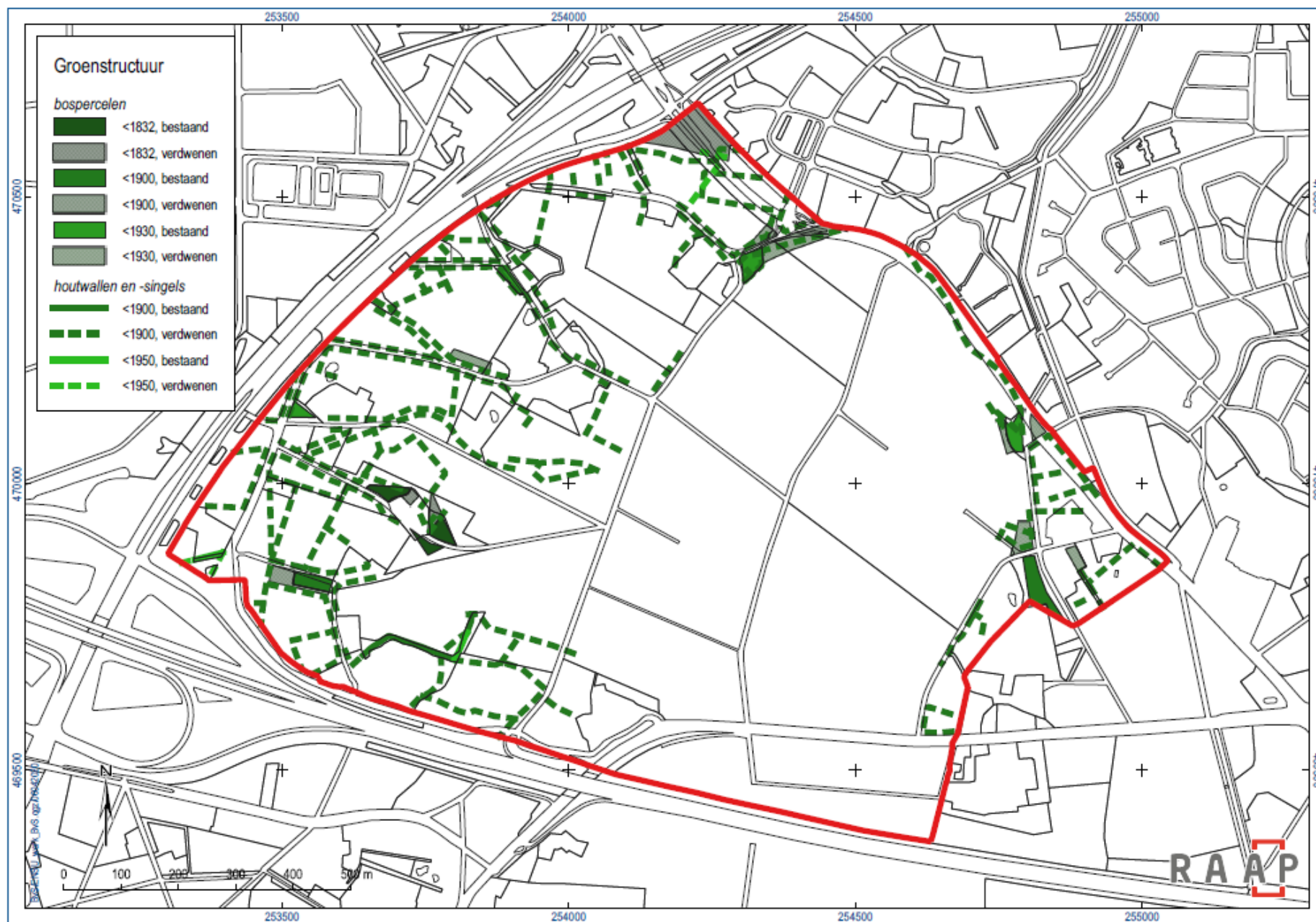

3.5 BULAGEN

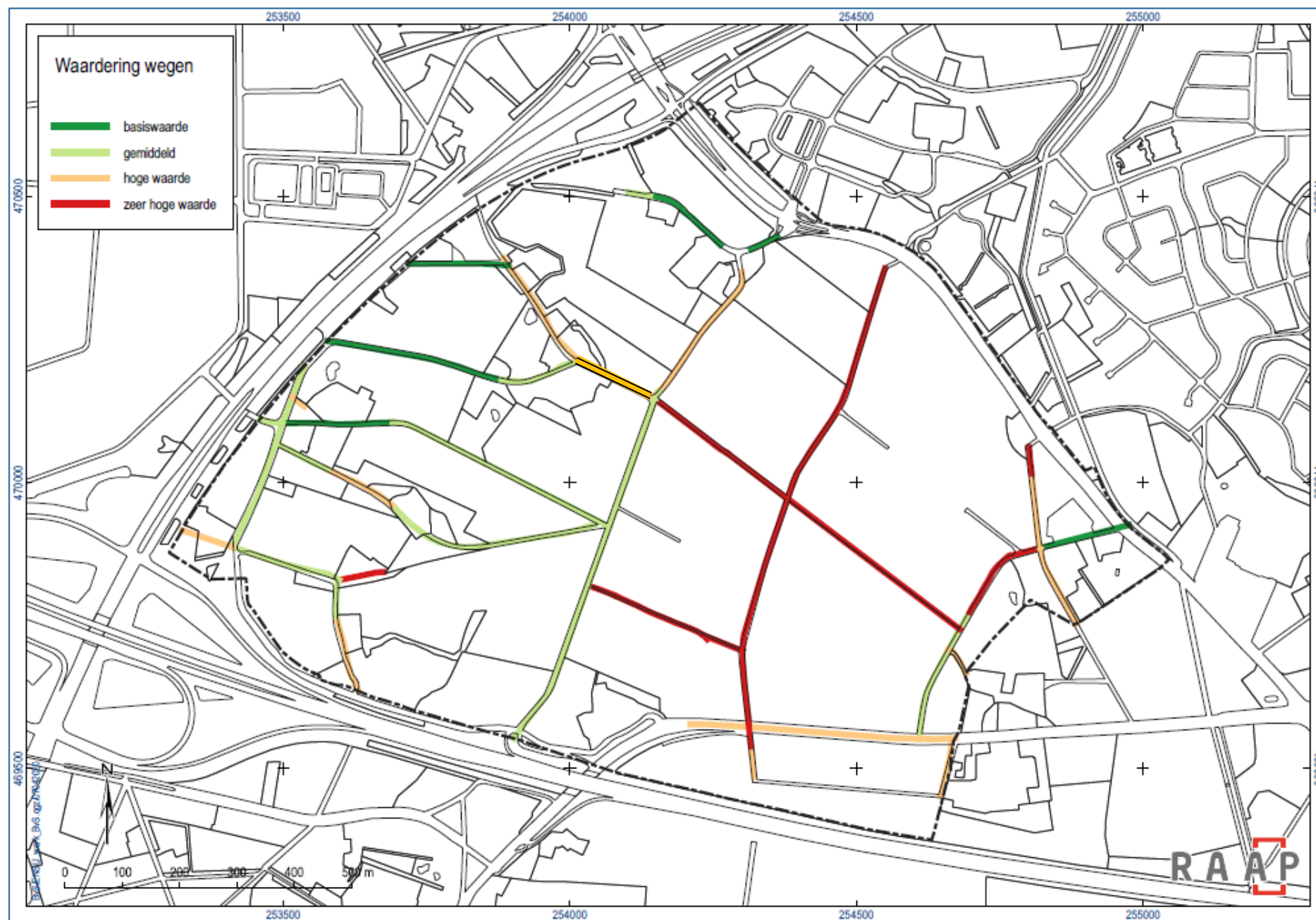

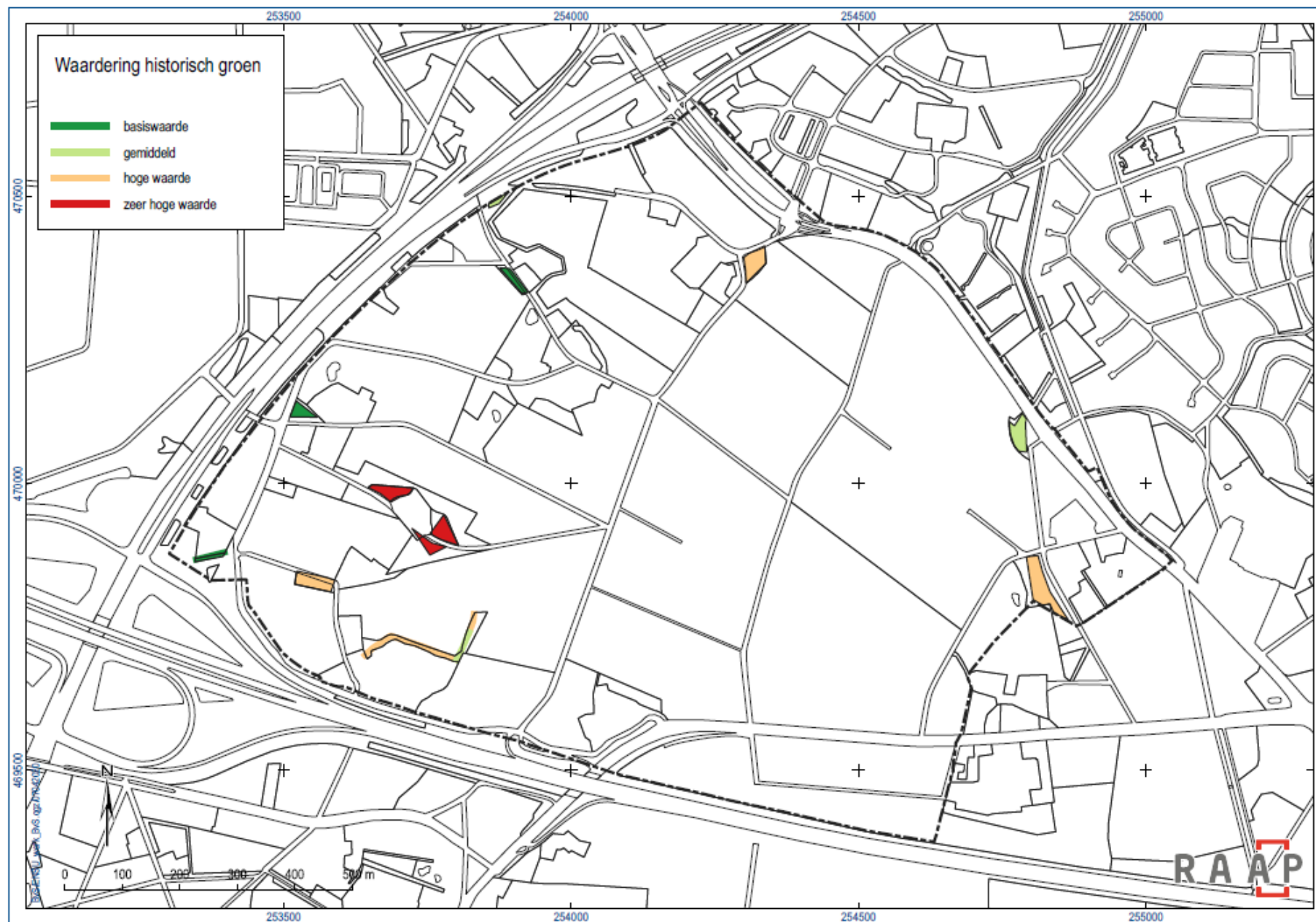
BIJLAGE II: Bestrating wegen

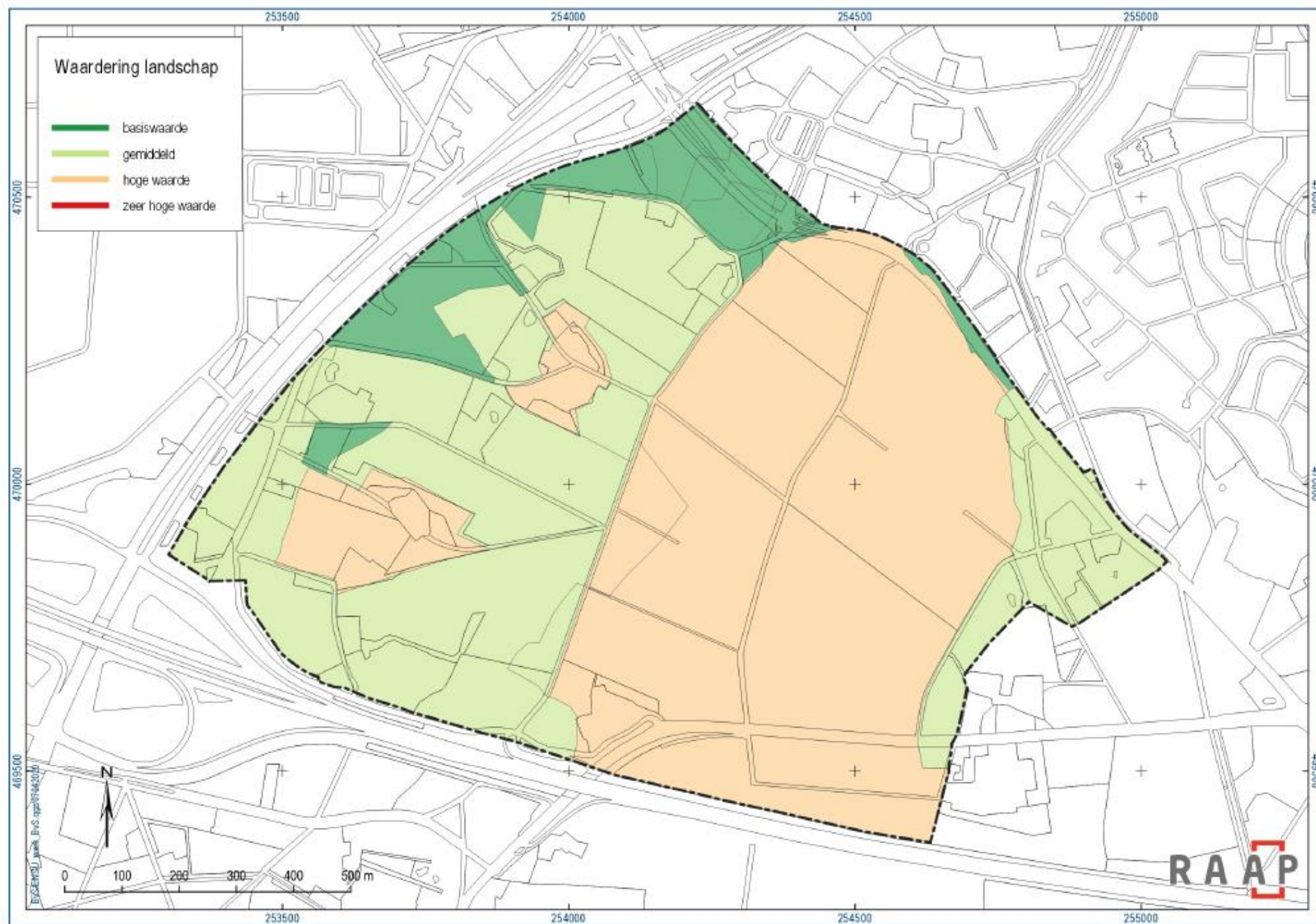
BIJLAGE III: Groenstructuur

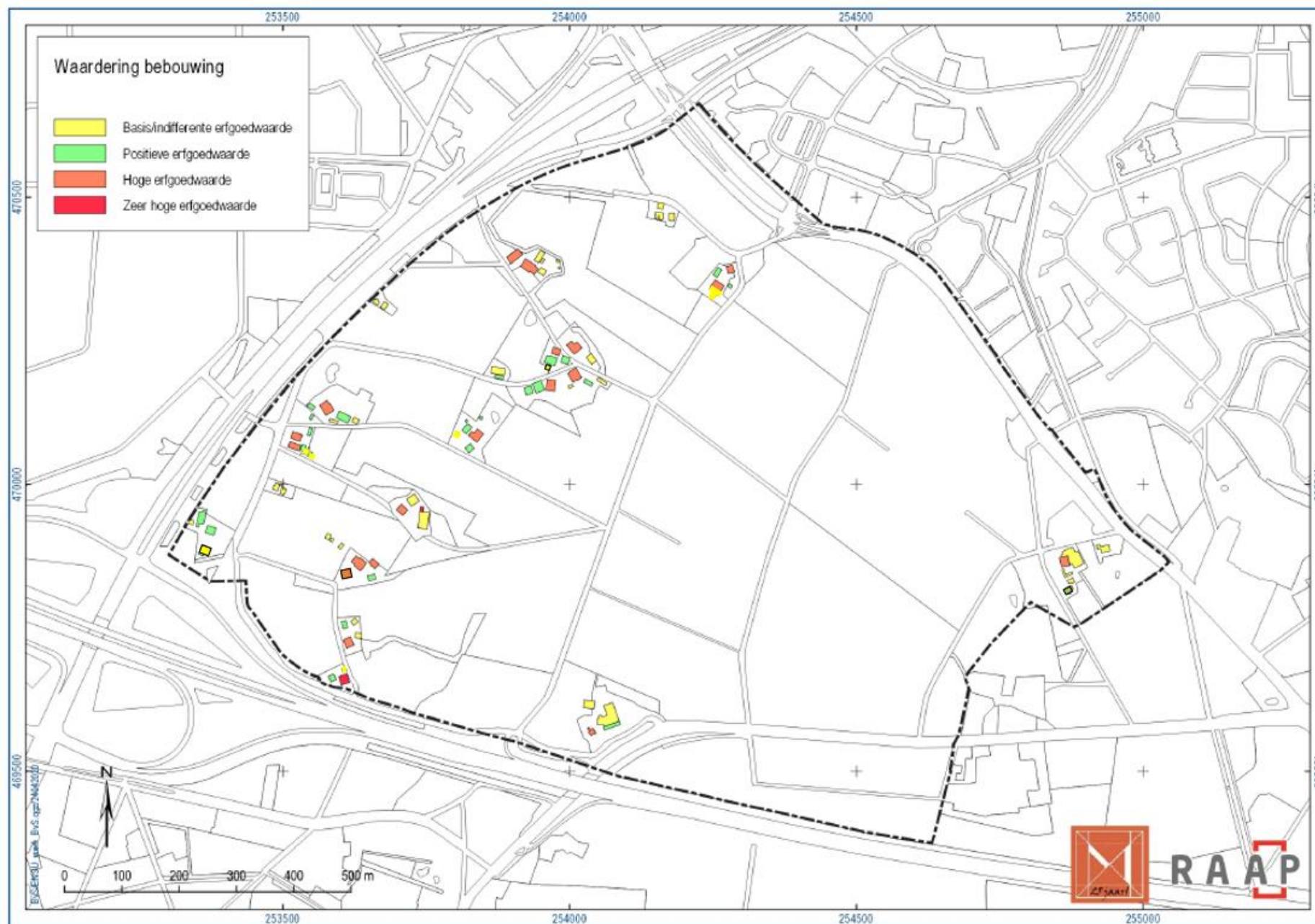
BIJLAGE IV: Waardering wegen

BIJLAGE V: Waardering historisch groen

BIJLAGE VI: Waardering landschap

4: ANALYSE VAN DE ERVEN EN BEBOUWING

4 ANALYSE VAN DE ERVEN EN BEBOUWING

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt het focus gericht op de bebouwing van de verschillende erven in het onderzoeksgebied. Om de karakteristiek en de betekenis van deze huizen en hun bijgebouwen te kunnen duiden wordt eerst uitgezoomd naar een bredere context waarin de erf- en boerderijontwikkeling in deze regio wordt beschreven, waarna een beknopte beschrijving en duiding per erf zal volgen.

4.2 ONTWIKKELING EN OPBOUW VAN DE ERVEN³¹

4.2.1 De Marken en hun erven

In het oosten van de provincie, in Twente en ook in Salland, lagen de meeste boerderijen sedert de Middeleeuwen gegroepeerd rondom betrekkelijk kleine akkerbouwcomplexen (kampen of essen). Hier overheerste het akkerbouwbedrijf; rogge was het voornaamste product. Rondom het cultuurland lagen uitgestrekte heidevelden, de zogenaamde 'woeste gronden'. Deze deden dienst als gemeenschappelijke weidegrond en voor het steken van plaggen, die men gebruikte als brandstof en voor

de bemesting van de akkers, Door de onophoudelijke graanteelt op steeds dezelfde grond, waarbij het bouwland geen rust werd gegund, was men voor de bodemvruchtbaarheid afhankelijk van goede bemesting. Men gebruikte hiervoor dierlijke mest, die in de potstal vermengd werd met grote hoeveelheden plaggen. De woeste gronden vormden door deze plaggenbemesting een onmisbare factor in het productieproces. Ze werden beheerd door de marke, een al in de dertiende eeuw ontstane organisatievorm waarin alle gevestigde boeren een stem bezaten.

De marke waakte ervoor dat de gemeenschappelijke gronden niet te intensief werden gebruikt, zodat de afgeplagde heide zich steeds weer kon herstellen. Het aantal rechthebbende of 'gewaarde' erven binnen de marke werd klein gehouden, en nieuwkomers kregen alleen een beperkt gebruiksrecht. Door de toenemende bevolkingsgroei vanaf de late zeventiende en vooral de achttiende eeuw, ontstond echter een steeds nijpender gebrek aan grond en woonruimte. Dit leidde aanvankelijk tot een verdichting van de bewoning op de erven en tot de illegale bouw van huizen op de woeste gronden. Door de toenemende druk op het grondgebruik en door nieuwe landbouwinzichten kwam aan het markesysteem in de loop van de negentiende eeuw een einde.

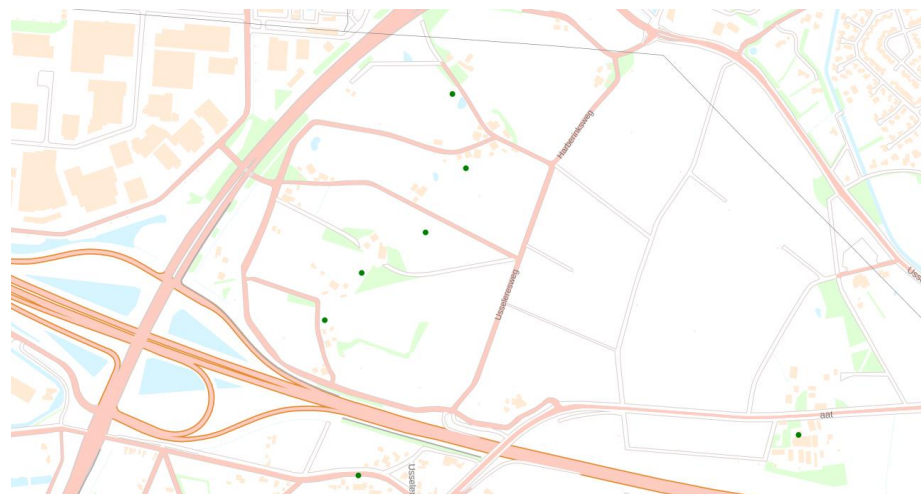
Onder invloed van landbouwhervormers en grootgrondbezitters werden de woeste gronden vanaf ca 1820 verdeeld onder de gebruikers en werd een eerste begin gemaakt met de ontginningen. Die kwamen echter pas goed op gang tegen het einde van de negentiende eeuw, toen men over kunstmest kon beschikken en niet langer afhankelijk was van de beperkte hoeveelheid dierlijke mest. Eerst werden de lagere gronden omgezet in grasland; later, vooral na 1920, werden ook de hogere heidegronden ontgonnen. Op het nieuw-ontgonnen land werden grote aantallen nieuwe, vaak kleine boerderijen gebouwd. De Twentse historische boerderijen kan

³¹ Informatie van deze paragraaf is afkomstig van H. Hagens, *Boerderijen in Twente*. Matrijs Utrecht 1992 en de website <https://twentse-erven.nl> die in zijn informatie sterk is gestoeld op het boek van Hagens en informatie van de S.H.B.O. (Ellen van Olst).

A map of the Twente region in the Netherlands, showing its 15 municipalities. The municipality of Enschede is highlighted in red. The map includes labels for various municipalities such as Almelo, Enschede, and Twente, along with their respective postal codes.

De negentiende eeuw bracht een volgende vernieuwings- en verbouwingsgolf, toen de oude vakwerkwanden overal werden vervangen

Voor de Usseler Es (Marke Usselo) zijn vijf oude hoeven van voor 1500 vastgesteld. Ze liggen in een slingerkrans van noord naar zuid. De informatie is afkomstig van het Schattingsregister van Twente van 1475.

blad 34 ■ Cultuurhistorische quickscan Usseler Es Enschede

Uitsnede van de kaart van *Oude Hoeven in Twente omstreeks 1500* van de Usseler Es met aangeduid de meer recente hoeve-naam en hoeve-naam in de stukken uit 1475.

Bron: https://services.geodataoverijssel.nl/viewer/layer/B73_Cultuur/B7_Oude_hoeven_in_Twente_omstreeks_1500

De meest noordelijke van deze reeks lag aan de Harberinksweg ten noordwesten van nr. 49. De huidige hoeve-naam is *De Berke*, naam in het register was *Nyehus*. De volgende daaronder lag zuidelijk van het erf Keuperweg 3-5. De huidige hoeve-naam is *Het Harberink*, de oude naam *Harberting*. De volgende daaronder lag zuidelijk van het erf Geerdinkweg 20. De hoeve-naam is *Het Geerdink*, de oude naam *Gherding*. Direct zuidelijk van het huidige erf van Het Eulderink lang de middeleeuwse voorloper met dezelfde naam *Het Eulderink*, de oude naam is *Olreking*. De laatste, meest zuidelijke van deze reeks lag tussen Rosinkweg 25 en 35. Het is de middeleeuwse hoeve *Het Rosink*, de oude naam is *Rosing*.

4.2.2 De erven op de kadastrale kaart van 1811-1832

Al deze vijf hoeve/erfnamen blijken de eeuwen te overleven. Wanneer we de kadastrale kaart van 1811-1832 bekijken dan valt op dat de oude hoeven inmiddels meerdere satelliet-hoeven hebben gekregen. Zo is Harberinksweg 2/2a thans te identificeren met Afink no. 3. Afink no.5 lag op de locatie van het huidige erf Harberinksweg 15. Vanuit Afink (thans buiten het onderzoeksgebied gelegen) zijn maar liefst vier afsplitsingen ontstaan. De locatie van Nyhuis no. 1 lijkt overeen te komen met het huidige Harberinksweg 58-60, Nyhuis no 3 lijkt overeen te komen met Harberinksweg 44, Nyhuis no. 2 lag daar ten noordwesten van en is dus verdwenen. Het erf van Harberinksweg 49 komt overeen met Harberink no. 1, Harberinksweg 45 komt overeen met Harberink no. 3 en het erf van Keuperweg 3-5 met Harberink no. 2. Geerdinkweg 20 bevat de kern van Geerdink no. 2, Geerdink no 1 lag daarnaast. Geerdinkweg 30 omvat de kern van Geerdink no. 3. Het huidige Eulderink bezit nog alleen de schuur en bovenkamer van het Eulderink. Rosinkweg 25 omvat de kern van Rosink no 1, Rosinkweg 35 de kern van Rosink no 2 en het Rijksmonument Rosinkweg 40 ligt naast het gesloopte Rosink no 3. De erven

Harberinksweg 59, Keuperweg 53, 65 en 80 en Haaksbergerstraat 900-906 zijn net als de Usseler School en Willembeeksweg 5 jongere ontwikkelingen.

Uitsnede uit de kadastrale kaart gemeente Lonneker sectie N Usseler Esch, derde blad met daarop de boerderijcluster rond de Harberinksweg en aansluiting Keuperweg. De erven Nyhuis 1-3 en Harberink 1-3 zijn weergegeven. Alle boerderijen hebben een schuur en soms een klein bijgebouwtje (bakhuis?). Drie boerderijen hebben een onderschoer.

Uitsnede uit de kadastrale kaart gemeente Lonneker sectie N Usseler Esch, derde blad met daarop de boerderijcluster rond de Geerdinksweg en daaronder het Eulderink. De erven Geerdink no 1-3, het erf Eulderinkwoonder, het Eulderink en Roosink no 1 zijn weergegeven. Alle boerderijen hebben een schuur en soms een klein bijgebouwtje (bakhuis?). Eulderinkwoonder was het lijftuchtshuis van Het Eulderink, het huis gebouwd voor de gepensioneerde boer van het Eulderink. Dit huis is later gesloopt.

Uitsnede uit de kadastrale kaart gemeente Lonneker sectie N Usseler Esch, derde blad met daarop de boerderijcluster rond de Rosinkweg. Het erf Roosink no 1 omvat de kern van Rosinkweg 25, Roosink no 2 het erf Rosinkweg 35 en Roosink no 3 bevat de kern van Rosinkweg 40. Alle boerderijen hebben een schuur en soms een klein bijgebouwtje (weefhuis?). Roosink no 1 heeft een aangebouwde 'bovenkamer'.

Uitsnede uit de kadastrale kaart gemeente Lonneker sectie N Usseler Esch, derde blad met daarop de boerderijcluster rond de huidige Harberinksweg. Het erf Afink no 3 omvat de kern van Harberinksweg 2/2a, Afink no. 4 en no 5 zijn verdwenen. Afink no. 5 werd het latere erf Harberinksweg 15. Afink no 1 en no. 2 vallen thans buiten het onderzoeksgebied. Alle boerderijen hebben een schuur en soms een klein bijgebouwtje (bakhuis of weefhuis?). Afink no. 3 en no. 4 hebben een aangebouwde 'bovenkamer'.

4.2.3 De opbouw van de boerenerven in Twente

De erven van de oude Twentse boerderijen vormden een wereld (of zoals men ook wel zei: een dorp) op zich. Behalve de boerderij zelf vond men hier een groot aantal bijgebouwen en andere objecten, zoals schuren, mijten, een ouderwoning (bovenkamer), wagenschuur, bakoven of bakhuis, schaapskooi, plaggenschuur, aardappelkelder, bijenstal (een open afdak waaronder men de korven zette), en soms een molenhuis voor de rosmolen.

Bijschuren kwamen in verschillende vormen voor. In de eerste plaats vond men hier driebeukige schuren, die in hun constructieve opzet niet afweken van de boerderij zelf. Daarnaast kwamen echter ook één- of tweebeukige schuren voor met dwarsdeel of met een open doorrit in dwarsrichting. Dergelijke schuren hadden soms aan één kant een groot dakoverstek, waaronder wagens konden worden gestald. Ze behielden meestal het langst van alle gebouwen op het erf hun traditionele materiaalgebruik van hout, beleemd vlechtwerk, strowanden (en soms heide) en strodak.

Kenmerkend was ook de zandstenen waterput met zijn hoge putarm, bij het voorhuis van de boerderij. Daarnaast stond een droogrek voor emmers en zuivelgerei, waarvoor vaak een oud wagenwiel dienst deed. Inmiddels zijn veel zo niet de meeste van deze erfonderdelen weer verdwenen doordat zij hun functie verloren. De boerderij zelf stond bij de oude erven altijd met de deeldeuren naar de weg, omdat de akkers vrijwel nooit direct aan het erf grensden. Bij de latere stichtingen op het nieuwe land was dit vaak wel het geval en kan de boerderij ook met het voorhuis naar de weg staan. Op het Twentse boerenerv vond men naast de gebruikelijke moestuin en kleine fruitboomgaard meestal een ruime hoeveelheid beplanting, met hoge loofbomen (vooral eiken), beukenheggen, vlier en

taxusboom. De erven leverden hiermee een belangrijke bijdrage aan het Twentse coulissenlandschap met zijn vele boomgroepen en houtwallen.

In het landschap is het verschil tussen het oude cultuurland en de voormalige woeste gronden nog steeds afleesbaar. De oude boerderijen waren merendeels grote, welvarende bedrijven en het oude land wordt gekenmerkt door een dicht en grillig wegenpatroon waarin de essen nog duidelijk herkenbaar zijn. Het nieuw ontgonnen, rationeel ingedeelde land kent een veel rechthoekiger en ruimer opgezet wegenpatroon en de boerderijen zijn hier vaak kleiner.

Het erf van Geerdinkweg 20 vanaf de Keuperweg gezien. FH MAB 2020

4.3 BOERDERIJTYPEN EN ONTWIKKELINGEN³²

In het gebied rond Enschede komen nog meerdere boerderijen en bijgebouwen (schuren) met rechte topgevel voor, vaak betimmerd met eikenhout. De daken zijn meestal gedekt met rode pannen en de kap sluit bij de topgevels af met brede witte windveren.

In het westelijk deel van Twente komen meer de afgeschuinde schilddaken voor, de zogeheten wolfseinden, vaak geheel of gedeeltelijk rietgedekt. En in het zuiden komen nog boerderijen voor met ver naar beneden doorlopende wolfsdaken, met diep naar binnen gelegen niendeuren. Deze daken zijn veelal met grijze (“blauwe” of gesmoorde) dakpannen gedekt.

In de Twentse boerderij zijn de hoofdkenmerken van het zuivere hallehuis goed bewaard gebleven: vrijwel alle hoofdgebouwen vertonen de bekende driebeukige opzet en constructie met eiken ankerbalkgebinten, en de brede middenlangsdeel met de deeldeuren in het midden van de achtergevel. Daarnaast is er een aantal typisch Twentse kenmerken, die de boerderijen een heel eigen aanzien verlenen.

De historische boerderijen in deze regio kenmerken zich door hun grote hoogte, steile daken en hoge topgevels aan voor- en achterzijde. Opvallend is de verticale houten beplanking van het bovenste deel van de topgevels. Deze houten topgevelschotten komen vooral voor in het midden en oosten van de regio, waar de architectuur van de houtbouw nauw aansluit bij die van over de grens. Soms steekt de topgevel iets over

het onderste deel van de gevel uit; de planken gevel rust dan op houten klossen of consoles, of op een uitkragend deel van het metselwerk.

Het zadeldak is echter mogelijk niet de oudste dakvorm van de boerderijen in dit gebied. Uit recent onderzoek, onder meer ook naar oude schilderijen en prenten komt naar voren dat het schuin aflopende schilddak (wolfdak) hier eerder voorkwam. De zadeldakvorm met zijn steile ‘Westfaalse’ topgevels zou vanaf het midden van de zestiende eeuw in het oosten van het land zijn geïntroduceerd vanuit het Munsterland, en deze vorm (die als praktisch voordeel de grotere opslagcapaciteit bezat) zou zich in de daaropvolgende eeuwen verder westwaarts hebben verspreid. In het westen van Twente is het zadeldak inderdaad minder algemeen en hebben veel boerderijen alleen aan de woonhuiskant een houten topgevel, terwijl het dak aan de achterzijde schuin afloopt. Ook komen hier boerderijen voor met aan beide zijden een afgeschuind wolfeind of laag aflopend dakschild.

De verstening is in het oosten van de provincie Overijssel laat begonnen: tegen het einde van de achttiende eeuw, en is pas in de negentiende eeuw echt goed op gang gekomen. Hoewel de meeste Twentse boerderijen tegenwoordig volledig bakstenen muren hebben, heeft het vakwerk hier nog lang stand gehouden. In het begin van de twintigste eeuw kon men hier nog heel wat voorbeelden van vakwerkbouw vinden en in uitzonderlijke gevallen is dit nog steeds gedeeltelijk aanwezig, zij het dat de oude vakvulling van beleemd vlechtwerk overal is vervangen door baksteen. De daken waren ooit gedekt met roggestro, maar dit is inmiddels overal vervangen door dakpannen.

Uit de periode van vóór de baksteen dateert ook het gebruik van zwerfkeien als basis voor gebintstijlen en vakwerkwanden. Kleinere keitjes

³² ³² Informatie van deze paragraaf is afkomstig van H. Hagens, *Boerderijen in Twente*. Matrijs Utrecht 1992, Jan Jans, *Landelijke bouwkunst in Oost-Nederland* Almelo 1967 en de website <https://twentse-erven.nl> die in zijn informatie sterk is gestoeld op het boek van Hagens en informatie van de S.H.B.O. (Ellen van Olst).

werden gebruikt voor de bestrating van vloeren, waarbij men door het gebruik van verschillende kleuren steen fraaie patronen kon leggen. Later gebruikte men voor de bestrating binnenshuis ook wel kleine gebakken vloersteentjes, de zogenaamde 'potscheur', een bijproduct van de pottenbakkerij. Een heel bijzonder bouw materiaal, dat buiten de grote steden vrijwel alleen in Oost-Twente voorkomt, is de Benthemer zandsteen. Elders werd dit dure geïmporteerde materiaal alleen voor de meest prestigieuze gebouwen toegepast, zoals voor kerken en raadhuisen. In Oost-Twente bevond men zich echter dicht bij de vlak over de grens gelegen steengroeve en werd de zandsteen ook voor de meer bescheiden gebouwen toegepast. Zo vindt men hier boerderijen met zandstenen voetmuren en zelfs werden hele vloeren, zowel in het voorhuis als in het bedrijfsgedeelte, met Benthemer steen belegd. Ook waterputten en drinkbakken zijn vaak van zandsteen.

De deeldeuren liggen in het hele midden en oosten van Overijssel vaak een vak terug in de achtergevel. Hierdoor ontstaat een beschutte en overdekte inham, het onderschoer genaamd, waar bijvoorbeeld gereedschap te drogen kon worden gehangen. Bij de oude vakwerkgevels, waar de hele gevelindeling werd bepaald door het dragende houten raamwerk van stijlen en regels, was de opening van de deeldeuren altijd rechthoekig of voorzien van een afgeschuind houten portaal.

Toen het vakwerk werd vervangen door baksteenmuren ging men er over het algemeen toe over de deeldeuropening te voorzien van een gemetselde boog. In het midden van deze boog bevindt zich dan meestal een natuurstenen sluitsteen, met daarin een jaartal of initialen.

Vaak wordt ten onrechte gemeend dat zo'n jaartal altijd het bouwjaar weergeeft van de boerderij. In veel gevallen is de boerderij echter

aanzienlijk ouder en laat het jaartal alleen zien wanneer het gebouw werd voorzien van nieuwe stenen gevels. Bij de verstenening werd overigens vaak de oude gevelindeling van het vakwerk aangehouden; ramen en deuren bleven dan op de oude plaats zitten en behielden zelfs de oude omvang. Hierdoor kan men aan de gevel van veel oude boerderijen ondanks de volledig stenen muren toch nog de vroegere vakwerkindeling aflezen, waarbij ramen en deuren altijd op logische wijze in het vakwerkskelet waren opgenomen.

173 Hoeve van vakwerk te LONNEKER (gemeente Enschede) met uitgebouwde „boavenkamer”. In de achttiende eeuw worden in oude registers „boavenkamers” genoemd als later toegevoegde vertrekken. Waarschijnlijk daterend uit de zeventiende eeuw.

Boerderij met vakwerkskelet en houten gevelschot met een “boavenkamer” met vakwerkgevels in Lonneker. Tekening J. Jans.

174 De Hof te USSILO (gem. Enschede) De boerderij met aangebouwde „boavenkamer“, werd in 1801 opgetrokken. Put en plin van Bentheimersteen. De ramen bezaten houten roeden (verbouwd).

Hof te Usselo. Boerderij met reeds versteende gevels waarbij de indeling nog refereert aan de vakwerkopzet. Houten gevelschot met een “boavenkamer” met vakwerktopgevel. De plint en put zijn van Bentheimer zandsteen. Tekening J. Jans.

Karakteristiek voor Twente is ook het grote aantal boerderijen met aangebouwde vertrekken aan het voorhuis. Vanaf de achttiende eeuw werden veel boerderijen voorzien van een voorkamer, de ‘boavenkamer’ of bovenkamer genaamd. De aangebouwde kamer was in eerste opzet meestal bedoeld als zelfstandige woonruimte voor de ouders als deze zich uit het bedrijf terugtrokken. In de periode vóór 1750 werd voor dit doel vaak een vrijstaande kleinere boerderij op hetzelfde erf gebouwd, een “lijftochtshuis” of “woonder”. Deze werd in tijden van woningnood echter in veel gevallen verhuurd voor zelfstandige bewoning en tenslotte min of meer van het bedrijf afgesplitst. Later werd daarom een nieuwe ruimte voor de ouders (of voor hun opvolger na diens huwelijk) aan de boerderij

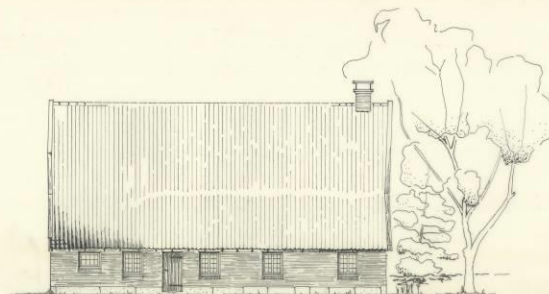
aangebouwd. De bovenkamer was zo gesitueerd ten opzichte van de voorgevel dat deze de ramen en voordeur vrij hield, maar wel een interne doorgang mogelijk maakte. In enkele gevallen lag de bovenkamer niet voor maar naast de voorgevel. Deze aangebouwde zijkamer zou vooral vanaf de negentiende eeuw zijn toegepast. Overigens bezat een dergelijk vertrek lang niet altijd een eigen stookplaats. De belasting op de haardsteden was er lange tijd de oorzaak van dat het aantal stookplaatsen op een erf beperkt werd gehouden. Wanneer de bovenkamer later toch voor afzonderlijke bewoning of verhuring werd gebruikt, dan werd deze meestal alsnog voorzien van een stookplaats en een eigen buitendeur. Aanvankelijk liep de toegang tot de kamer meestal via de boerderij zelf.

Boerderij met bovenkamer met eigen entree in Geesteren. Twentse-erven.nl

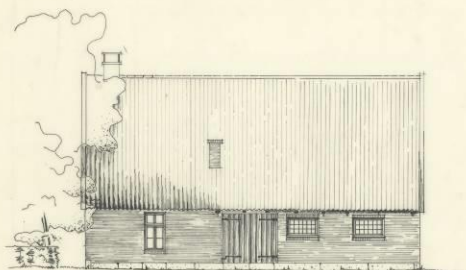
NOORD-GEVEL.

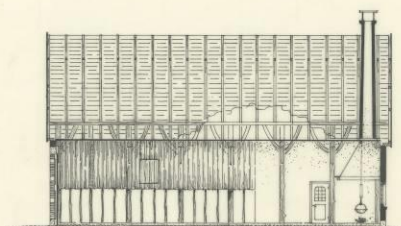
WEST-GEVEL.

ZUID-GEVEL.

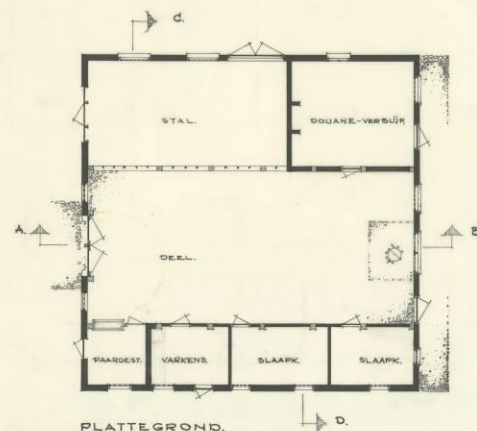
OOST-GEVEL.

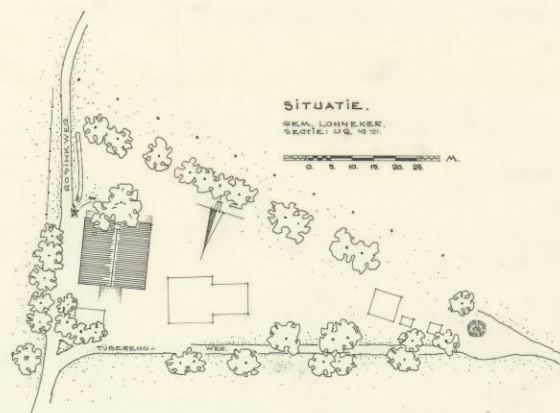
DOORSNEDE A-B.

DOORSNEDE C-D.

PLATTEGROND.

SITUATIE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEVELSTEEN IN DE ZUID-GEVEL.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

GEM. LONNEKEE.

SHBO-opmeting Rosinkweg 40, anno 1838. De boerderij heeft een uitgebouwde zijbeuk aan straatzijde waardoor het dak aan deze zijde een flauwere helling heeft. Aan de voorzijde in die uitgebouwde zijbeuk zat een douane-verblijf met eigen entree en stookplaats. Tekening C. van de Kreeft (R.K. HTS Hengelo (O) 1965. Beeldbank RCE SHBO0163_001

Boerderijcomplex Het Stroot, Strootweg 407 Enschede. RM Boerderij met vakwerk zijgevels en aangebouwde schuur Foto A.J. van der Wal 1983. Beeldbank RCE 245.008

Ook aan de achterzijde, aan één of beide zijden van de deeldeuren, werden soms ruimtes aangebouwd die als extra stal- of bergruimte dienden. Dergelijke uitbouwen aan de steile achtergevel worden hoekschotten genoemd en komen vooral voor in Noord- en Midden-Twente. Hoewel de deeldeuren feitelijk in het vlak van de achtergevel liggen, wordt door de hoekschotten toch een soort onderschoer gevormd.

Achterzijde van een boerderij met uitgebouwde hoekschotten. De deeldeuren (niendeuren) liggen in het feitelijke vlak van de achtergevel maar toch onder een afdak, waardoor het een met een onderschoer vergelijkbare opzet heeft. Twentse-erven.nl

Een onderschoer. Twentse-erven.nl

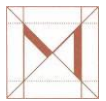
Schuur met restanten vakwerk in de gevels. Helmerstraat 420 Enschede. Foto P.C. Schellekens 1967 Beeldbank RCE 115.140a

4.4 ONDERZOEK VAN DE ERVEN OP DE USSELER ES

4.4.1 Onderzochte adressen:

Kadastrale gemeente: Lonneker

Adres:	Kadastraal nummer
1 Eulderinkweg 22/24-22	LNKOO-U-3294
2 Geerdinkweg 20-20a	LNKOO-U-1873 en 1874
3 Geerdinkweg 30	LNKOO-U-3894
4 Haaksbergerstraat 900-904	LNKOO-U-3781
5 Haaksbergerstraat 906	LNKOO-U-3780
6 Harberinksweg 2/2a	LNKOO-U-2880
7 Harberinksweg 15	LNKOO-U-3997
8 Harberinksweg 43	LNKOO-U-3762
9 Harberinksweg 44	LNKOO-U-3973
10 Harberinksweg 45	LNKOO-U-3912
11 Harberinksweg 49	LNKOO-U-3926
12 Harberinksweg 58-60	LNKOO-U-244
13 Harberinksweg 59	LNKOO-U-3290
14 Keuperweg 3/5	LNKOO-U-3911
15 Keuperweg 53	LNKOO-U-464 en 465
16 Keuperweg 65	LNKOO-U-236
17 Keuperweg 80	LNKOO-N-11319 en 11323
18 Rosinkweg 25	LNKOO-U-466
19 Rosinkweg 35	LNKOO-U-3901
20 Rosinkweg 40	LNKOO-U-279
21 Usselerschoolweg 44-50	LNKOO-U-38
22 Willemsbeekweg 5	LNKOO-U-483

4.4.2 Ontwikkeling erven aan de hand van kadastrale gegevens:

Van de onderzochte adressen is in het digitaal archief van het kadaster een onderzoek gedaan naar de op hulpkarten en veldschetsen vastgelegde wijzigingen op de percelen. Via de op de beeldbank van de RCE aanwezige kadastrale kaart van 1811-1832 is het oudste kadastrale nummer van de percelen bekend. In 1943 is de kaart na de ruilverkaveling omgenummerd van Lonneker sectie N naar Lonneker sectie U.

1 Het Eulderink Eulderinkweg 22/24-22 LNKOO-U-3294

Zoals eerder is vermeld gaat het Eulderink al terug op een erf met hoeve uit de late middeleeuwen. Niet duidelijk is of de middeleeuwse hoeve op dezelfde plaats stond waar op de kadastrale kaart van 1811-1832 de boerderij staat ingetekend. In de vroege 19de eeuw bestaat het erf uit een met de voorgevel naar het noorden gerichte boerderij die links tegen de voorgevel een bovenkamer had. De boerderij had verder een onderschoer. Rechts voor het huis stond een klein bijgebouw, vermoedelijk een bakhuisje en rechts naast de boerderij onder een schuine hoek de schuur. Al deze gebouwen zullen in ieder geval in deze vorm zijn ontstaan in de 18de eeuw, al is een oudere datering van gebinten van de boerderij niet uitgesloten. De boerderij komt wat betreft omvang overeen met de andere boerderijen die in de vroege 19de eeuw in dit gebied stonden. Het was een voor die tijd middelgrote hoeve.

In 1907 wordt pas de eerste wijziging vastgelegd. De boerderij wordt dan aan de linker zijde (oostzijde) uitgelegd, door verbreding van de zijbeuk. Een foto van de Rijksdienst uit de jaren 70 laat een boerderij zien met nog een oude bovenkamer en een boerderij waarvan de gevels geheel zijn versteend en een vroeg 20ste-eeuwse uitstraling hebben. Vermoedelijk is

dus kort voor 1907 niet alleen de zijbeuk verbreed maar zijn tevens alle gevels gemoderniseerd met uitzondering van de bovenkamer. In hoeverre ook de gebint- en kapconstructie toen is vervangen is niet duidelijk.

De volgende wijziging die is vastgelegd betreft een rechthoekige aanbouw tegen de noordgevel van de schuur. Deze wijziging is vastgelegd op een veldschets uit 1943. In 1971 werd het Eulderink beschermd als Rijksmonument, waarbij met name de bovenkamer als van belang werd vermeld.

In 2011 werd de boerderij die in de winter van 2006/2007 door een omvallende boom zwaar was beschadigd gesloopt, maar de bovenkamer werd gespaard. Naar plannen van Beltman architecten & ingenieurs bv te Enschede werd in opdracht J.P. van den Bent Stichting te Enschede, Woningcorporatie Domijn te Enschede en Holtdijk B.V. te Goor een plan gemaakt voor de bouw van een grote en kleine zorgboerderij in architectuur geïnspireerd op de Twentse traditionele hoeven. De gespaard gebleven bovenkamer kwam rechts tegen de grote zorgboerderij te staan, de kleine werd daar noordelijk van geplaatst. In juni 2012 was deze bouwoperatie door aannemer Haafkes voltooid. De overigens niet beschermde schuur is op aandringen van de Rijksdienst gerestaureerd, waarbij de aanbouw van 1943 is verwijderd.³³

De gerestaureerde schuur bezit ook volledig gemetselde gevels. Het metselwerk oogt afgaande op de gehanteerde baksteen uit de vroege 20ste eeuw. Mogelijk is de schuur net als de boerderij kort voor 1907 versteend. Het is niet uitgesloten dat de gebinten en kap van deze schuur veel ouder zijn. Nader onderzoek zou hierover informatie kunnen geven.

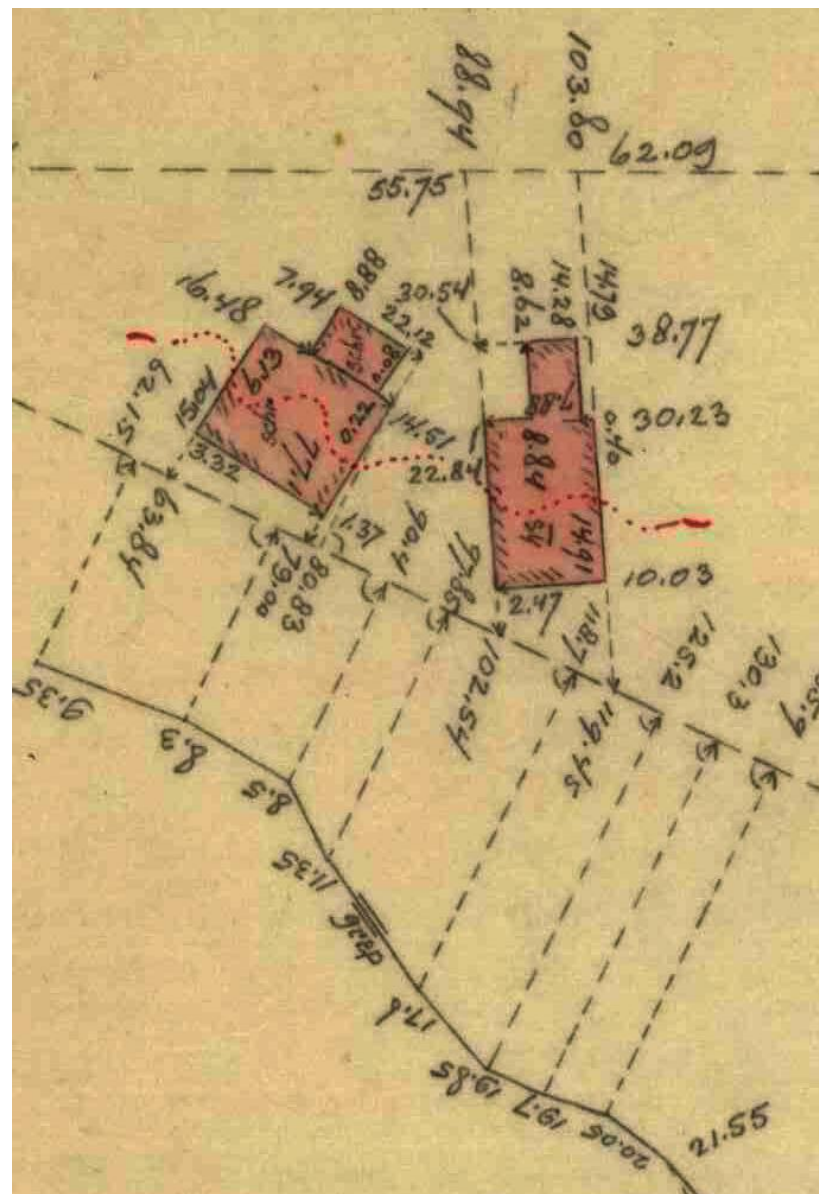
³³ Info afkomstig van <https://www.haafkes.nl/project/restauratie-zorgboerderij-het-eulderink-enschede/>

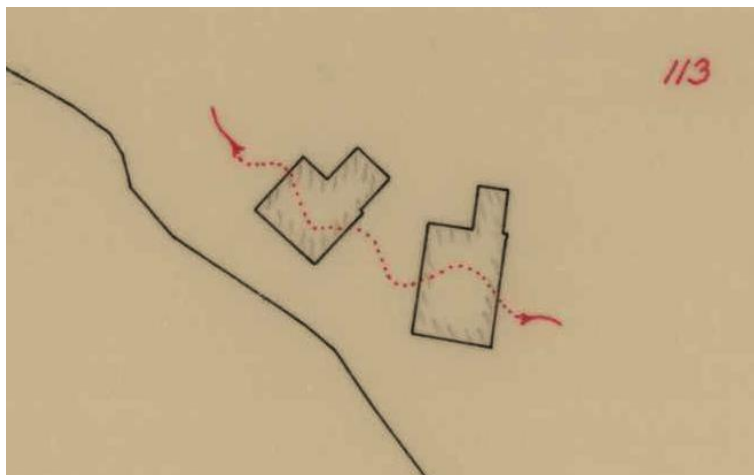
Het Eulderink op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

Het Eulderink op de hulpkaart van 1907. Het nummer N 598 blijft ongewijzigd. Digitaal archief Kadaster. Het bakhuis lijkt te zijn gesloopt, is alleen nog in contour aangeduid.

Het Eulderink op de veldschets uit 1943. De sectie is dan net omgenummerd tot sectie U. Het Eulderink heeft dan nummer U 113. Digitaal archief kadaster

Het Eulerink op de hulpkaart van 1976. Het Eulerink heeft dan nog nummer U 113. Digitaal archief kadaster.

Voorgevel Saksische boerderij Het Eulerink met aanbouw. Hoofdbewoner was destijds Dr. H.A. Zwijnenberg. Fotoarchief Gemeente Enschede, Dienst Openbare Werken en Volkshuisvesting. 19-8-1965. Beeldbank Stadsarchief Enschede. 044365

De boerderij met bovenkamer in de jaren 70. Coll RCE.

De nieuwe grote zorgboerderij met links de oude bovenkamer kort na de voltooiing. <https://www.haafkes.nl/project/restauratie-zorgboerderij-het-eulderink-enschede/>

Het Eulderink gezien vanuit de Geerdinkweg. FH MAB 2020.

De “kleine” zorgboerderij van het Eulderink uit 2011-2012 gezien vanuit de Eulderinkweg. FH MAB 2020.

De oude schuur van het Eulderink gezien vanuit de Eulderinkweg. FH MAB 2020.

REGISTEROMSCHRIJVING RCE

Monumentnummer: 15291

Monumentnaam: Eulderink

Status: rijksmonument

Inschrijving register: 6 april 1971

Kadaster deel/nr: 1750/41

Provincie: Overijssel

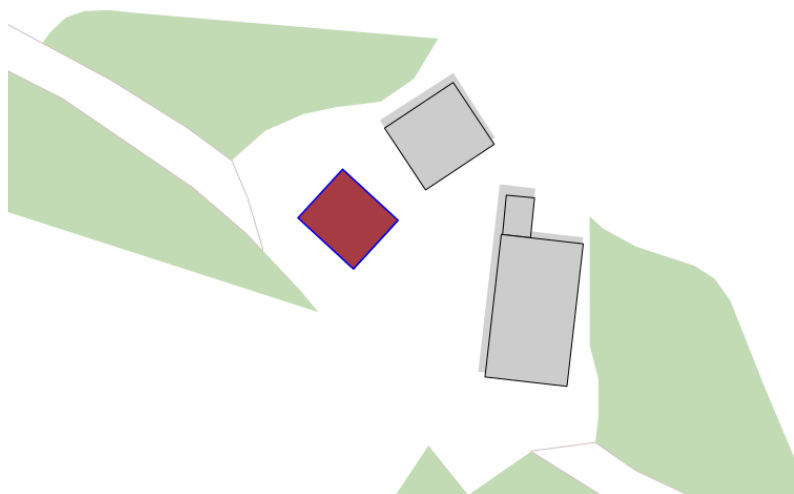
Gemeente: Enschede

Woonplaats: Enschede

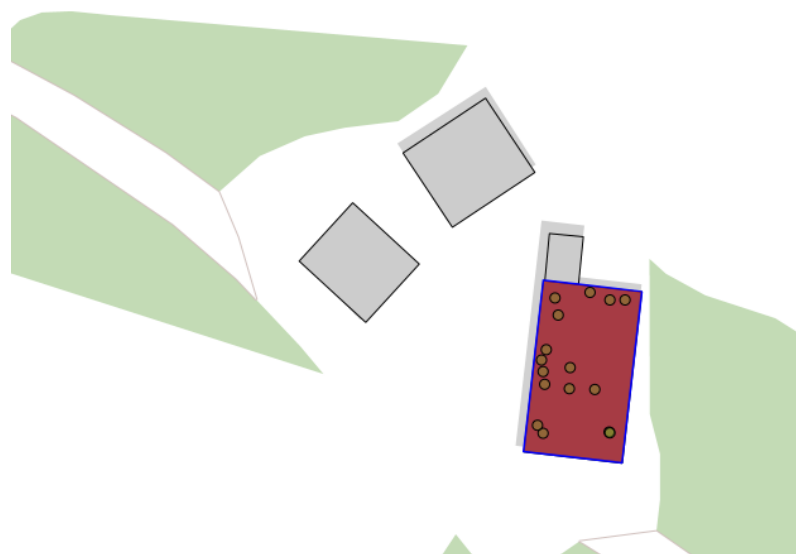
Adres: Eulderinksweg 22

OMSCHRIJVING

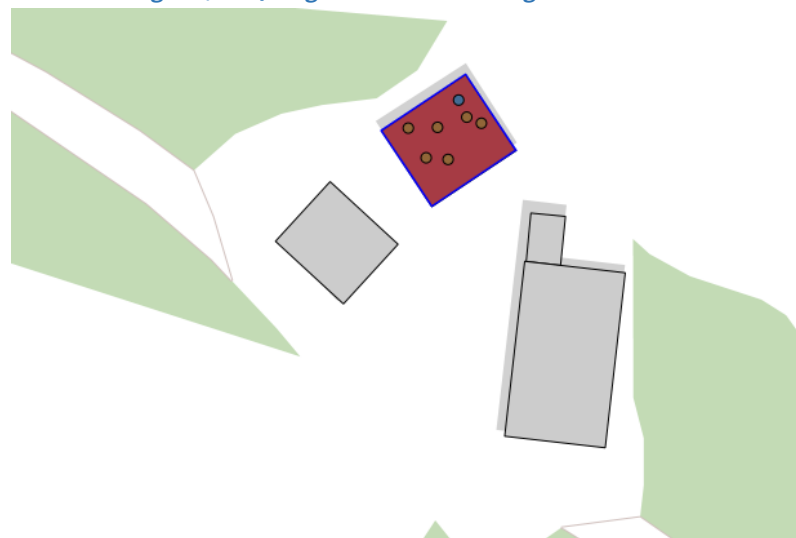
"Het Eulderink". Boerderij van het Twentse type, die zijn hoofdvorm goed bewaard heeft, maar in hoofdzaak van belang is door de gave bovenkamer. Bestrating van veldkeitjes. Muren opgetrokken op een Bentheimerstenen plint.

Eulderinksweg 22. De schuur dateert volgens BAG uit 1906

Eulderinksweg 22-1/22-24 Volgens BAG dateert dit gebouw uit 2012

Eulderinksweg 24 Volgens BAG dateert dit gebouw uit 2012

Zoals eerder is vermeld gaat het Geerdink al terug op een erf met hoeve uit de late middeleeuwen. Niet duidelijk is waar de middeleeuwse hoeve stond. Op de kadastrale kaart van 1811-1832 staan bij het huidige erf twee boerderijen ingetekend, te weten Geerdink no. 1 en Geerdink no.2. Geerdink no.1 is vrijwel zeker in de 19de eeuw verdwenen en vanuit Geerdink no. 2 ontwikkelde zich de huidige boerderij. Van die boerderij op de kadastrale kaart is nog een foto bewaard uit de periode rond 1900. De boerderij had toen een volledig gemetselde voorgevel met houten schot en een zandstenen stichtingssteen met het jaartal 1858. Deze steen is nog bewaard gebleven. Waarschijnlijk duidt dit jaartal op de verstening van de gevels. De bovenkamer stond ook rond 1900 nog altijd links voor tegen de gevel, zoals ook bij de boerderij op de kadastrale kaart het geval is.

De boerderij op de kadastrale kaart stond met de voorgevel globaal naar het noorden gericht. De boerderij had verder een onderschoer. Achter de boerderij aan de zuidzijde stond de schuur op de plaats waar thans ongeveer de wagenschuur langs de weg staat. Rechts voor het huis stond een klein bijgebouw, vermoedelijk een bakoven. Al deze gebouwen zullen in ieder geval in deze vorm zijn ontstaan in de 18de eeuw, al was een oudere datering van gebinten van de boerderij niet uitgesloten. De BAG vermeldt het jaartal 1608 als bouwjaar, maar waar ze die informatie vandaan hebben is niet duidelijk. De boerderij op de oudste kadasterkaart komt wat betreft omvang overeen met de andere boerderijen die in de vroege 19de eeuw in dit gebied stonden. Het was een voor die tijd middelgrote hoeve.

De eerste door ons gevonden kadastrale wijziging sinds 1830 dateert uit 1943. Een vergelijking van die veldschets met de tekening op de oudste

kadastrale kaart maakt duidelijk dat er tussen 1830 en 1943 wel degelijk ontwikkelingen zijn geweest. Om die te duiden keren we ons tot de huidige gebouwen. Uit bestudering van de huidige hoeve wordt duidelijk dat deze in de vroege 20ste eeuw (rond 1910?) ingrijpend is verbouwd, of mogelijk zelfs geheel vernieuwd. De gevels zijn gemetseld in vormstenen (machinale baksteen). In de voorgevel komen ter afsluiting van de vensters in de strekken ter decoratie gele bakstenen voor. Gele steen is ook verwerkt in sierbanden (speklagen). Bij deze operatie is de oude stichtingssteen wel opnieuw in de gevel geplaatst.

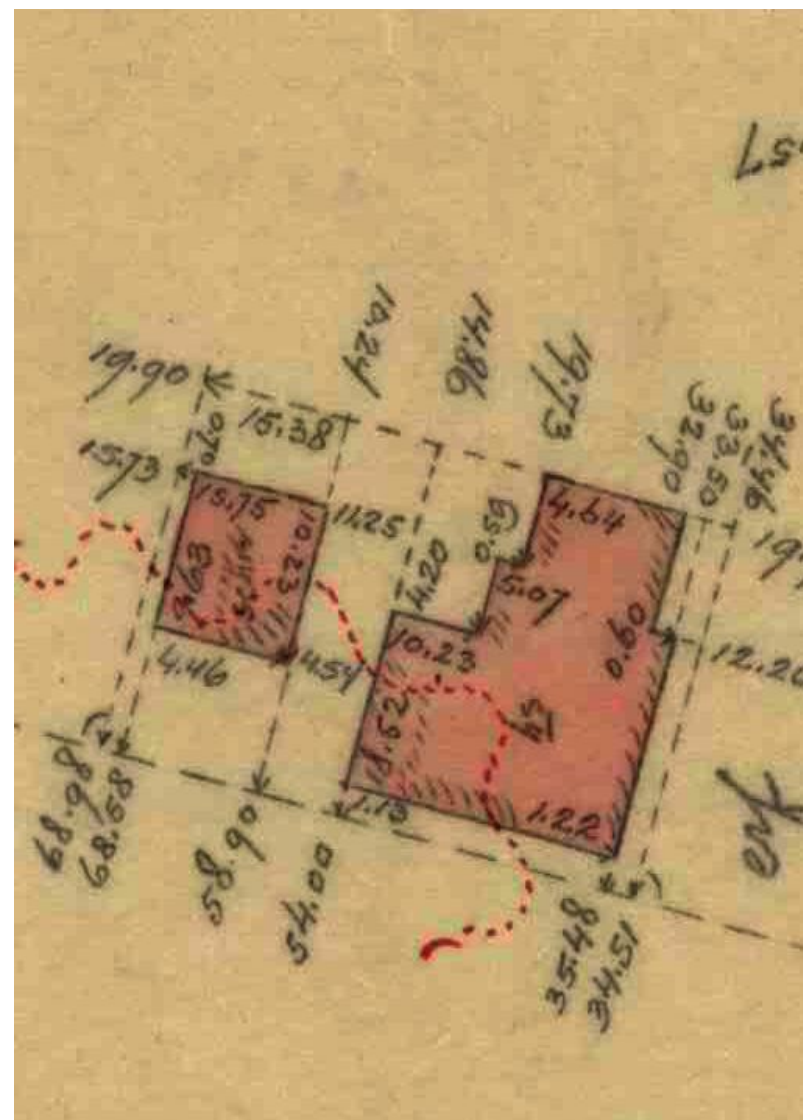
De boerderij heeft thans in de achtergevel deeldeuren in een rondboogopening met zandstenen, gewitte blokken met in de sluitsteen een beeldhouwd huwelijkssymbool. Deze middenpartij met getoogde stalvensters is ouder dan de gevelhoeken en dateert mogelijk nog uit de verstening van 1858. De woonhuisvensters in de zijgevels zijn van betrekkelijk recente datum evenals de venstervullingen in de voorgevel. Links naast de achtergevel is een aangebouwd klein schuurtje onder zadeldak aanwezig uit de vroege 20ste eeuw. De wagenschuur die aan de rand van het erf staat langs de weg dateert volgens de BAG uit 1920. Het metselwerk van de gevels (in halfsteens verband) spreekt deze datering niet tegen. De schuur onder zadeldak westelijk van de boerderij, die parallel aan het huis is gebouwd komt al voor op de veldschets van 1943, maar is thans groter dan op de kaart. Volgens de BAG dateert deze schuur uit 1950. De houten wagenloods zuidelijk van deze schuur dateert volgens de BAG uit 1920. Deze datering geven de BAG ook bij de kleine schuurtjes met houten wanden noordelijk van de schuur naast de boerderij. Vanwege de traditionele vorm en materiaalgebruik is het lastig om deze bijgebouwtjes op grond van bouwhistorische kenmerken zonder nader onderzoek te dateren.

Het erf Geerdinkweg 20 met de hoeven Geerdink no. 1 en no.2 op de kadastrale kaart
Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

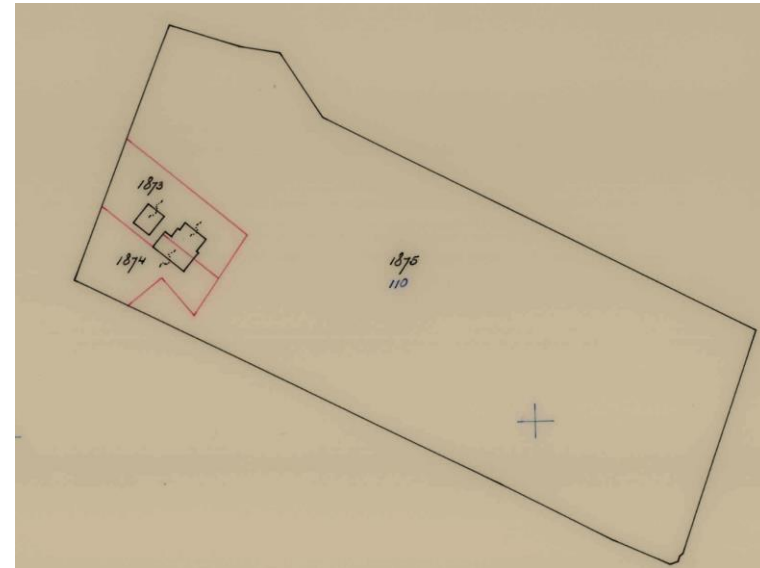
Boerderij Erve Geerdink (het in 1858 verbouwde Geerdink no. 2) met bewoners op een foto van omstreeks 1900. Collectie Fotoarchief Stadsarchief Enschede. 009252

Veldschets van het erf uit 1943 als de sectie na de ruilverkaveling is omgenummerd van N naar U en dit erf nummer U110 heeft gekregen. Naast de boerderij, waarvan het voorhuis iets inspringt ten opzichte van het bedrijfsgedeelte, staat de aangebouwde schuur en een nog kortere vrijstaande schuur daarnaast. Digitaal archief kadaster.

De Geerdinkweg in de jaren 60 met links op de achtergrond erva Geerdink (nr. 20) met de parallel aan de straat gelegen wagenschuur. Collectie Fotoarchief Gemeente Enschede, Dienst Openbare Werken en Volkshuisvesting. Beeldbank Stadsarchief Enschede 047571

Hulpkaart uit 1991 die is gemaakt na opsplitsing van het perceel U 110 in drie percelen U 1873, 1874 en 1875. In die periode is de boerderij opgesplitst in nr. 20 en 20a, waarbij het bedrijfsgedeelte is omgevormd tot woning. Digitaal archief kadaster.

De voorgevel gezien vanaf de Keuperweg. FH MAB 2020

De zij- en achtergevel van de boerderij. FH MAB 2020

De mestschuur en vrijstaande schuur (zuidgevels). FH MAB 2020

De schuren gezien vanaf de Geerdinkweg. FH MAB 2020

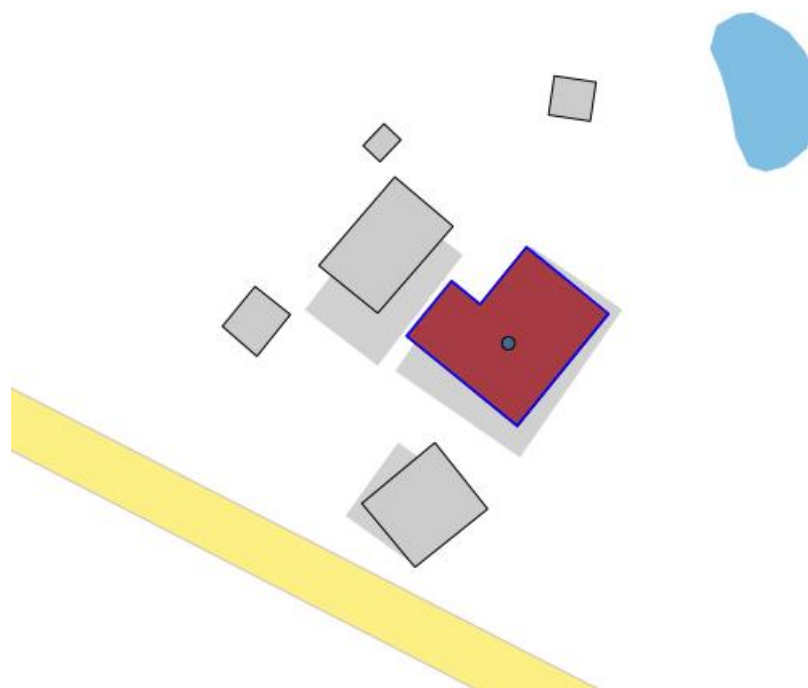
De langs de straat gelegen wagenschuur vanaf de Geerdinkweg gezien. FH MAB 2020.

Geerdinkweg 20. Zandstenen gevelsteen met bijbelvers en jaartal 1858. Coll Ferro RCE 548-016

Geerdinkweg 20. Sluitsteen met huwelijkssymbool in de boog van de deeldeuren. Beeldbank RCE Coll Ferro 548-14

Geerdinkweg 20 Volgens BAG dateert het huis uit 1608, schuren overwegend uit 1920 en naast gelegen schuur 1950

3: Geerdinkweg 30

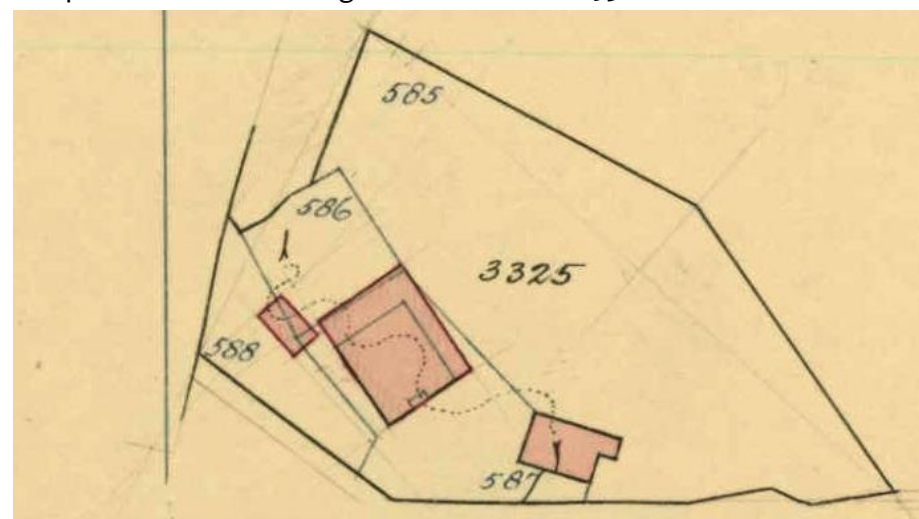
LNKOO-U-3894

Zoals eerder is vermeld gaat het Geerdink al terug op een erf met hoeve uit de late middeleeuwen. Niet duidelijk is waar de middeleeuwse hoeve stond. Op de kadastrale kaart van 1811-1832 staan bij het erf Geerdinkweg 20/20a twee boerderijen ingetekend, te weten Geerdink no. 1 en Geerdink no.2. Bij Geerdinkweg 30 staat op de oude kadasterkaart Geerdink no.3 ingetekend. Vanuit deze oude hoeve Geerdink no. 3 ontwikkelde zich de huidige boerderij. De oude hoeve stond met de voorgevel gericht naar het noordwesten en had aan de achterzijde een onderschoer. Ten zuidoosten van de hoeve stond langs de weg een schuur met een uitbouw tegen de oostgevel.

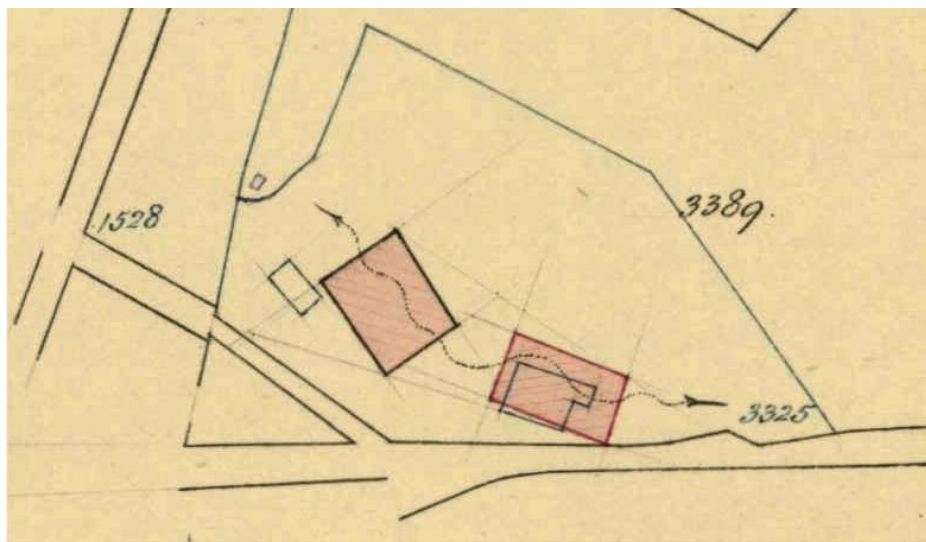

Het erf Geerdinkweg 30 met de hoeve Geerdink no. 3 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

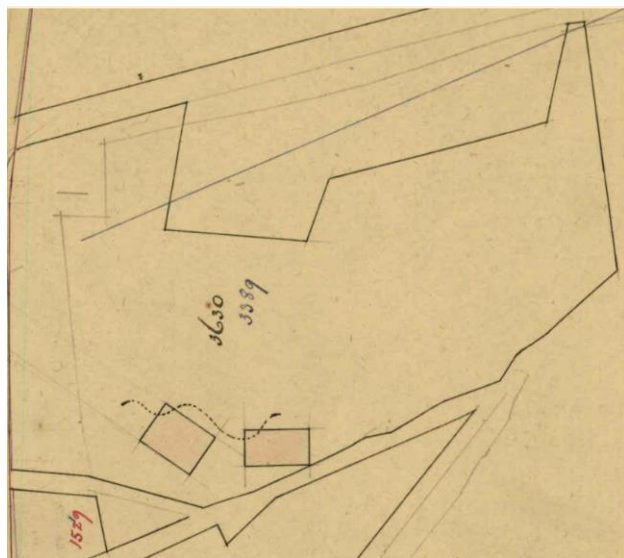
Uit de kadastrale hulpkaarten blijkt dat de oude hoeve voor 1908 is vervangen door een iets grotere boerderij op dezelfde plaats. De BAG spreekt van het bouwjaar 1906. Ook is toen rechts naast de voorgevel een kleine rechthoekige schuur gebouwd. De afzonderlijke percelen N 585, 586, 587 en 588 werden toen samengevoegd tot een groot nieuw perceel N 3325. Kort voor 1911 (in 1910?) wordt de schuur aan de weg vervangen door een groter exemplaar en wordt de schuur naast het huis kennelijk alweer gesloopt. In 1920 wordt het bestaande perceel aanzienlijk uitgebreid tot het nieuwe perceel N3630. Bij omnummering in 1941-43 krijgt dit perceel het nummer U 107. In 1976 wordt aan de straat een nieuwe kleine schuur gebouwd, terwijl de oudere schuur een aanbouw op de noordwestelijke hoek blijkt te hebben. Ook lijkt de zijbeuk van het bedrijfsgedeelte van de boerderij aan de oostzijde iets te zijn uitgelegd. Het perceel wordt dan omgenummerd naar U253.

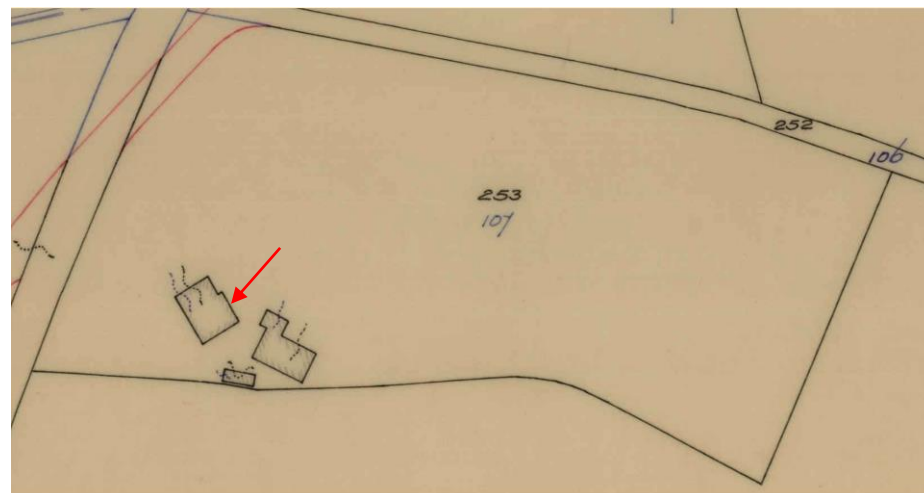
Hulpkaart van 1908. De boerderij wordt vernieuwd, de oude contour is nog in blauwe lijnen in de nieuwe zichtbaar. Naast de boerderij in rode omlijning de nieuwe schuur. De kleine percelen zijn samengevoegd in het grote perceel N3325. Digitaal archief Kadaster

Hulpkaart van 1911. De schuur aan de weg wordt vervangen door een grotere nieuwe schuur, de nog jonge schuur naast het huis lijkt weer te verdwijnen. Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 1920 betreft een uitbreiding van het perceel onder het nieuwe nummer N3620. Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 1976, perceel U253. Onder aan de straat is een nieuwe schuur te zien, de oude schuur is uitgebreid en de boerderij heeft een verbreed bedrijfsgedeelte (rode pijl). Digitaal archief kadaster.

Het complex gezien vanaf de Keuperweg. Google streetview

Hoewel de boerderij sterk is verbouwd/vernieuwd in 1906 is in de achtergevel een groot deel van de oude boerderij bewaard gebleven in het gedeelte rond de deeldeuren met stalvensters. Dit metselwerk in handvorm baksteen heeft in de koppenlagen om en om een zwart gesinterde/geglazuurde kop. De zandstenen blokken in de bogen zijn gewit net als bij Geerdinkweg 20 en in de sluitsteen is een huwelijksvereniging tussen I.G. en E.v.d.V. met jaartal 1853 opgenomen. Rechts in de achtergevel is ter hoogte van de staldeur de bouwnaad zichtbaar van de uitleg. De andere gevels hebben metselwerk in rode machinale baksteen, passend bij de uitleg van 1906.

Geerdinkweg 30, de boerderij gezien vanaf de straat. FH MAB 2020

Detail van de achtergevel rond de deeldeuren, met metselwerk daterend uit vermoedelijk het midden van de 19de eeuw. FH MAB 2020.

Aan de straat rechts van de entree tot het erf staat een in traditionele vorm gebouwde schuur uit omstreeks 1975. Daarachter staat een grotere schuur onder zadeldak die in kern uit 1910 stamt maar deels aan de zuidzijde herbouwde gevels heeft. Daar rechts staat gericht naar de straat een in traditionele opzet gebouwde wagenschuur van recente datum. Verder staan er westelijk van de boerderij nog twee houten schuurtjes onder met oud Hollandse pannen gedekte zadeldaken.

De schuur uit 1975 aan de straat. FH MAB 2020

De grotere schuur uit 1910 met latere modernisering en gezien vanaf de straat. FH MAB 2020

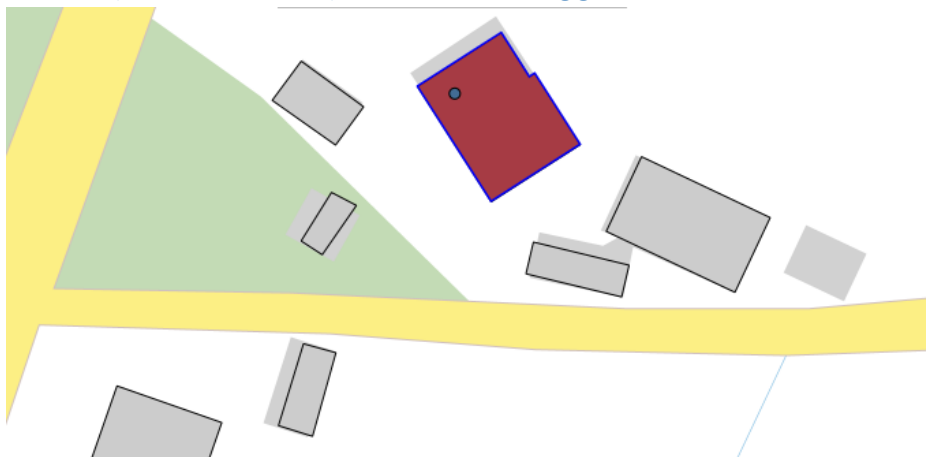
De recente wagenshuur gezien vanaf de straat. FH MAB 2020

De kleine kippen(?)schuur met oprit vanaf de straat, gezien vanaf de straat. FH MAB 2020

De schuurtjes naast de boerderij vanaf de Geerdinkweg gezien. FH MAB 2020.

Geerdinkweg 30 BAGviewer huis volgens BAG 1906

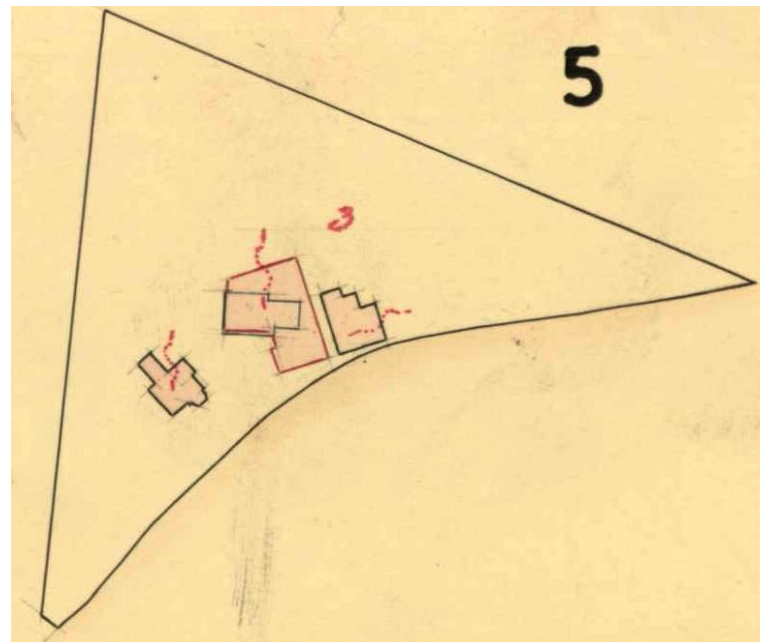

Gewelsteen met verzoek om God's genade. Locatie Geerdinkweg 30? Beeldbank RCE Coll Ferro 548-15

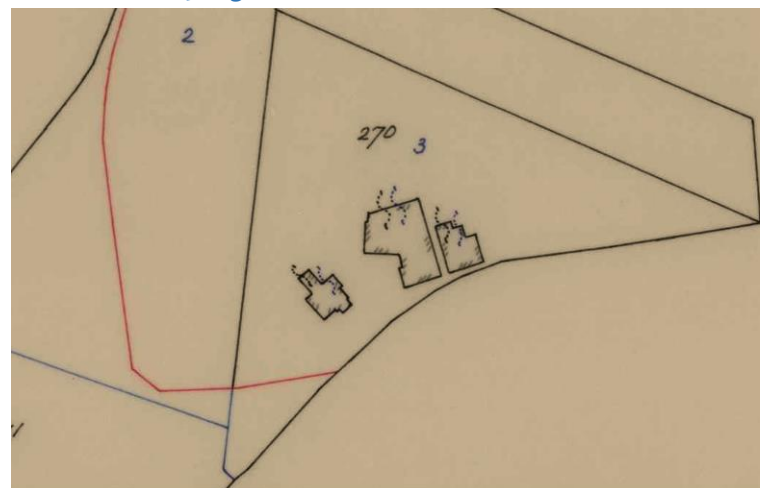
4 Haaksbergerstraat 900-904 & 906 LNKOO-U-3780 en 3781

Het complex Haaksbergerstraat 900-906 is een conglomeraat van gebouwen. Op de eerste kadastrale kaart is het gebied nog niet bebouwd. Voor zover thans is na te gaan is het thans nog bestaande oudste deel een arbeiderswoning (of voorhuis van een verder gesloopte boerderij) uit 1910 (nr. 900). Het betreft een dwars geplaatst huisje van één bouwlaag onder een met muldenpannen gedekt zadeldak. De voorgevel is gepleisterd, de zijgevels zijn uitgevoerd in machinale baksteen. Links van dit complex staat een kleine villa uit 1936 met een steile kap (wolfsdak met geglazuurde Romeinse pannen) met een vijfzijdige erker onder een steil vijfzijdig schilddak onder dito pannen. De bakstenen gevels bezitten vensters met stalen ramen en naast de erker rijst een slanke hoge schoorsteen op.

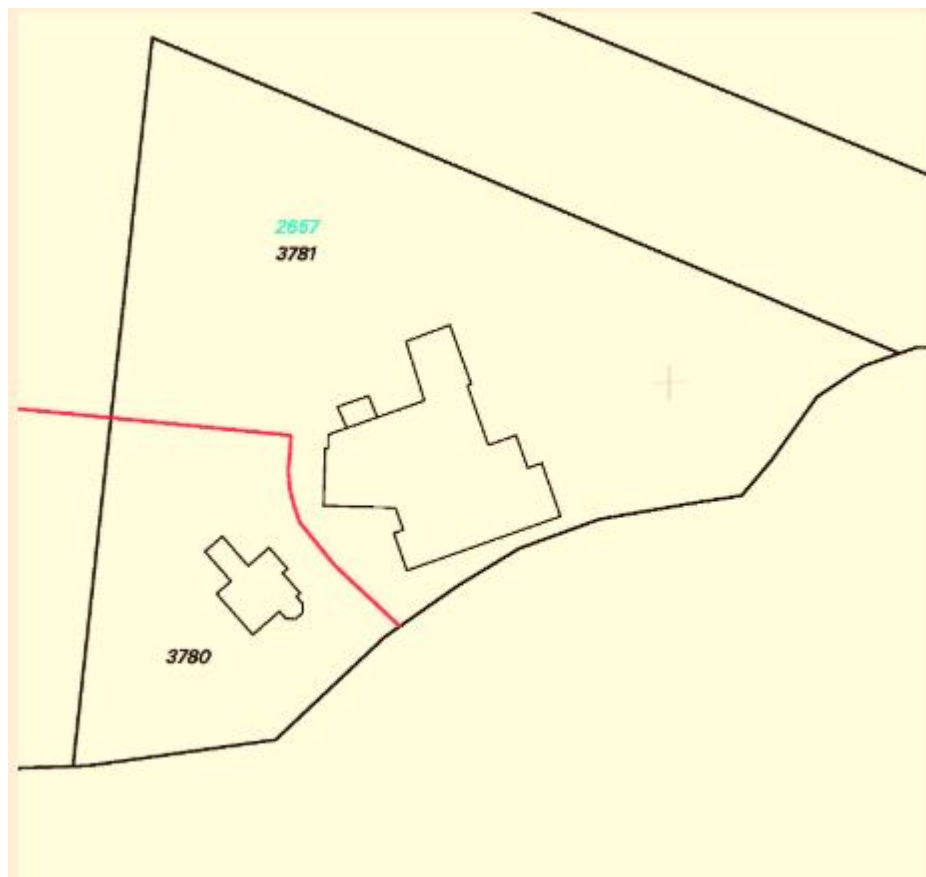
De oudste gevonden hulpkaart dateert uit 1954 als hier het bedrijf Munsterman bv. wordt gesticht. Het vermoeden bestaat dat het bouwdeel onder zadeldak achter het huis uit 1910 en de schuin in het complex uit 1954 stekende schuurtje ook uit de jaren 30 stammen. Deze laatste schuur wordt dus in 1954 opgenomen in het nieuw gebouwde bedrijfsgebouw van Munsterman (nr. 904). In de kopgevel van dit gebouw bevindt zich een gevelsteen met de tekst; “Zoek baat voor ’t kwaad eer ’t verder gaat.” In 1954 heeft het perceel een driehoekige vorm en de kadastrale aanduiding U3. In 1981 wordt de zuidwestelijke punt van het perceel afgesplitst. De aanduiding wordt dan U 270. In 2011 wordt een perceel rond de villa afgesplitst (U 3780) en wordt het perceel van Munsterman U3781. Het blijkt dan als complex te zijn uitgebreid en aan elkaar gegroeid. In 2019 wordt ten noordwesten van het bedrijfscomplex nog een schuur gerealiseerd.

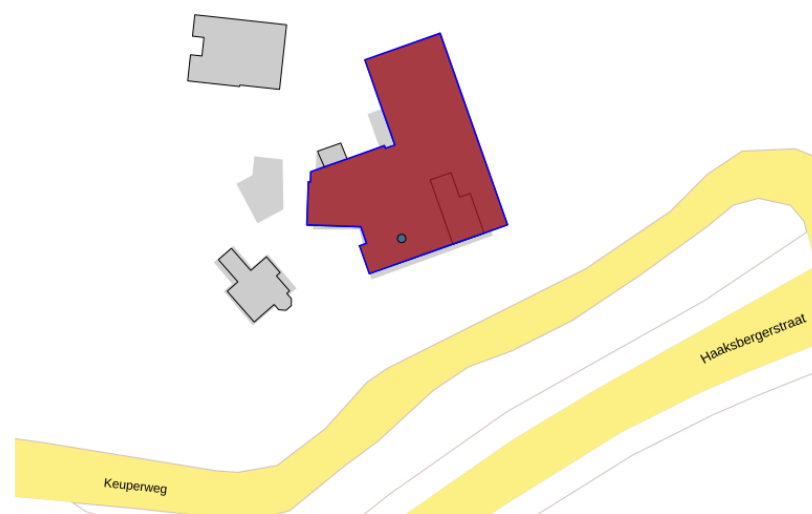
De hulpkaart van 1954 als de nieuwbouw van Munsterman bv is gerealiseerd. Het perceel heeft nummer U 3. Digitaal archief kadaster.

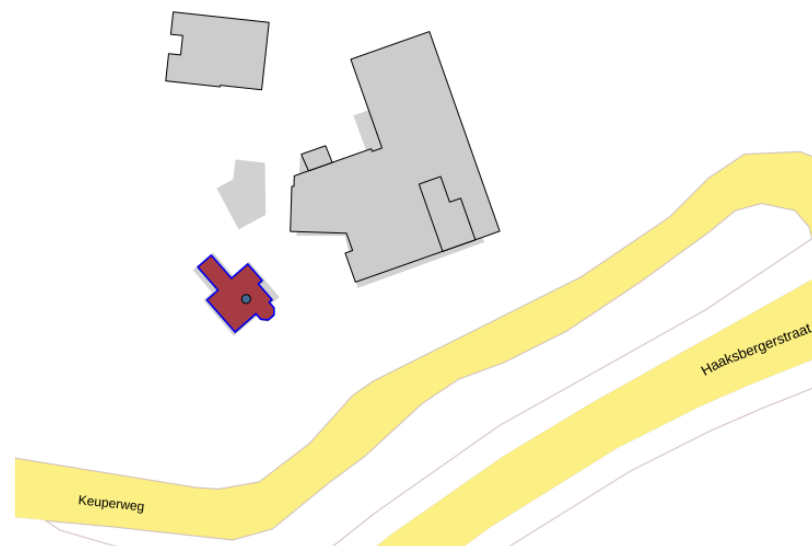
De hulpkaart van 1981 als de zuidwestelijke punt wordt afgesplitst. Het perceel U3 heeft dan nummer U 270. Digitaal archief kadaster.

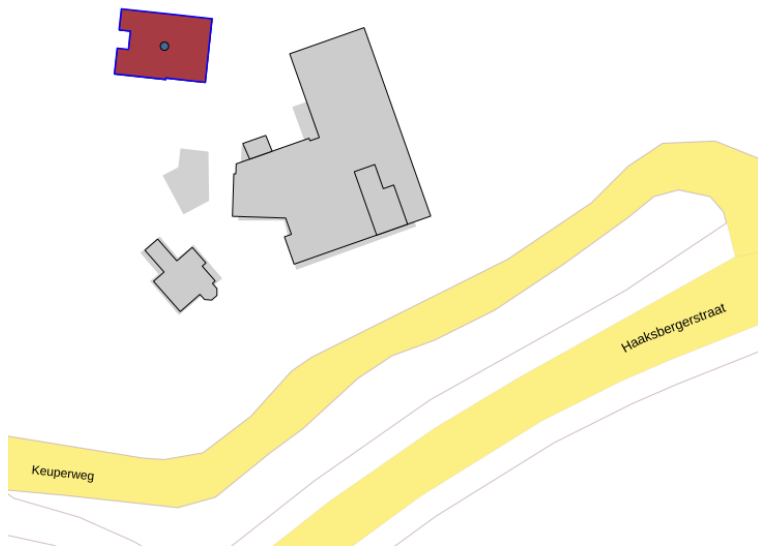
De hulpkaart van 2011 als de percelen van de villa en het inmiddels weer uitgebreide complex van Munsterman bv worden gesplitst. Digitaal archief kadaster.

Haaksbergerstraat 900-904 in rood. BAGviewer.

Haaksbergerstraat 906 (villa) in rood. BAGviewer.

Haaksbergerstraat 902, volgens BAG gebouwd in 2019.

Haaksbergerstraat 904 (gevel uit 1954 links) en 900, huis uit 1910 (rechts). FH MAB 2020.

Haaksbergerstraat 900, huis uit 1910. FH MAB 2020.

Haaksbergerstraat 904 uit 1954 met links achter een oudere ingebouwde schuur uit de jaren 30. FH MAB 2020.

Haaksbergerstraat 906, gaaf bewaarde villa uit 1936. FH MAB 2020.

5 Harberinksweg 2/2a

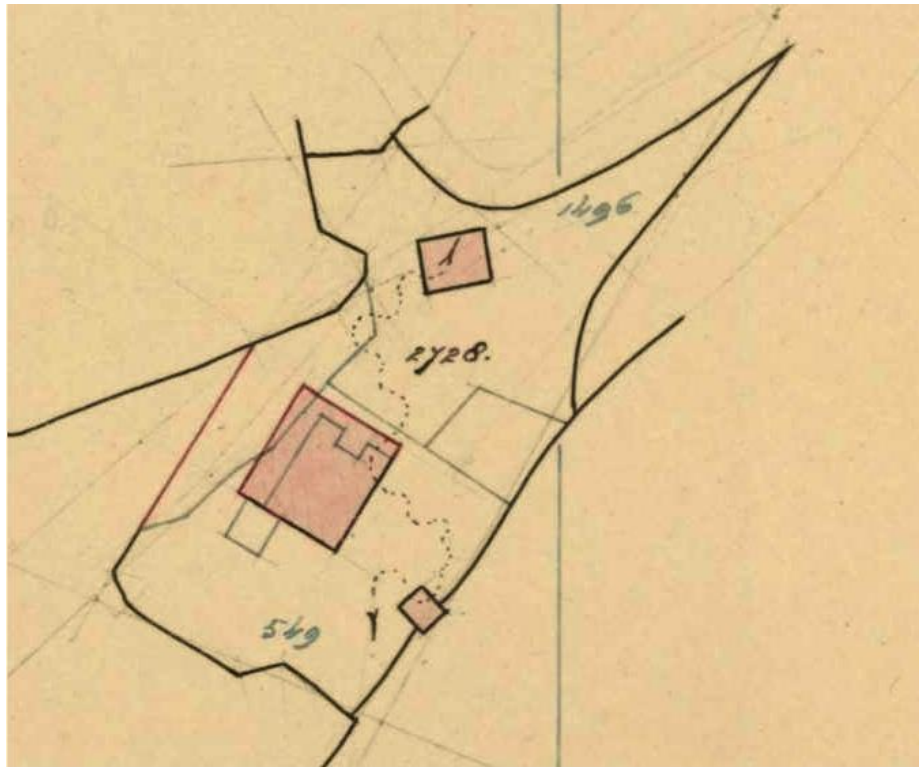
LNKOO-U-2880

Harberinksweg 2/2a staat bekend als 't Afink. Deze naam is afkomstig van de hoeve Afink no. 3 die op de kadasterkaart uit de vroege 19de eeuw op de plaats van de huidige boerderij (Harberinksweg 2) staat. Afink no. 3 stond met de voorgevel gericht naar het zuidwesten en had links tegen de voorgevel een bovenkamer en bij de achtergevel een onderschoer. Direct noordelijk ervan stond Afink no. 4, met een zelfde opzet en bovenkamer rechts tegen de naar het westen gerichte voorgevel.

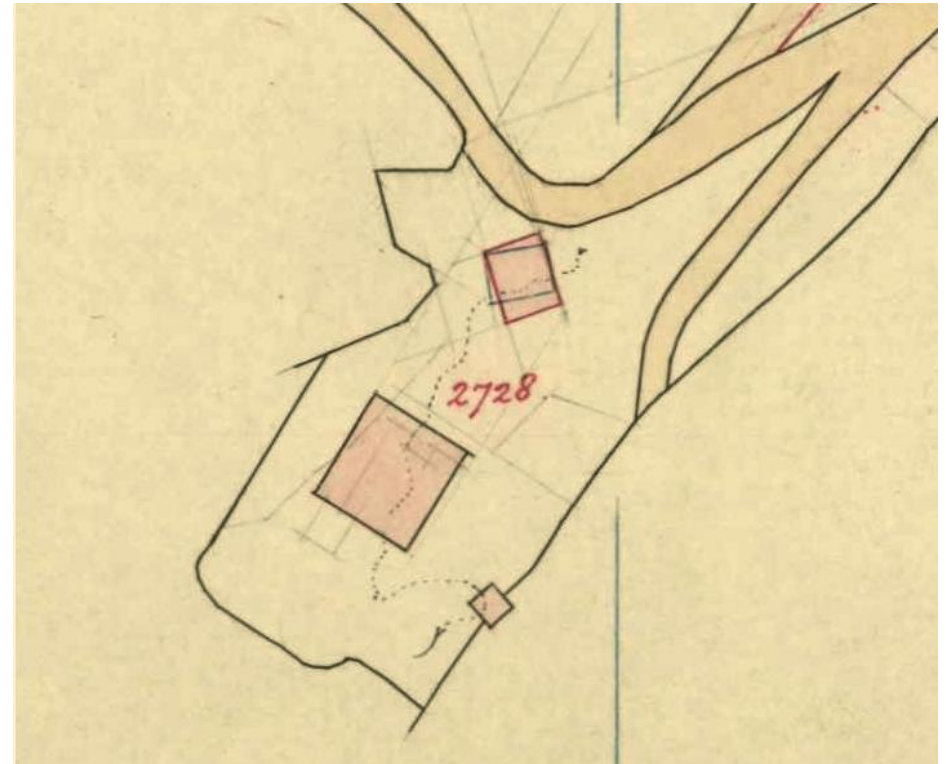

Het erf Harberinksweg 2/2a met de hoeven Afink no. 3 en no. 4 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

Afink no. 4 wordt later als zelfstandig erf opgeheven en gesloopt. Blijkens een hulpkaart van 1882 is de hoeve Afink no. 3 toen opgenomen in een bredere en iets langere boerderij, waarbij de bovenkamer verdween. De oude schuur die al op de eerste kadastrale kaart aanwezig was staat er dan nog altijd evenals een klein gebouw (bakhuisje?) dat ten zuidoosten van de boerderij dicht bij de straat stond. Door een merkwaardige vorkvormige splitsing van wegen had het perceel van 't Afink een merkwaardige vorm.

Hulpkaart uit 1882 waaruit blijkt dat de oude hoeve Afink no. 3 wordt opgenomen in een nieuwe boerderij. Het samengevoegde perceel krijgt nummer N2728. Digitaal archief kadaster.

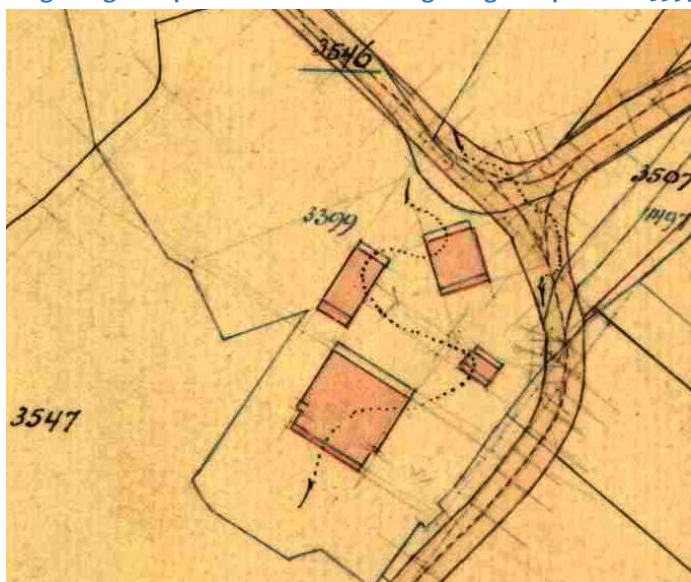

1904 N 2728

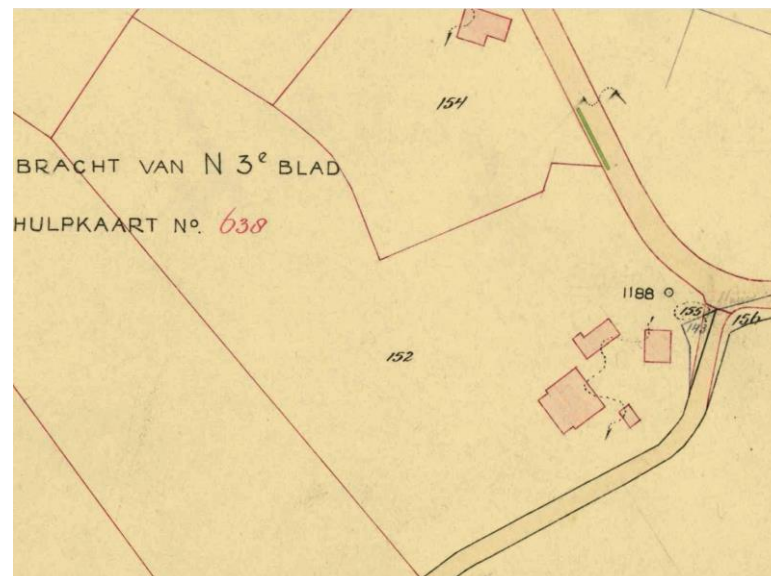
Blijkens een hulpkaart van 1904 is de oude schuur die al op de eerste kadastrale kaart aanwezig was vervangen door een groter exemplaar. Op een volgende hulpkaart van 1912 is noordelijk van de boerderij een nieuwe varkensschuur verrezen, terwijl ten oosten daarvan een klein schuurtje verrijst. Het bakhuisje is dan gesloopt. In 1916 krijgt de weg rond het erf zijn huidige verloop, waardoor de schuur van 1902/1903 en de kleine schuur van 1911 dicht bij de weg komen te staan.

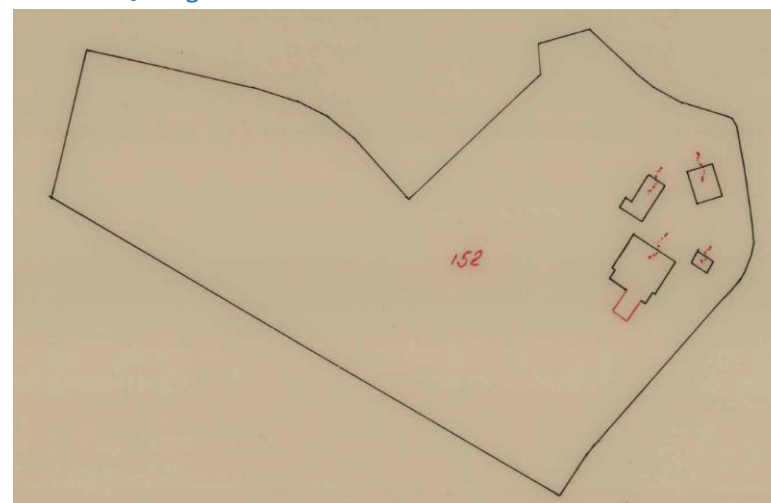
Het erf op de hulpkaart van 1912. De varkensschuur en een kleine schuur worden toegevoegd. De percelen worden samengevoegd tot perceel N3399. Digitaal archief kad.

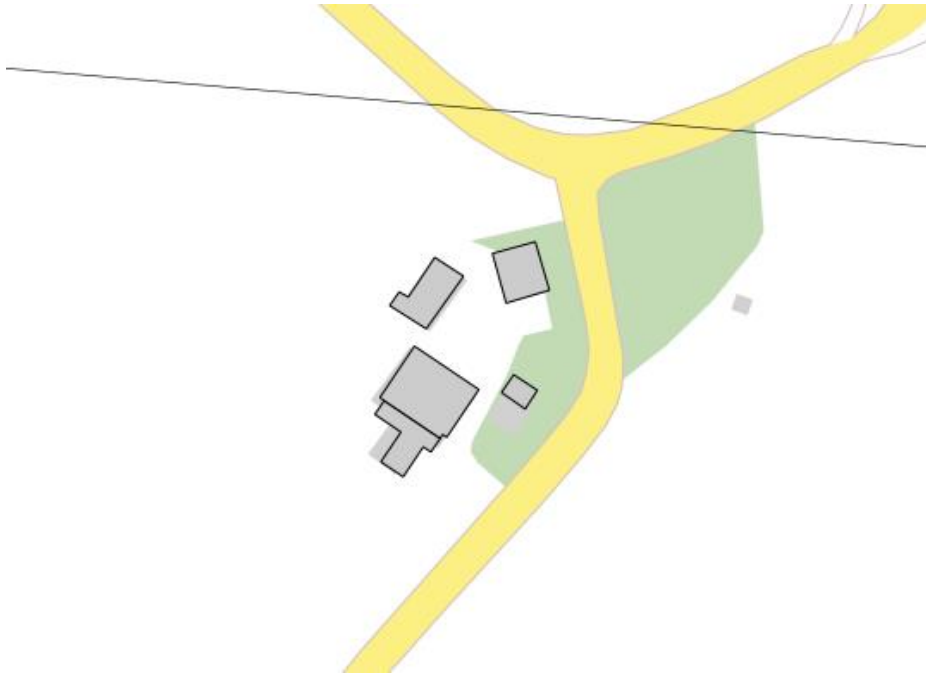
Het erf op de hulpkaart van 1916 ten behoeve van de aangepaste weg. Het perceel krijgt nummer N 3399. Digitaal archief kadaster.

De hulpkaart van 1944. Het perceel is uitgebreid tot een groot L-vormig perceel met het nummer U152. Digitaal archief kadaster.

De hulpkaart van 1986. Het perceel U152 laat een met een voorbouw uitgebreide boerderij zien. Digitaal archief kadaster.

Het erf Harberinksweg 2/2a BAGViewer

De op de hulpkaart van 1986 getekende uitbreiding (een woning met verdieping) heeft veel weg van een moderne versie van een bovenkamer. De woning die overigens op grond van het uiterlijk ouder lijkt te zijn dan 1986 wordt ook in de BAG ouder gedateerd en wel in 1956. Deze datering past goed bij het beeld van het exterieur. Deze woning is als Harberinksweg 2a afgesplitst van de boerderij die nummer 2 heeft behouden.

Harberinksweg 2 vanuit het noorden gezien. FH MAB 2020

Harberinksweg 2 varkensschuur van 1903 vanuit het noorden gezien. FH MAB 2020

Harberinksweg 2 varkensschuur en boerderij vanuit het noorden gezien. FH MAB 2020

Harberinksweg 2, oude schuur, zuidoostgevel. FH MAB 2020

Harberinksweg 2 varkensschuur, oostgevel. FH MAB 2020

Harberinksweg 2, oude schuur, noordgevel. FH MAB 2020

Harberinksweg 2, oude schuur, zuidgevel. FH MAB 2020

Harberinksweg 2, boerderij met dubbele kap, noordgevel. FH MAB 2020

Harberinksweg 2, kleine schuur bij entree erf oost- en noordgevel. FH MAB 2020

Harberinksweg 2, boerderij en woning van 1956 vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

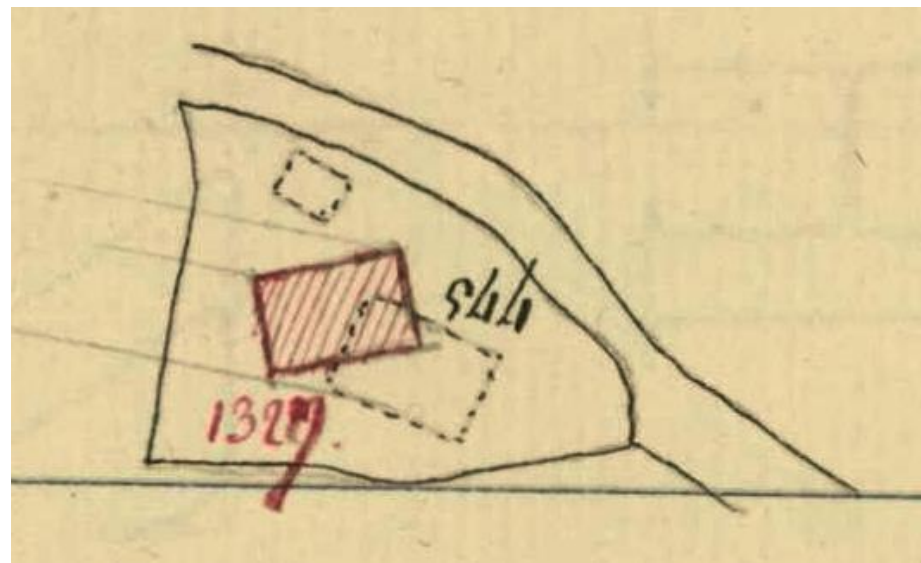
6 Harberinksweg 15

LNKOO-U-3997

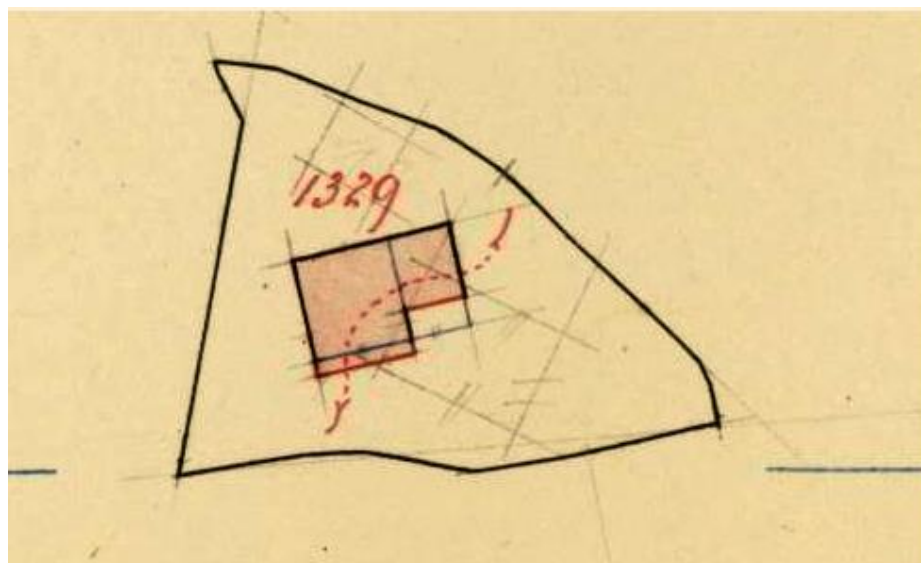
Op het huidige erf Harberinksweg 15 stond in de vroege 19de eeuw de hoeve Afink no. 5 met een schuur dicht langs de weg. Het perceel had toen het nummer N 544. Op een veldschets van 1852 blijkt dat de boerderij en schuur gesloopt zijn en de boerderij is vervangen door een boerderij van dezelfde omvang maar met een andere oriëntatie. In 1889 blijkt deze boerderij te zijn verbouwd, waarbij het woongedeelte is versmald en het bedrijfsgedeelte is verbreed, waardoor een L-vormige plattegrond ontstond. Een jaar later is een perceel aan de westzijde toegevoegd en is op de grens tussen beide percelen aan de straat een schuur gebouwd. Het grote nieuwe perceel kreeg nummer N2994. In 1943 is het perceel verder uitgebreid en blijkt de schuur aan de straat in omvang te zijn verdubbeld. Het perceel heeft dan het nummer U 154.

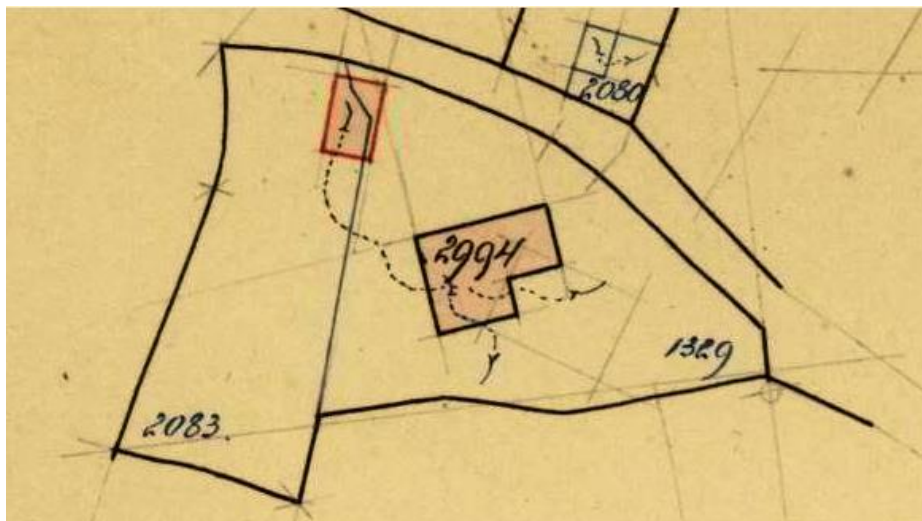
Het erf Harberinksweg 15 met de hoeve Afink no. 5 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

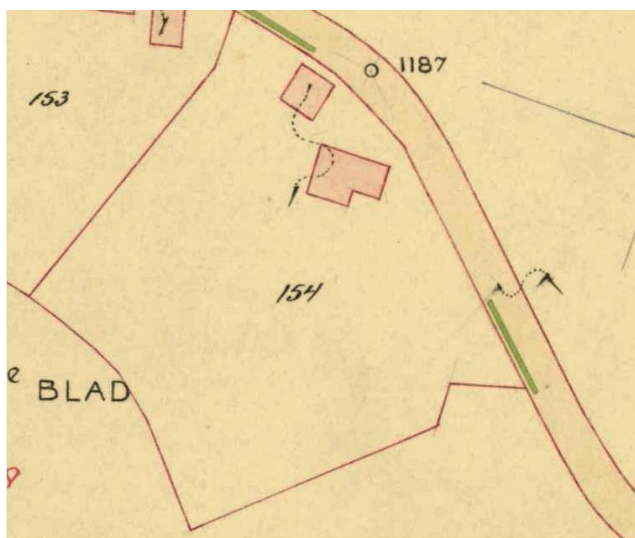
Hulpkaart van 1852 waarop de nieuwe boerderij staat ingetekend. Digitaal archief Kadaster.

Hulpkaart van 1889 waarop de rond 1850 gebouwde boerderij in verbouwde vorm staat ingetekend. Digitaal archief Kadaster.

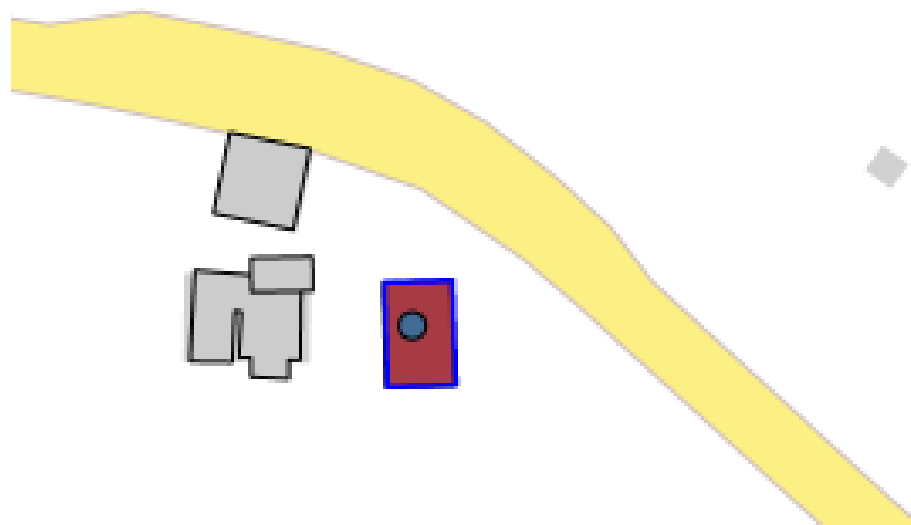

Hulpkaart van 1890 waarop de nieuwe schuur en het toegevoegde perceel 2083 staat ingetekend. Het nieuwe perceelnummer staat in de boerderij geschreven. Digitaal archief Kadaster.

Hulpkaart van 1943 waarop de uitgebreide schuur staat ingetekend en het wederom (nu aan de zuidzijde) vergrote perceel. Door de ruilverkaveling is de sectie omgenummerd en heeft het geheel het nummer U 154 gekregen. Digitaal archief Kadaster.

Na 1943 is de ontwikkeling via het kadaster lastiger te volgen. Uit het veldwerk van het erf blijkt dat er thans op het erf een tweelingschuur staat achter de aan de straat gelegen schuur. Verder is op de plaats waar de boerderij stond een nieuw huis in aanbouw. Volgens de BAG dateert de tweelingschuur uit 1950. Deze schuren zijn opgebouwd uit prefabbetonelementen met golfplaatdaken. De datering van de BAG is gezien het bouwtype en materiaalgebruik voorstelbaar. De schuur die langs de straat staat heeft een bakstenen plint en een opbouw van staalplaat. De BAG geeft een datering van 2017, maar mogelijk is de schuur in de huidige vorm iets ouder.

Het erf Harberinksweg 15 BAGViewer Opm. bouw huis gestart in 2017

Harberinksweg 15. De dubbele prefab-betonnen schuur en links het nieuwe huis in aanbouw. FH MAB 2020

Harberinksweg 15. De oostzijde van de jonge schuur vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

Harberinksweg 15. De jonge schuur (noord- en westzijde) vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

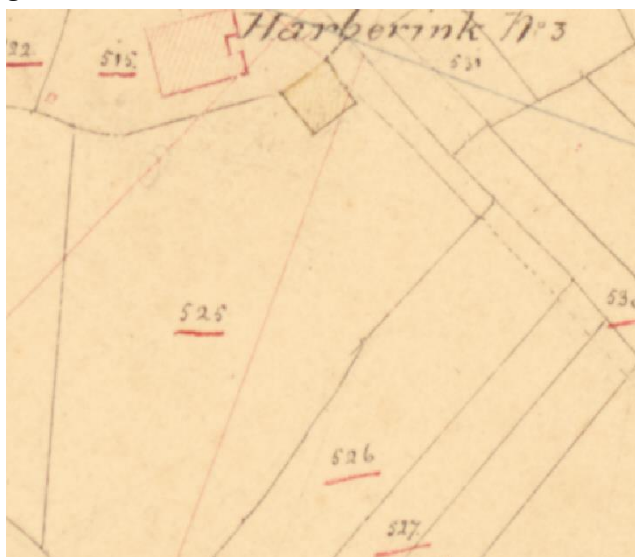

Harberinksweg 15. Het erf gezien vanaf de straat naar het westen. FH MAB 2020

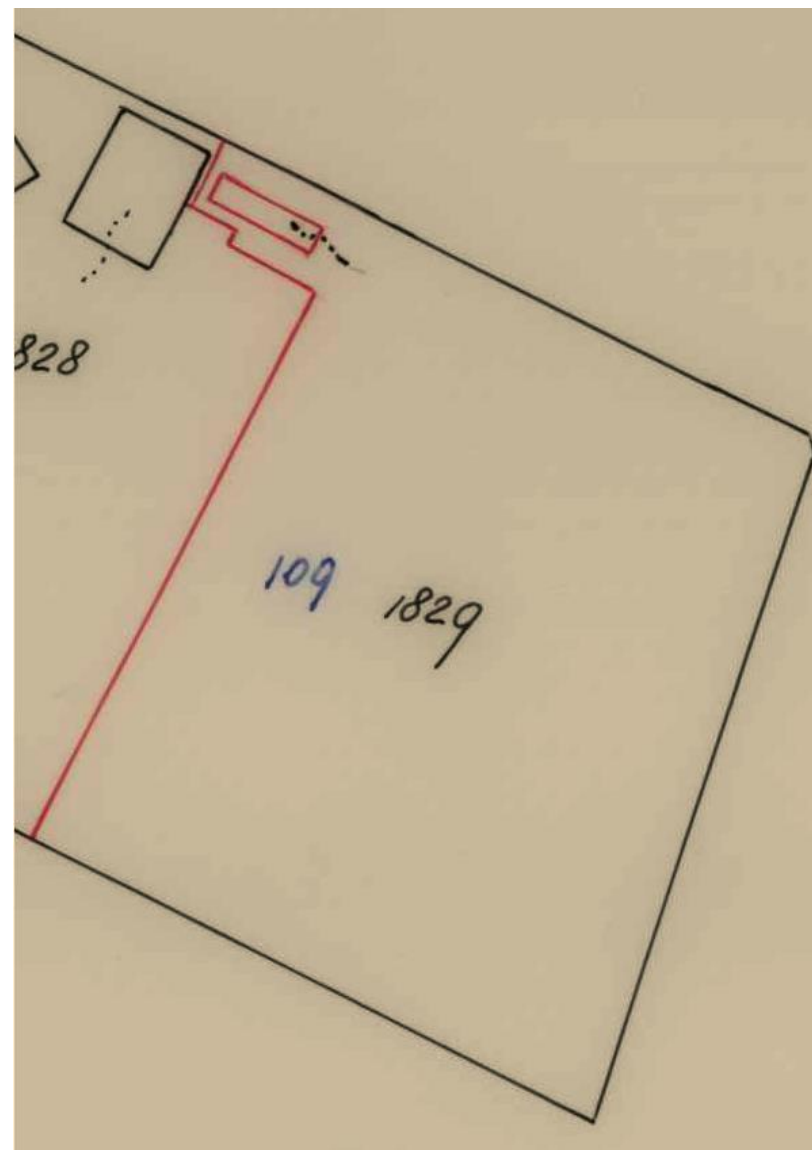
7 Harberinksweg 43

LNKOO-U-3762

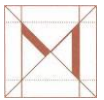
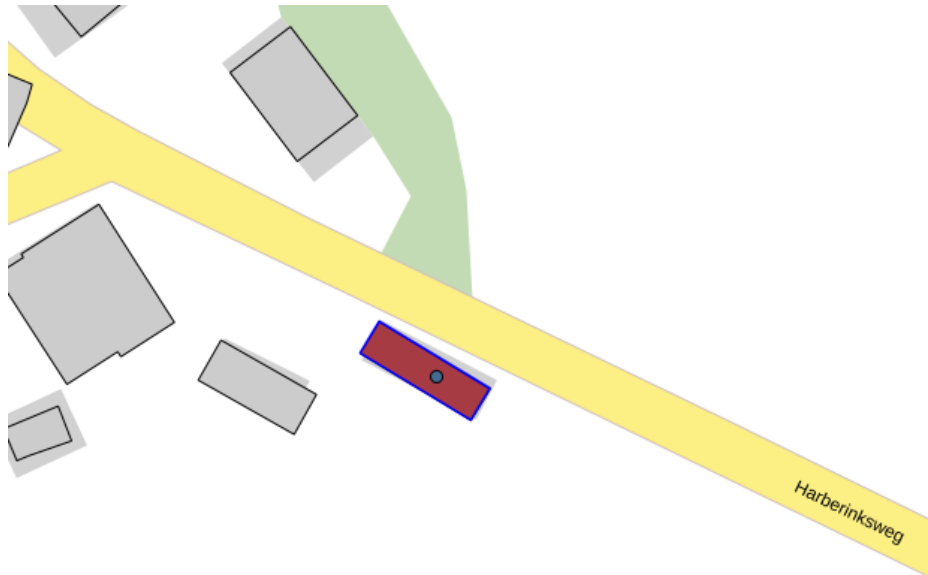
Harberinksweg 43 betreft een jonge ontwikkeling. Het huidige perceel maakt deel uit van twee percelen (N 525 en N 526) die in de vroege 19de eeuw direct oostelijk van de hoeve Harberink no. 3 (huidige Harberinksweg 45) lagen waarvan N 525 in de noordwestelijke hoek was bebouwd met een schuur. Op de hulpkaart van 1991 wordt van het grote perceel U 109 van Harberinksweg 45 een perceel afgesplitst dat nummer U 1829 krijgt, waarna het perceel van nr. 45 U 1828 wordt genummerd. Op een doorgetrokken strookje van U 1829 langs de weg wordt een langwerpige rechthoekig gebouwtje (paardenstalling) ingetekend, het huidige Harberinksweg 43. Volgens de BAG is de stal gebouwd in 1960. In 2010 is het bebouwde strookje langs de straat een zelfstandig perceel geworden.

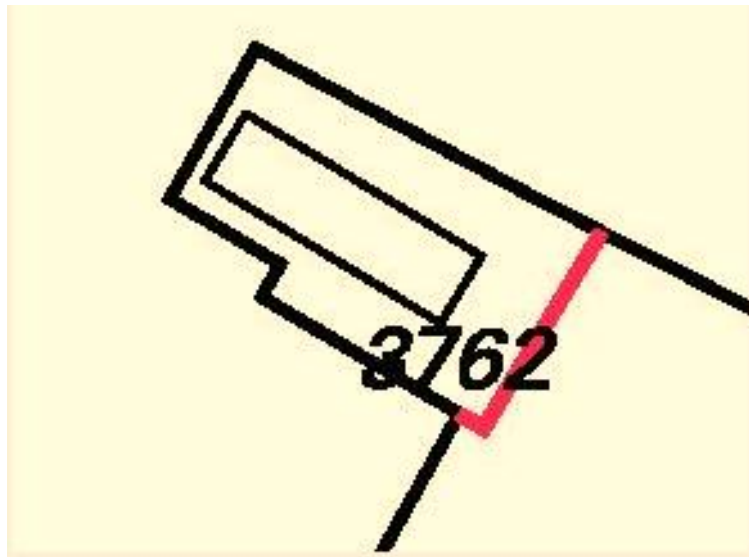
Het erf Harberinksweg 43 deels omvattend de nog onbebouwd percelen 525 en 526 oostelijk van Harberink no. 3 (Harberinksweg 45) op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

De hulpkaart van 1991 met het nieuwe perceel U1829 en in rood het gebouw langs de straat. Digitaal archief kadaster

Het erf Harberinksweg 43 BAGViewer. Volgens de BAG dateert het gebouw van 1960

De hulpkaart van 2010 met het afgesplitste perceel U 3762. Digitaal archief kadaster.

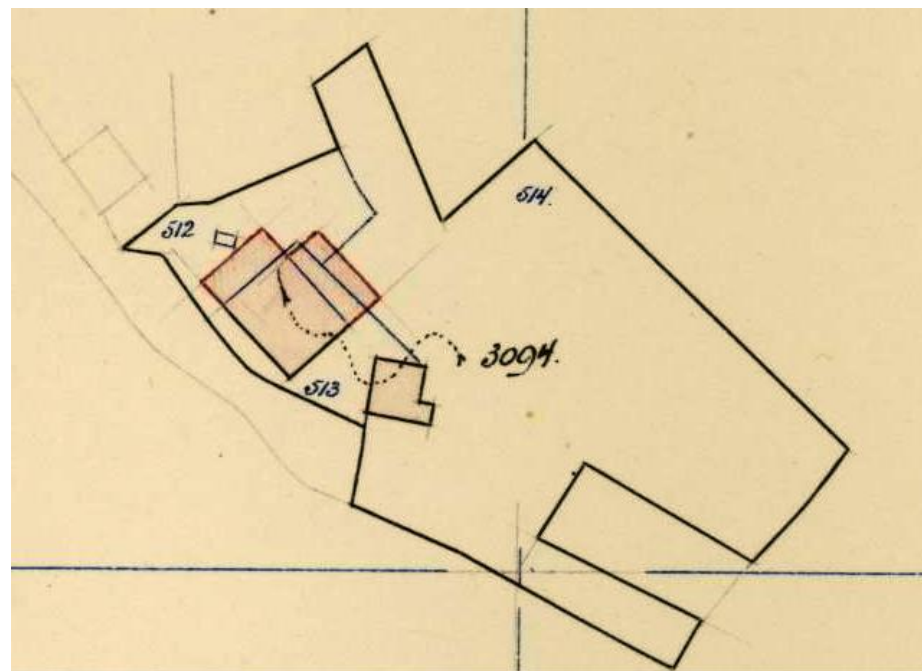
De paardenstalling Harberinksweg 43 heeft in de westelijke helft houten wanden op een gemetselde plint en aan de oostzijde bakstenen gevels met een houten geveltop (onder). FH MAB 2020.

De huidige boerderij Harberinksweg 44 vindt zijn ontstaan als Nyhuis no. 3 in 1814. De zandstenen stichtingssteen die aan dit feit memoreert is in de gevel behouden gebleven. Ten noordwesten van de boerderij Nyhuis no. 3 lag Nyhuis no. 2, een hoeve die omstreeks 1920 is verdwenen. Nyhuis no. 3 ligt in de vroege 19de eeuw al in een markant cluster van hoeves rond een driesprong, waar dan naast de hoeve Nyhuis no. 3 (en no.2) de hoeves Harberink no. 1, no.2 en no.3 liggen. In 1896 wordt het pand blijkens een jongere gevelsteen uitgebreid/verbouwd waarbij het woongedeelte met een gebintvak wordt uitgelegd en aan de noordoostzijde een schuur wordt aangebouwd waardoor een tweekapvorm ontstaat.

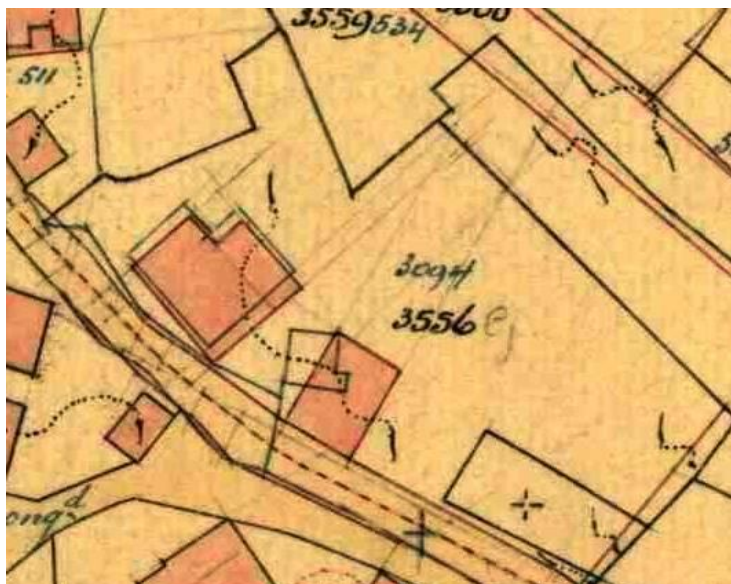

Het erf Harberinksweg 44 met de hoeve Nyhuis no. 3 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

De hulpkaart van 1899 geeft de uitbreiding van de boerderij weer. De oude schuur met L-vormige plattegrond blijft dan nog gehandhaafd. Het uit een drietal samengevoegde percelen ontstane perceel krijgt nummer N3094. Digitaal archief kadaster.

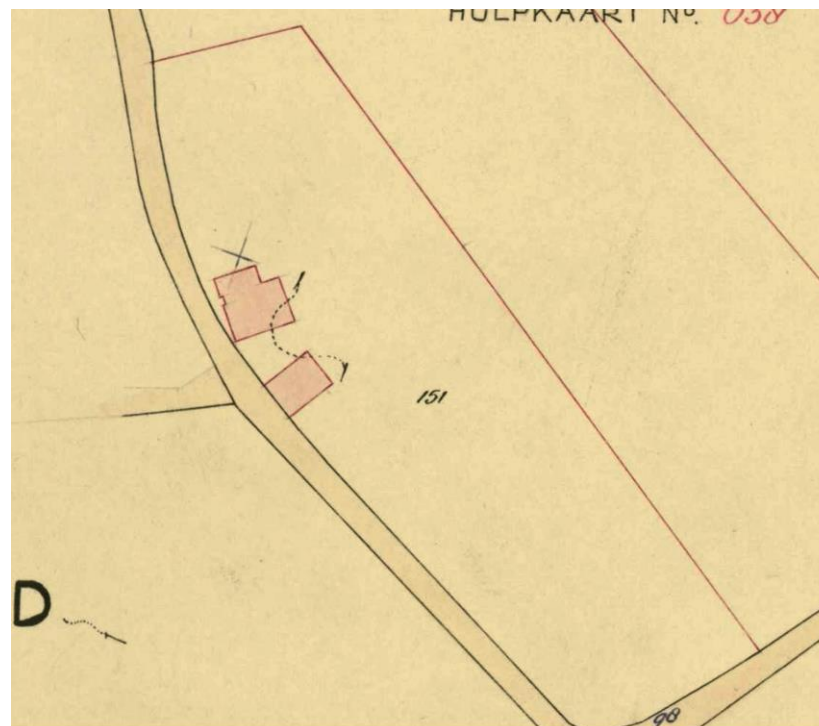
Kort voor 1916 heeft er een wijziging op het perceel plaats gevonden waarbij het huidige wegperceel ontstond. Tevens is de oude schuur vervangen door een grotere rechthoekige schuur. Het nieuwe perceel kreeg nummer N 3556. Op de hulpkaart van 1920 zijn er rond het erf veranderingen doorgevoerd. Zo is Nyhuis no. 2 met schuur gesloopt en vinden er kadastrale correcties plaats. De bebouwing verandert verder niet. In 1943 wordt de ruilverkaveling vastgelegd waarbij het grillige perceel van Harberinksweg 44 wordt omgevormd tot een langwerpige strak perceel met nummer U 151.

De hulpkaart van 1916 geeft de correctie van het perceel weer en nieuwbouw van de schuur. Het perceel krijgt nummer N3556. Digitaal archief kadaster.

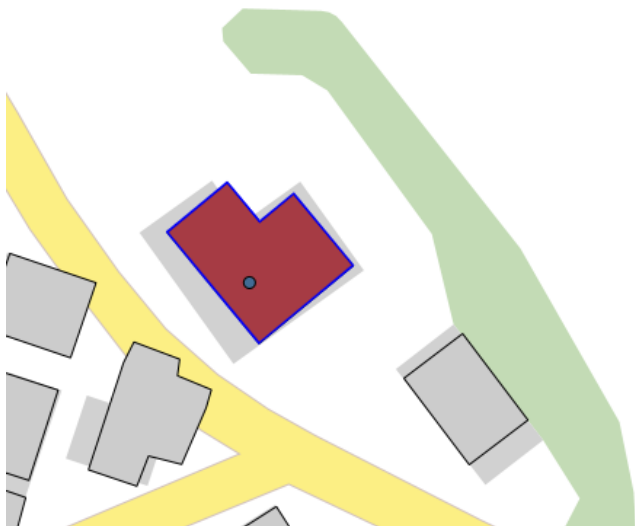

Hulpkaart van 1920 met correcties. Nyhuis no. 2 (linksboven) is gesloopt. . Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 1943. De resultaten van de ruilverkaveling zijn weergegeven met het nieuwe perceel U151. Digitaal archief kadaster.

Blijkens een tweede gevelsteen wordt het voorhuis van de boerderij in 1951 verbouwd. Vanaf die tijd stond het bekend als het erve Stienjans. De gevel aan straatzijde wordt teruggelegd, de voorgevel vernieuwd en de straatgevel krijgt bij de overgang naar het achterhuis een hoekerker in vakwerk met metselwerk in keperverband in de borstwering. De geheel vernieuwde vensters krijgen glas-in-lood in de bovenlichten. De schuur aan de straat is later gesloopt. De huidige eigenaars hebben de boerderij de afgelopen jaren gerestaureerd en in 2014 een nieuwe wagenschuur in traditionele vorm gebouwd.

Het erf Harberinksweg 44. BAG. De grote schuur is uit 2014

Gevelsteen van de stichting van de eerste boerderij (Nyhuis no. 3) in 1814. FH MAB 2020

Harberinksweg 44, gevelsteen die de verbouwing van 1896 en de tweede verbouwing van 1951 memoreert. Beeldbank RCE Coll Ferro 548-23

Harberinksweg 44. Achterzijde van de boerderij. FH MAB 2020.

Harberinksweg 44. Straatzijde van de boerderij. FH MAB 2020.

Harberinksweg 44. Voorzijde van de boerderij. FH MAB 2020.

Harberinksweg 44. Zijgevel van de grote wagenshuur van 2014. FH MAB 2020.

Harberinksweg 44. Kopgevel van de grote wagenshuur van 2014. FH MAB 2020.

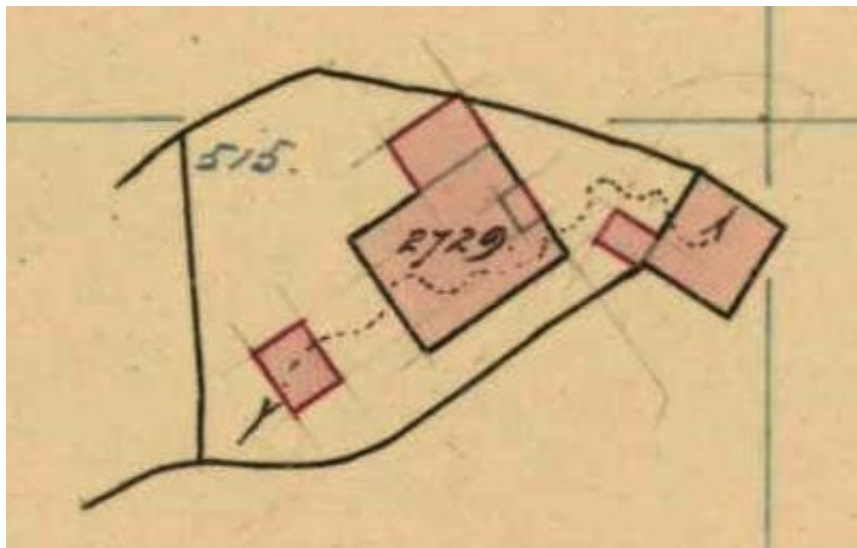
De huidige boerderij Harberinksweg 45 (De Keuper) vindt zijn ontstaan als hoeve Harberink no. 3, mogelijk in de late 18de- of vroege 19de eeuw. Hij staat als boerderij met onderschoer en een schuur er oostelijk van aan de weg op de eerste kadastrale kaart. Ten zuidwesten van de boerderij ligt dan Harberink no. 2 (thans Keuperweg 3/5) en ten noordwesten aan de overzijde van de weg Harberink no. 1 (huidige Harberinksweg 49). Ten noorden ligt dan Nyhuis no. 3 (Harberinksweg 44) en Nyhuis no. 2. Samen vormen ze al in de vroege 19de eeuw een markant cluster van hoeves rond een driesprong.

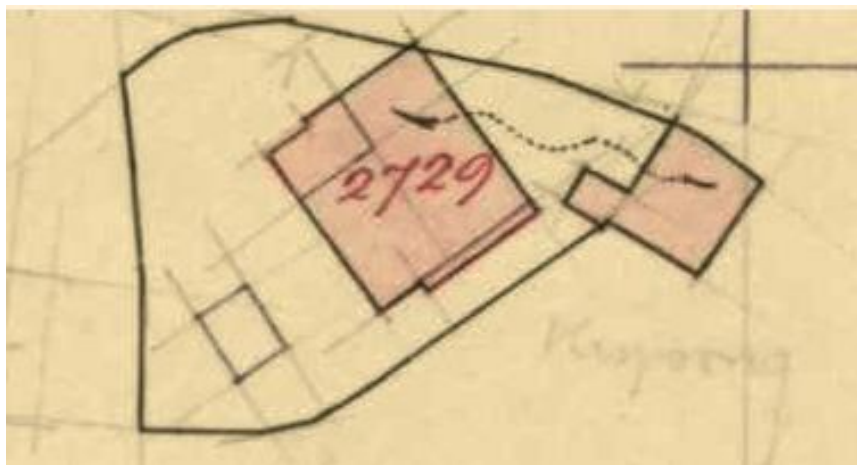
Het erf Harberinksweg 45 met de hoeve Harberink no. 3 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

Kort voor 1882 wordt de boerderij verbouwd en uitgebreid met een aangebouwde schuur. In de tuin voor de voorgevel is een kleine schuur bijgebouwd en de oude schuur heeft tegen de zijgevel een uitbouw gekregen. Opmerkelijk genoeg bevat de sluitsteen van de deeldeurenboog het jaartal 1891. Of dit op een verbouwing betrekking heeft of op een huwelijk gesloten tussen E.H. en E.C.M. in dat jaar is niet duidelijk. Wel is in de achtergevel te zien dat de uitbreiding rechts in een andere (rodere) steen is uitgevoerd. Het is niet uitgesloten dat het donkerdere metselwerk van de boerderij daar links van met de karakteristieke zwarte koppen baksteen ouder is (midden 19de eeuw, vergelijk met opmerkingen bij Geerdinkweg 20 en 30) en dan heeft de vermelding van het jaartal 1891 geen betrekking op de bouw.

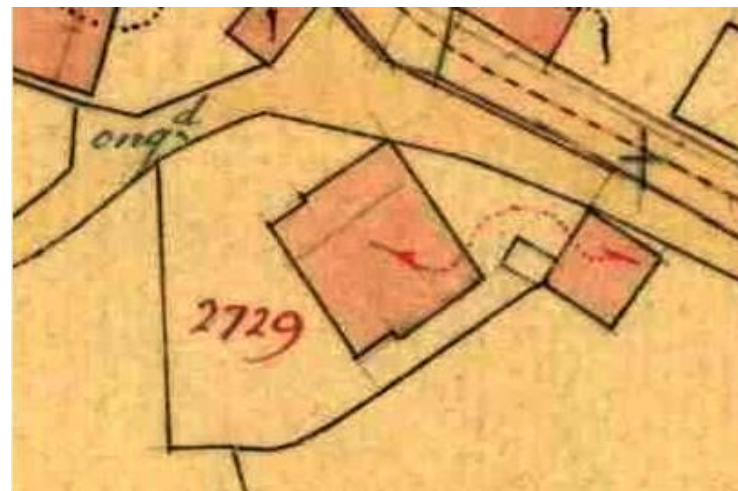
Kort voor 1912 is de uitbouw van het bedrijfsgedeelte doorgetrokken en is het bedrijfsgedeelte aan de andere zijde ook iets verbreed waardoor een boerderij met een breed voorhuis en een iets breder achterhuis is ontstaan. De schuur voor het huis is dan al weer gesloopt. In 1916 is de uitbouw van de oude schuur gesloopt. In 1919 is de oude schuur vervangen door een groter exemplaar op dezelfde plaats. Tevens worden het perceel N 2729 waarop de boerderij staat en het perceel N 525 waarop in de hoek de schuur staat verenigd tot één groot perceel N 3618. Bij de ruilverkaveling vanaf 1941 wordt het perceel omgenummerd in U 104. Dan is inmiddels ook de voormalige perceelstrook van de oude weg (noordelijk van de boerderij) toegevoegd aan het erf. In 1991 splitst het perceel van Harberinksweg 43 (paardenschuur) af van het oude perceel U 104. Het perceel met boerderij en schuur krijgt dan het nummer U 1828. Tenslotte wordt de grote schuur tot ongeveer een derde van het oude oppervlak ingekort, waarmee deze een stuk van de straat terug komt te liggen.

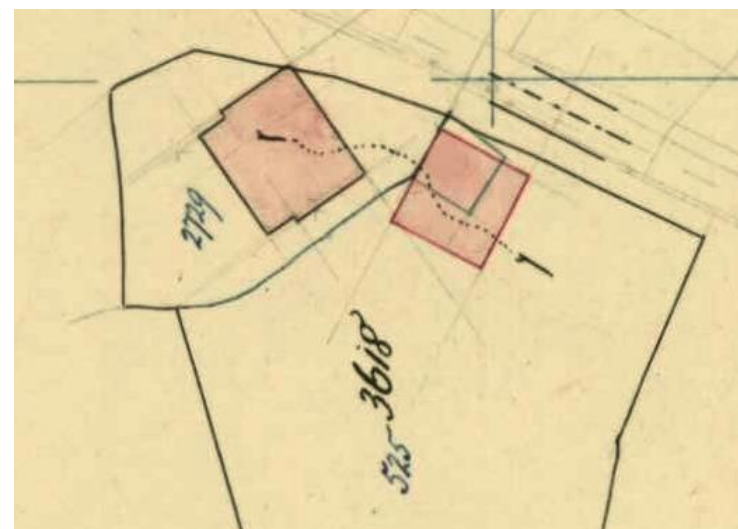
Hulpkaart van 1882, waarbij de boerderij wordt verbouwd en een aanbouw aan de schuur komt en verder een schuur voor het huis wordt gebouwd. Digitaal archief kadaster.

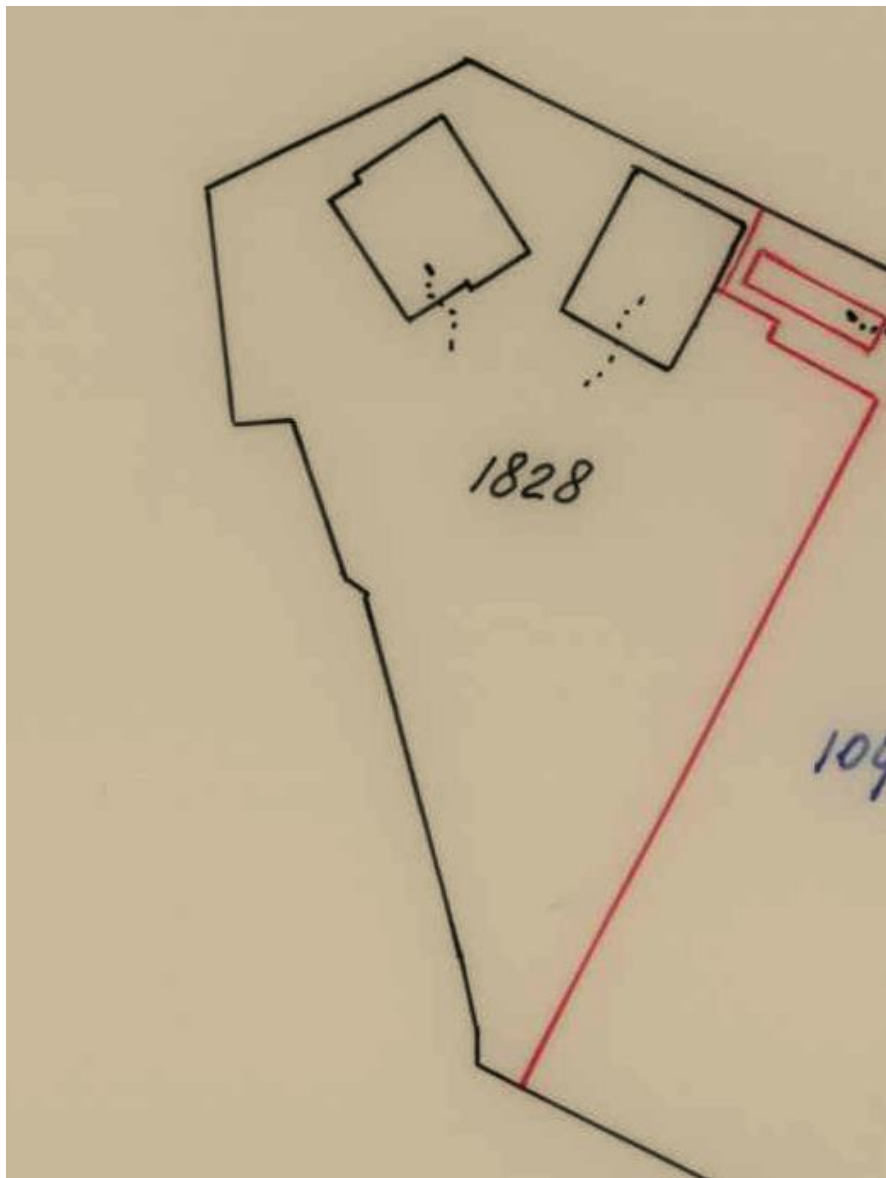
Hulpkaart van 1912, waarbij de boerderij verder is verbouwd en verder de schuur voor het huis is gesloopt. Digitaal archief kadaster. 1912 N2729

Hulpkaart van 1916, waarbij de aanbouw bij de schuur is gesloopt. Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 1919, waarbij de schuur is vernieuwd in grotere vorm en de percelen zijn samengevoegd tot N3618. Digitaal archief kadaster.

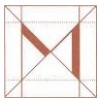
Hulpkaart van 1991 met opdeling van perceel U 104 in U1828 en U1829. Digitaal archief kadaster.

Boerderij De Keuper, achtergevel. Op kadastrale kaart van 1830 genaamd Harberink no.3. Huidig adres: Harberinksweg 45. Foto uit jaren 60? Collectie Fotoarchief Gemeente Enschede, Dienst Openbare Werken en Volkshuisvesting. 044945

Deeldeurenboog met sluitsteen met jaartal 1891. FH MAB 2020.

Achtergevels van de boerderij. FH MAB 2020.

Bouwnaad (gele pijl) in de achtergevel van de boerderij. FH MAB 2020

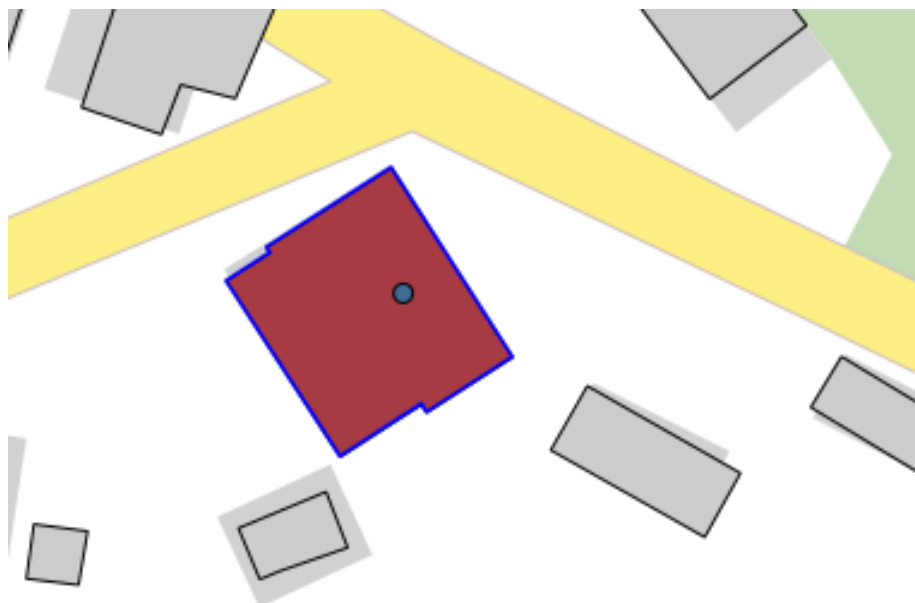
Achtergevel en zijgevel van de boerderij. FH MAB 2020.

De ingekorte schuur gezien vanaf de Harberinksweg. FH MAB 2020

De voorgevels van de boerderij vanaf de Keuperweg gezien. FH MAB 2020.

Erf Harberinksweg 45. BAGviewer. De datering 1925 voor de boerderij uit de BAG is onjuist zoals uit het kadasteronderzoek al is gebleken.

10 Harberinksweg 49

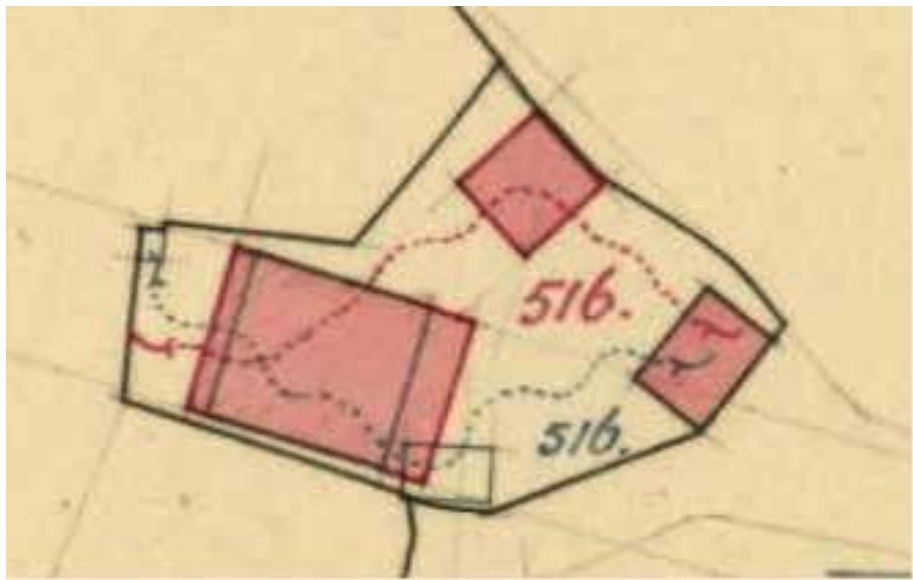
LNKOO-U-3926

De huidige boerderij Harberinksweg 49 (Erve Harberink of Berends) vindt zijn ontstaan als hoeve Harberink no. 1, mogelijk in de 18de eeuw ontstaan in de vorm waarop hij is aangegeven op de kadasterkaart van 1830. Direct achter de boerderij staat dan een kleine schuur en een tweede schuur staat oostelijk van de boerderij in de bocht van de weg op de eerste kadastrale kaart. Westelijk van de boerderij staat een klein bakhuis. Ten zuiden van de boerderij ligt dan Harberink no. 2 (thans Keuperweg 3/5) en ten zuidoosten aan de overzijde van de weg Harberink no. 3 (huidige Harberinksweg 45). Ten noordoosten ligt dan Nyhuis no. 3 (Harberinksweg 44) en Nyhuis no. 2. Samen vormen ze al in de vroege 19de eeuw een markant cluster van hoeves rond een driesprong.

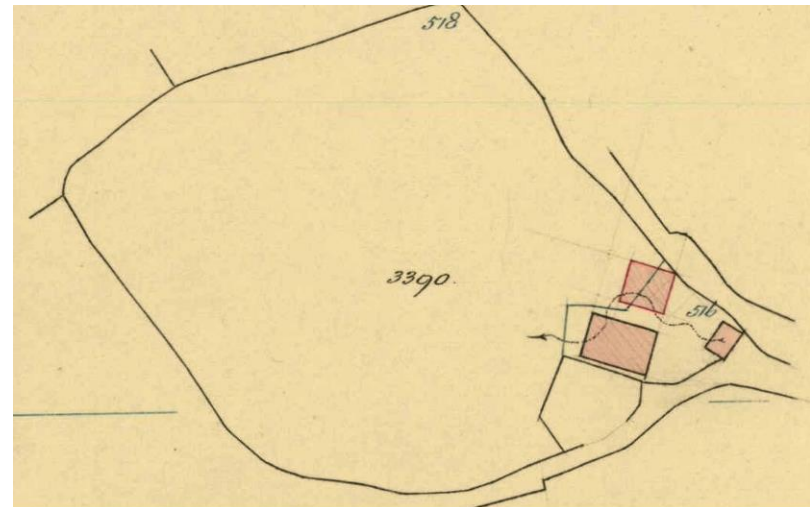

Het erf Harberinksweg 49 met de hoeve Harberink no. 1 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

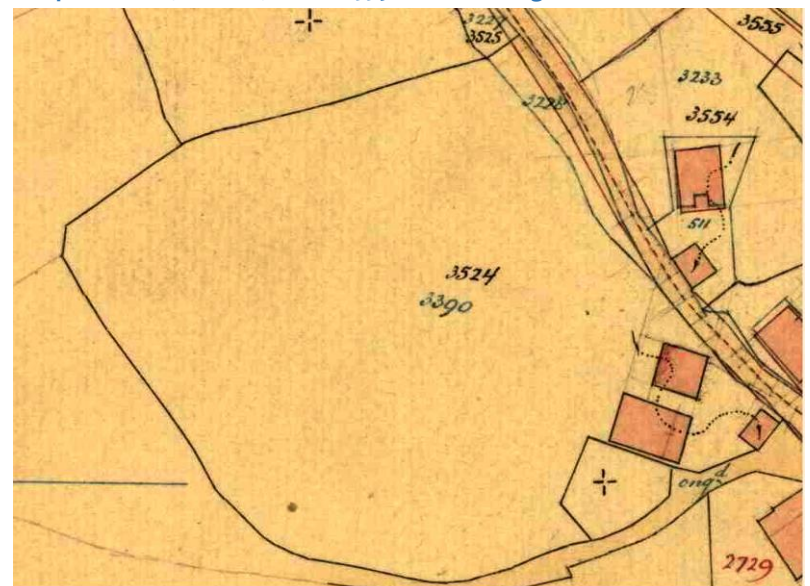
Voor 1902 wordt de boerderij aan de voor- en achterzijde uitgebreid. Vermoedelijk betreft het hier grotendeels nieuwbouw van de boerderij. De kleine schuur voor de achtergevel wordt daarbij gesloopt en een nieuwe schuur wordt gebouwd langs de Harberinksweg. Lang heeft die schuur niet bestaan, want hij wordt al voor 1911 vervangen door een grotere schuur die parallel aan de boerderij wordt gebouwd. Het kleine perceel N 516 met de bebouwing wordt tevens gevoegd bij het grote perceel N 518 en omgenummerd als N 3390. Correcties in het verloop van de Harberinksweg leiden in 1916 en 1920 tot aanpassing van de perceelgrens. Later (jaren 20?) wordt de schuur op de straathoek vernieuwd. De BAG geeft als jaartal 1925 aan. De deels in betonelementen gebouwde schuur met mestvaalt zuidelijk van de boerderij dateert volgens de BAG uit 1933. De boerderij is recent sterk gerenoveerd en volledig tot woning omgebouwd.

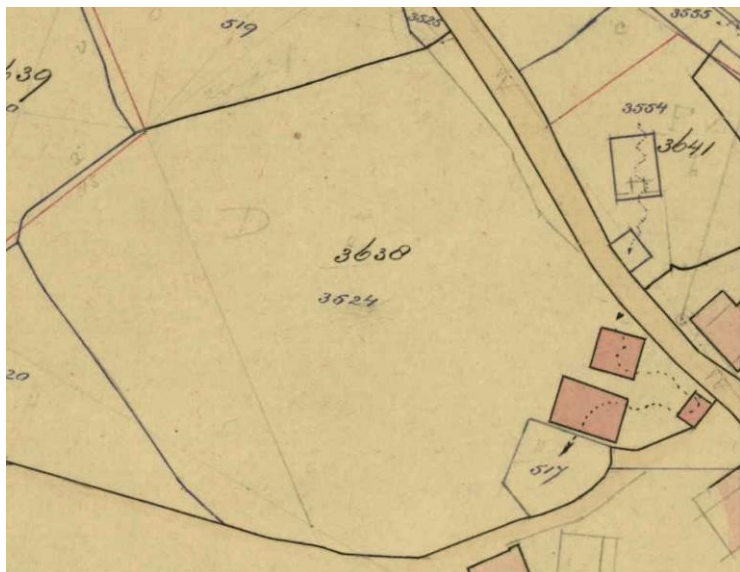
De hulpkaart van 1902 waarop de uitbreiding in rode contour van de boerderij is te zien alsmede de bouw van een nieuwe schuur. Digitaal archief kadaster.

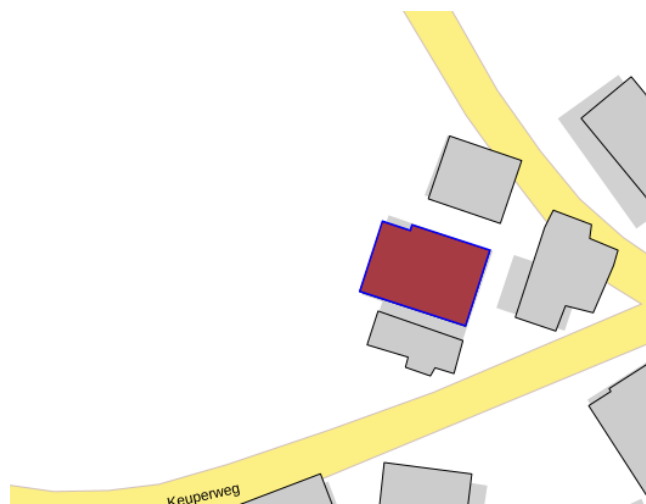
De hulpkaart van 1911 waarop de nieuwe schuur naast de boerderij en de samenvoeging van percelen N 516 en N 518 tot N 3390 is te zien. Digitaal archief kadaster.

De hulpkaart van 1916 waarop de perceelcorrectie bij de Harberinksweg is te zien. Digitaal archief kadaster.

De hulpkaart van 1920 waarop de perceelcorrectie bij de Harberinksweg en de sloop van erve Njhuis no. 2 aan de overzijde van de weg is te zien. Op het met potlood ingetekende perceel N 517 aan de Keuperweg zal later nog een schuur worden gebouwd. Digitaal archief kadaster.

Het erf Harberinksweg 49 BAGviewer

Boerderij Erve Harberink of Berends, achtergevels boerderij en schuur (rechts). Het erf wordt genoemd in 1733. Op kadastrale kaart van 1830 genaamd Harberink nr.1 .

Collectie Fotoarchief Gemeente Enschede, Dienst Openbare Werken en Volkshuisvesting 044946

Harberinksweg 49. Boerderij vanaf de Keuperweg gezien. FH MAB 2020.

Harberinksweg 49. Schuur met vaalt naast de boerderij vanaf de Keuperweg gezien. FH MAB 2020.

Harberinksweg 49. Achtergevel van de boerderij vanaf de Keuperweg gezien. FH MAB 2020.

Harberinksweg 49. Zijgevel schuur vanaf de Keuperweg gezien. FH MAB 2020.

Harberinksweg 49. Achtergevel schuur vanaf de Keuperweg/hoek Harberinksweg gezien. FH MAB 2020.

Harberinksweg 49. Schuur naast de boerderij vanaf de Harberinksweg gezien (boven en onder). FH MAB 2020.

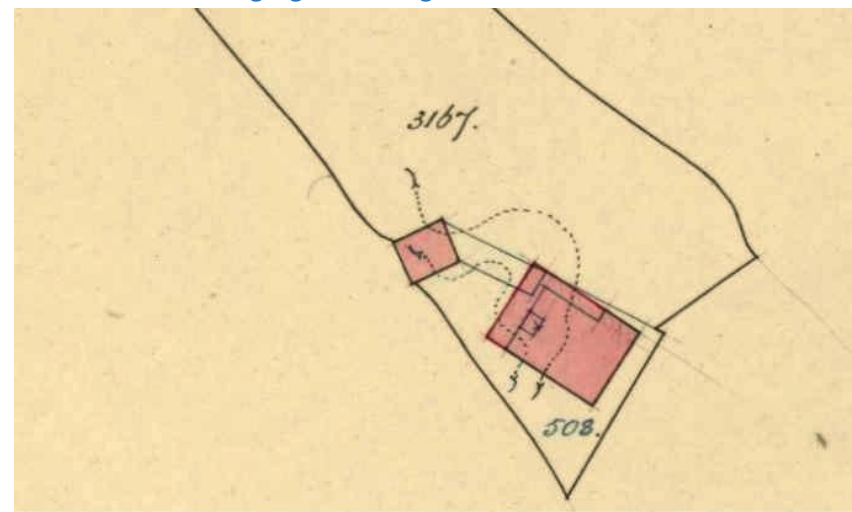
Harberinksweg 58-60 vindt zijn oorsprong in de hoeve Nyhuis no. 1 waarvan de datering niet duidelijk is, maar die ingetekend staat op de oudste kadastrale kaart (1830) als boerderij met onderschoer. Erachter langs de straat stond de schuur. De hoeve de Berke/Nyehus bestond al in de late middeleeuwen, maar of die op deze locatie stond is niet bekend. Kort voor 1885 wordt de boerderij verbouwd en wordt het woongedeelte rechts verbreed. Ook wordt er voor het huis een kleine schuur gebouwd. Kort voor 1902 wordt de boerderij aan de rechterzijde en achterzijde verder uitgelegd. Of daarbij de hele boerderij is vernieuwd is niet duidelijk. In 1904 vindt een perceelgrenscorrectie plaats door verlegging van het wegperceel. Kort voor 1916 is de schuur achter de boerderij flink uitgebreid tot een driekapschuur en is rechts naast de boerderij een schuur gebouwd. Kort voor 1920 is het voorhuis uitgebouwd.

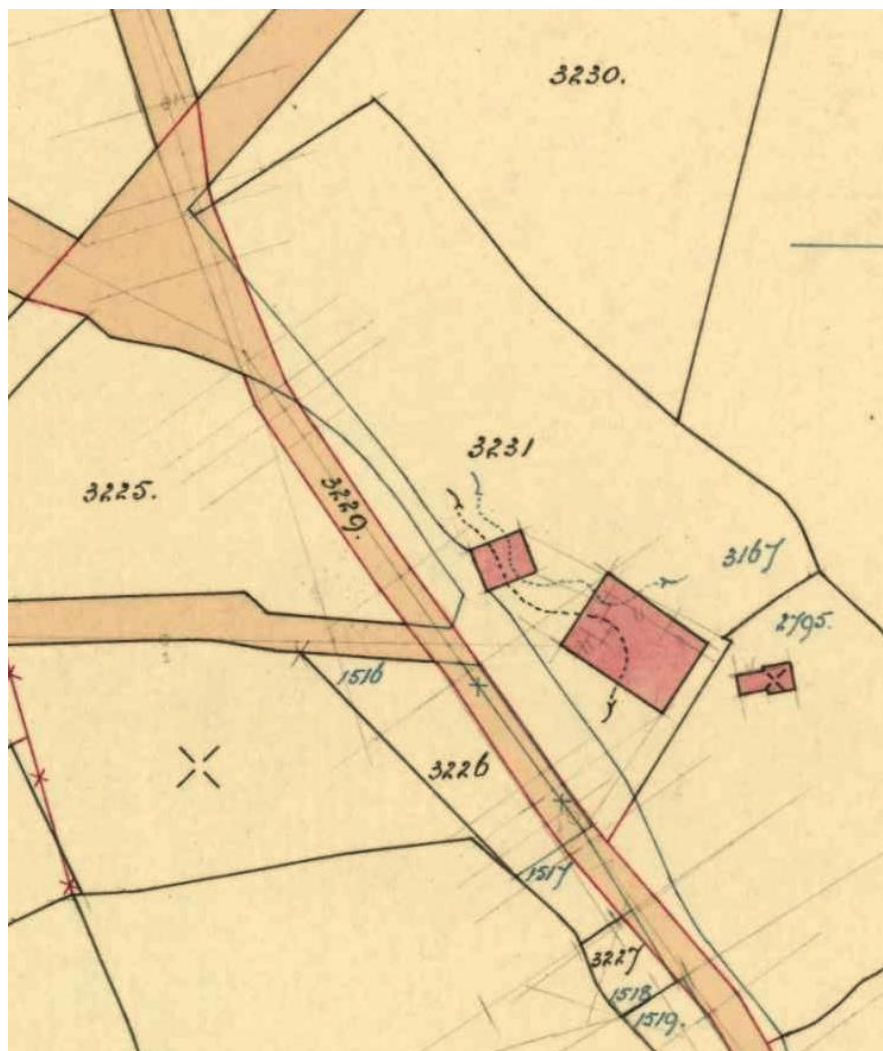
Het erf Harberinksweg 58-60 met de hoeve Nyhuis no. 1 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

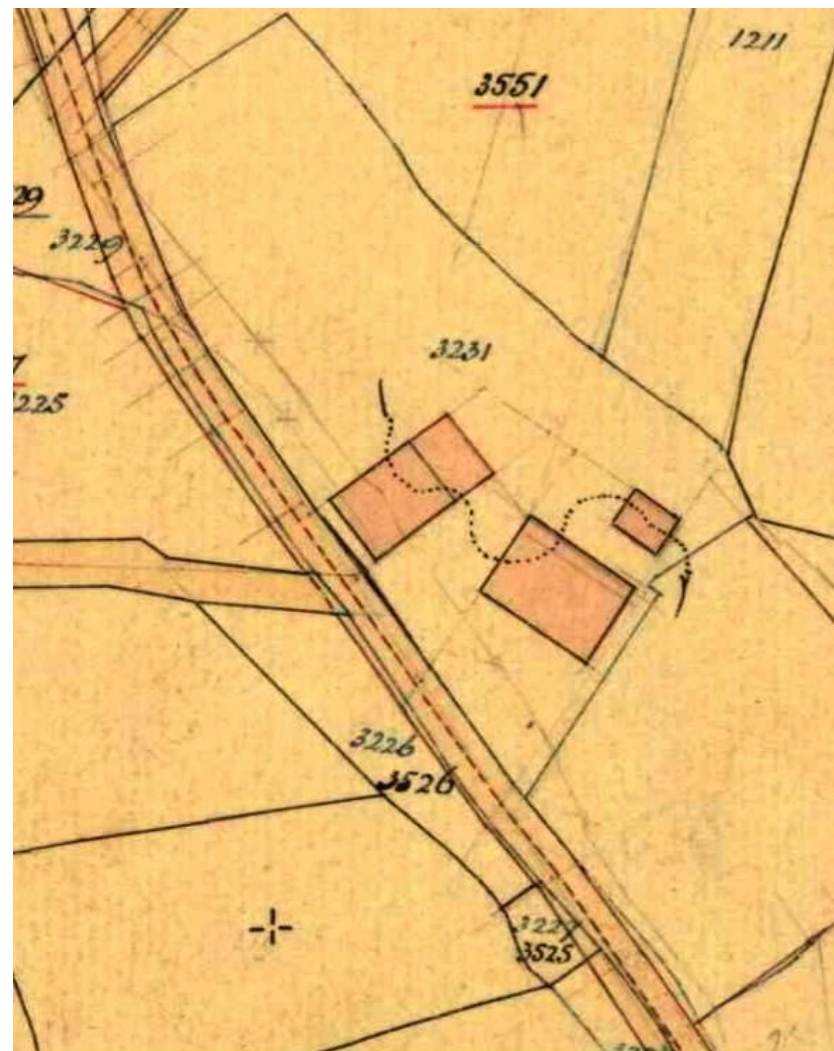
Hulpkaart van 1885 waarop voor de boerderij een nieuw schuurtje is te zien en naast het voorhuis een verbreding is getekend. Digitaal archief kadaster.

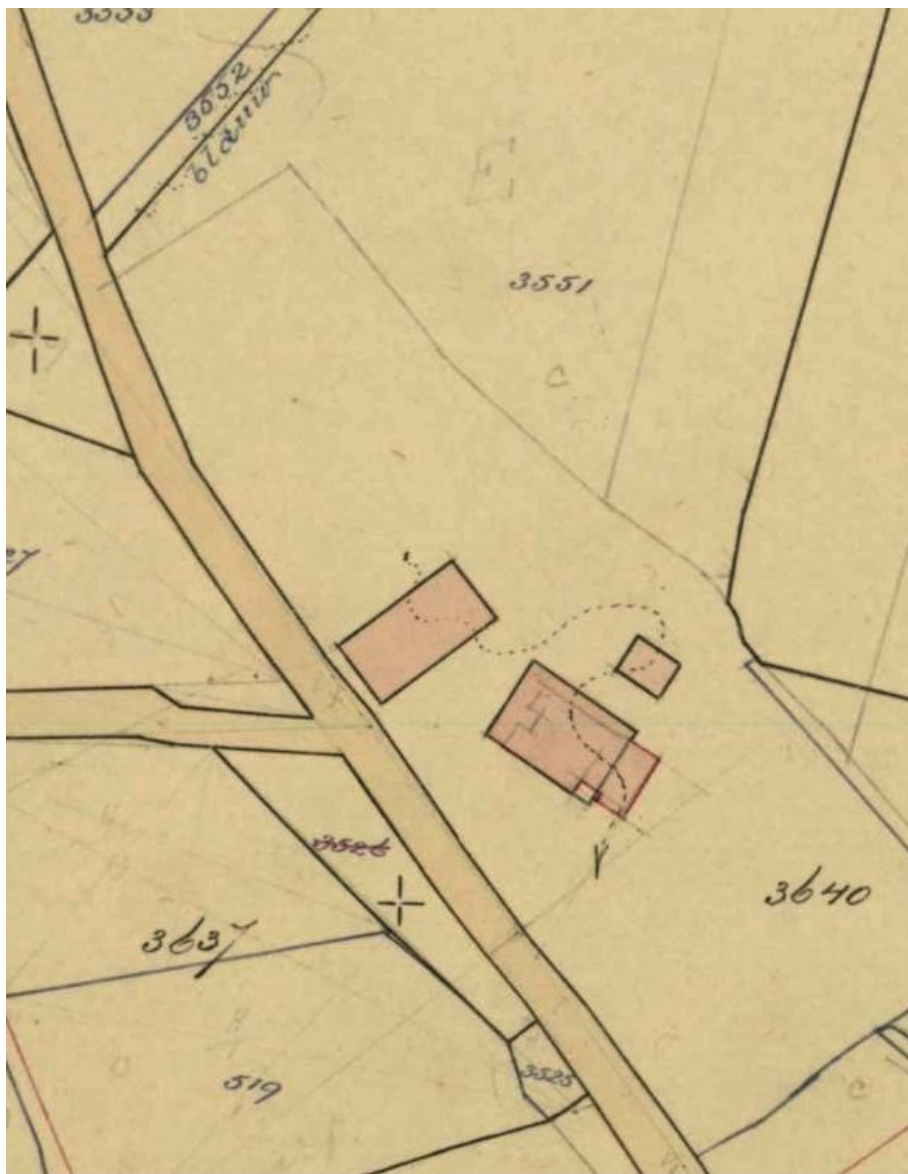
Hulpkaart van 1902 waarop de uitleg van de boerderij aan de zij- en achterkant is te zien. Digitaal archief kadaster.

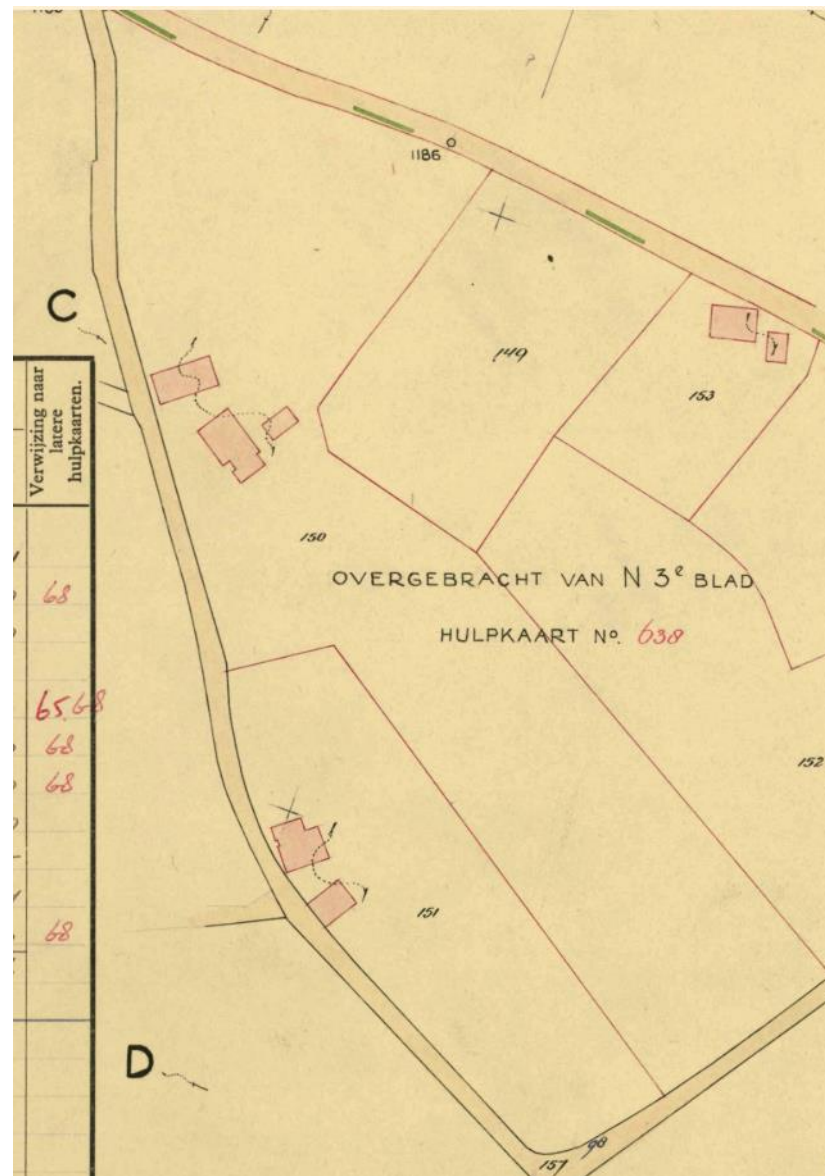
Hulpkaart van 1904 waarop de correctie van de perceelgrens ten behoeve van de aanleg van een nieuw wegtracé is te zien. Digitaal archief kadaster.

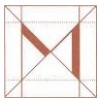
Hulpkaart van 1916 waarop de uitbreiding van de schuur achter de boerderij en de nieuwe schuur naast de boerderij is te zien. Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 1920 waarop de uitleg van het voorhuis van de boerderij is te zien. Digitaal archief kadaster. 1920

Hulpkaart van 1943 waarop het resultaat van de ruilverkaveling is te zien. De schuur naast de boerderij is vervangen door een haaks op de boerderij gerichte schuur. Digitaal archief kadaster.

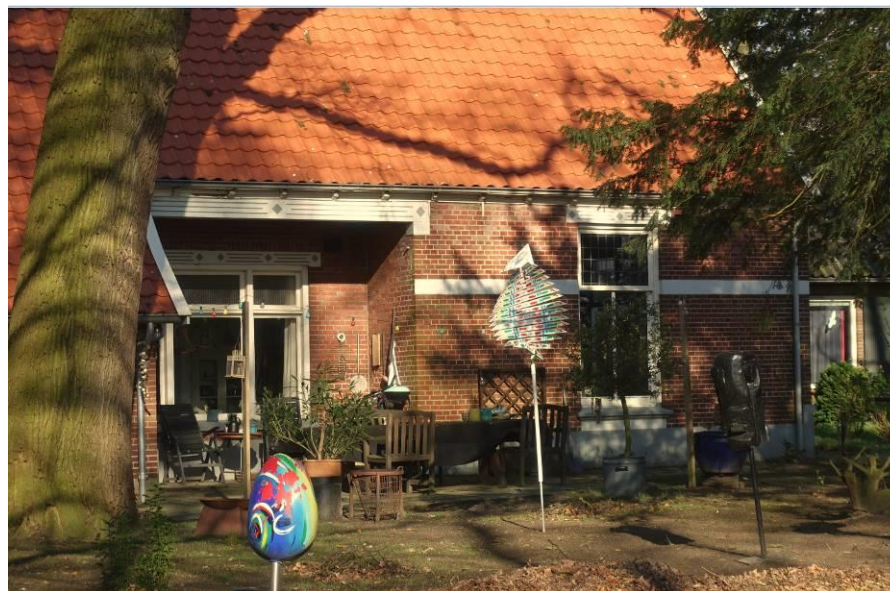
Erve de Berke. Schuren Harberinksweg 60. Collectie Fotoarchief Stadsarchief Enschede 075785

Detail gebint met telmerk VIII van het gesloopte koetshuis 't Amelink. Foto uit 1975. Volgens het archief stond dit gebouw op het erf Harberinksweg 60. Collectie Fotoarchief Stadsarchief Enschede 075786

Harberinksweg 60: Achtergevel met de fraai gedetailleerde deeldeuren doorgang met klassiek gedetailleerde pilasters. In de sluitsteen een koeienkop. FH MAB 2020

Zijgevel met portiek van het omstreeks 1920 uitgebouwd voorhuis. FH MAB 2020

De boerderij vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

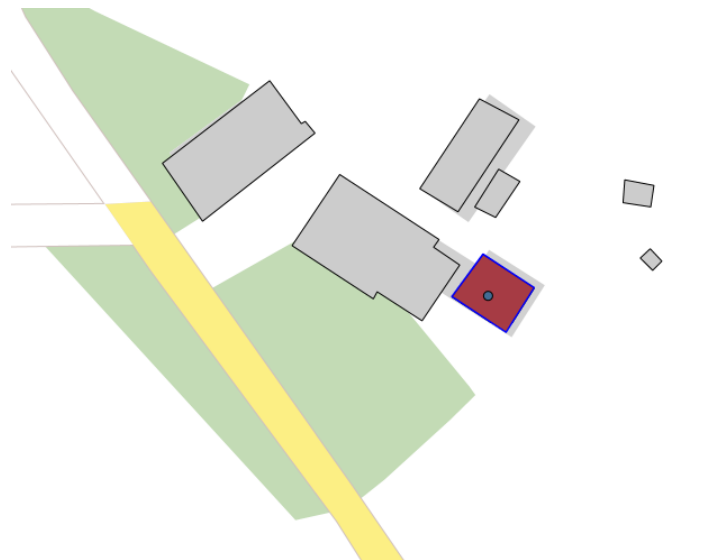

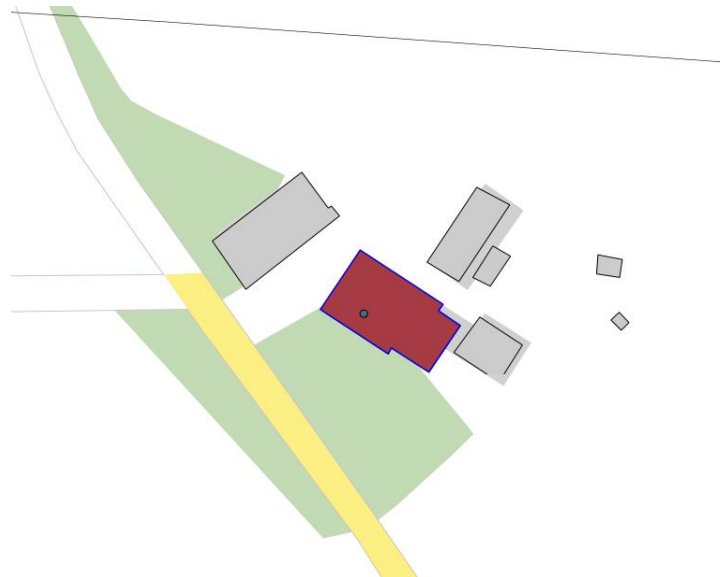
De tussen 1910 en 1916 in deze vorm ontstane driekapschuur. FH MAB 2020

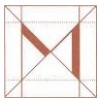
De woning Harberinksweg 58 staat links voor het voorhuis van de boerderij en dateert uit 1960. FH MAB 2020

Harberinksweg 58 (rood gekleurd) pand uit 1960 BAGviewer

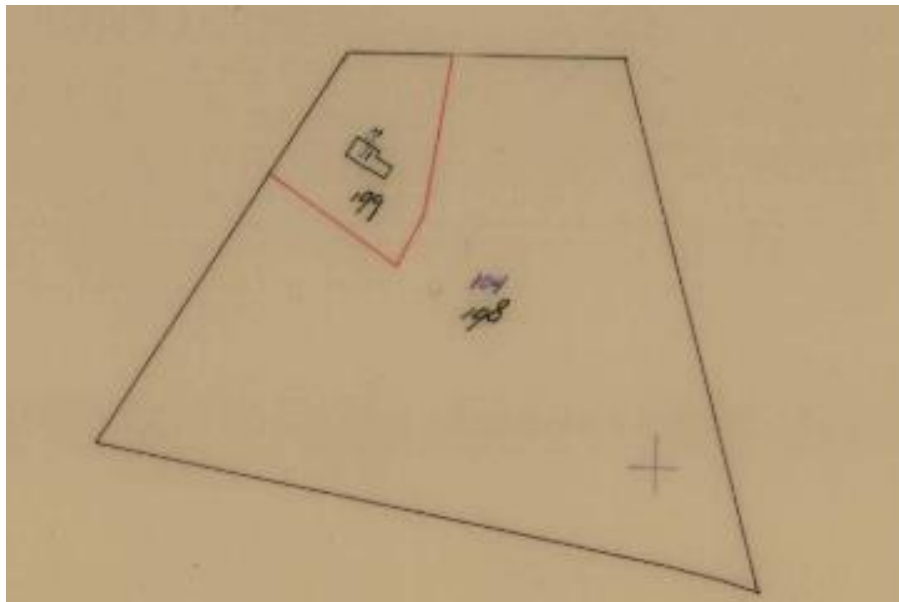
Harberinksweg 60 (rood gekleurd) oude boerderij. BAGviewer

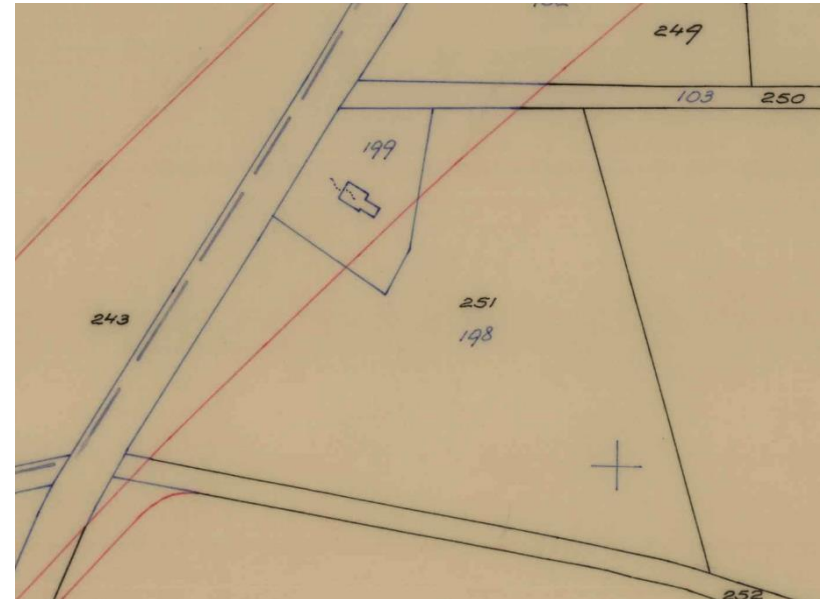
12 Harberinksweg 59

LNKOO-U-3290

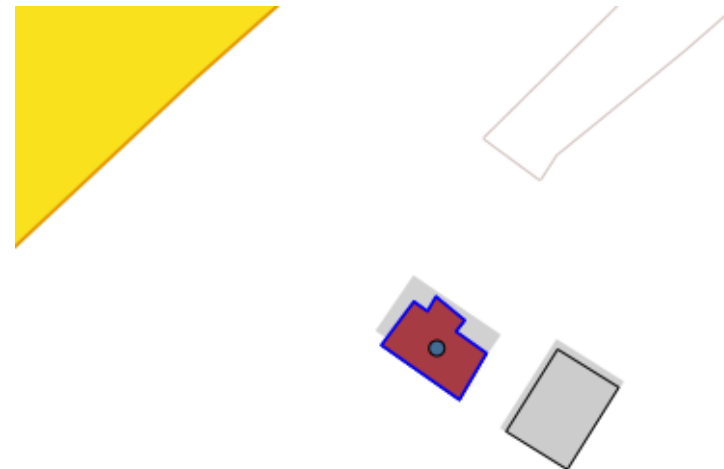
Harberinksweg 59 behoort tot de jonge erven in dit gebied. Op de hoek van de Berkenweg met de toenmalige Keuperweg lag een bescheiden erf met een huis (perceel U 114, in 1966 opgesplitst in U 198 en 199). Toen in 1977 de N18/Westerval werd aangelegd moest dit erf met huis het veld ruimen. Het perceel werd aan de westzijde verkleind tot een nagenoeg driehoekig perceel overbleef. De Berkenweg liep dood op de N18 en werd omgedoopt tot een deel van de Harberinksweg. Vanaf 1988 werd vanaf die Harberinksweg een eigen weg aangelegd naar een perceel waarop een huis met een daarachter dwarsgeplaatste schuur werd gebouwd, het huidige Harberinksweg 59.

Hulpkaart van 1966 waarop de splitsing van het erf U 104 is aangegeven. Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 1977 waarop in rode lijnen het tracé voor de N18 is aangegeven die dwars over het perceel U 199 met de woning loopt. Digitaal archief kadaster.

Harberinksweg 59 Volgens BAG uit 1988

Harberinksweg 59 vanuit het noorden gezien. FH MAB 2020

Harberinksweg 59 vanuit het westen gezien. FH MAB 2020

Harberinksweg 59 kopgevel van het woonhuis. FH MAB 2020

Harberinksweg 59, schuur vanuit het noorden gezien. FH MAB 2020

13 Keuperweg 3/5

LNKOO-U-3911

De huidige boerderij Keuperweg 3/5 vindt zijn ontstaan als hoeve Harberink no. 2, mogelijk in de 18de eeuw ontstaan in de vorm waarop hij is aangegeven op de kadastrale kaart van 1830. Direct naast de boerderij staat aan de straat dan een kleine schuur. Tegenover de boerderij aan de andere kant van de straat staat dan de hoeve Harberink no. 1 (Harberinksweg 49) en ten noordoosten van de boerderij staat Harberink no. 3 (huidige Harberinksweg 45). Samen vormen ze met Nijhuis 2 en 3 (huidige Harberinksweg 44) al in de vroege 19de eeuw een markant cluster van hoeves rond een driesprong.

Het erf Keuperweg 3-5 met de hoeve Harberink no. 2 op perceel N 522 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

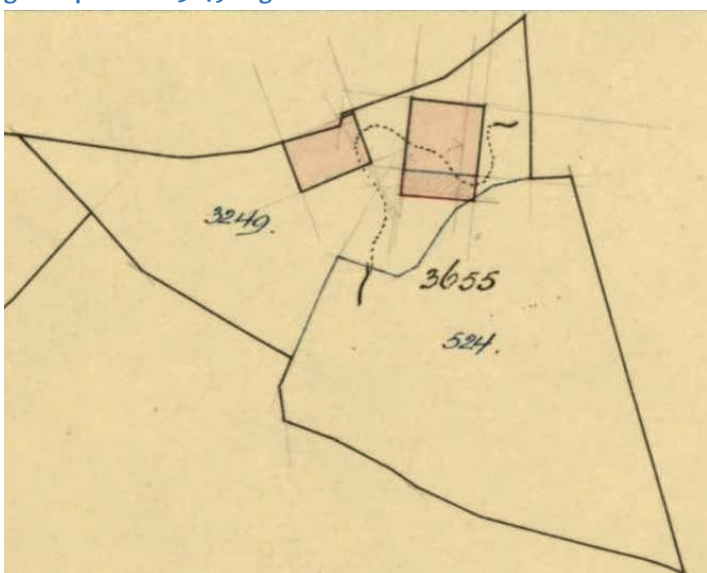
Kort voor 1902 wordt de boerderij aan de oostzijde verbreed. Niet duidelijk is of daarbij de oude hoeve in zijn geheel is vervangen. In ieder geval wordt kort daarna de schuur aan de straat vervangen door een groter exemplaar. Dit is weergegeven op de hulpkaart van 1904. Kort voor 1921 wordt de boerderij aan de zuidzijde in het woongedeelte uitgebreid. Op de hulpkaart van 1966 is de schuur aan de zuidzijde uitgebreid. Mogelijk betreft het een complete vernieuwing van de schuur. Het perceel heeft dan de aanduiding U 108. In 1977 vindt een splitsing plaats van de boerderij, waarbij U 108 wordt opgedeeld in een oostelijk perceel U 408 (Keuperweg 3) en een groter westelijk perceel U 409 (Keuperweg 5) met daarop ook de schuur.

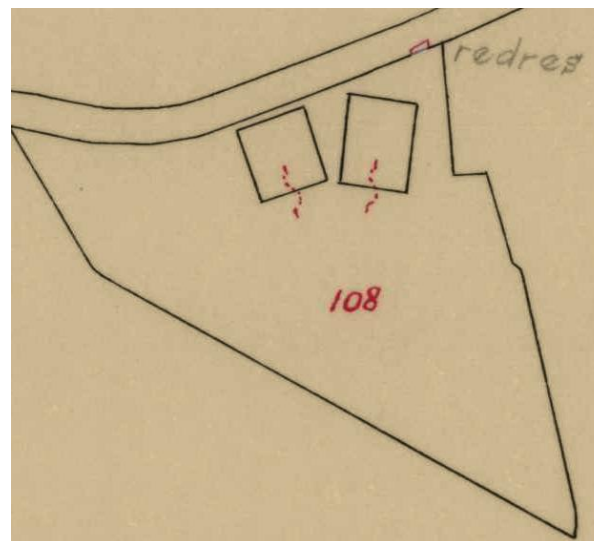
Hulpkaart van 1902 waarop de verbreding van de boerderij aan de oostzijde is weergegeven. Digitaal archief kadaster.

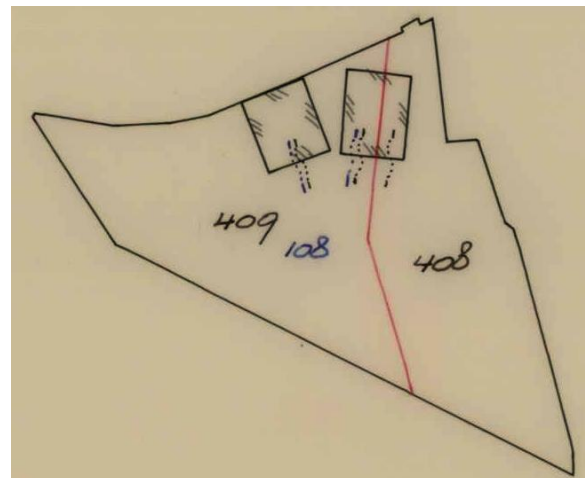
Hulpkaart van 1904 waarop de vernieuwing van de schuur is weergegeven. Bij de vernieuwing worden drie kleine percelen (N 522, N 523 en N 581) samengevoegd tot een groter perceel N 3249. Digitaal archief kadaster.

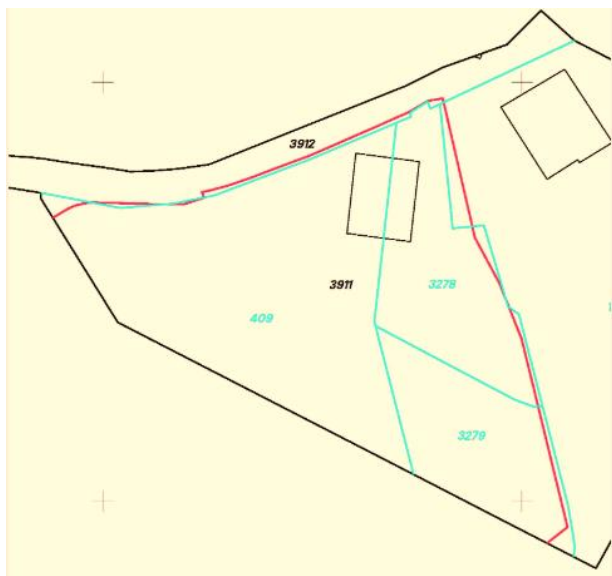
Hulpkaart van 1921 waarop de uitbreiding van de boerderij aan de zuidzijde is weergegeven. Bij de vernieuwing worden de percelen N 3249 en N 524 samengevoegd tot een groot perceel N 3655, Digitaal archief kadaster.

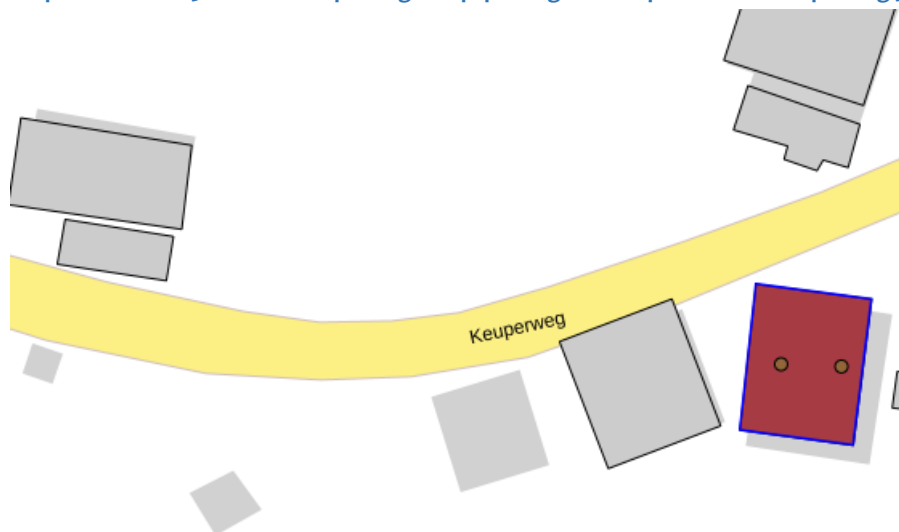
Hulpkaart van 1966 waarop wederom een vernieuwing/uitbreiding van de schuur is weergegeven. Het perceel U 108 is in deze vorm bij de ruilverkaveling in de oorlogsjaren tot stand gekomen. Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 1977 waarop de splitsing van de boerderij in de adressen Keuperweg 3 en 5 is weergegeven. Het perceel U 108 wordt opgedeeld in U 408 en 409. Digitaal archief kadaster.

Hulpkaart van 2013 met een aanpassing en opsplitsing van het perceel van Keuperweg 3.

Keuperweg 3-5 BAGviewer

Keuperweg 3 en 5 vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

Keuperweg 3 en 5. De onderbouw rechts behoort tot een 19de-eeuwse verbouwing en links is de uitbreiding van kort voor 1902. De topgevels zijn vermoedelijk rond 1920 versteend toen het voorhuis ook is uitgelegd. FH MAB 2020

De tweekapschuur bevat rechts de kern van de kort voor 1904 vernieuwde schuur en links de in 1921 tot stand gekomen uitbreiding. De gevel rechts aan de straat is later (jaren 60?) gemoderniseerd. Het erf heeft nog een oude keitjesbestrating. FH MAB 2020

Westgevels tweekapschuur. FH MAB 2020

De wagenschuur westelijk van de tweekapschuur ligt ook langs de straat. De schuur is niet op de kadasterkaarten weergegeven, maar dateert vermoedelijk van na 1950. FH MAB 2020.

Zicht op de constructie van de wagenschuur. FH MAB 2020.

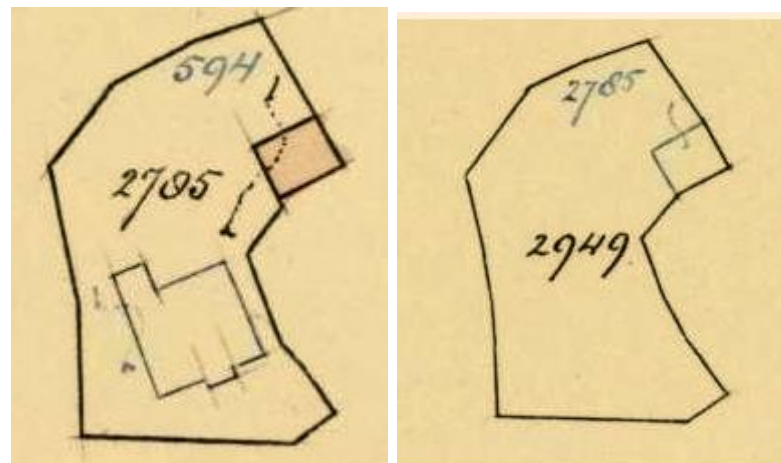
14 Keuperweg 53

LNKOO-U-464 en 465

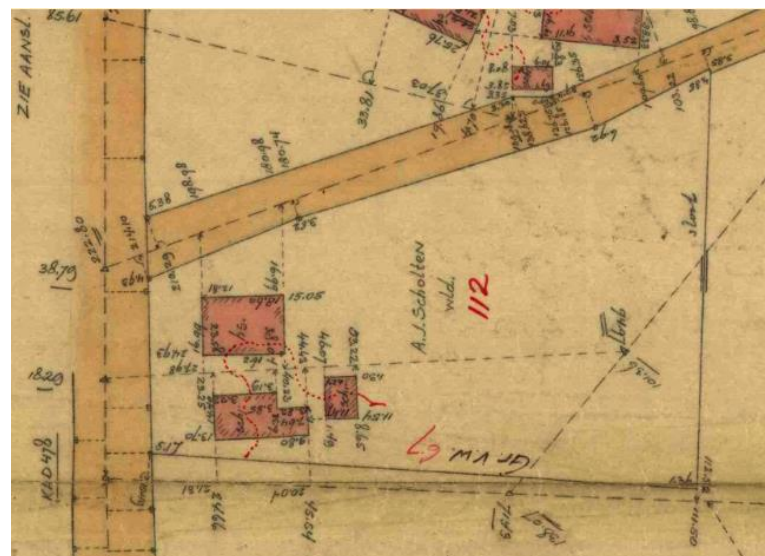
Het erf Keuperweg 53 is in zijn huidige vorm te beschouwen als een jongere ontwikkeling op een perceel dat op de oudste kadasterkaart het nummer N 592 had. Dat perceel lag westelijk van het erf Eulderinkwoonder, een oude aan het Eulderink gerelateerde boerderij. DE boerderij Eulderinkwoonder is in 1884 verdwenen van de kaart en kort daarna verdween ook de schuur. Na 1900 (rond 1910?) ontstaat de huidige boerderij in een traditionele hoofdvorm met een opvallende detaillering in de voorgevel met details in gele baksteen en pleisterwerk. De schuren rechts naast de boerderij en daarachter dateren uit de jaren 20, waarbij de kleine schuur erachter later nog een keer ingrijpend is vernieuwd, met uitzondering van de naar de Geerdinkweg gerichte kopgevel.

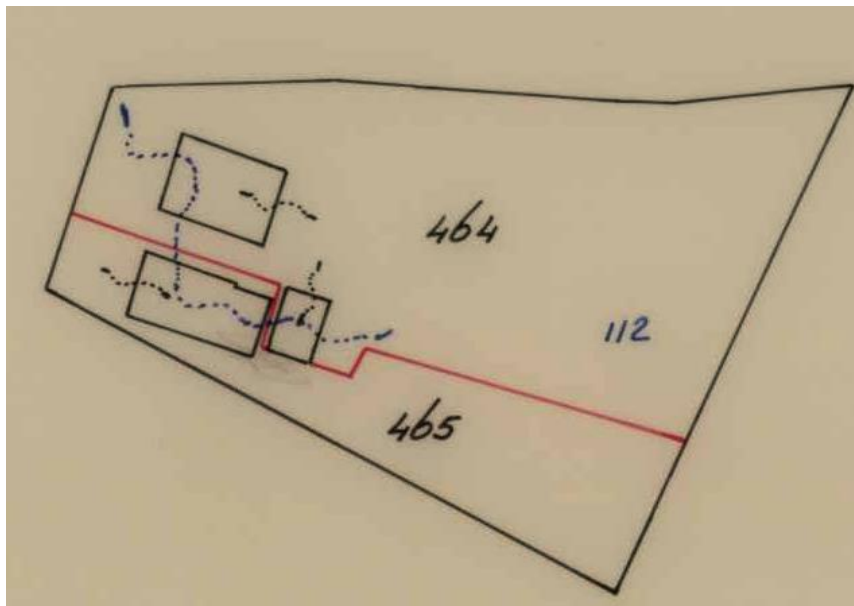
Het erf Eulderinkwoonder op perceel N 594 en links daarnaast het grote perceel N 592 waarop later Keuperweg 53 zou verrijzen op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

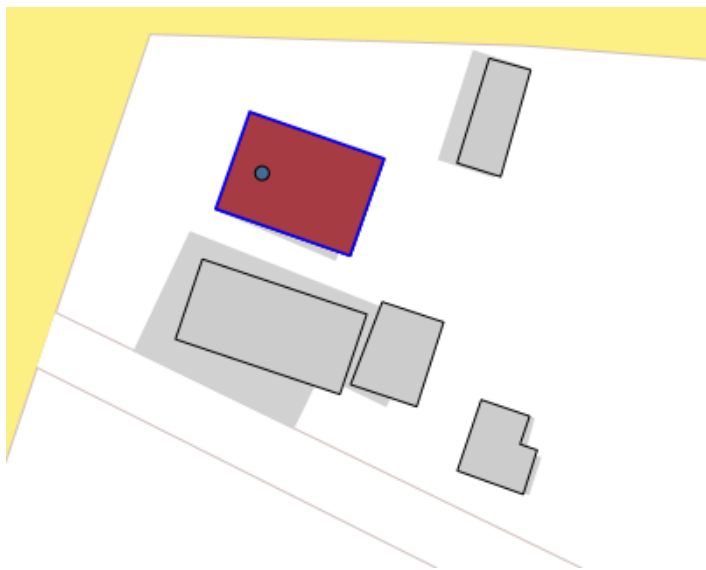
Hulpkaart van 1884 waarop de boerderij Eulderinkwoonder is gesloopt (links) en de hulpkaart van 1887 waarop de schuur ook als gesloopt is weergegeven. Digitaal archief Kadaster.

Veldschets van 1943 de boerderij met schuren van Keuperweg 53 is ingetekend en waarbij het perceel na de ruilverkaveling U 112 is genummerd. A.J. Scholten is dan de eigenaar. Digitaal archief Kadaster.

Hulpkaart van 1985 waarbij het perceel U 112 wordt gesplitst in U 464 en 465. Digitaal archief Kadaster.

Keuperweg 53 Volgens BAG zijn de schuren uit 1925.

Boerderij Keuperweg 53. FH MAB 2020

Boerderij Keuperweg 53, zijgevel vanaf de Geerdinkweg gezien. FH MAB 2020

Het erf Keuperweg 53 vanaf de Eulderinkweg gezien. FH MAB 2020

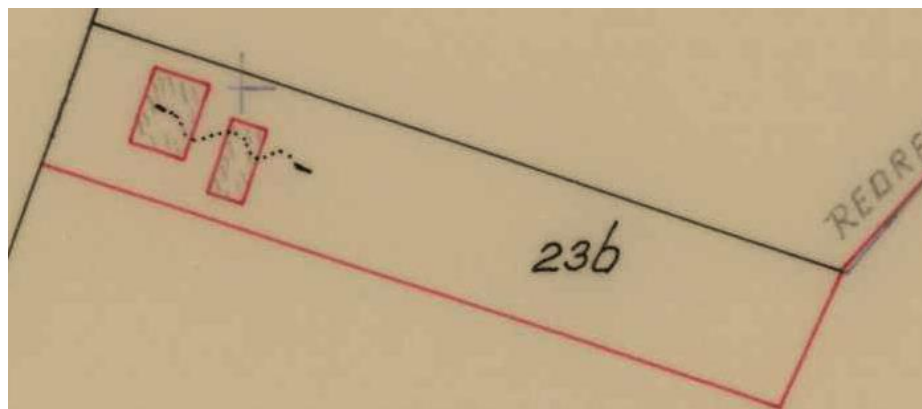

Boerderij Keuperweg 53, schuur gezien vanaf de Geerdinkweg. FH MAB 2020

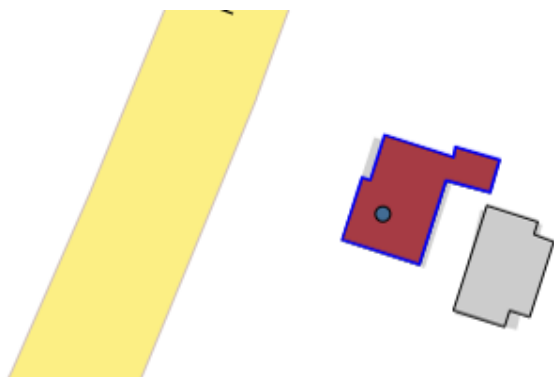
15 Keuperweg 65

LNKOO-U-236

Het erf Keuperweg 65 is in zijn huidige vorm te beschouwen als een jonge ontwikkeling op een perceel dat begin jaren 70 is ontstaan als een langerekt rechthoekig perceel dat nummer U 236 kreeg. Op dit erf werd in 1974 een woning gebouwd onder zadeldak met de nok evenwijdig aan de Keuperweg met daarachter een schuur met de nok van het zadeldak eveneens evenwijdig aan de Keuperweg.

De hulpkaart van 1976 waarop het nieuwe perceel U 236 met bebouwing is weergegeven. Digitaal archief kadaster.

Keuperweg 65 Volgens BAG dateren het huis en de schuur uit 1974

Keuperweg 65 vanaf de Keuperweg gezien. FH MAB 2020.

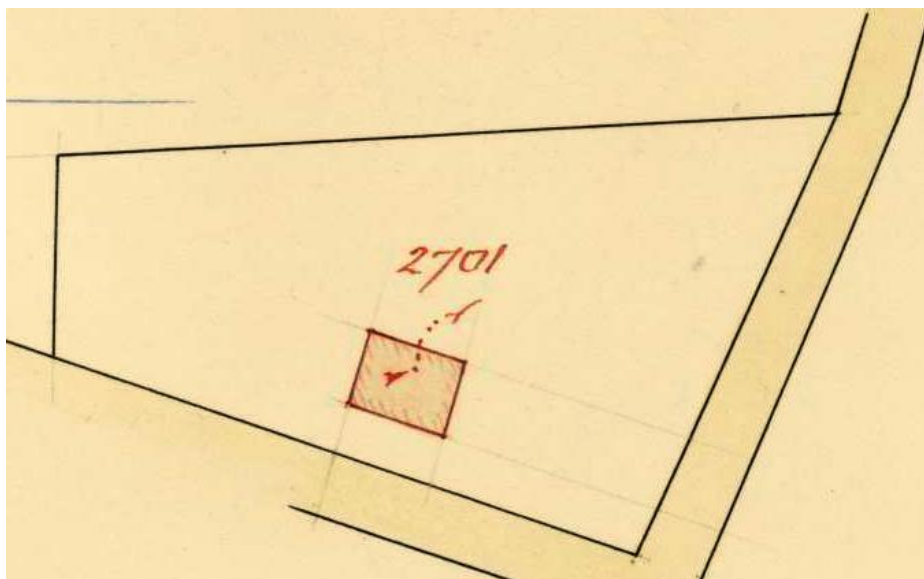
Keuperweg 65 vanaf de Eulderinkweg gezien. FH MAB 2020.

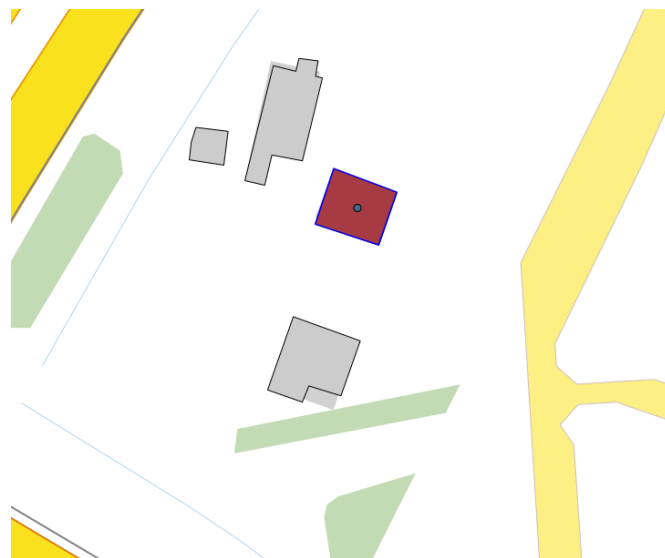
16 Keuperweg 80

LNKOO-N-11319 en 11323

Het erf Keuperweg 80 is te beschouwen als een jongere erfontwikkeling op de Usseler Es, net als Keuperweg 53. Op de hulpkaart van 1924 wordt het huis als nieuw weergegeven. Het heeft nog een traditionele boerderijvorm met een gevel met vensters en deuren in 18de-eeuwse trant. Het metselwerk heeft details in gele baksteen en een houten topgevelschot. De schuren zijn niet op de kadasterkaarten ingetekend, maar volgens de BAG dateert de langwerpige schuur onder zadeldak dwars geplaatst achter de boerderij uit 1930. Links naast de boerderij staat langs de tot een oprijlaan verworven weg met een bomenlaanbeplanting een houten wagenschuur in traditionele vorm.

De hulpkaart van 1924 met daarop het nieuwe huis. Digitaal archief kadaster.

Keuperweg 80 volgens BAG is het huis uit 1925 schuren uit 1930

Keuperweg 80, huis en schuur vanuit het oosten gezien. FH MAB 2020

Keuperweg 80, huis vanuit het oosten gezien. FH MAB 2020

Keuperweg 80, wagenshuur vanuit het oosten gezien. FH MAB 2020

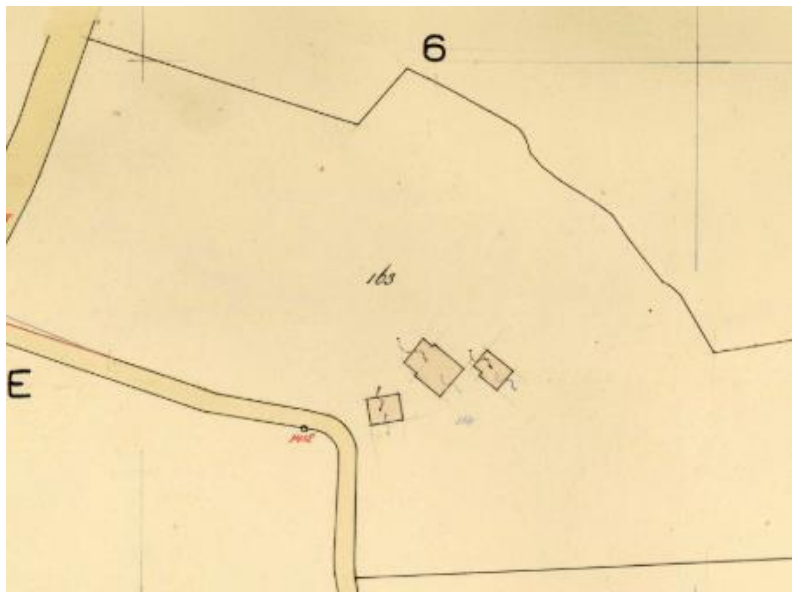
17 Rosinkweg 25

LNKOO-U-466

Rosinkweg 25 (Erve 't Rosink) is ontstaan uit het erf Roosink no. 1 dat op de eerste kadastrale kaart als een boerderij met onderschoer en bovenkamer links tegen de voorgevel staat ingetekend op een L-vormig perceel met nummer N 619. Achter de boerderij staat dan in de hoek van het perceel een schuur. De gevelsteen in de boerderij vermeldt het jaartal 1841, wat bij een versterking/verbouwing van de boerderij kan horen en het jaartal 1920 wat goed kan aansluiten bij de bouw van het huidige voorhuis met zijn gepleisterde lateien boven de vensters. Het bedrijfsgedeelte is waarschijnlijk kort na de oorlog aan beide zijden uitgebouwd. De stenen schuur met kleinere zijschuur achter de boerderij lijkt met zijn traditionele opzet met houten gevelschot en tandlijsten daaronder te dateren uit omstreeks 1900. De houten wagenloods daar zuidelijk van dateert vermoedelijk uit 1930 evenals de grote houten schuur met steile kap die zuidwestelijk van de boerderij staat. Westelijk van het erf staan in het veld nog twee houten schuurtjes in traditionele vormen onder zadeldaken.

Het erf Rosinkweg 25 met de hoeve Roosink no. 1 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

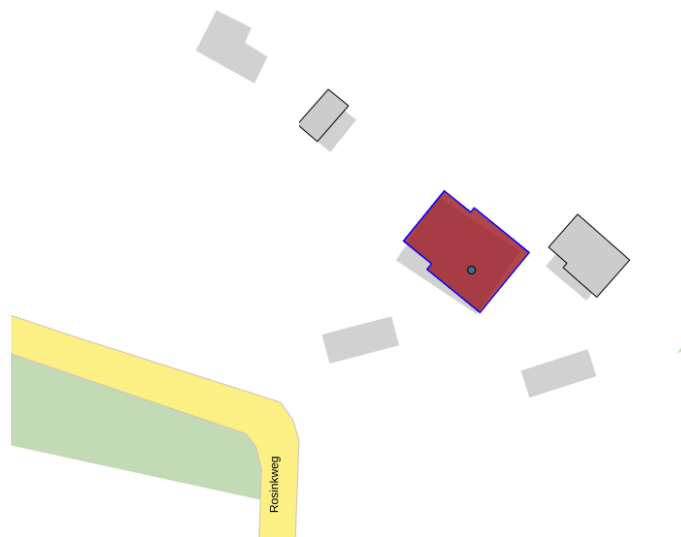
De hulpkaart van 1949 met daarop de boerderij en de twee schuren. Digitaal archief kadaster.

"Het Rosink" . De houten schuur, achtergevel in 1965. Collectie Fotoarchief Stadsarchief Enschede 003593

Rosinkweg 25 Zandstenen stichtingssteen. Beeldbank RCE Coll Ferro 548-17

Rosinkweg 25 BAGviewer

Rosinkweg 25. De kleine schuurtjes in het veld. FH MAB 2020

Rosinkweg 25. De boerderij en houten schuur. FH MAB 2020

Rosinkweg 25. De oprijlaan en schuren. FH MAB 2020

Rosinkweg 25. De stenen schuur en houten wagenshuur. FH MAB 2020

18 Rosinkweg 35

LNKOO-U-3901

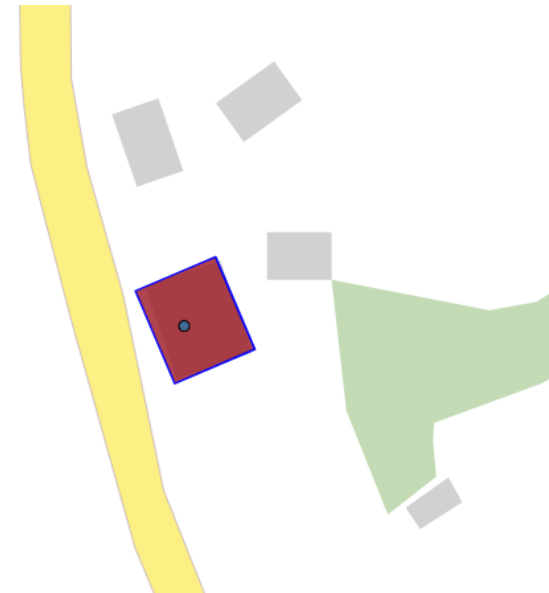
Rosinkweg 35 is ontstaan uit het erf Roosink no. 2 dat op de eerste kadastrale kaart als een boerderij staat ingetekend op een perceel met nummer N 625. Noordelijk van de boerderij staat dan een schuur. De gevelsteen in de boerderij vermeldt het jaartal 1788. Vermoedelijk dateert de kern (gebinten en kap) nog uit die tijd. De gevels ogen jonger, vermoedelijk uit omstreeks 1900. De vensters van de voorgevel hebben nog wel een 18de-eeuwse opzet met veel-ruits ramen, die wel enige tijd geleden zijn vernieuwd. De huidige stenen schuur noordelijk van de boerderij is nog traditioneel van vorm met een zadeldak en houten gevelschot. Het metselwerk van de gevels doet een ontstaan kort voor of kort na de Tweede Wereldoorlog vermoeden. De houten schuur daar rechts naast en de quasi-vakwerkschuur naast de boerderij zijn van latere datum.

Het erf Rosinkweg 35 met de hoeve Roosink no. 2 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Beeldbank RCE

Rosinkweg 35, zandstenen gevelsteen met jaartal 1788. Beeldbank RCE Coll Ferro 548-18

Rosinkweg 35 BAGviewer.

Rosinkweg 35, erf vanuit het noorden gezien. FH MAB 2020

Rosinkweg 35, boerderij vanuit het zuiden gezien. FH MAB 2020

Rosinkweg 35, voorgevel boerderij vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

Rosinkweg 35, achtergevel boerderij vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

Rosinkweg 35, de jongere houten schuur vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

Rosinkweg 35, de stenen schuur vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

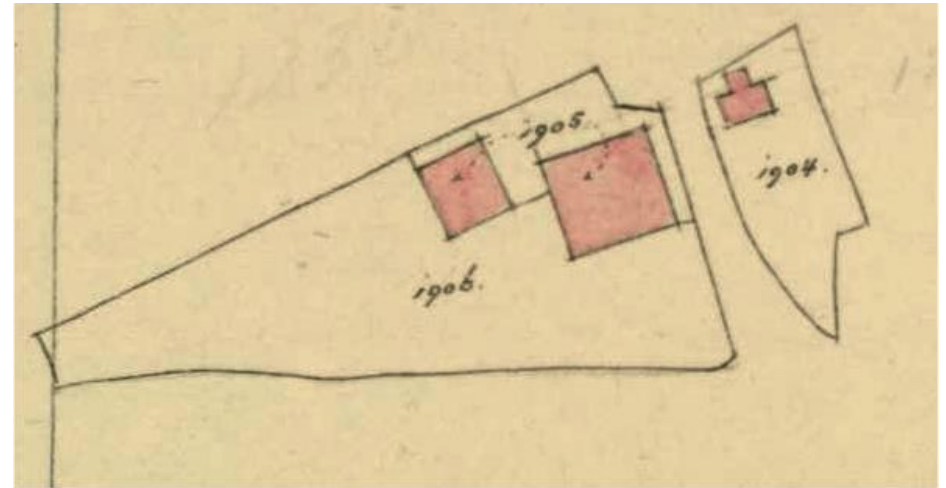

Rosinkweg 35, de vakwerkschuur vanaf de straat gezien. FH MAB 2020

Rosinkweg 40 ('t Tijberend) is ontstaan uit het erf Roosink no. 3 dat op de eerste kadastrale kaart als een boerderij staat ingetekend op een perceel met nummer N 628. Noordelijk van de boerderij staat dan een kleine schuur en daarnaast aan de andere kant van de weg een iets grotere schuur. Om onbekende redenen wordt de boerderij Roosink no. 3 gesloopt en in 1838 wordt op het perceel N 629 aan de andere kant van de weg een nieuw huis gebouwd. In 1863 is op een hulpkaart westelijk van de boerderij een nieuwe schuur gebouwd. Het kleine schuurtje achter de oude boerderij bestaat dan ook nog en is uitgebreid aan de noordzijde met een klein uitbouwttje. Dit schuurtje is in 1881 verdwenen. De houten schuur van 1863 is later uitgebreid en bovendien is achter de boerderij gericht aan de straat een tweede houten schuur op een gepleisterde plint tot stand gekomen. Beide schuren zijn ook in contour op een SHBO documentatietekening uit de jaren 60 weergegeven.

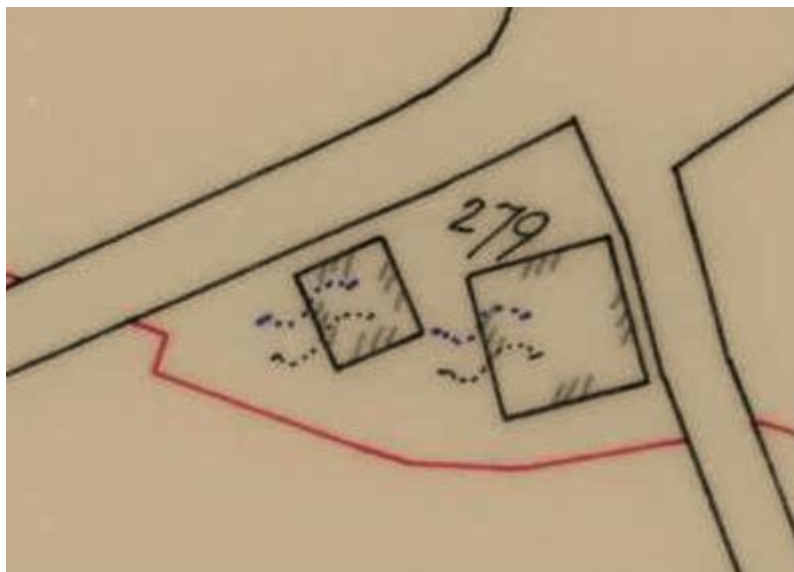
Het erf Rosinkweg 40 met de hoeve Roosink no. 3 op de kadastrale kaart Lonneker sectie N van 1811-1832. Het huidige erf is op perceel 629 tot stand gekomen. Beeldbank RCE

De hulpkaart van 1863, waarbij perceel 1904 het perceel van hoeve Roosink no. 3 was. De hoeve 't Tijberend van 1838 staat op perceel 1906, het oude 629. Digitaal archief kadaster

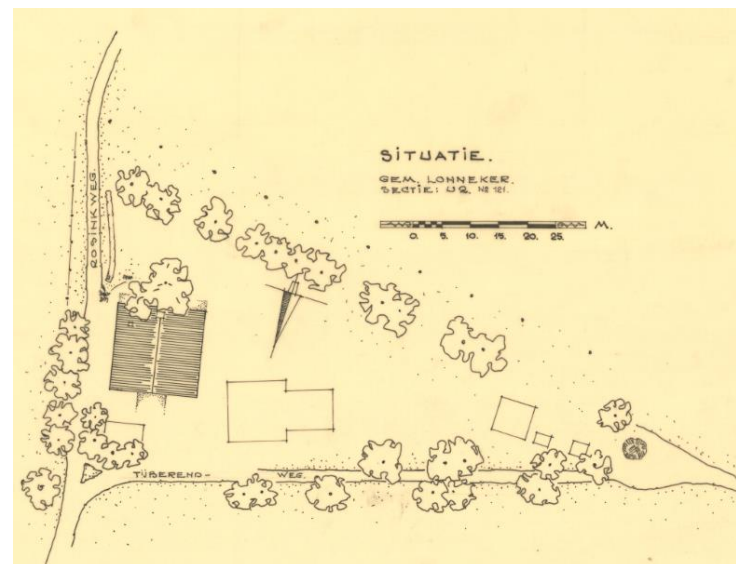
De hulpkaart van 1881 waar op perceel 1904 het oude schuurtje als gesloopt staat ingetekend. . Digitaal archief kadaster

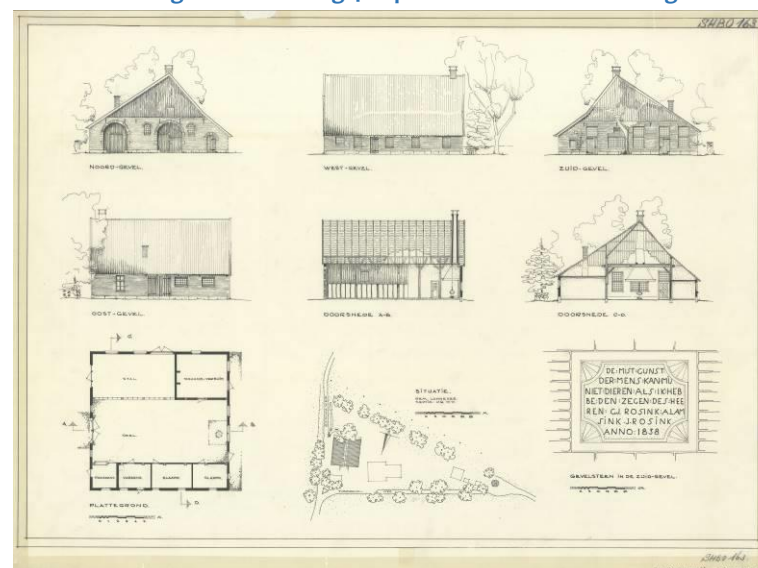
De hulpkaart van 1982 waar de verkleining van het perceel ten behoeve van de aanleg van de rondweg (Keuperweg) is weergegeven in een rode belijning. Digitaal archief kadaster

Los hoes te Usselo ('t Tijberend) bewoond door echtpaar Bos. Collectie Fotoarchief Stadsarchief Enschede 1942-1944 003399

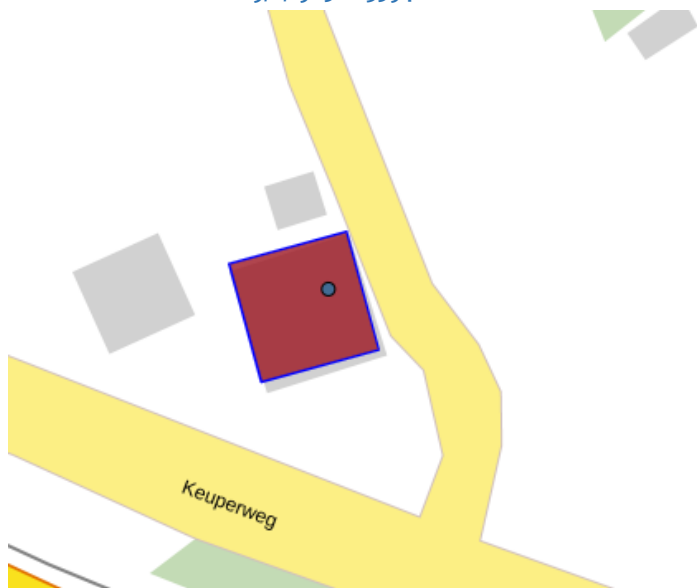
Situatietekening van Rosinkweg 40 op de documentatietekening SHBO Beeldbank RCE

Rosinkweg 40, documentatietekening SHBO Beeldbank RCE

"Het Tijberend", boerderij met gevelsteen, Rosinkweg 40. Collectie Fotoarchief Stadsarchief Enschede 19/8/1965 003594

Rosinkweg 40 BAGviewer

Rosinkweg 40. Voorgevel. FH MAB 2020.

Rosinkweg 40. Straatgevel en achtergevel. FH MAB 2020

Rosinkweg 40. Voorgevel en linker zijgevel. FH MAB 2020

Rosinkweg 40. Stichtingsteen met jaartal 1838. FH MAB 2020

Rosinkweg 40. Zicht langs de voorgevel met Bentheimer plint. FH MAB 2020

Rosinkweg 40. De grote schuur vanaf de Keuperweg. FH MAB 2020

Rosinkweg 40. De grote schuur vanaf de Rosinkweg. FH MAB 2020

Rosinkweg 40. De kleine schuur aan de Rosinkweg, noordzijde. FH MAB 2020

Rosinkweg 40. De kleine schuur aan de Rosinkweg, zuidzijde. FH MAB 2020

MONUMENTGEGEVENS ROSINKWEG 40

Monumentnummer : 15311

Status: rijksmonument

Inschrijving register: 6 april 1971

OMSCHRIJVING

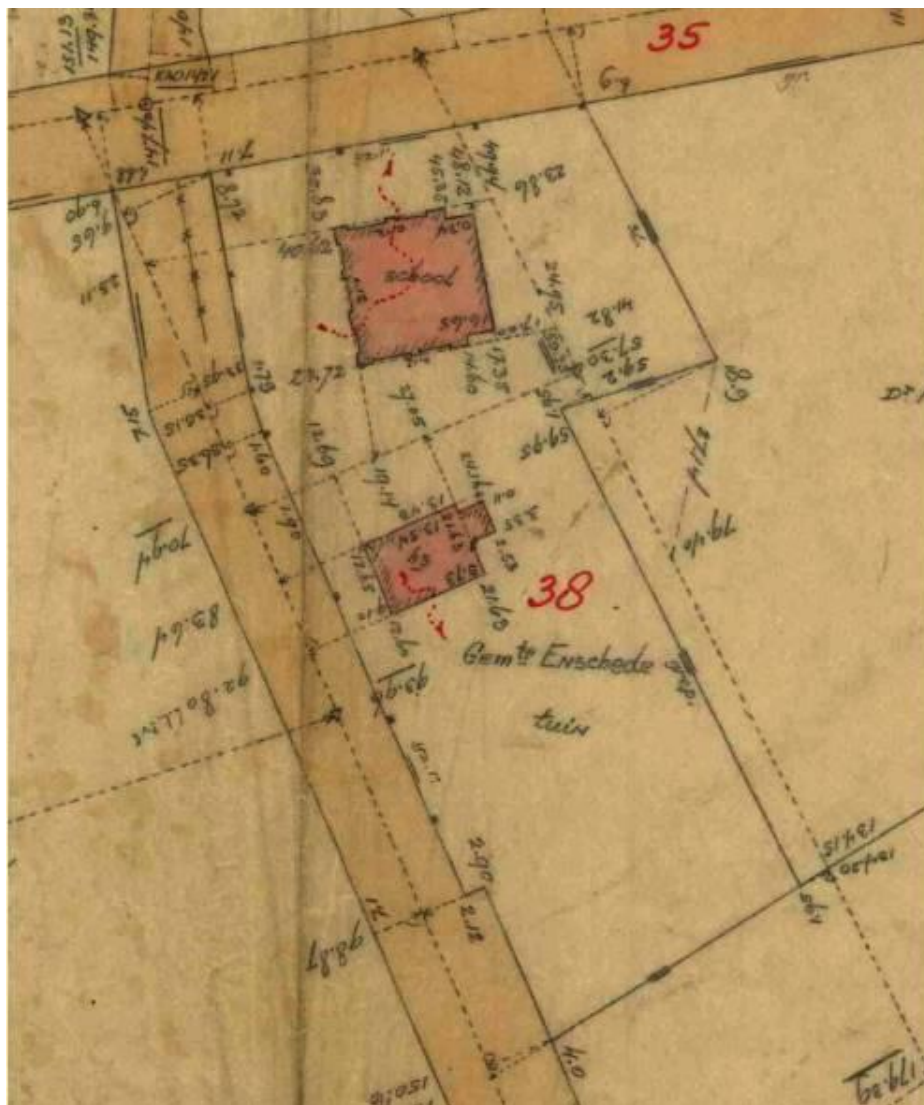
"Het Tijberend". Boerderij met houten geveltoppen, plint van Bentheimer steen, vensters met kalf en roedenverdeling en boogvormige deeldeuren in de achtergevel.

20 Usselerschoolweg 44-50 LNKOO-U-38

De oude Usseler school kwam op deze locatie tot stand in 1896. Ondanks het ontstaan in de late 19de eeuw kreeg de school nog een neoclassicistische opzet als blokvormig gebouw met een omlopend afgeplat schilddak met plat en pilasters op de hoeken en een fronton boven de entree in de symmetrisch opgezette voorgevel. De brede vensters kregen tweelichtkozijnen voorzien van twee 4-ruits stolpramen met 2-ruits bovenlichten. De entree ligt in een portiek. Voor het schoolgebouw ligt het oude schoolplein met twee poorten met gemetselde hekposten aan de straat.

Tot 1940 stond deze school bekend als school 1. Zuidelijk van de school is in 1907 een woning met schuur gebouwd, vermoedelijk de oorspronkelijke schoolmeesterswoning.

In de jaren 60 is zuidelijk van de school een stallingcomplexje gebouwd onder plat dak. In de jaren 90 is het geheel herbestemd als congrescentrum en is vanaf 1992 achter de school een forse nieuwbouw gepleegd.

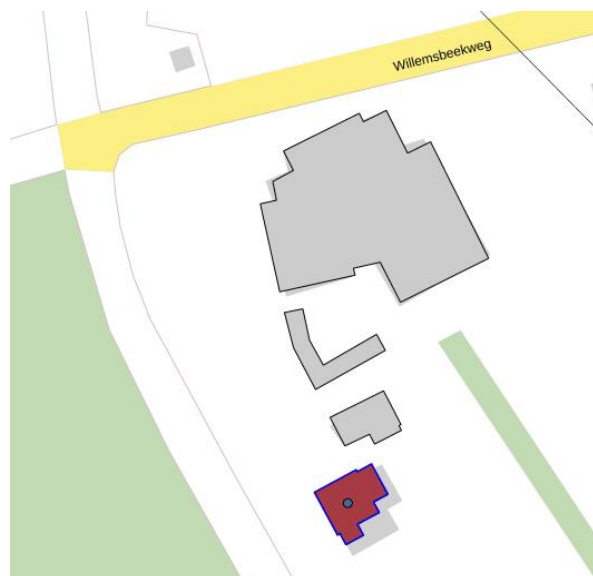
Hulpkaart van 1943 met daarop de school en woning op het nieuwe perceel U 38. Als eigenaar staat de gemeente Enschede dan te boek. Digitaal archief Kadaster.

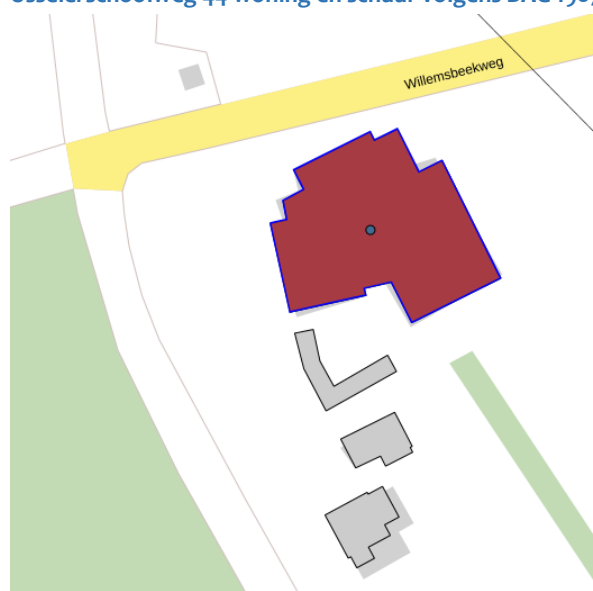
Usselerschool: openbare lagere school aan de Usselerschoolweg 44-50. Foto uit 1980. Collectie Fotoarchief Stadsarchief Enschede. 001346

Voorzijde Usselerschool met schoolplein. Tot 1940 was dit school 1. Stadsarchief Enschede

Usselerschoolweg 44 woning en schuur volgens BAG 1907

Usselerschoolweg 50 uitbouw achter school volgens BAG 1992

De Usseler school, voorzijde. FH MAB 2020

De Usseler school, voorzijde. FH MAB 2020

De stalling van de Usseler school en schuur van de woning. FH MAB 2020

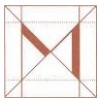
De bekroning van een hekpost van de Usseler school met het bouwjaar anno 1896. FH MAB 2020

De jonge achterbouw van de Usseler School vanaf de Willemsbeekweg. FH MAB 2020

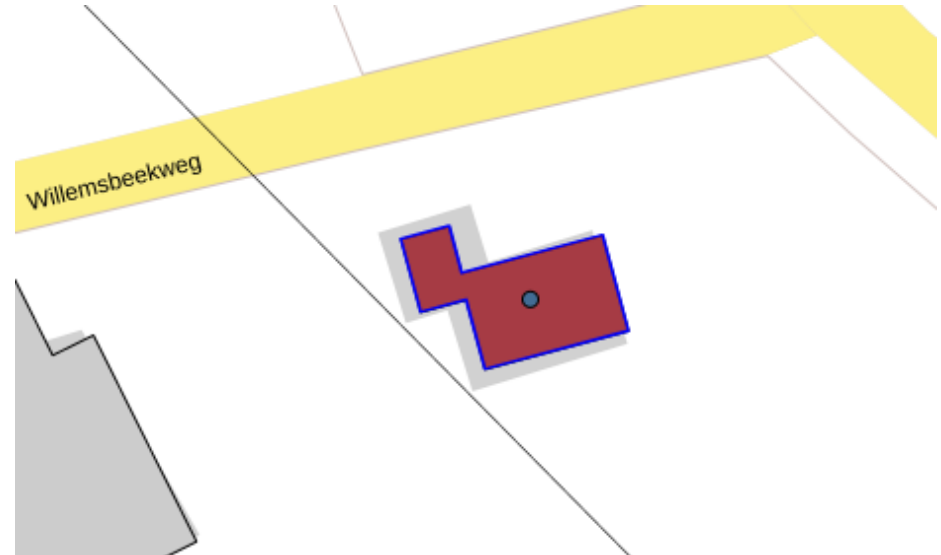
De woning op nr 44 naast de Usseler school, voorzijde. FH MAB 2020

De woning naast de Usseler school, voorzijde en rechter zijde. FH MAB 2020

22 Willemsbeekweg 5 LNKOO-U-483

Het bedrijfs- en woonpand Willemsbeekweg 5 betreft een heel jonge ontwikkeling. Het complex is gebouwd in 1992 bij een vanaf de jaren 70 aangelegd kweekveld en fungeert als bosbessenkwekerij en verkoop van bessen (La Francaise). Het pand is opgetrokken in grijze betonsteen en heeft donker gebeitste houten geveltoppen en een golfplaatdekking.

Willemsbeekweg 5 volgens BAG 1992

Willemsbeekweg 5, voorzijde. FH MAB 2020

5: WAARDESTELLING BEBOUWINGEN ERVEN

5 WAARDENSTELLING BEBOUWING ERVEN

5.1 CATALOGUS ERVEN BESCHRIJVING & WAARDESTELLING

Criteria waardenstelling quickscan

Deze paragraaf bevat een overzicht en beknopte indicatieve waardering van de tot de erven behorende gebouwen. De klassering in vier erfgoedwaarden (zeer hoog, hoog, gemiddeld, laag) vindt plaats via een toetsing aan de hand van de volgende criteria:

Stedenbouwkundige en ensemblewaarde: het belang als onderdeel van de stedenbouwkundige ontwikkeling en planvorming; en/of als onderdeel van cultuurhistorische gebiedskarakteristiek en/of ensemblewaarde;

Beeldbepalende waarde: het belang voor het beeld van de omgeving (markant accent, opmerkelijke (hoek)ligging, zichtlijn, landmark, etc.);

Historische waarde, representatiewaarde: het belang vanwege de herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept en de oorspronkelijke (bijzondere) functie, in relatie tot de ontwikkelingsgeschiedenis en de historische gelaagdheid van het gebied;

Gaafheid: het belang wegens de authenticiteit van hoofdvorm, gevelindeling, materiaalgebruik, constructie en/of detaillering;

Architectuur- en bouwhistorische waarde: het belang vanwege een kenmerkende/bijzondere bouwstijl, typologie, vorm, materiaalgebruik en constructie; het belang binnen het oeuvre van een architect;

Zeldzaamheidswaarde: in architectuur- en/of bouwhistorisch, stedenbouwkundig, typologisch, functioneel of historische opzicht.

Per criterium kunnen de volgende scores worden gehaald:

Hoge waarde: ++ / Positieve waarde: + / Neutrale waarde: 0 / Negatieve waarde: - . De optelsom van deze scores leidt tot het formuleren van een eindwaardering in vier gradaties:

- Zeer hoge erfgoedwaarde of (potentiële) monumentwaarde (Z):
minimaal 5x ++ en 1x +
- Hoge erfgoedwaarde of (potentiële) monumentwaarde (H):
minimaal 3 x ++ en 3 x +
- Positieve (middelhoge) of beeldbepalende erfgoedwaarde (P):
minimaal 5 x + en 1 x 0
- Basis erfgoedwaarde of beeldondersteunende waarde (B):
minimaal 2 x + en 3 x 0

1 Het Eulderink Eulderinkweg 22/24-22

Status: Rijksmonument (alleen bovenkamer voormalige boerderij)

Omschrijving

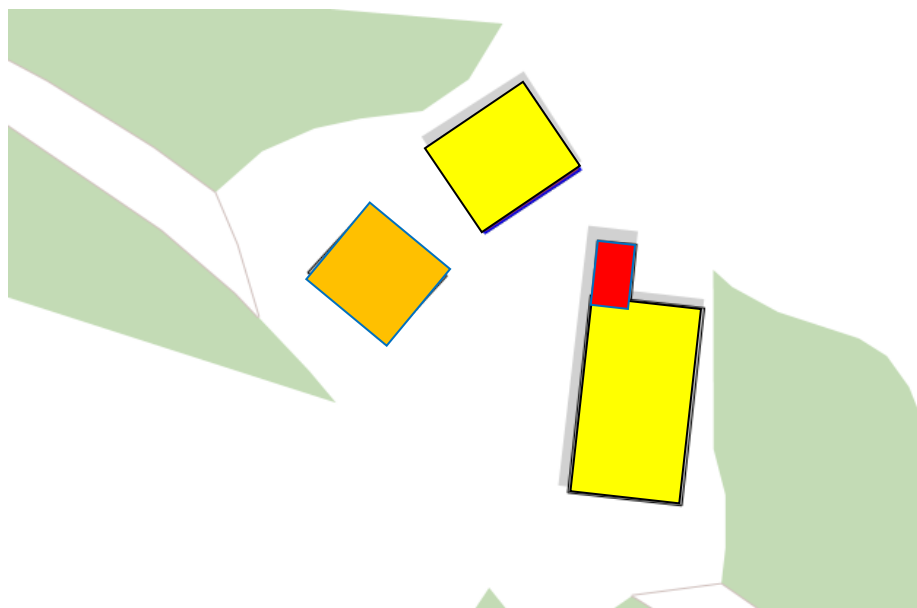
Zoals eerder is vermeld gaat het Eulderink al terug op een erf met hoeve uit de late middeleeuwen. In de vroege 19de eeuw bestaat het erf uit een met de voorgevel naar het noorden gerichte boerderij die links tegen de voorgevel een bovenkamer had. De boerderij is vernieuwd in 1907, de bovenkamer bleef gespaard. Een foto van de Rijksdienst uit de jaren 70 laat een boerderij zien met nog een oude bovenkamer en een boerderij waarvan de gevels geheel zijn versteend en een vroeg 20ste-eeuwse uitstraling hebben.

In 1971 werd het Eulderink beschermd als Rijksmonument, waarbij met name de bovenkamer als van belang werd vermeld. In 2011 werd de boerderij die in de winter van 2006/2007 door een omvallende boom zwaar was beschadigd gesloopt, maar de bovenkamer werd gespaard. Naar plannen van Beltman architecten & ingenieurs bv te Enschede werd in opdracht J.P. van den Bent Stichting te Enschede, Woningcorporatie Domijn te Enschede en Holtdijk B.V. te Goor een plan gemaakt voor de bouw van een grote en kleine zorgboerderij in architectuur geïnspireerd op de Twentse traditionele hoeven. De gespaard gebleven bovenkamer kwam rechts tegen de grote zorgboerderij te staan, de kleine werd daar noordelijk van geplaatst. In juni 2012 was deze bouwoperatie door aannemer Haafkes voltooid. De overigens niet beschermde schuur heeft ook volledig gemetselde gevels. Mogelijk is de schuur net als de boerderij kort voor 1907 versteend. Het is niet uitgesloten dat de gebinten en kap van deze schuur veel ouder zijn. Nader onderzoek zou hierover informatie kunnen geven.

Waardestelling/advies

De Rijksbescherming richt zich alleen op de bovenkamer die van 18de-eeuwse oorsprong is en in 2012 is gerestaureerd. Deze heeft zeer hoge erfgoedwaarde. De schuur met zijn karakteristieke traditionele hoofdvorm met steil zadeldak en vroeg 20ste-eeuwse gevels bezit architectuur- en bouwhistorische waarde en heeft als beeldbepalend element op het erf een hoge erfgoedwaarde. Bescherming als gemeentelijk monument wordt geadviseerd. De zorghoeves uit 2012 bezitten geen cultuurhistorische waarde. Wel passen ze met hun verwijzing naar de traditionele Twentse boerderij goed in de omgeving en hebben dus basis erfgoedwaarde.

Het Eulderink Eulderinkweg 22/24	1	2	3	4	5	6	KW
Bovenkamer boerderij	++	0	++	++	++	++	Z
Schuur	++	++	++	+	++	+	H
Zorgboerderij nr. 22	+	++	0	0	0	0	B
Zorgboerderij nr. 24	+	++	0	0	0	0	B

Het Eulderink Eulderinkweg 22/24

2: Geerdinkweg 20-20a

Status: Karakteristiek

Omschrijving

Zoals eerder is vermeld gaat het Geerdink al terug op een erf met hoeve uit de late middeleeuwen. Niet duidelijk is waar de middeleeuwse hoeve stond. Op de kadastrale kaart van 1811-1832 komt de boerderij overeen met de hoeve Geerdink no.2. De gevelsteen vermeldt het jaartal 1858. Waarschijnlijk duidt dit jaartal op de verstening van de gevels.

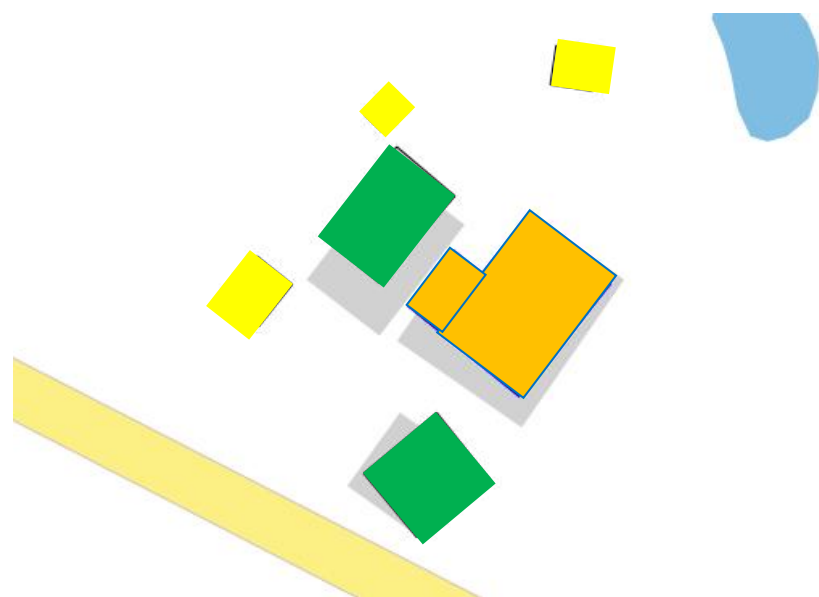
Uit bestudering van de huidige hoeve wordt duidelijk dat deze in de vroege 20ste eeuw (rond 1910?) ingrijpend is verbouwd. Van de fase van 1885 is het middendeel van de achtergevel bewaard gebleven. De gevels

zijn gemetseld in vormstenen (machinale baksteen). In de voorgevel komen ter afsluiting van de vensters in de strekken ter decoratie gele bakstenen voor. Gele steen is ook verwerkt in sierbanden (speklagen). Bij deze operatie is de oude stichtingssteen wel opnieuw in de gevel geplaatst. De woonhuisvensters in de zijgevels zijn van betrekkelijk recente datum evenals de venstervullingen in de voorgevel. Links naast de achtergevel is een aangebouwd klein schuurtje onder zadeldak aanwezig uit de vroege 20ste eeuw. De wagenschuur die aan de rand van het erf staat langs de weg dateert volgens de BAG uit 1920. De schuur onder zadeldak westelijk van de boerderij dateert uit 1950. De houten wagenloods zuidelijk van deze schuur dateert volgens de BAG uit 1920. Deze datering geven de BAG ook bij de kleine schuurtjes met houten wanden noordelijk van de schuur naast de boerderij. Vanwege de traditionele vorm en materiaalgebruik is het lastig om deze bijgebouwtjes op grond van bouwhistorische kenmerken zonder nader onderzoek te dateren.

Waardestelling/advies

De status als karakteristiek is te begrijpen omdat de detaillering van delen van de boerderij nog betrekkelijk recent zijn gewijzigd. De boerderij bezit echter vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Bovendien is de boerderij wat betreft hoofdvorm en gevelwerken nog gaaf bewaard, inclusief het bijschuurtje. Als opvolger van Geerdink no 2 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten, nader onderzoek is daar gewenst. Er is sprake van hoge erfgoedwaarde. Als onderzoek uitwijst dat de gebinten oud zijn dan is bescherming als monument aan te bevelen. Voor de bijgebouwen is sprake van positieve erfgoedwaarde en kan de karakteristieke status worden aanbevolen, omdat het geheel een markant ensemble vormt.

Geerdinkweg 20-20a	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij en aangebouwde schuur	++	++	++	+	++	+	H
Grote schuur	++	+	+	+	+	0	P
Wagenschuur	++	++	+	+	+	0	P
Kleine schuur links voor	+	+	0	+	0	0	B
Schuurtjes achtererf	+	0	0	+	0	0	B

Geerdinkweg 20

3: Geerdinkweg 30

Status: Karakteristiek

Omschrijving

Bij Geerdinkweg 30 staat op de oude kadasterkaart Geerdink no.3 ingetekend. Vanuit deze oude hoeve Geerdink no. 3 ontwikkelde zich de huidige boerderij. Uit de kadastrale hulpkaarten blijkt dat de oude hoeve voor 1908 is vervangen door een iets grotere boerderij op dezelfde plaats. De BAG spreekt van het bouwjaar 1906. Kort voor 1911 (in 1910?) wordt de schuur aan de weg vervangen door een groter exemplaar en wordt de schuur naast het huis kennelijk alweer gesloopt. In 1976 wordt aan de straat een nieuwe kleine schuur gebouwd, terwijl de oudere schuur een aanbouw op de noordwestelijke hoek blijkt te hebben. Ook lijkt de zijbeuk van het bedrijfsgedeelte van de boerderij aan de oostzijde iets te zijn uitgelegd. Hoewel de boerderij sterk is verbouwd/vernieuwd in 1906 is in de achtergevel een groot deel van de oude boerderij bewaard gebleven in het gedeelte rond de deeldeuren met stalvensters. Dit metselwerk in handvorm baksteen heeft in de koppenlagen om en om een zwart gesinterde/geglazuurde kop. De zandstenen blokken in de bogen zijn gewit net als bij Geerdinkweg 20 en in de sluitsteen is een huwelijksvereniging tussen I.G. en E.v.d.V. met jaartal 1853 opgenomen. De andere gevels hebben metselwerk in rode machinale baksteen, passend bij de uitleg van 1906.

Aan de straat rechts van de entree tot het erf staat een in traditionele vorm gebouwde schuur uit omstreeks 1975. Daarachter staat een grotere schuur onder zadeldak die in kern uit 1910 stamt maar deels aan de zuidzijde herbouwde gevels heeft. Daar rechts staat gericht naar de straat een in traditionele opzet gebouwde wagenschuur van recente datum.

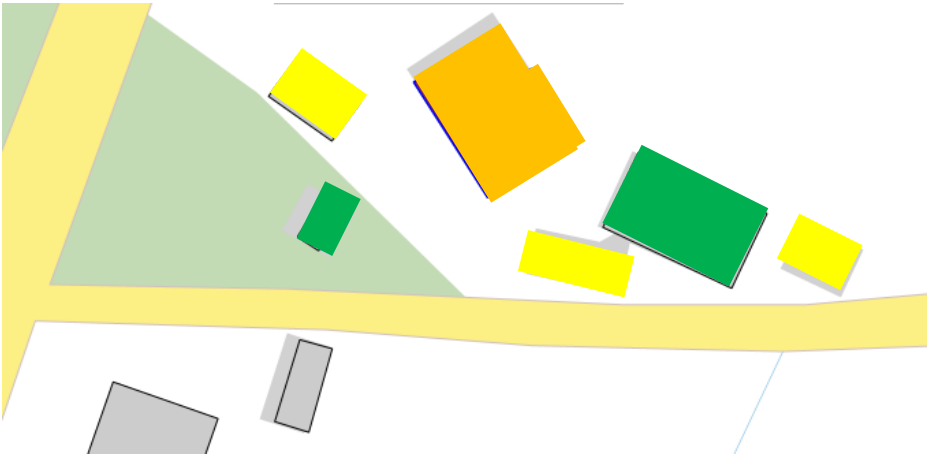

Verder staan er westelijk van de boerderij nog twee houten schuurtjes onder met oud Hollandse pannen gedekte zadeldaken.

Waardestelling/advies

De status als karakteristiek is te begrijpen omdat ook de detaillering van delen (vensters) van de boerderij nog betrekkelijk recent zijn gewijzigd. De boerderij bezit echter vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Er is sprake van hoge erfgoedwaarde. Als opvolger van Geerdink no 3 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten, nader onderzoek is daar gewenst. Als onderzoek uitwijst dat de gebinten oud zijn dan is bescherming als monument aan te bevelen. Voor de bijgebouwen met uitzondering van de schuur uit 1975 en de wagenloods is sprake van positieve erfgoedwaarde en kan de karakteristieke status worden aanbevolen, omdat het geheel een markant ensemble vormt.

Geerdinkweg 30	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	+	+	+	H
Grote schuur	++	+	+	+	+	+	P
Schuur uit 1975	+	+	0	0	0	0	B
Wagenloods	+	++	0	0	0	0	B
Kippenschuur	++	+	+	+	0	0	P
Houten schuur naast voorhuis	+	0	0	0	0	0	B

Geerdinkweg 30

4 Haaksbergerstraat 900-904 & 906

Status: Geen

Omschrijving

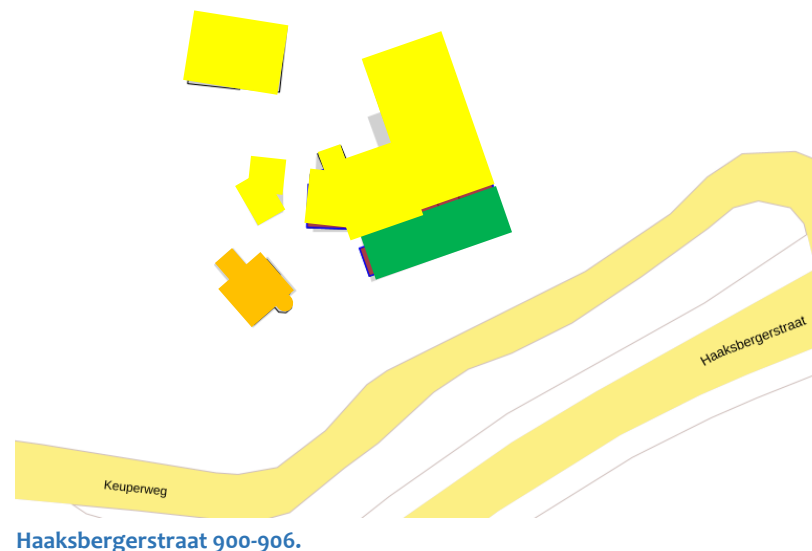
Het complex Haaksbergerstraat 900-906 is een conglomeraat van gebouwen. Voor zover thans is na te gaan is het thans nog bestaande oudste deel een arbeiderswoning (of voorhuis van een verder gesloopte boerderij) uit 1910 (nr. 900). Het betreft een dwars geplaatst huisje van één bouwlaag onder een met muldenpannen gedekt zadeldak. De voorgevel is gepleisterd, de zijgevels zijn uitgevoerd in machinale baksteen. Links van dit complex staat een kleine villa uit 1936 met een steile kap (wolfdak met geglazuurde Romeinse pannen) met een vijfzijdige erker onder een steil vijfzijdig schilddak onder dito pannen. De bakstenen gevels bezitten vensters met stalen ramen en naast de erker rijst een slanke hoge schoorsteen op.

De oudste gevonden hulpkaart dateert uit 1954 als hier het bedrijf Munsterman bv. wordt gesticht. Het vermoeden bestaat dat het bouwdeel onder zadeldak achter het huis uit 1910 en de schuin in het complex uit 1954 stekende schuurtje ook uit de jaren 30 stammen. Deze laatste schuur wordt dus in 1954 opgenomen in het nieuw gebouwde bedrijfsgebouw van Munsterman (nr. 904). In de kopgevel van dit gebouw bevindt zich een gevelsteen met de tekst; “Zoek baat voor ’t kwaad eer ’t verder gaat.” In 2019 wordt ten noordwesten van het bedrijfscomplex nog een schuur gerealiseerd.

Waardestelling/advies

Het complex is feitelijk geen boerenerv en vermoedelijk hierdoor is er geen cultuurhistorische waarde toegekend. De villa uit 1936 is echter een kwaliteitsvol ontwerp en is bovendien gaaf bewaard gebleven. De bescherming als gemeentelijk monument van deze villa wordt aanbevolen. Van het Munsterman-complex bezit de voorzijde met het huis uit omstreeks 1910 en het bedrijfsgebouw uit 1954 wel enige architectuurhistorische waarde en beeld- en ensemblewaarde. De aanduiding karakteristiek ensemble is hier op van toepassing.

Haaksbergerstraat 900-904&906	1	2	3	4	5	6	KW
Villa (906)	++	+	+	++	++	+	H
Woning (900)	++	+	+	0	+	0	P
Voorbouw Munsterman (904)	++	+	+	0	+	0	P
Achterbouwen	+	+	0	0	0	0	B

5 Harberinksweg 2/2a

Status: Karakteristiek

Omschrijving

Harberinksweg 2/2a staat bekend als 't Afink. Deze naam is afkomstig van de hoeve Afink no. 3 die op de kadasterkaart uit de vroege 19de eeuw op de plaats van de huidige boerderij (Harberinksweg 2) staat. Blijkens een hulpkaart van 1882 is de hoeve Afink no. 3 toen opgenomen in een bredere en iets langere boerderij, waarbij de bovenkamer verdween.

Blijkens een hulpkaart van 1904 is de oude schuur die al op de eerste kadastrale kaart aanwezig was vervangen door een groter exemplaar. Op

een volgende hulpkaart van 1912 is noordelijk van de boerderij een nieuwe varkensschuur verzezen, terwijl ten oosten daarvan een klein schuurtje verrijst. De uitbreiding (een woning met verdieping) van de boerderij uit 1956 heeft veel weg van een moderne versie van een bovenkamer. Deze woning is als Harberinksweg 2a afgesplitst van de boerderij die nummer 2 heeft behouden.

Waardestelling/advies

De status als karakteristiek voor de boerderij is te begrijpen omdat ook de detaillering van delen (vensters en puin in bedrijfsdeuren) van het oude deel van de boerderij nog betrekkelijk recent zijn gewijzigd. De boerderij bezit echter vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Als opvolger van Afink no 3 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten, nader onderzoek is daar gewenst. Als onderzoek uitwijst dat de gebinten oud zijn dan zou een bescherming als monument te overwegen zijn, maar in dit geval alleen als de gebinten daadwerkelijk van hoge ouderdom zijn. Voor de oude schuur van kort na 1900 is bescherming als monument aan te bevelen vanwege sowieso de gave hoofdvorm en exterieur. De slechte bouwkundige staat vormt hier echter een probleem. De gebintconstructie die mogelijk nog ouder is moet nog worden onderzocht. Het verdient de aanbeveling om te onderzoeken hoe oud en gaaf de constructie nog is en of de schuur op redelijke wijze, zonder een ingrijpende vernieuwing herstelbaar is. Voor de varkensschuur, kleine schuur bij de erfentree wordt de karakteristieke status aanbevolen, omdat het geheel een markant ensemble vormt.

Harberinksweg 2/2a	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij (nr. 2)	++	++	++	+	++	++	H
Oude Schuur	++	++	++	+	++	+	H
Varkensschuur	+	++	+	+	0	0	P
Kleine schuur	+	++	+	+	0	0	P
Boerderij voorhuis (2a)	+	+	0	0	0	0	B

Harberinksweg 2/2a

6 Harberinksweg 15

Status: Geen

Omschrijving

Op het huidige erf Harberinksweg 15 stond in de vroege 19de eeuw de hoeve Afink no. 5 met een schuur dicht langs de weg. De oude bebouwing is in de 19de eeuw gesloopt en vervangen. In 1943 is het perceel verder uitgebreid en blijkt de schuur aan de straat in omvang te zijn verdubbeld.

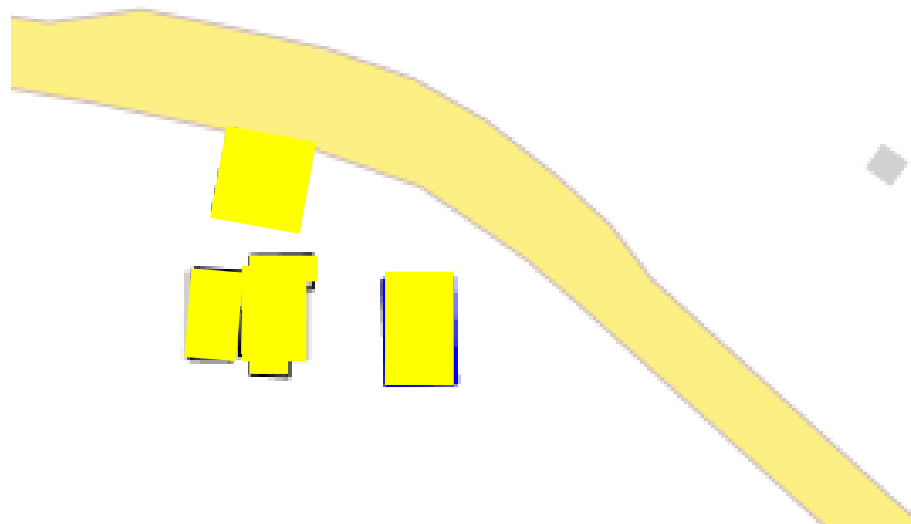
Na 1943 is de ontwikkeling via het kadaster lastiger te volgen. Uit het veldwerk van het erf blijkt dat er thans op het erf een tweelingschuur staat achter de aan de straat gelegen schuur. Verder is op de plaats waar de boerderij stond een nieuw huis in aanbouw. Volgens de BAG dateert de tweelingschuur uit 1950. Deze schuren zijn opgebouwd uit prefabbetonelementen met golfplaatdaken. De datering van de BAG is gezien het bouwtype en materiaalgebruik voorstelbaar. De schuur die langs de straat staat heeft een bakstenen plint en een opbouw van staalplaat. De BAG geeft een datering van 2017, maar mogelijk is de schuur in de huidige vorm iets ouder.

Waardestelling/advies

Op zich is aan de tweelingschuur met betonnen gevels enige architectuur- en bouwhistorische waarde toe te kennen, als voorbeeld van de systeembouw die na 1950 zijn intrede deed in de wederopbouw.

De overige delen bezitten geen cultuurhistorische waarde. Een status als karakteristiek voor de tweelingschuur is door de verdeckte ligging echter niet zinvol.

Harberinksweg 15	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij in aanbouw	0	+	0	0	0	0	B
Schuur aan straat	+	+	0	0	0	0	B
Tweekapschuur prefab	+	+	0	+	+	0	B

Harberinksweg 15

7 Harberinksweg 43

Status: Geen

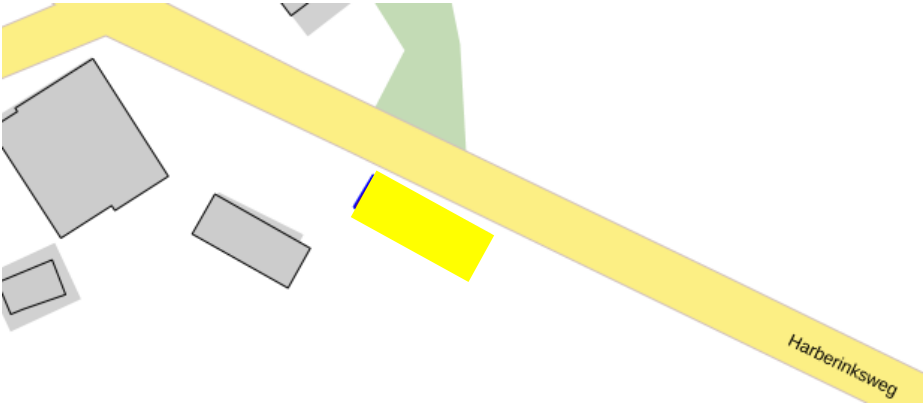
Omschrijving

Harberinksweg 43 betreft een jonge ontwikkeling. Het huidige perceel maakt deel uit van twee percelen (N 525 en N 526) die in de vroege 19de eeuw direct oostelijk van de hoeve Harberink no. 3 (huidige Harberinksweg 45) lagen waarvan N 525 in de noordwestelijke hoek was bebouwd met een schuur. Op de hulpkaart van 1991 wordt van het grote perceel U 109 van Harberinksweg 45 een perceel afgesplitst dat nummer U 1829 krijgt, waarna het perceel van nr. 45 U 1828 wordt genummerd. Op een doorgetrokken strookje van U 1829 langs de weg wordt een langwerpig rechthoekig gebouwtje (paardenstalling) ingetekend, het huidige Harberinksweg 43. Volgens de BAG is de stal gebouwd in 1960.

Waardestelling/advies

Behoudens het feit dat de paardenstalling een traditionele uitstraling heeft is geen sprake van een cultuurhistorische waarde. Een status als karakteristiek is niet zinvol.

Harberinksweg 43	1	2	3	4	5	6	KW
Paardenstalling	+	+	0	+	0	0	B

Harberinksweg 43

8 Harberinksweg 44

Status: Karakteristiek

Omschrijving

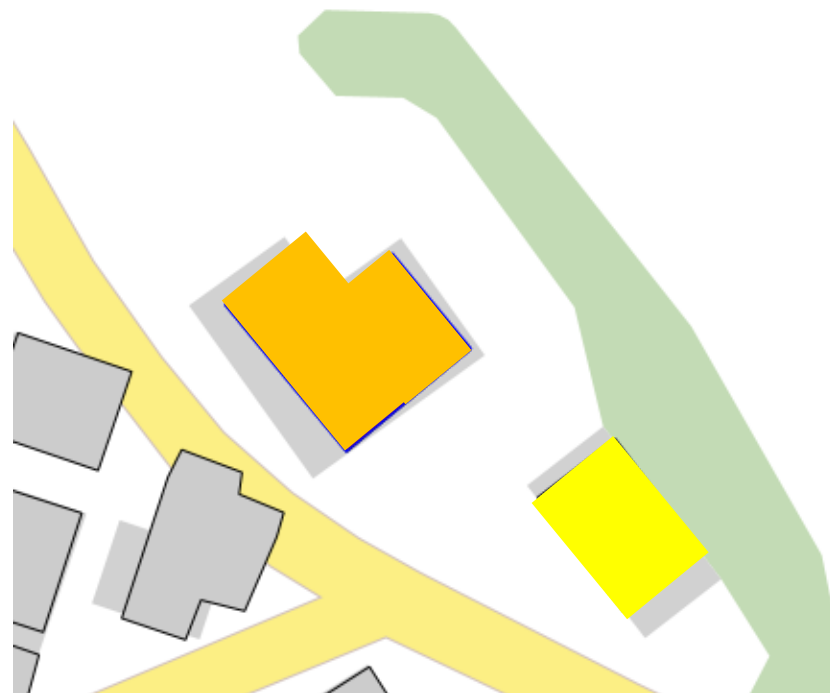
De huidige boerderij Harberinksweg 44 vindt zijn ontstaan als Nyhuis no. 3 in 1814. De zandstenen stichtingssteen die aan dit feit memoreert is in de gevel behouden gebleven. Nyhuis no. 3 ligt al vanaf de vroege 19de eeuw in een markant cluster van hoeves rond een driesprong. In 1896 wordt het pand blijkens een jongere gevelsteen uitgebreid/verbouwd waarbij het woongedeelte met een gebintvak wordt uitgelegd en aan de noordoostzijde een schuur wordt aangebouwd waardoor een tweekappervorm ontstaat. De oude schuur is rond 1915 vervangen door een grotere rechthoekige schuur.

Blijkens een tweede gevelsteen wordt het voorhuis van de boerderij in 1951 verbouwd. Vanaf die tijd stond het bekend als het erve Stienjans. De gevel aan straatzijde wordt teruggelegd, de voorgevel vernieuwd en de straatgevel krijgt bij de overgang naar het achterhuis een hoekerker in vakwerk met metselwerk in keperverband in de borstwering. De geheel vernieuwde vensters krijgen glas-in-lood in de bovenlichten. De schuur aan de straat is later gesloopt. De huidige eigenaars hebben de boerderij de afgelopen jaren gerestaureerd en in 2014 een nieuwe wagenschuur in traditionele vorm gebouwd.

Waardestelling/advies

De status als karakteristiek die in het verleden is toegekend is te begrijpen omdat ook de boerderij een grotendeels naoorlogs woongedeelte heeft. De boerderij bezit echter vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Als opvolger van Nyhuis no 3 bezit de boerderij misschien nog de gebinten uit 1814, nader onderzoek is daar gewenst. Door veranderende inzichten kunnen we nu aan het in 1951 met zorg verbouwde voorhuis ook architectuurhistorische waarde toekennen. Het zelfde kunnen we zeggen van het nog redelijk gaaf bewaarde achterhuis uit 1896. Als onderzoek uitwijst dat daarbinnen de gebinten oud zijn (uit 1814) dan zou een bescherming als monument sowieso wenselijk zijn maar ook louter op het uiterlijk gebaseerd is een hoge erfgoedwaarde toe te kennen. Voor de recente wagenschuur en kleine bijgebouwtjes langs de noordrand van het erf is een nadere kwalificatie niet noodzakelijk. Basis erfgoedwaarde.

Harberinksweg 44	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	+	++	+	H
Schuur 2014	+	++	0	0	0	0	B

Harberinksweg 44.

9 Harberinksweg 45

Status: Karakteristiek

Omschrijving

De huidige boerderij Harberinksweg 45 (De Keuper) vindt zijn ontstaan als hoeve Harberink no. 3, mogelijk in de late 18de- of vroege 19de eeuw. Samen met drie andere oude hoeves vormt de boerderij al in de vroege 19de eeuw een markant cluster van hoeves rond een driesprong. Kort voor 1882 wordt de boerderij verbouwd en uitgebreid met een aangebouwde schuur. Opmerkelijk genoeg bevat de sluitsteen van de deeldeurenboog het jaartal 1891. Of dit op een verbouwing betrekking heeft of op een huwelijk gesloten tussen E.H. en E.C.M. in dat jaar is niet duidelijk. Wel is in de achtergevel te zien dat de uitbreiding rechts in een andere (rodere) steen is uitgevoerd. Het is niet uitgesloten dat het donkerdere metselwerk van de boerderij daar links van met de karakteristieke zwarte koppen baksteen ouder is (midden 19de eeuw, vergelijk met opmerkingen bij Geerdinkweg 20 en 30) en dan heeft de vermelding van het jaartal 1891 geen betrekking op de bouw.

Kort voor 1912 is de uitbouw van het bedrijfsgedeelte doorgetrokken en is het bedrijfsgedeelte aan de andere zijde ook iets verbreed waardoor een boerderij met een breed voorhuis en een iets breder achterhuis is ontstaan. In 1919 is de oude schuur vervangen door een groter exemplaar op dezelfde plaats. Deze schuur wordt in de jaren 90 tot ongeveer een derde van het oude oppervlak ingekort, waarmee deze een stuk van de straat terug komt te liggen.

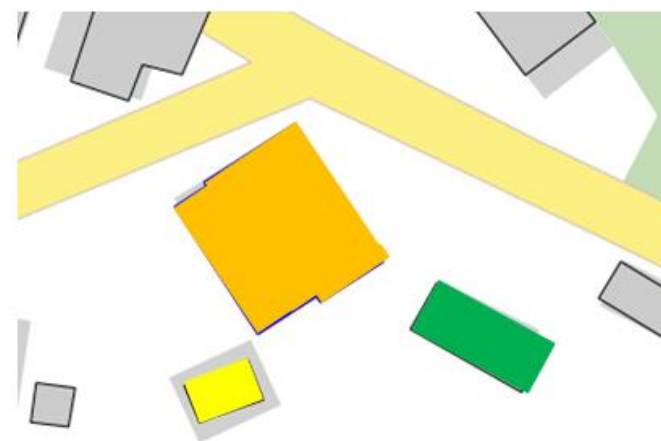
Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en

boeiende bouwgeschiedenis. Als opvolger van Harberink no 3 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten, nader onderzoek is daar gewenst. De boeiende hoofdvorm en de nog overwegend gaaf bewaard gebleven gevels rechtvaardigen samen met de hoge cultuurhistorische waarde en bouwhistorische waarde een hoge erfgoedwaarde.

Voor de oude, sterk ingekorte schuur is de karakteristieke status aan te bevelen.

Harberinksweg 45	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	+	++	+	H
Schuur (ingekort)	++	+	+	+	0	0	P
Schuurtje naast voorhuis	+	0	0	0	0	0	B

Harberinksweg 45

10 Harberinksweg 49

Status: Karakteristiek

Omschrijving

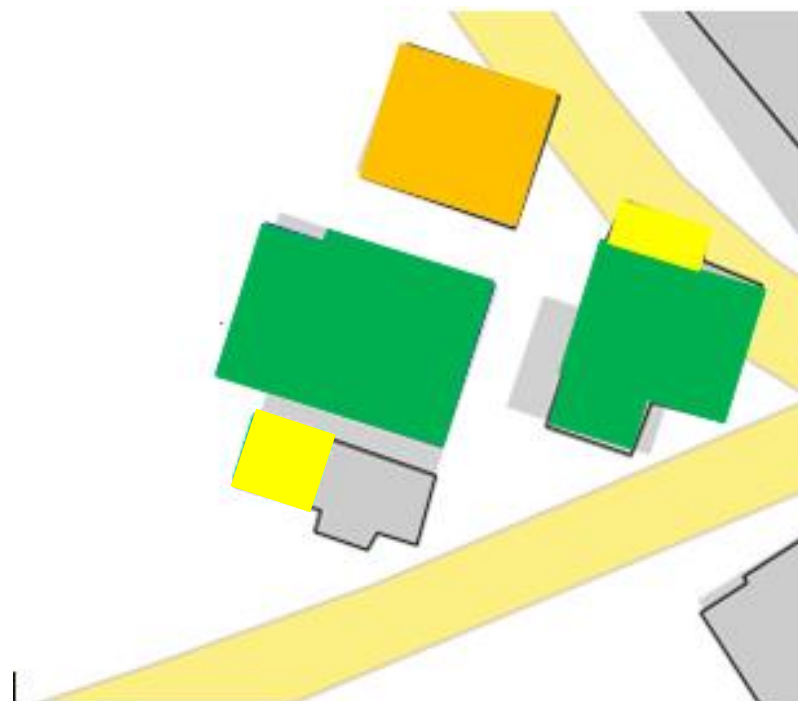
De huidige boerderij Harberinksweg 49 (Erve Harberink of Berends) vindt zijn ontstaan als hoeve Harberink no. 1, mogelijk in de 18de eeuw ontstaan in de vorm waarop hij is aangegeven op de kadasterkaart van 1830. Samen met drie andere historische hoeves vormt Harberinksweg 49 al in de vroege 19de eeuw een markant cluster van hoeves rond een driesprong.

Voor 1902 wordt de boerderij aan de voor- en achterzijde uitgebreid. In 1910 wordt een grote schuur parallel aan de boerderij gebouwd. Later (jaren 20?) wordt de schuur op de straathoek vernieuwd. De BAG geeft als jaartal 1925 aan. De deels in betonelementen gebouwde, thans incomplete schuur met mestvaalt zuidelijk van de boerderij dateert volgens de BAG uit 1933. De boerderij is recent sterk gerenoveerd en volledig tot woning omgebouwd.

Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Als opvolger van Harberink no 1 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten, nader onderzoek is daar gewenst. De boerderij is echter in de detaillering (vensters) van de gevels dusdanig gemoderniseerd dat handhaving van de karakteristieke status gerechtvaardigd is. Overwogen kan worden of de gaaf bewaard gebleven schuur uit 1910 beschermd moet worden als monument. De schuur bij de splitsing van wegen moet vanwege de ensemblewaarde en beeldwaarde als karakteristieke object aangemerkt worden.

Harberinksweg 49	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	0	+	+	P
Schuur 1910 naast boerderij	++	++	++	++	+	+	H
Schuur achter boerderij	++	++	+	0	0	+	P
Prefab betonschuur	+	+	0	+	+	0	B

Harberinksweg 49

11 Harberinksweg 58-60

Status: Gemeentelijk monument (boerderij en driekapschuur)

Omschrijving

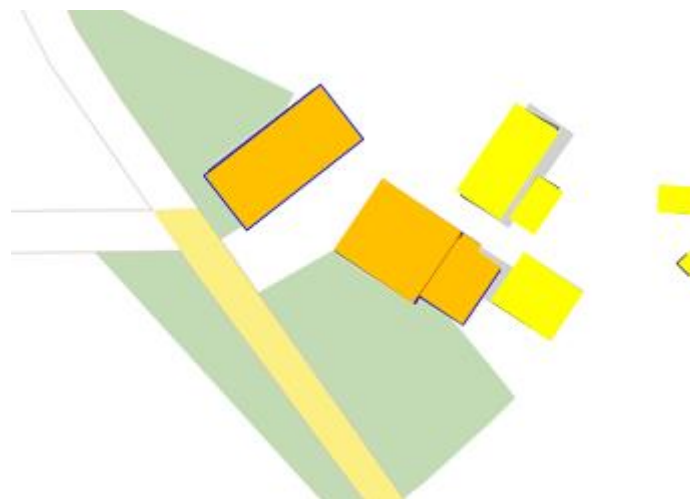
Harberinksweg 58-60 vindt zijn oorsprong in de hoeve Nyhuis no. 1 waarvan de datering niet duidelijk is, maar die ingetekend staat op de oudste kadastrale kaart (1830) als boerderij met onderschoer. Erachter langs de straat stond de schuur. De hoeve de Berke/Nyehus bestond al in de late middeleeuwen, maar of die op deze locatie stond is niet bekend. Kort voor 1885 wordt de boerderij verbouwd en wordt het woongedeelte rechts verbreed. Ook wordt er voor het huis een kleine schuur gebouwd. Kort voor 1902 wordt de boerderij aan de rechterzijde en achterzijde verder uitgelegd. Of daarbij de hele boerderij is vernieuwd is niet duidelijk. Kort voor 1916 is de schuur achter de boerderij flink uitgebreid tot een driekapschuur en is rechts naast de boerderij een schuur gebouwd. Kort voor 1920 is het voorhuis uitgebouwd. In 1960 is een éénlaags woning onder zadeldak dicht tegen het rechter deel van de gevel van het voorhuis van de boerderij gebouwd.

Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Het erf Nyhuis is één van de oererven in dit gebied. Als opvolger van Nyhuis no 1 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten, nader onderzoek is zeker daarbij gewenst. De boerderij kenmerkt zich in de architectuur thans hoofdzakelijk door de bouw van 1901 en de uitleg van het voorhuis kort voor 1920. Deze markante detaillering van onder meer de deeldeuren en de zijportiek in het voorhuis

maakt samen met de gave hoofdvorm en gevelwerk dat er sprake is van een hoge erfgoedwaarde waardoor de bescherming als monument terecht is en gecontinueerd moet worden. De driekapschuur moet vanwege de bouwhistorische waarde, ensemblewaarde en beeldwaarde ook als beschermd monument gehandhaafd worden. De overige gebouwen bezitten een basis erfgoedwaarde.

Harberinksweg 58-60	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	+	++	+	H
Driekapschuur	++	++	++	++	+	+	H
Woonhuis 1960	0	0	0	0	0	0	B
Schuurtjes achter boerderij.	+	0	+	0	0	0	B

Harberinksweg 58-60

12 Harberinksweg 59

Status: Geen

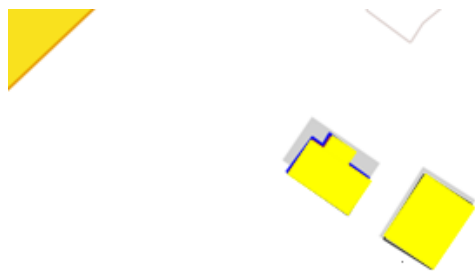
Omschrijving

Harberinksweg 59 behoort tot de jonge erven in dit gebied. Op de hoek van de Berkenweg met de toenmalige Keuperweg lag een bescheiden erf met een huis (perceel U 114, in 1966 opgesplitst in U 198 en 199). Toen in 1977 de N18/Westerval werd aangelegd moest dit erf met huis het veld ruimen. Vanaf 1988 werd vanaf het tot Harberinksweg omgedoopte deel van de Berkenweg een eigen weg aangelegd naar een perceel waarop een huis met een daarachter dwarsgeplaatste schuur werd gebouwd, het huidige Harberinksweg 59.

Waardestelling/advies

De woning en schuur bezitten een basis erfgoedwaarde. Aanwijzing als karakteristiek object of complex wordt niet aanbevolen.

Harberinksweg 59	1	2	3	4	5	6	KW
Woning	0	+	0	0	0	0	B
Schuur	0	0	0	0	0	0	B

Harberinksweg 59

13 Keuperweg 3/5

Status: Karakteristiek

Omschrijving

De huidige boerderij Keuperweg 3/5 vindt zijn ontstaan als hoeve Harberink no. 2, mogelijk in de 18de eeuw ontstaan in de vorm waarop hij is aangegeven op de kadasterkaart van 1830. Tegenover de boerderij aan de andere kant van de straat staat dan de hoeve Harberink no. 1 (Harberinksweg 49) en ten noordoosten van de boerderij staat Harberink no. 3 (huidige Harberinksweg 45). Samen vormen ze met Nijhuis 2 en 3 (huidige Harberinksweg 44) al in de vroege 19de eeuw een markant cluster van hoeves rond een driesprong.

Kort voor 1902 wordt de boerderij aan de oostzijde verbreed. Niet duidelijk is of daarbij de oude hoeve in zijn geheel is vervangen. In ieder geval wordt kort daarna de schuur aan de straat vervangen door een groter exemplaar. Dit is weergegeven op de hulpkaart van 1904. Kort voor 1921 wordt de boerderij aan de zuidzijde in het woongedeelte uitgebreid. Op de hulpkaart van 1966 is de schuur aan de zuidzijde uitgebreid maar dit heeft al rond 1910 plaats gevonden. Westelijk van de schuur wordt ook grenzend aan de straat een grote wagenschuur gebouwd, vermoedelijk kort na de oorlog. In 1977 vindt een splitsing plaats van de boerderij. Sinds de splitsing is de boerderij in de details van vensters en deuren gewijzigd.

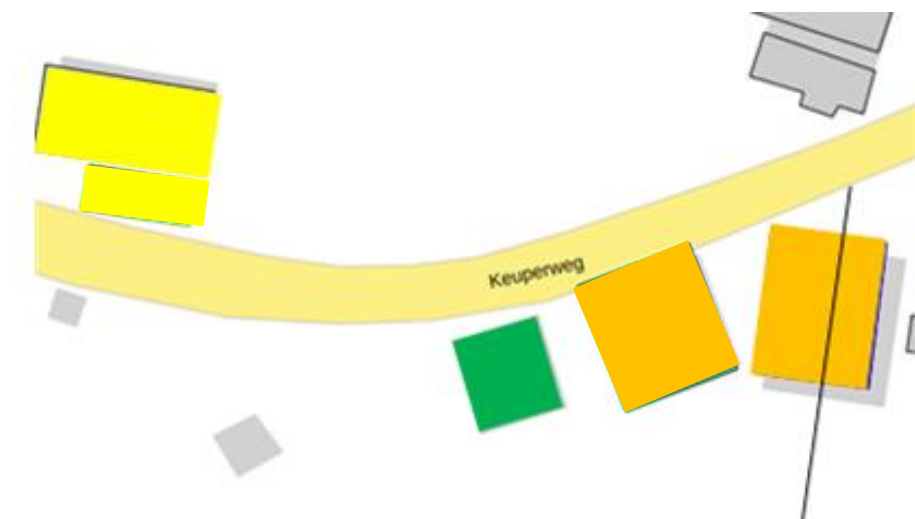
Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Als opvolger van Harberink no 2 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten, nader onderzoek is daar

gewenst. Hoge erfgoedwaarde. De schuur naast de boerderij heeft mede vanwege de boeiende, nog afleesbare bouwgeschiedenis en karakteristieke hoofdvorm en de ensemblewaarde als monument worden gewaardeerd. De daarnaast gelegen wagenschuur heeft nog een karakteristieke hoofdvorm en ensemblewaarde en beeldwaarde en zou ook als karakteristiek object aangemerkt moeten worden.

Keuperweg 3/5	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	+	++	+	++	+	H
Schuur	++	++	+	+	++	+	H
Wagenschuur	++	++	0	+	0	0	P
Houten schuur overzijde straat	+	++	0	0	0	0	B
Grote schuur overzijde straat	0	+	0	0	0	0	B

Keuperweg 3/5

14 Keuperweg 53

Status: Gemeentelijk monument (boerderij)

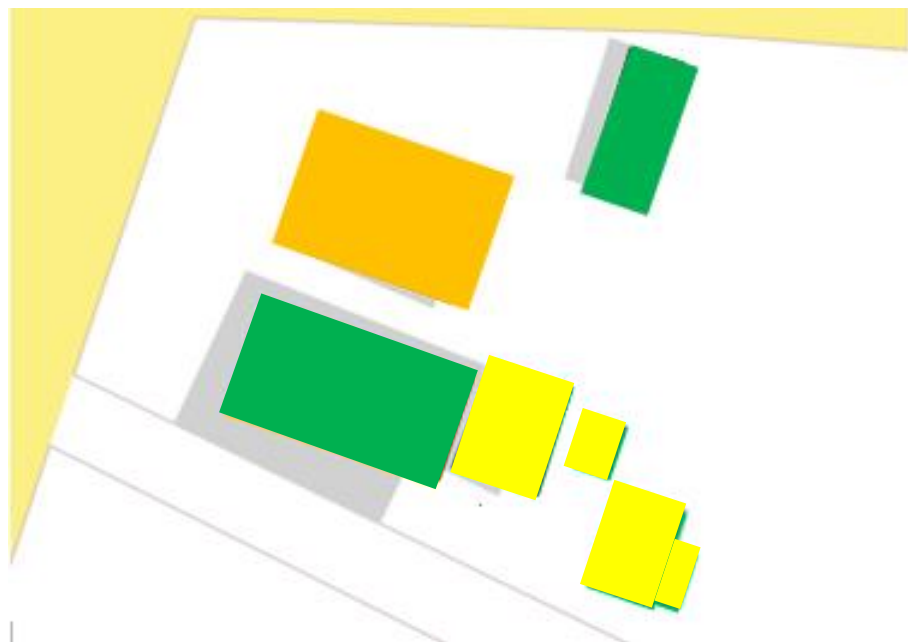
Omschrijving

Het erf Keuperweg 53 is in zijn huidige vorm te beschouwen als een jongere ontwikkeling op een perceel dat op de oudste kadasterkaart het nummer N 592 had. Na 1900 (rond 1910?) onstaat de huidige boerderij in een traditionele hoofdvorm met een opvallende detaillering in de voorgevel met details in gele baksteen en pleisterwerk. De schuren rechts naast de boerderij en daarachter dateren uit de jaren 20, waarbij de kleine schuur erachter later nog een keer ingrijpend is vernieuwd, met uitzondering van de naar de Geerdinkweg gerichte kopgevel. De overige schuurtjes met houten gevels en pannendaken zullen overwegend na de Tweede Wereldoorlog zijn gebouwd.

Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de ruim 100-jarige erfhistorie cultuurhistorische waarde en architectuurhistorische waarde vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm en detaillering van de gevels. De bescherming als monument dient dan ook gehandhaafd te blijven. De grote schuur naast de boerderij heeft naast enige architectuurhistorische waarde als een redelijk gaaf bewaard gebleven schuur uit het Interbellum ook ensemblewaarde. Wel bezit de kap betonpannen en is de achtergevel in damwandplaat uitgevoerd. Samen met de overige schuren in traditionele vormen kan deze schuur vanwege de ensemblewaarde als karakteristiek object aangemerkt worden.

Keuperweg 53	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	+	++	+	H
Schuur	++	+	+	o	+	o	P
Schuur achter grote schuur	+	++	+	o	o	o	B
Schuur bij Geerdinkweg	+	++	+	+	o	o	P
Schuurtjes aan Eulderinkweg	+	++	o	+	o	o	B

Keuperweg 53

15 Keuperweg 65

Status: Geen

Omschrijving

Het erf Keuperweg 65 is in zijn huidige vorm te beschouwen als een jonge ontwikkeling op een perceel dat begin jaren 70 is ontstaan als een langerekt rechthoekig perceel dat nummer U 236 kreeg. Op dit erf werd in 1974 een woning gebouwd onder zadeldak met de nok evenwijdig aan de Keuperweg met daarachter een schuur met de nok van het zadeldak eveneens evenwijdig aan de Keuperweg.

Waardestelling/advies

Keuperweg 65	1	2	3	4	5	6	KW
Woonhuis	o	+	o	o	o	o	B
Schuur	o	+	o	o	o	o	B
De woning en schuur bezitten een zeer beperkte waarde. Aanwijzing als karakteristiek object of complex wordt niet aanbevolen.							

16 Keuperweg 80

Status: Karakteristiek

Omschrijving

Het erf Keuperweg 80 is te beschouwen als een jongere erfontwikkeling op de Usseler Es, net als Keuperweg 53. Op de hulpkaart van 1924 wordt het huis als nieuw weergegeven. Het heeft nog een traditionele boerderijvorm met een kopgevel met vensters en deuren in 18de-eeuwse trant. Het metselwerk heeft details in gele baksteen en een houten topgevelschot. De schuren zijn niet op de kadasterkaarten ingetekend, maar volgens de BAG dateert de langwerpige schuur onder zadeldak dwars geplaatst achter de boerderij uit 1930. Links naast de boerderij staat langs de tot een oprijlaan verworpen weg met een bomenlaanbeplanting een houten wagenschuur in traditionele vorm.

Waardestelling/advies

Het complex van boerderij en schuren bezit vanwege de 100-jarige erfhistorie cultuurhistorische waarde en enige architectuurhistorische

waarde vanwege de gaaf bewaarde historische hoofdvorm en detaillering van de gevels van de boerderij. De aanwijzing als karakteristiek object (boerderij) zou afgaande op de waardering uitgebreid mogen worden tot karakteristiek complex, waarbij de boerderij en schuren als ensemble een aanduiding als karakteristiek complex dienen te krijgen.

Keuperweg 80	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	0	+	+	0	P
Schuur achter boerderij	+	+	+	+	+	0	P
Wagenschuur	+	++	0	+	0	0	B

Keuperweg 80

17 Rosinkweg 25

Status: Karakteristiek

Omschrijving

Rosinkweg 25 (Erve 't Rosink) is ontstaan uit het erf Roosink no. 1 dat op de eerste kadastrale kaart als een boerderij met onderschoer en bovenkamer links tegen de voorgevel staat ingetekend op een L-vormig perceel met nummer N 619. De gevelsteen in de boerderij vermeldt het jaartal 1841, wat bij een versterking/verbouwing van de boerderij kan horen en het jaartal 1920 wat goed kan aansluiten bij de bouw van het huidige voorhuis met zijn gepleisterde lateien boven de vensters. Het bedrijfsgedeelte is waarschijnlijk kort na de oorlog aan beide zijden uitgebouwd. De stenen schuur met kleinere zijschuur achter de boerderij lijkt met zijn traditionele opzet met houten gevelschot en tandlijsten daaronder te dateren uit omstreeks 1900. De houten wagenloods daar zuidelijk van dateert vermoedelijk uit 1930. De datering van de grote houten schuur met steile kap die zuidwestelijk van de boerderij staat is niet bekend. Nader onderzoek is hier gewenst. Westelijk van het erf staan in het veld nog twee houten schuurtjes in traditionele vormen onder zadeldaken.

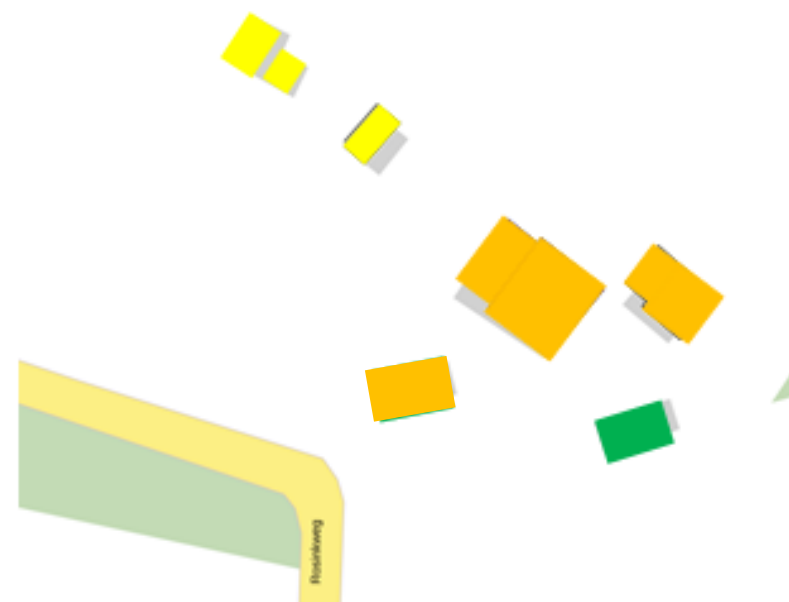
Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de langdurige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. Het erf Rosink is één van de oererven in dit gebied. Als opvolger van Roosink no 1 bezit de boerderij misschien nog veel oudere gebinten uit 1841, nader onderzoek is zeker daarbij gewenst. De boerderij kenmerkt zich in de architectuur thans hoofdzakelijk door de bouw van uit de 19de eeuw en de uitleg van het voorhuis in 1920. Deze

bouwhistorie met de nog redelijk gaaf bewaarde detaillering van onder meer de achtergevel en het woonhuis maakt samen met de gave hoofdvorm en gevelwerk dat er sprake is van een hoge bouwhistorische en architectuurhistorische waarde waardoor de bescherming als monument aanbevolen moet worden. De stenen schuur achter de boerderij is ook ruim honderd jaar oud en kan gekenschetst worden als een gaaf bewaarde historische schuur in een traditionele Twentse opzet. Vanwege de architectuur- en bouwhistorische waarde, ensemblewaarde en beeldwaarde wordt ook hier een aanwijzing als beschermd monument aanbevolen. De houten schuur komt op basis van het exterieur eventueel ook in aanmerking voor de kwalificatie monument. Een onderzoek naar de gebinten in het interieur zou voor een vaststelling van de waarden aan te bevelen zijn. De wagenschuur kan vanwege de gave hoofdvorm en ensemblewaarde als karakteristiek object aangemerkt worden.

De kleine schuren westelijk van de boerderij bezitten geen hoge cultuurhistorische waarde en beeldwaarde.

Rosinkweg 25	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	+	++	+	H
Stenen oude schuur	++	+	++	+	++	+	H
Houten schuur	+	++	+	+	+	+	H/P
Wagenschuur	+	++	+	+	0	0	P
Schuurtjes op veld	0	+	0	+	0	0	B

Rosinkweg 25

18 Rosinkweg 35

Status: Gemeentelijk monument (boerderij)

Omschrijving

Rosinkweg 35 is ontstaan uit het erf Roosink no. 2 dat op de eerste kadastrale kaart als een boerderij staat ingetekend op een perceel met nummer N 625. De gevelsteen in de boerderij vermeldt het jaartal 1788. Vermoedelijk dateert de kern (gebinten en kap) nog uit die tijd. De gevels ogen jonger, vermoedelijk uit omstreeks 1900. De vensters van de voorgevel hebben nog wel een 18de-eeuwse opzet met veel-ruits ramen,

die wel enige tijd geleden zijn vernieuwd. De huidige stenen schuur noordelijk van de boerderij is nog traditioneel van vorm met een zadeldak en houten gevelschot. Het metselwerk van de gevels doet een ontstaan kort voor of kort na de Tweede Wereldoorlog vermoeden. De houten schuur daar rechts naast en de quasi-vakwerkschuur naast de boerderij zijn van latere datum.

Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de ruim 200-jarige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een complexe en boeiende bouwgeschiedenis. De huidige boerderij bezit zeer waarschijnlijk de gebinten uit 1788 van Rosink no 2, nader onderzoek is zeker daarbij gewenst. De boerderij kenmerkt zich in de architectuur thans hoofdzakelijk door de laat 19de-eeuwse uitstraling. Deze bouwhistorie met de nog redelijk gaaf bewaarde detaillering van de gevels samen met de gave hoofdvorm maakt dat er sprake is van een hoge erfgoedwaarde waardoor de bescherming als monument terecht heeft plaats gevonden. De stenen schuur achter de boerderij is kan gekenschetst worden als een gaaf bewaarde historische schuur uit het midden van de 20ste eeuw in een nog altijd traditionele Twentse opzet. Vanwege enige architectuur- en bouwhistorische waarde, ensemblewaarde en beeldwaarde is sprake van positieve erfgoedwaarde en wordt hier een aanwijzing als karakteristiek object aanbevolen. De houten schuur en quasi-vakwerkschuur bezitten minder waarde en beeldwaarde.

Rosinkweg 35	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	+	++	++	++	++	H
Stenen schuur	++	++	+	+	+	+	P
Houten schuur	+	++	0	0	0	0	B
Quasi vakwerkschuur	+	++	0	0	0	0	B

Rosinkweg 35.

19 Rosinkweg 40

Status: Rijksmonument (boerderij)

Omschrijving

Rosinkweg 40 ('t Tijberend) is ontstaan uit het erf Roosink no. 3 dat op de eerste kadastrale kaart als een boerderij staat ingetekend op een perceel met nummer N 628. Om onbekende redenen wordt de boerderij Roosink no. 3 gesloopt en in 1838 wordt op het perceel N 629 aan de andere kant van de weg een nieuw huis gebouwd. In 1863 is op een hulpkaart westelijk van de boerderij een nieuwe schuur gebouwd. De houten schuur van 1863 is later uitgebreid en bovendien is achter de boerderij gericht aan de straat een tweede houten schuur op een gepleisterde plint tot stand gekomen. Beide schuren zijn ook in contour op een SHBO documentatietekening uit de jaren 60 weergegeven.

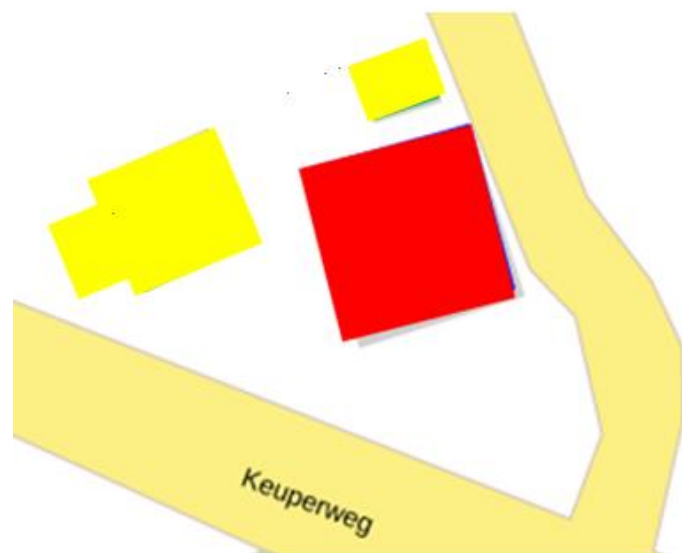
Waardestelling/advies

De boerderij bezit vanwege de bijna 200-jarige erfhistorie hoge cultuurhistorische waarde en kenmerkt zich door een boeiende bouwgeschiedenis. De huidige boerderij bezit de gebinten uit 1838. De boerderij kenmerkt zich in de architectuur thans nog altijd hoofdzakelijk door de 19de-eeuwse uitstraling, met uitzondering van de zijgevel aan de straat waar enkele latere openingen zijn gerealiseerd. Deze bouwhistorie met de nog redelijk gaaf bewaarde detaillering van de gevels samen met de gave hoofdvorm maakt dat er sprake is van een hoge bouwhistorische en architectuurhistorische waarde waardoor de bescherming als Rijksmonument terecht heeft plaats gevonden. De houten schuur naast de boerderij aan de Rosinkweg kan gekenschetst worden als een redelijk gaaf bewaarde (met uitzondering van de dakbedekking) historische schuur uit

de late 19de – of vroege 20ste eeuw met aanpassingen in een nog altijd traditionele Twentse opzet. Vanwege enige architectuur- en bouwhistorische waarde, ensemblewaarde en beeldwaarde wordt hier een aanwijzing als karakteristiek object aanbevolen. De deels nog houten grote schuur achter de boerderij met aanbouwen heeft golfplaatdekking en bij de zijgevels damwandbekleding en bezit hierdoor weinig monumentwaarde maar wel enige ensemble- en beeldwaarde.

Rosinkweg 40	1	2	3	4	5	6	KW
Boerderij	++	++	++	+	++	++	Z
Grote houten schuur	++	+	+	o	o	o	B
Kleine schuur	++	+	o	+	o	o	B

Rosinkweg 40

20 Usselerschoolweg 44-50

Status: Geen

Omschrijving

De oude Usseler school kwam op deze locatie tot stand in 1896. Ondanks het ontstaan in de late 19de eeuw kreeg de school nog een neoclassicistische opzet als blokvormig gebouw met een omlopend afgeplat schilddak met plat en pilasters op de hoeken en een fronton boven de entree in de symmetrisch opgezette voorgevel. De brede vensters kregen tweelichtkozijnen voorzien van twee 4-ruits stolpramen met 2-ruits bovenlichten. De entree ligt in een portiek. Voor het schoolgebouw ligt het oude schoolplein met twee poorten met gemetselde hekposten aan de straat. Tot 1940 stond deze school bekend als school 1. Zuidelijk van de school is in 1907 een woning met schuur gebouwd, vermoedelijk de oorspronkelijke schoolmeesterswoning. In de jaren 60 is zuidelijk van de school een stallingcomplexje gebouwd onder plat dak. In de jaren 90 is het geheel herbestemd als congrescentrum en is vanaf 1992 achter de school een forse nieuwbouw gepleegd.

Waardestelling/advies

De school heeft een bijna 130-jarige historie en bezit als een oude dorpsschool op de Es een hoge cultuurhistorische waarde. De school met zijn classicistische hoofdvorm en detaillering is nog redelijk gaaf bewaard gebleven en goed herkenbaar als een laat 19de-eeuwse dorpsschool. Deze bouwhistorie met de nog redelijk gaaf bewaarde detaillering van de gevels samen met de gave hoofdvorm maakt dat er sprake is van een redelijk hoge erfgoedwaarde waardoor bescherming als gemeentelijk monument overwogen zou kunnen worden. Uiteraard dienen de jonge achterbouwen

hierbij buiten beschouwing gelaten te worden. Ook de woning uit 1907 is nog behoorlijk gaaf bewaard gebleven (ramen zijn in het verleden gemoderniseerd) en vormt met de school een markant ensemble. Ook hiervoor geldt een erfgoedwaarde en kan een waardering als karakteristiek object overwogen worden.

Usselerschoolweg 44-50	1	2	3	4	5	6	KW
School	++	+	++	+	++	+	H
Jonge achterbouwen	0	+	0	0	0	0	B
Stalling	+	+	0	0	0	0	B
Directiewoning nr. 44	+	++	+	0	+	0	P
Schuur bij woning	0	+	0	+	+	0	B

Usselerschoolweg 44-50

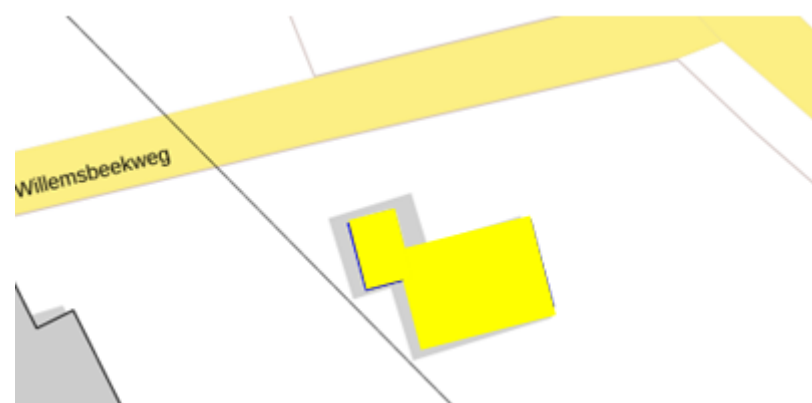
21 Willemsbeekweg 5

Status: Geen

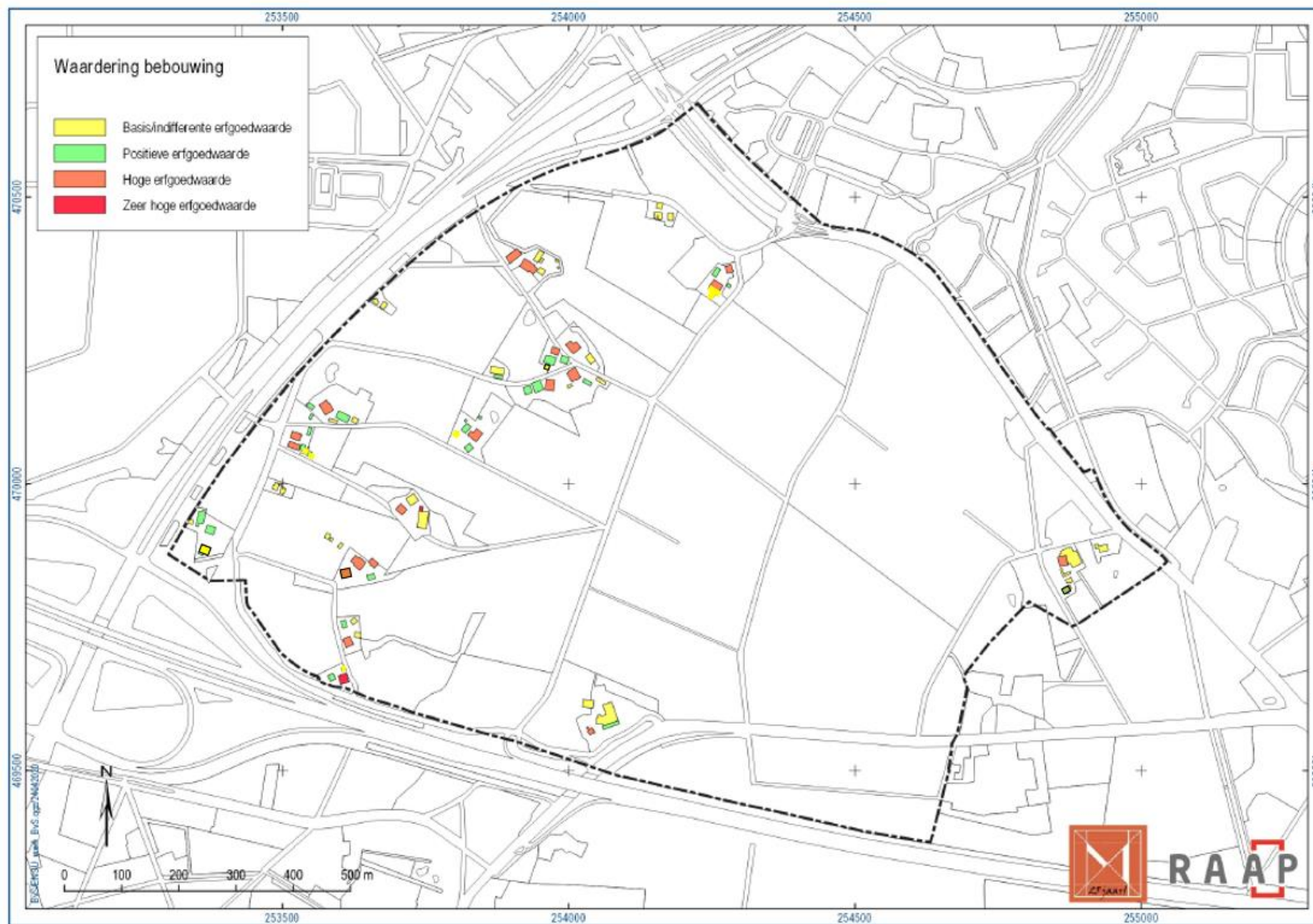
Omschrijving

Het bedrijfs- en woonpand Willemsbeekweg 5 betreft een heel jonge ontwikkeling. Het complex is gebouwd in 1992 bij een vanaf de jaren 70 aangelegd kweekveld en fungeert als bosbessenkwekerij en verkoop van bessen (La Francaise). Het pand is opgetrokken in grijze betonsteen en heeft donker gebeitste houten geveltoppen en een golfplaatdekking.

Willemsbeekweg 5	1	2	3	4	5	6	KW
Bedrijfs-woongebouw	0	+	0	0	0	0	B
De bebouwing bezit een zeer beperkte cultuurhistorische waarde. Aanwijzing als karakteristiek object of complex wordt niet aanbevolen.							

Willemsbeekweg 5

5.2 CONCLUSIE & AANBEVELINGEN ONDERZOEK BEBOUWING

Conclusie

Zoals uit het onderzoek van de bebouwing op de erven blijkt is er sprake van een vaak complexe ontwikkelingsgeschiedenis, die in veel gevallen zeker twee eeuwen teruggrijpt. De gebouwen, in dit geval met name de boerderijen, bezitten al dan niet verscholen achter hun gevels nog vaak de sporen van eeuwenlang bouwen en verbouwen. Dit onderzoek heeft er toe geleid dat we met name bij de erven waar de bebouwing als karakteristiek te boek stond soms hebben voorgesteld om de boerderij en in enkele gevallen een schuur op basis van de cultuur- en bouwhistorische waarde te beschermen als gemeentelijk monument. Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat binnen dat proces nader intern onderzoek van gebint- en kapconstructies wenselijk is om tot een definitief advies te komen.

In het geval van erven die tot op heden geen kwalificatie als karakteristiek of monument bezitten zijn er twee voorbeelden waar we een hoge erfgoedwaarde hebben toegekend en bijgevolg bescherming als monument voorstellen. Het betreft de gaaf bewaarde jaren 30 villa van Haaksbergerstraat 906 en de Usseler School met directiewoning aan de Usselerschoolweg 44-50, waaraan als oude dorpsschool van Usselo een hoge cultuurhistorische waarde moet worden toegekend.

Aanbeveling

Uit het onderzoek van RAAP is al duidelijk geworden dat er met name in het westelijke deel waar zich de meeste erven concentreren sprake is van landschappelijke waarden. Omdat ook de bebouwing op de erven nog grotendeels historisch is en dat voor jongere bijgebouwen meestal is gekozen voor een traditionele hoofdvorm en materiaalgebruik, komen er in dit inmiddels ook breder verband bijzondere gebied zoveel waarden samen dat overwogen zou kunnen worden om het gebied aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht.

Bij de als karakteristiek gekwalificeerde objecten zou binnen het bestemmingsplan niet alleen het behoud van de hoofdvorm, maar ook de materialisering van daken (pannendekking) en gevels (hout/baksteen) zoals die passend is in deze ensembles een rol moeten spelen.

Drs. F.A.C. Haans, bouwhistoricus bnb,
Monumenten Advies Bureau, Nijmegen 23-4-2020/6-7-2020

6 LITERATUUR & BRONNEN

- Baas, H., 2000. “De es van Usselo: behoud in ontwikkeling?” In: *Historisch Geografisch Tijdschrift*, jrg. 18, nr. 1, 23-29.
- Beek, R. van, 2009. *Reliëf in Tijd en Ruimte. Interdisciplinair onderzoek naar bewoning en landschap van Oost-Nederland tussen vroege prehistorie en middeleeuwen*. Proefschrift Wageningen Universiteit.
- Cgn.nl, 2019. Activiteitenverslag Stichting CGN Usselo, via <https://www.cgn.nl/organisatie/anbi-informatie/usselo/verslag-activiteiten>, geraadpleegd 31-03-2020.
- Cultureel Erfgoed Enschede, z.j.1. Bestrating Usseler Es, via <https://cultureelerfgoedenschede.nl/wordpressnew/2019/09/03/best-rating-usseler-es/>, geraadpleegd 03-04-2020.
- Cultureel Erfgoed Enschede, z.j.2. Usseler Es, via <https://cultureelerfgoedenschede.nl/wordpressnew/usseler-es/>, geraadpleegd 03-04-2020.
- Gemeente Enschede, z.j. Cultuurhistorische waardenkaart, via <https://www.enschede.nl/vrijetijd/cultuurhistorische-waardenkaart>, geraadpleegd 31-03-2020.
- Gemeente Enschede, 2009. *Toelichting behorende bij het ontwerp-bestemmingsplan Usseler Es 2008*. Enschede.
- H+N+S+ Waarderingskaart buitengebied Enschede Rapport H+N+S Landschapsarchitecten Amersfoort april 2019
- Hagens, H. *Boerderijen in Twente*, Matrijs Utrecht 1992
- Huisman, N., 2012. Aanleg van water- en pekelleidingen op de Usseler Es in Enschede. Een archeologische begeleiding (fase 3). ADC Rapport 2973. Amersfoort.
- Jans, J. *Landelijke bouwkunst in Oost-Nederland*. Enschede 1967
- Jans, J.E.A. & J.B. Hielkema, 2015. Sporen uit de IJzertijd-Nieuwe tijd op de Usseler Es nabij Usselo, aardgastransportleidingstracé Borderbroek-Epe (A-670), catalogusnummer 8, gemeente Enschede; archeologisch onderzoek: opgraving. RAAP-rapport 2397. Weesp.
- Kokhuis, G.J.I., 1984. *Historie van Enschede*. Hengelo.
- Newsroom Enschede, 2019. Vereniging Usseler Es broedt op juridische actie om klinkerweg in Enschede te behouden, via <http://enschede.1twente.nl/vereniging-usseler-es-broedt-op-juridische-actie-om-klinkerweg-in-enschede-te-behouden/content/item?1142474>, geraadpleegd 03-04-2020.
- Scholte Lubberink, H.B.G. & G. Zielman, 2010. Programma van Eisen: Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) met doorstart naar opgraving aardgas transportleidingstracé Bornerbroek-Epe (A-670), KR 30/031: catalogusnummer 8, Usseler Es, Gemeente Enschede. RAAP-PvE 779. Weesp.
- Spek, Th., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap: een historisch-geografische studie*. Dissertatie Wageningen.
- Usselo.nl, z.j., Een reis door de tijd, via <http://www.usselo.nl/over-usselo/een-reis-door-de-tijd/>, geraadpleegd 31-03-2020.
- Vangheluwe, D. & Th. Spek, 2008. “De laatmiddeleeuwse transitie van landbouw en landschap in de Noord-Brabantse Kempen” In: *Historisch Geografisch Tijdschrift*, jrg. 26, nr. 1, 1-23.
- Woolderink, H., 2014. *Historisch boerderij-onderzoek in het richterambt Enschede*.

Bijlage 3 Akoestisch onderzoek

Onderwerp: Bestemmingsplan Usseler Es West
Akoestisch onderzoek Harberinksweg 59 in Enschede
d.d.: 29 december 2020

Inleiding

Op het perceel Harberinksweg 59 is een schuur aanwezig die illegaal in gebruik is als woning. Het perceel Harberinksweg 59 ligt onderaan het talud van de Westerval (N18). In bijlage 1 is een situatietekening opgenomen. Onderzoek is gedaan naar de geluidsbelasting vanwege het wegverkeer op de Westerval.

Wettelijk kader

Het perceel Harberinksweg 59 is gelegen binnen de onderzoekszone van de Westerval. Om een woning (geluidsgevoelige bestemming) op het perceel toe te staan moet onder andere worden voldaan aan de grenswaarden uit de Wet geluidhinder. De voorkeursgrenswaarde uit de Wet geluidhinder bedraagt 48 dB. Een geluidsbelasting hoger dan de voorkeursgrenswaarde is uitsluitend mogelijk indien een hogere waarde wordt vastgesteld.

De Westerval is ter hoogte van het perceel Harberinksweg 59 een autoweg. Volgens artikel 1 Wgh worden het gebied binnen de zone van een autoweg, zowel binnen als buiten de bebouwde kom, aangemerkt als buitenstedelijk gebied. Voor een woning in buitenstedelijk gebied geldt een maximale grenswaarde van 53 dB. Een hogere maximale grenswaarde is alleen mogelijk als het een aanwezige woning langs een nieuwe weg, een nieuwe woning ten behoeve van een agrarisch bedrijf of een vervangende woning betreft. Geen van deze gevallen is van toepassing. De woning is (voor zover bekend) niet eerder bestemd. Daarmee is de woning voor de Wet geluidhinder een nieuw te projecteren woning waarvoor, gezien de ligging in het buitenstedelijk gebied, een maximale grenswaarde van 53 dB geldt.

Op de geluidsbelasting vanwege een weg wordt volgens artikel 110g Wgh een aftrek toegepast. Deze aftrek bedraagt:

- Voor wegen waar de representatieve snelheid van lichte motorvoertuigen 70 km/uur of meer is:
 - 4 dB als de geluidsbelasting zonder aftrek 57 dB is
 - 3 dB als de geluidsbelasting zonder aftrek 56 dB is
 - 2 dB voor andere waarden van de geluidsbelasting
- 5 dB voor de overige wegen.

Rekenmodel

Het akoestisch onderzoek is uitgevoerd conform het Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2012. Met het programma Geomilieu V2020.2 van DGMR is voor de onderhavige situatie een rekenmodel gemaakt overeenkomstig standaard rekenmethode 2.

De prognoses van de verkeersgegevens voor het jaar 2030 zijn aangeleverd door de afdeling Stadsingenieurs & Ontwerp van de gemeente Enschede. De aangeleverde verkeersgegevens hebben betrekking op werkdagen. Voor de geluidsberekeningen moet uitgegaan worden van werkdagen. De aangeleverde verkeersgegevens zijn omgerekend van werkdag- naar weekdaggegevens. De

aangeleverde verkeersgegevens en de omrekening van de verkeersgegevens van werkdag in weekdag zijn opgenomen in bijlage 2.

De verharding van de Westerval bestaat uit asfalt (referentiewegdek). In het rekenmodel zijn alle verhardingen (wegen, water, etc.) als bodemgebied ingevoerd met een bodemfactor 0 (hard). Voor de overige bodemgebieden is in het rekenmodel gerekend met een standaard bodemfactor van 1 (zacht).

Hoogteverschillen in het landschap, waaronder het talud van de Westerval, zijn in het rekenmodel door middel van hoogtelijnen ingevoerd.

Op de schuur, die in gebruik is als woning, aan de Harberinksweg is aan elke zijde een rekenpunt gelegd met een beoordelingshoogte van 1,5 m (begane grond) en 4,5 meter (verdieping).

De invoergegevens van het rekenmodel zijn opgenomen in bijlage 3.

Rekenresultaten

De rekenresultaten (exclusief aftrek artikel 110g Wgh) zijn opgenomen in bijlage 4.

Uit de rekenresultaten blijkt dat op het pand Harberinksweg 59 de geluidsbelasting vanwege het wegverkeer op de Westerval ten hoogste 66 dB (inclusief aftrek artikel 110g Wgh) bedraagt. Daarmee worden de voorkeursgrenswaarde van 48 dB en de maximale grenswaarde van 53 dB uit de Wgh ruimschoots overschreden.

De overschrijding van de voorkeursgrenswaarde en de maximale grenswaarde vindt op alle gevels plaats. Geen van de gevels is als geluidluw (geluidsbelasting ten hoogste 48 dB) aan te merken.

Maatregelen

Gekeken is of het mogelijk is om door middel van het treffen van maatregelen de geluidsbelasting te reduceren.

Bronmaatregelen

- Het vergoten van de afstand tot de weg is niet mogelijk omdat het een bestaande situatie betreft.
- Het verlagen van de snelheid is gezien de functie van de weg niet wenselijk en zal onvoldoende effect hebben om aan de voorkeursgrenswaarde of maximale grenswaarde te voldoen.
- Met het aanbrengen van een stiller wegdek is het mogelijk om de geluidsbelasting te reduceren. Om dit te bereiken is het slechts noodzakelijk om een beperkt gedeelte van het wegdek van de Westerval te vervangen. Vanuit onderhoudsoverwegingen is het niet wenselijk om een weg gedeeltelijk te voorzien van een ander type wegdek. Het geheel vervangen van het wegdek van de Westerval stuit op financiële bezwaren. Tevens zal het aanbrengen van een stiller wegdek onvoldoende effect hebben om aan de voorkeursgrenswaarde of maximale grenswaarde te voldoen.

Overdrachtsmaatregelen

Bij overdrachtsmaatregelen kan gedacht worden aan een afscherming in de vorm van een geluidswal of geluidsscherm. Deze zijn het meest effectief nabij de bron (weg) of de ontvanger (woning).

Gezien de hoge ligging van de weg zullen afschermingen nabij de woning relatief hoog moeten zijn om enig effect te hebben. Het plaatsen van een hoog scherm op korte afstand van de woning is vanuit landschappelijk oogpunt niet wenselijk.

Een afscherming nabij de weg is in onderhavige situatie effectiever. Voor een scherm met verschillende hoogtes en lengtes is gekeken wat het effect daarvan op de geluidsbelasting is. Aan de ten hoogste toegestane geluidsbelasting van 53 dB (inclusief aftrek artikel 110g Wgh) kan met verschillende geluidsschermen die variëren in hoogte en lengte worden voldaan. Onder andere kan worden voldaan met een scherm van 4 meter hoogte en een lengte van 300 meter. In bijlage 5 zijn de ligging van het scherm en de rekenresultaten (exclusief aftrek artikel 110g Wgh) opgenomen.

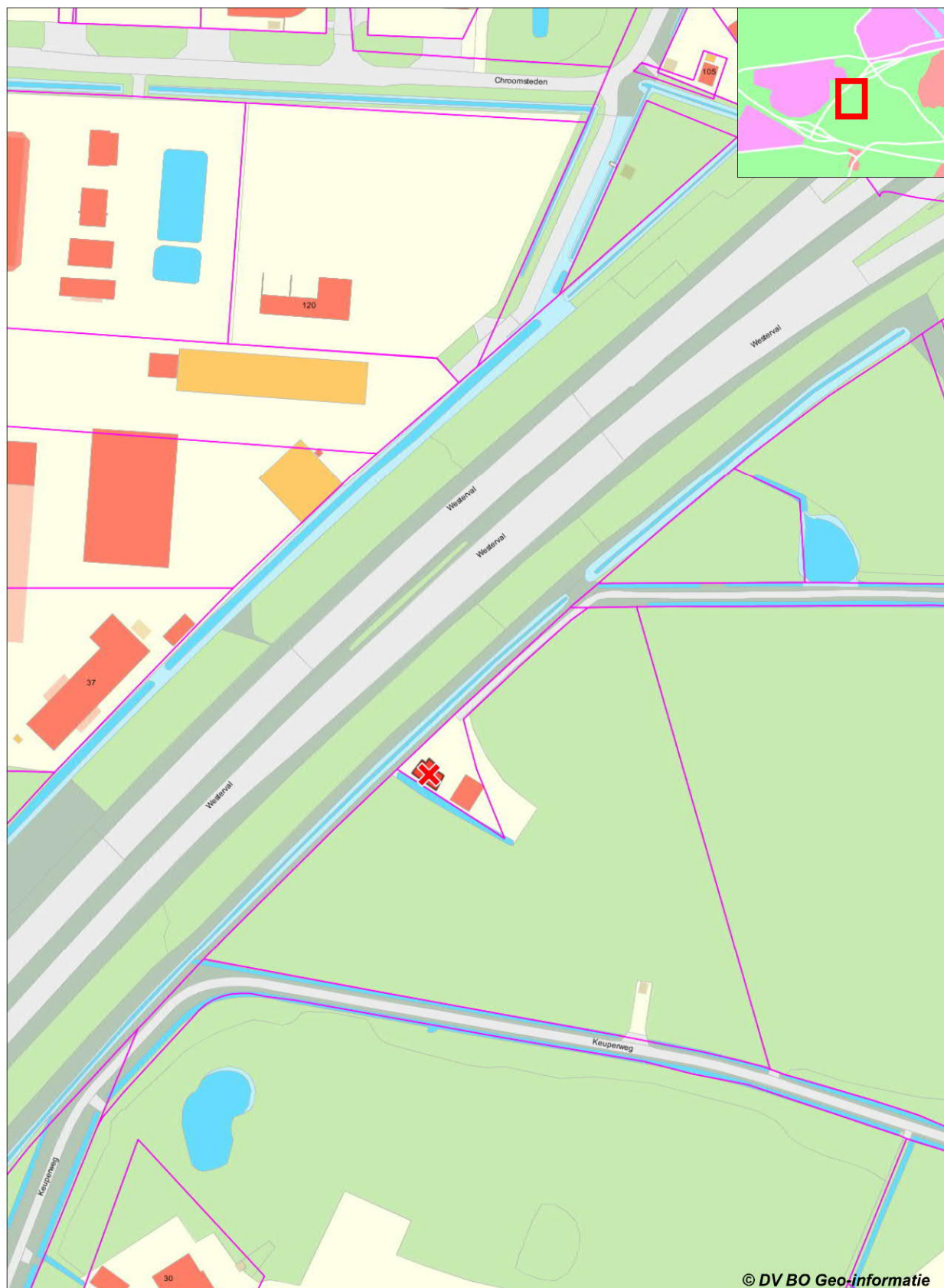
Om aan de ten hoogste toegestane geluidsbelasting te voldoen is een geluidsscherm met een oppervlakte van ca. 1.200 m² nodig. Volgens het Bureau Sanering Wegverkeerslawaaï bedragen de kosten minimaal €308/m². Daar bovenop komen nog allerlei kosten voor fundering, uitvoering, afwatering etc. Een scherm gaat minimaal €369.600 kosten. De werkelijk kosten zullen hoger liggen. Een

geluidsschermbetaling stuit daarmee op bezwaren van financiële aard. Daarnaast is het de vraag of een scherm met een hoogte van 4 meter en een lengte van 300 meter vanuit landschappelijk oogpunt wenselijk is.

Conclusie

Op het pand Harbrinksweg 59 bedraagt de geluidsbelasting vanwege het wegverkeer op de Westerval 66 dB (inclusief 2 dB aftrek artikel 110g Wgh). Daarmee wordt de grenswaarde van 48 dB uit de Wgh overschreden. Ook wordt de ten hoogste toegestane geluidsbelasting van 53 dB overschreden.

Het treffen van bronmaatregelen zal onvoldoende effect hebben om aan de voorkeursgrenswaarde en/of ten hoogste toegestane geluidsbelasting te voldoen. Met een relatief hoog (4 meter) en lang (300 meter) scherm kan de geluidsbelasting worden teruggebracht tot de ten hoogste toegestane waarde van 53 dB. Een dergelijk scherm voor slechts één woning stuit op bezwaren van financiële aard en is vanuit landschappelijk oogpunt niet wenselijk.

Harberinksweg 59

Gemeente Enschede

Schaal 1:2000
0 20 40 60m

Van: Afdeling Stadsingenieurs & Ontwerp
 Aan: Afdeling Bestemmen & Vergunnen
 Datum: 19-02-20

A. Huidige (werkdag-)etmaalintensiteiten

Straat	tussen	Etm.-int	jaar	Vwet	Vfeit
1 Westerval	van RW35 - naar 100 m vanaf RW35	22300	2019	100	100
2 Westerval	van 100 m vanaf RW35 - naar Afinkstraat	22300	2019	100	100
3 Westerval	van Afinkstraat - naar 425 m voor RW35	22800	2019	100	100
4 Westerval	van 425 m voor RW35 - naar RW35	22800	2019	70	70
5					
6					
7					
8					
9					
10					

B. Functie, vormgeving en verharding en gem. dag-/avond-/nachtuurpercentage

Straat	functie	aantal rijbanen	stroken /richting	verharding	% daguur	% avonduur	% nachtuur
1 Westerval	singels (nacht maatgever	1	3	asfalt	6,67	3,59	0,70
2 Westerval	singels (nacht maatgever	1	2	asfalt	6,67	3,59	0,70
3 Westerval	singels (nacht maatgever	1	3	asfalt	6,67	3,59	0,70
4 Westerval	singels (nacht maatgever	1	3	asfalt	6,67	3,59	0,70
5							
6							
7							
8							
9							
10							

C. Verdeling van verkeer naar voertuigsoort per periode

Straat	dag			avond			nacht		
	%lmvt	%mzvt	%zwvt	%lmvt	%mzvt	%zwvt	%lmvt	%mzvt	%zwvt
1 Westerval	93,80	4,00	2,20	95,04	3,20	1,76	89,70	4,70	5,60
2 Westerval	93,80	4,00	2,20	95,04	3,20	1,76	89,70	4,70	5,60
3 Westerval	93,80	4,00	2,20	95,04	3,20	1,76	89,70	4,70	5,60
4 Westerval	93,80	4,00	2,20	95,04	3,20	1,76	89,70	4,70	5,60
5									
6									
7									
8									
9									
10									

D. Groei van het verkeer

Straat	Verwachte (werkdag-)etmaalintensiteit 2030
1 Westerval	28000
2 Westerval	28000
3 Westerval	29800
4 Westerval	29800
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Opmerkingen:

- De verkeersgegevens zijn per rijrichting aangeleverd.
De nrs 1 en 2 geeft verkeer richting RW35 en de nrs 3 en 4 geeft verkeer richting Afinkstraat.
- De rijstroken zijn exclusief de voorsorteerstroken voor de verkeerslichten en exclusief de in-/uitvoegers Afinkstraat

Omrekening werkdag - weekdag

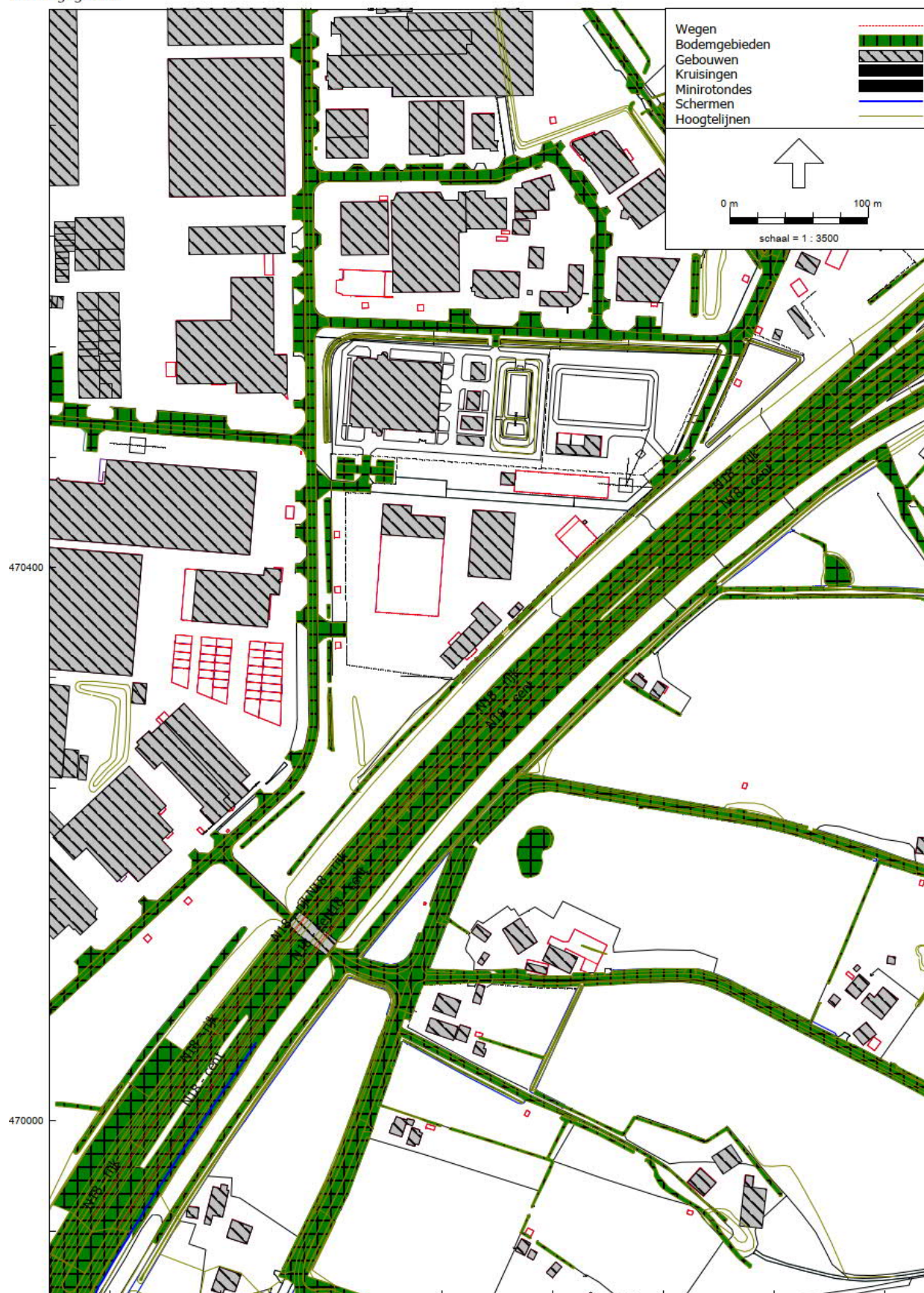
Rood = invoer gegevens werkdag

Blauw = uitvoergegevens weekdag t.b.v. geluidsberekeningen

Omrekenfactoren gemeente Enschede
(bron: VI-Lucht & Geluid, VROM/DGM, juni 2007)
Licht verkeer 0,89
Vrachtverkeer 0,78

				werkdag					weekdag				
				intensiteit	uurtint.	LV	MV	ZV	intensiteit	uurtint.	LV	MV	ZV
1	Westerval - richting centrum	etmaal	mvt	28000					24727				
			%		6,67	93,80	4,00	2,20		6,67	94,52	3,53	1,94
		dag	mvt	22411,20	1867,60	1751,81	74,70	41,09	19793,12	1649,43	1559,11	58,27	32,05
			%		3,59	95,04	3,20	1,76		3,60	95,63	2,82	1,55
		avond	mvt	4020,80	1005,20	955,34	32,17	17,69	3556,57	889,14	850,25	25,09	13,80
			%		0,70	89,70	4,70	5,60		0,70	90,86	4,17	4,97
		nacht	mvt	1568,00	196,00	175,81	9,21	10,98	1377,75	172,22	156,47	7,19	8,56
2	Westerval - richting A35	etmaal	mvt	29800					26317				
			%		6,67	93,80	4,00	2,20		6,67	94,52	3,53	1,94
		dag	mvt	23851,92	1987,66	1864,43	79,51	43,73	21065,54	1755,46	1659,34	62,01	34,11
			%		3,59	95,04	3,20	1,76		3,60	95,63	2,82	1,55
		avond	mvt	4279,28	1069,82	1016,76	34,23	18,83	3785,21	946,30	904,91	26,70	14,69
			%		0,70	89,70	4,70	5,60		0,70	90,86	4,17	4,97
		nacht	mvt	1668,80	208,60	187,11	9,80	11,68	1466,32	183,29	166,53	7,65	9,11

Invoergegevens

Invoergegevens

Model: Enschede - Prognosejaar 2030
 Geluidsmodel Enschede - Enschede
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	Omschr.	ISO H	ISO M.	Hdef.	Type	Cpl	Cpl W	Helling
N18 - rijk	N18 - Westerval - richting rijsweg 35 (A35)	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - cent	N18 - Westerval - richting centrum	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - rijk	N18 - Westerval - richting rijsweg 35 (A35)	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - cent	N18 - Westerval - richting centrum	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - rijk	N18 - Westerval - richting rijsweg 35 (A35)	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - rijk	N18 - Westerval - richting rijsweg 35 (A35)	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - rijk	N18 - Westerval - richting rijsweg 35 (A35)	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - cent	N18 - Westerval - richting centrum	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - cent	N18 - Westerval - richting centrum	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0
N18 - cent	N18 - Westerval - richting centrum	0,00	--	Relatief	Verdeling	False	1,5	0

Naam	Wegdek	V (MR (D))	V (MR (A))	V (MR (N))	V (MR (P4))	V (LV (D))	V (LV (A))	V (LV (N))	V (LV (P4))	V (MV (D))	V (MV (A))
N18 - rijk	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - cent	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - rijk	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - cent	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - rijk	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - rijk	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - rijk	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - cent	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - cent	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80
N18 - cent	W0	100	100	100	--	100	100	100	--	80	80

Naam	V (MV (N))	V (MV (P4))	V (ZV (D))	V (ZV (A))	V (ZV (N))	V (ZV (P4))	Totaal aantal	%Int (D)	%Int (A)	%Int (N)
N18 - rijk	80	--	80	80	80	--	26317,00	6,67	3,59	0,70
N18 - cent	80	--	80	80	80	--	24727,00	6,67	3,59	0,70
N18 - rijk	80	--	80	80	80	--	26317,00	6,67	3,59	0,70
N18 - cent	80	--	80	80	80	--	24727,00	6,67	3,59	0,70
N18 - rijk	80	--	80	80	80	--	26317,00	6,67	3,59	0,70
N18 - rijk	80	--	80	80	80	--	26317,00	6,67	3,59	0,70
N18 - rijk	80	--	80	80	80	--	26317,00	6,67	3,59	0,70
N18 - cent	80	--	80	80	80	--	24727,00	6,67	3,59	0,70
N18 - cent	80	--	80	80	80	--	24727,00	6,67	3,59	0,70
N18 - cent	80	--	80	80	80	--	24727,00	6,67	3,59	0,70

Naam	%Int (P4)	%MR (D)	%MR (A)	%MR (N)	%MR (P4)	%LV (D)	%LV (A)	%LV (N)	%LV (P4)	%MV (D)	%MV (A)	%MV (N)	%MV (P4)
N18 - rijk	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - cent	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - rijk	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - cent	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - rijk	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - rijk	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - rijk	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - cent	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - cent	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--
N18 - cent	--	--	--	--	--	94,52	95,63	90,86	--	3,53	2,82	4,17	--

Naam	%ZV (D)	%ZV (A)	%ZV (N)	%ZV (P4)	MR (D)	MR (A)	MR (N)	MR (P4)	LV (D)	LV (A)	LV (N)	LV (P4)
N18 - rijk	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1659,15	903,49	167,38	--
N18 - cent	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1558,91	848,91	157,27	--
N18 - rijk	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1659,15	903,49	167,38	--
N18 - cent	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1558,91	848,91	157,27	--
N18 - rijk	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1659,15	903,49	167,38	--
N18 - rijk	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1659,15	903,49	167,38	--
N18 - rijk	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1659,15	903,49	167,38	--
N18 - cent	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1558,91	848,91	157,27	--
N18 - cent	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1558,91	848,91	157,27	--
N18 - cent	1,94	1,55	4,97	--	--	--	--	--	1558,91	848,91	157,27	--

Model: Enschede - Prognosejaar 2030
 Geluidsmodel Enschede - Enschede
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	MV(D)	MV(A)	MV(N)	MV(P4)	ZV(D)	ZV(A)	ZV(N)	ZV(P4)	LE (D) 63	LE (D) 125
N18 - rijk	61,96	26,64	7,68	--	34,05	14,64	9,16	--	85,30	95,97
N18 - cent	58,22	25,03	7,22	--	32,00	13,76	8,60	--	85,03	95,70
N18 - rijk	61,96	26,64	7,68	--	34,05	14,64	9,16	--	85,30	95,97
N18 - cent	58,22	25,03	7,22	--	32,00	13,76	8,60	--	85,03	95,70
N18 - rijk	61,96	26,64	7,68	--	34,05	14,64	9,16	--	85,30	95,97
N18 - rijk	61,96	26,64	7,68	--	34,05	14,64	9,16	--	85,30	95,97
N18 - rijk	61,96	26,64	7,68	--	34,05	14,64	9,16	--	85,30	95,97
N18 - cent	58,22	25,03	7,22	--	32,00	13,76	8,60	--	85,03	95,70
N18 - cent	58,22	25,03	7,22	--	32,00	13,76	8,60	--	85,03	95,70
N18 - cent	58,22	25,03	7,22	--	32,00	13,76	8,60	--	85,03	95,70

Naam	LE (D) 250	LE (D) 500	LE (D) 1k	LE (D) 2k	LE (D) 4k	LE (D) 8k	LE (A) 63	LE (A) 125	LE (A) 250
N18 - rijk	101,31	108,43	116,49	112,58	105,66	94,23	82,30	93,04	98,38
N18 - cent	101,04	108,16	116,22	112,31	105,39	93,96	82,03	92,77	98,11
N18 - rijk	101,31	108,43	116,49	112,58	105,66	94,23	82,30	93,04	98,38
N18 - cent	101,04	108,16	116,22	112,31	105,39	93,96	82,03	92,77	98,11
N18 - rijk	101,31	108,43	116,49	112,58	105,66	94,23	82,30	93,04	98,38
N18 - rijk	101,31	108,43	116,49	112,58	105,66	94,23	82,30	93,04	98,38
N18 - rijk	101,31	108,43	116,49	112,58	105,66	94,23	82,30	93,04	98,38
N18 - cent	101,04	108,16	116,22	112,31	105,39	93,96	82,03	92,77	98,11
N18 - cent	101,04	108,16	116,22	112,31	105,39	93,96	82,03	92,77	98,11
N18 - cent	101,04	108,16	116,22	112,31	105,39	93,96	82,03	92,77	98,11

Naam	LE (A) 500	LE (A) 1k	LE (A) 2k	LE (A) 4k	LE (A) 8k	LE (N) 63	LE (N) 125	LE (N) 250	LE (N) 500
N18 - rijk	105,53	113,79	109,88	102,96	91,49	76,85	86,90	92,30	99,57
N18 - cent	105,26	113,52	109,61	102,69	91,22	76,58	86,63	92,03	99,30
N18 - rijk	105,53	113,79	109,88	102,96	91,49	76,85	86,90	92,30	99,57
N18 - cent	105,26	113,52	109,61	102,69	91,22	76,58	86,63	92,03	99,30
N18 - rijk	105,53	113,79	109,88	102,96	91,49	76,85	86,90	92,30	99,57
N18 - rijk	105,53	113,79	109,88	102,96	91,49	76,85	86,90	92,30	99,57
N18 - rijk	105,53	113,79	109,88	102,96	91,49	76,85	86,90	92,30	99,57
N18 - cent	105,26	113,52	109,61	102,69	91,22	76,58	86,63	92,03	99,30
N18 - cent	105,26	113,52	109,61	102,69	91,22	76,58	86,63	92,03	99,30
N18 - cent	105,26	113,52	109,61	102,69	91,22	76,58	86,63	92,03	99,30

Naam	LE (N) 1k	LE (N) 2k	LE (N) 4k	LE (N) 8k	LE (P4) 63	LE (P4) 125	LE (P4) 250	LE (P4) 500	LE (P4) 1k
N18 - rijk	106,81	102,88	95,96	84,67	--	--	--	--	--
N18 - cent	106,54	102,61	95,69	84,40	--	--	--	--	--
N18 - rijk	106,81	102,88	95,96	84,67	--	--	--	--	--
N18 - cent	106,54	102,61	95,69	84,40	--	--	--	--	--
N18 - rijk	106,81	102,88	95,96	84,67	--	--	--	--	--
N18 - rijk	106,81	102,88	95,96	84,67	--	--	--	--	--
N18 - rijk	106,81	102,88	95,96	84,67	--	--	--	--	--
N18 - cent	106,54	102,61	95,69	84,40	--	--	--	--	--
N18 - cent	106,54	102,61	95,69	84,40	--	--	--	--	--
N18 - cent	106,54	102,61	95,69	84,40	--	--	--	--	--

Naam	LE (P4) 2k	LE (P4) 4k	LE (P4) 8k
N18 - rijk	--	--	--
N18 - cent	--	--	--
N18 - rijk	--	--	--
N18 - cent	--	--	--
N18 - rijk	--	--	--
N18 - rijk	--	--	--
N18 - rijk	--	--	--
N18 - cent	--	--	--
N18 - cent	--	--	--
N18 - cent	--	--	--

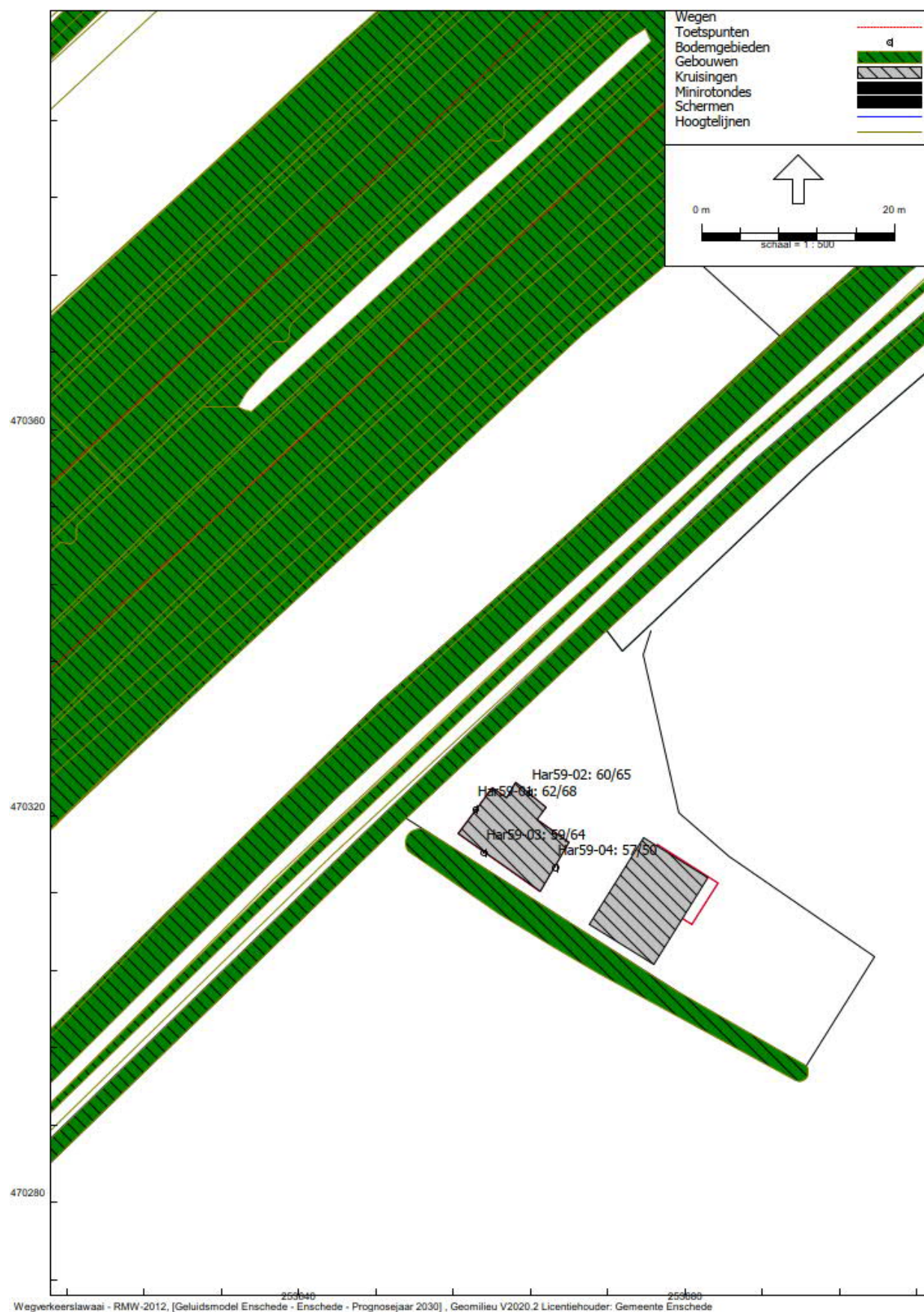
Invoergegevens

Model: Enschede - Prognosejaar 2030
 Geluidsmodel Enschede - Enschede
 Groep: (hoofdgroep)
 Lijst van Toetspunten, voor rekenmethode Wegverkeerslawaaï - RMW-2012

Naam	Omschr.	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Hoogte E	Hoogte F
Har59-01	Harbrinksweg 59 - west	28,21	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--
Har59-02	Harbrinksweg 59 - noord	28,22	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--
Har59-03	Harbrinksweg 59 -zuid	28,22	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--
Har59-04		28,24	Relatief	1,50	4,50	--	--	--	--

Naam	Gevel
Har59-01	Ja
Har59-02	Ja
Har59-03	Ja
Har59-04	Ja

Rekenresultaten

Rekenresultaten

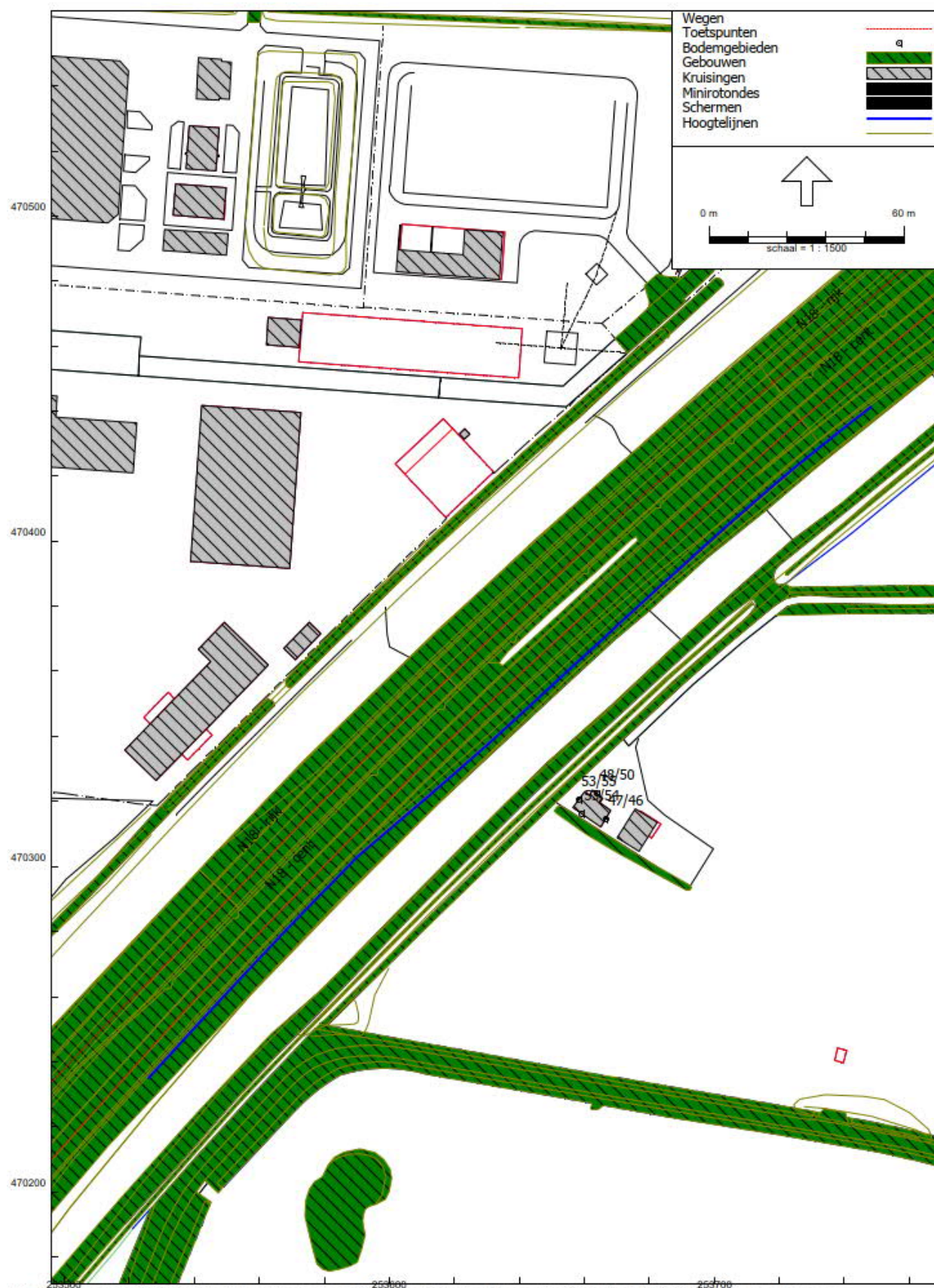
Rapport: Resultatentabel
 Model: Enschede - Prognosejaar 2020
 LReq totaalresultaten voor toetspunten
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam						
Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Lden
Har59-01_A	Harbrinksweg 59 - west	1,50	61,6	58,8	52,0	62,2
Har59-01_B	Harbrinksweg 59 - west	4,50	67,7	65,0	58,1	68,3
Har59-02_A	Harbrinksweg 59 - noord	1,50	59,3	56,6	49,7	59,9
Har59-02_B	Harbrinksweg 59 - noord	4,50	64,8	62,1	55,2	65,4
Har59-03_A	Harbrinksweg 59 - zuid	1,50	58,8	56,1	49,2	59,4
Har59-03_B	Harbrinksweg 59 - zuid	4,50	63,9	61,2	54,3	64,5
Har59-04_A	Harbrinksweg 59 - oost	1,50	56,3	53,6	46,7	56,9
Har59-04_B	Harbrinksweg 59 - oost	4,50	49,4	46,7	39,8	50,0

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rekenresultaten

Geluidsscherm: hoogte 4 m, lengte 300 m

Wegverkeerslaaai - RMW-2012, [Geluidsmode Enschede - Enschede - Prognosejaar 2030 - scherm 2 m van weggant], Geomilieu V2020.2 Licentiehouder: Gemeente Enschede

Rekenresultaten

Geluidsscherm: hoogte 4 m, lengte 300 m

Rapport: Resultatentabel
 Model: Enschede - Prognosejaar 2030 - scherm 2 m van weggant
 LAeq totaalresultaten voor toetspunten
 Groep: (hoofdgroep)
 Groepsreductie: Nee

Naam						
Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Lden
Har59-01_A	Harbrinksweg 59 - west	1,50	52,6	49,9	43,1	53,2
Har59-01_B	Harbrinksweg 59 - west	4,50	54,1	51,4	44,6	54,7
Har59-02_A	Harbrinksweg 59 - noord	1,50	47,7	45,0	38,2	48,3
Har59-02_B	Harbrinksweg 59 - noord	4,50	49,5	46,8	40,0	50,1
Har59-03_A	Harbrinksweg 59 -zuid	1,50	52,2	49,5	42,5	52,8
Har59-03_B	Harbrinksweg 59 -zuid	4,50	53,3	50,6	43,7	53,9
Har59-04_A	Harbrinksweg 59 - oost	1,50	46,1	43,4	36,5	46,7
Har59-04_B	Harbrinksweg 59 - oost	4,50	45,7	43,0	36,2	46,3

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

 Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Februari 2021, gemeente Enschede

